

Een drietal novellen

Marcellus Emants

bron

Marcellus Emants, *Een drietal novellen*. W.C. de Graaff, Haarlem 1879

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/eman001drie01_01/colofon.htm

© 2002 dbnl

III

Die Engel, die nennen es Himelsfreud,
Die Teufel, die nennen es Höllenleid,
Die Menschen, die nennen es: Liebe!

HEINRICH HEINE (*Junge Leiden.*)

[Voorrede]

Het lag aanvankelijk niet in mijn plan eene voorrede bij deze novellen te schrijven, welke voor de Banier waren bestemd. Reeds was het Avontuur voor dat tijdschrift afgedrukt, toen mijne mede-redacteuren mij verzochten deze schets terugtenemen. Zij vreesden dat de Banier al die abonné's verliezen zou, welke gerangschikt kunnen worden onder de rubrieken: fatsoenlijke dames, bestuurderen van deftige leesgezelschappen, enz. Verschrikt over de mogelijkheid eener dergelijke uitwerking van mijn argeloos neergeschreven verhaal, boog ik terstond het hoofd voor hunne nauwkeurigere bekendheid met den smaak van het lezend publiek, en nam mijn stuk terug.

Het nu te veroordeelen tot de prullenmand of het vuur was onmogelijk om verschillende redenen, waarvan de voornaamste mijne opvatting van deze novellen als een geheel is, waarin drie ontwikkelingstoestanden van hetzelfde gevoel worden behandeld. Om in de Najaarsstormen en Fanny te kunnen schilderen, hoe de hartstocht, door maatschappelijke banden bekneeld en onder den invloed van een overwegend verstands-leven, zich in het openbaar voor den schepter van het conventioneel fatsoen buigt, om in het geheim zijn dorst naar genot te bevredigen, en hoe hij aldus ziekelijk wordt, verkwijnt of alle waardigheid verliest en zich in het slijk wentelt, was het noodig in de tegenwoordige maatschappij naar een voorbeeld uittezien van den eenvoudigsten toestand van het gevoelsleven, die waarin het nog in vrijheid zijn innerlijken drang

volgen kan, die waarin de liefhebbende vrouw, zonder eenige bijgedachte aan den prikkel van verboden genot, zich geeft alleen omdat zij liefheeft.

Op mijne vraag wat in het Avontuur ergernis zou kunnen opwekken bij de fatsoenlijke dames, bestuurderen van deftige leesgezelschappen enz. werd mij geantwoord dat er eenige gemeene woorden in voorkomen, een menigte ruwe uitdrukkingen in den mond van een liederlijken kerel en een al te nuchtere levenswijsheid in een gesprek tusschen vier jongelieden uit den deftigen stand.

Dit alles maakte bij de afzonderlijke uitgave een inleidend woord noodzakelijk, eensdeels om de fatsoenlijke dames, bestuurderen van deftige leesgezelschappen enz. te waarschuwen, anderdeels om hen te winnen voor de algemeene beginselen, die mij bij het neerschrijven dezer novellen hebben geleid.

Ik weet niet of het laatste mij gelukken zal, maar wil het in allen gevalle beproeven. Dikwijls komt het er slechts op aan elkander te begrijpen. Wat op den eersten aanblik afschrikt wordt later met geheel andere oogen beschouwd, wanneer men de bedoeling kent waaraan het zijn ontstaan heeft te danken.

Onder de opmerkingen, die mij ter ooren kwamen over het drietal novellen dat ik Monaco betitelde, bevond zich de volgende

‘Het menschdom bestaat uit engelen en duivelen. Waarom geeft de auteur ons alleen specimina van de tweede soort te aanschouwen?’

Ik wil bij deze gelegenheid die vraag beantwoorden.

Vooraf merk ik op dat het menschdom m.i. wel verre van uit engelen en duivelen te zijn samengesteld, uitsluitend uit menschen bestaat, en dat ik mij gaarne naturalist noem om mijne instemming te kunnen betuigen met de leer die Taine aan Balzac toedicht:

‘Aux yeux du naturaliste, l'homme n'est point une raison indépendante, supérieure, saine par elle-même, capable d'atteindre par son seul effort la vérité et la vertu, mais une simple force, du même ordre que les autres, recevant des circonstances son degré et sa direction.’

VII

Om evenwel langere uitwijdingen te vermijden over hetgeen men het recht heeft engel en duivel, deugd en ondeugd, goed en kwaad te noemen, wil ik voor het oogenblik in den zin van de gestelde vraag aannemen, dat er engelachtige en duivelachtige menschen bestaan, en dezen kortweg engelen en duivelen heeten.

Behalve dat ik dan aan een zwaar en noodzakelijk overwicht van het duivelachtige in de wereld geloof, wil ik aantonen dat zich het engelachtige in de meeste gevallen aan de waarnemingen van den kunstenaar onttrekt of onbruikbaar voor hem is.

Voor den schrijver is het veel moeilijker dan voor den schilder om zich van schetsen naar de natuur te voorzien. De voorraad wetenschap waarover hij beschikken moet, alleen om het raderwerk der maatschappij te kunnen begrijpen, wordt met den dag grooter, terwijl het menschdom al verder en verder doordringt in de kunst van zijn ware natuur zoo diep mogelijk onder een aangenomen uiterlijk te verbergen. Vooral de engelen bereiden hem groote moeilijkheden. Terwijl dezen in een jeugdige wereld hoofdrollen spelen, en den kunstenaar in de gelegenheid stellen hen van alle kanten te beschouwen, hun levensstrijd te leeren kennen en hun karakter te doorgronden, trekken zij zich in een oude wereld uit het openbaar leven terug, of zien zij zich genoodzaakt de voort-dringende duivelen, die slim genoeg zijn eenige engelen-deugden aantenemen, met hunne eigene wapenen te bestrijden, en dus ter wille van het doel een beetje duivelachtig te worden.

De duivelen daarentegen kan ieder, die wil, in speel- en danshuizen, op de openbare straat en in de gerechtszalen naar hartelust gadeslaan, terwijl overigens hunne duivelachtigheid zelve reeds medebrenkt dat zij pogingen aanwenden zich bij u intedringen, ten einde van uw deugden voordeel te kunnen trekken.

Gesteld, men overwint deze bezwaren, vervolgt de engelen tot in hunne afgelegenste schuilhoeken, en slaagt er in hunne

VIII

harten te openen. Men bemerkt dan dat er active en passive engelen bestaan.

De passive engelen zijn alleraangenaamste menschen, die, goed beschouwd, meer aanspraak op algemeene vereering hebben dan groote mannen als Voltaire, Napoleon, Franklin e.a. voor wie standbeelden worden opgericht of over wie boeken worden geschreven. Al wat zij begeeren is een matige voldoening hunner levensbehoeften ten einde zich zoo stil mogelijk in het bestaande te kunnen schikken. Niemand geven zij aanstoot, aan niets verlangen zij te tornen.

Toch hebben zij voor den artiest weinig waarde. De kunst eischt handeling, strijd, en juist die passieve, engelachtige eigenschappen van berusting, bescheidenheid, nederigheid enz. stempelen hen misschien in de maatschappij tot steunpilaren, maar in het kunstwerk brengen zij het hoogstens tot coulissen waarop niets rust.

Rest dus de afdeeling der active engelen.

Ik merkte reeds op dat dezen zeldzamer worden naarmate de maatschappij in ouderdom toeneemt. De oorzaken van dit verschijnsel zijn velen. Hunne activiteit, wil in het bestaande ingrijpen, en wel - zij zijn nu eenmaal engelen - met een goed en schoon doel voor oogen. In het reusachtig lichaam van een oudere maatschappij is alles moeilijk aan het bestaand verband te ontrukken. Op welk gebied de engel ingrijpen wil, overal weet hij dat hem een geduchte weerstand wacht. Met Herculeskrachten arbeidend kan hij zelden meer doen dan een stoot geven, waarvan hij in den regel zelf de gevolgen niet aanschouwen zal. Nu is dit voor een waarachtigen engel voldoende, maar terwijl de meesten naar eene snellere en grootere uitkomst streven, die zij zich voorstellen met behulp van een beetje duivelachtigheid (ter wille van het doel) wel te kunnen bereiken, trekken zich de besten schouderophalend in het passieve leven terug of naar een zeer klein gebied van werkzaamheid, waar zij ongetwijfeld veel schoons kunnen verrichten, doch waar de kunstenaar met zijn schets-

boek meestal te vergeefs zal aankloppen. Terwijl dus de duivelen en het duivelachtige hem bijna altijd tot model zitten (passive duivelen zijn er natuurlijk niet), kan hij van de engelen slechts een zeer klein getal voorbeelden bestudeeren, en zijn ook dezen nog dikwijls met duivelachtigheid besmet.

Ziedaar dus den kunstenaar in zijne engelen-studiën beperkt tot de leden zijner familie, een paar bijzonder goede vrienden en eene of meer vrouwen, welke hem haar hart hebben geopend, Waagt hij het echter in zijne geschriften dezen naar waarheid te teekenen, dan kan hij bijna zeker zijn van bij allen in ongenade te vallen. De vriend, die zijn goedgeijkend olieverfportret gaarne voor eene tentoonstelling afstaat, is nooit met de schildering van zijn karakter tevreden, en neemt het hoogst kwalijk wanneer hij daarenboven zijne omstandigheden herkent. Als engel schuwt hij de publiciteit.

Doch waartoe die schetsen? Waarom dat slaafsche volgen van de natuur, roept gij uit. Moet een kunstenaar dan geen fantasie hebben? - Dit is immers realisme, - geen kunst maar fotografie!

Op dit dwaze gebruik van het woord: fotografie, waarmede onvruchtbare idealistjes zelfs een meesterstuk als L'assommoir meenen te kunnen veroordeelen, stel ik mij voor bij eene andere gelegenheid terugtekomen. Hier was het mijn doel de vraag uittelokken naar de werkzaamheid der fantasie.

Even onmisbaar als zij voor den kunstenaar is, even gevaarlijk is de fantasie voor de kunst, en wanneer zij niet behoorlijk in toom gehouden wordt groeit zij uit haar kracht, vermagert en sterft eindelijk aan uitputting.

Een kunstenaar schept niet, zegt Multatuli, hij rangschikt. Wanneer wij dus aan de fantasie het uitvoerend bewind over dat rangschikken opdragen, en haar te hulp roepen waar het geldt een besluit te trekken uit ce qu'on voit tot ce qu'on ne voit pas, dan zijn daarmede de grenzen van haar gebied getrokken, en heeft zij geen aanspraak te maken op een brevet d'invention.

De Nederlandsche fantasie is al ver op den lijdensweg, die naar uitputting voert, gevorderd. Aan scheppingen geen gebrek. Zuidelijke landschappen door hen, die nooit het Zuiden hebben gezien, bosschen in de Tesselsche duinen, waarnaar de bewoners van dit eiland te vergeefs zoeken, dichterlijke opmerkingen in visschersmonden waaruit geen zeerobbenhoofd wijs worden kan, dialecten op boerenlippen waarvan geen streek in ons vaderland het eigendomsrecht reclameert, werelden van kwaad, die alleen dienen om het goede te doen uitkomen en zegevieren, en een heel luilekkerland van geluk tot belooning voor zoetsappige helden, die hunne misstapjes juist zoo weten interichten dat zij nog gelegenheid hebben zich bij tijds te bekeeren en dat zij vooral niet onfatsoenlijk worden.

Zoodra het kunstwerk niet meer steunt op de oorspronkelijke schets naar de natuur en elke bijvoeging of weglating niet uitsluitend ten doel heeft den indruk dien de kunstenaar heeft ontvangen duidelijker weergegeven, wordt het een lichaam gelijk waaraan beenderen en spieren ontbreken. Wie meent dat daardoor het ideale, het onzichtbare, de geest nog helderder zal uitblinken, neme er op het levend model eens de proef van.

Het Avontuur steunt op een schets naar de natuur en van het platte en gemeene heb ik slechts zooveel overgehouden als mij onontbeerlijk scheen voor de karakteristiek van personen en toestanden.

Evenwel, waarom deze schets uitgewerkt indien er werkelijk zooveel of zelfs maar iets plats en gemeens in voorkomt? Is het niet de keuze van zijn stof die den kunstenaar kenmerkt?

Gaarne beaam ik de laatste vraag, maar teeken protest aan tegen de bewering dat daarom het platte en gemeene (wederom twee rekbare woorden) buiten zijn gebied zouden vallen. Overal waar hij in een karakteristiek type of in een karakteristieken toestand een kenteeken van zijn tijd ontdekt, heeft de novellist het recht toetasten. De verantwoordelijkheid voor de platheid of verhevenheid dier typen of toestanden komt misschien

op het publiek waarin die tijdgeest belichaamd is, niet op hem die het zijn spiegel voorhoudt.

Ik wil tot slot het, misschien overbodig, bewijs trachten te leveren dat het hier mijn streven althans is geweest een karakter weertegeven dat voor onzen tijd en vooral voor ons volk van diepe en treurige beteekenis is.

Men kent de stelling dat de jeugd haar tijd moet hebben om uitterazen. De sterke hartstocht heeft inderdaad aan die oogenblikken van teugelloosheid behoefte om zijn krachten te leeren kennen. Doch wat is er tegenwoordig van die krachten en van dat razen geworden? Wij zijn koel en redeneeren nuchter. Het verstand ziet de gevaren en onaangenaamheden van het uitrazen tijdig genoeg in, en poogt aan de passie haar korte alleenheerschappij te ontnemen. Tegelijkertijd echter vleien de driften met schoone beloften van genot, en met de verzekering van gehoorzaam te zullen zijn aan het verstand, zoodra dit noodzakelijk mocht blijken.

Ziedaar dus den mensch op den gulden middenweg. Maar de maatschappij heeft er duistere paadjes op doen uitkomen, allen met dezelfde wegwijzers voorzien: naar het verboden genot. Het woord: verboden prikkelt sterk en het duister redt den schijn. Wat verhindert dus een kleine afwijking van dien simplen, rechten weg, die, gevolgd door een terugkeer tot soliditeit, ons levenservaring zonder kleerscheuren verschaffen zal, een beetje stoutigheid voorafgaande aan een lange vadsigheid? Wij betalen een kleinen entréeprijs, (er zijn donkere laantjes voor alle beurzen) gevoelen dat wij in de modder wandelen, en zijn dus dubbel ingenomen met de heerschende duisternis. Na verloop van korten tijd komen wij uiterst voldaan weer in het heldere daglicht terug, niet eenmaal altijd met zichtbaar bespatte laarzen.

Deze transacties met zijn hartstochten verkleinen en verlagen den mensch. Vaak merkt hij dit in anderen, zelden in zich zelve op. Hij meent integendeel zeer verstandig zijn leven in een goede richting te hebben gestuurd. Werpt hij echter

toevallig een blik in zijn binnenste, dan wordt Goethe's woord tot feit:

Dem wird es schlecht in seiner Haut
Der in seinen eignen Basen schaut.

In zulke gevallen is het alleen de steeds klimmende kleingeestigheid en lafheid, die voor zelfvernietiging, uit walging van zich zelve en van het leven, bewaart.

De geestdrift, die den mensch in den aanvang van zijn loopbaan nog aanspoorde naar een schoon doel de handen uittestrekken, verdwijnt even snel als het schuim op koolzuur-houdend water, en het nuchter verstand, door geen wilskracht gesteund, brengt het slechts tot den twijfel, die het bestaan van een dooden boom ontkent, omdat hij de kracht mist dien te vellen, en die gelooft dat de boom niet dood is, wanneer hij er toevallig het hoofd tegen stoot.

In de Sturm und Drangperiode waaien geen stormen meer, en de wilde golven van den drang zijn naar een moerassigen bodem afgeleid.

De dolende ridders zijn avonturiertjes geworden en de roman des levens is verlaagd tot een betaald avontuur. Dat ik tegenover dit type van een krachteloozen, gemakzuchtigen, nuchteren tijd een vrouwelijke liefde kon plaats en zeldzame warmte, volkomen toewijding en zonder eenige berekening, scheen mij alleen reeds een voldoende waarborg tegen elke beschuldiging van onzedelijkheid te wezen.

Of ik overtuigd heb?

Ik weet het niet, en ben zelfs zeker van het tegendeel waar het lezers geldt die het merkmaal der zedelijkheid in den hoofdknik van een wethouder zoeken. Hen beger ik echter niet. Wat de overigen aangaat, hoop ik dat het werk zelf hen in allen gevalle de verklaring afdwingen zal:

Het werd met eene ernstige bedoeling geschreven.

MARCELLUS EMANTS.

Een avontuur.

Toen hij uit zijn slaapkamer in zijn nette salons trad, waar de stralen der Septemberzon vrolijke glim- en kantlichjes op het porseleinen ontbijtservies tooverden, viel zijn blik terstond op een aangekomen brief, die naast zijn Handelsblad lag. Een brief behoorde niet tot de alledaagsche verschijnselen in zijn leven. Een man van zaken was hij niet en evenmin als hij ooit iets bijzonders aan bloedverwanten of kennissen te schrijven had, kwam het in dezen op hem met vragen lastigtevallen of met vertrouwelijke mededeelingen te vereeren. Men vermoedde vrij algemeen, voor zoover men zich met hem bezighield, dat hij de leer huldigde: uit het oog, uit het hart, en zonder dat dit vermoeden tot zekerheid was gerijpt, beijverde zich iedereen deze zienswijze wederkeerig op hem toetepassen. Wie hem kende mocht hem gaarne lijden omdat hij goedhartig was en niemand in den weg stond, wie hem niet kende koesterde geen verlangen zijn kennis te maken.

Indien gij 't hem gevraagd hadt zou hij dit alles u zelf bekend hebben. Hij zou u verteld hebben dat er reeds meer dan veertien duizend zonnen over zijn hoofd waren heengesnel die hem even weinig gebracht als ontnomen hadden, en dat hij zich thans in het juk van

enkele hardnekkige gewoonten had gekromd omdat zijn bestaan nooit door een groot doel beheerscht was geworden. Zijn leven was aan een beekje gelijk geweest, dat van een kleinen heuvel afstroomt, geen enkele rots ontmoet om tegen optebruisen, en eindelijk in een moeras verloopt.

Er was een tijd geweest dat hij een ander kleurrijker beeld van zichzelf vormde, maar hij had zich leeren kennen, en toen was de begoocheling verdwenen. Aan dit ontwaken uit zijn jongelingsdroom knoopte zich de eenige belangwekkende herinnering vast, die zijn leven rijk was. Hij hield er niet van in herinneringen te leven, maar het schrift van den brief bracht hem die eene weer met geweld voor oogen. Terwijl zijn blik op dit bekende handschrift rustte, zonk hij met het hoofd op de hand geleund in zijn leuningstoel neder, de oude beelden rezen uit hun doodslaap op en de herinnering voerde hem zestien jaren terug.

‘Vingt minutes d'arrêt’ kondigde de conducteur aan toen op een der banen die Frankrijk en België verbinden de trein voor een grauw bestoven perron stilhield, waarop een log, onvriendelijk stationsgebouw troonde, dat zijn oorspronkelijke kleur reeds lang vergeten had onder de laag asch en roet waarmêe de schoonste uitvinding onzer eeuw bezig is de geheele wereld te bedekken.

De bestoven reizigers haastten zich hunne gevangenissen te verlaten en menigeen was al de donkere zaal binnengetreden, die zich den naam van buffet aanma-

tigde, toen een beambte van den goederen-wagen haastig van portier naar portier liep, met luider stem den eigenaar van den koffer No. 49 van Mezières roepend.

‘Ici’ klonk het eindelijk uit den mond van een jongman met donkerblonden knevel, die juist gereed stond zijn eerste klasse ‘fumeurs’ te verlaten.

Het bleek dat van No. 49 bij het overpakken de bodem was uitgezakt, en den gelukkigen eigenaar werd in bedenking gegeven den trein te verlaten, zijn koffer te laten oplappen en 's nachts met den volgenden expres zijn reis te vervolgen. De stations-chef verklaarde zich bereid het biljet voor dien trein geldig te maken.

Allesbehalve gesticht door deze tijding liet de jonge man zich menig hard woord ontvallen over de ruwe onhandigheid der beambten, die er een waar genoeg in schenen te vinden de hun toevertrouwde goederen zooveel mogelijk te beschadigen. Dit had echter geen ander gevolg dan de driftige opmerking van den beambte dat men den versleten koffer niet eens als passagiersgoed had moeten aannemen.

Ofschoon onze reiziger het weinig steekhoudende dezer redeneering voelde, berustte hij in zijn lot, eensdeels omdat hij inzag welke gevaren zijn goed bedreigden wanneer hij op voortzetting van de reis aandrong, meer nog om andere redenen, die wij aanstonds zullen leeren kennen.

Hij keek nu naar een drager uit die het wrakke omhulsel voorzichtig naar een dichtbij gelegen hôtél kon brengen.

De stations-chef was zoo vriendelijk ook hierin behulpzaam te wezen en beval het Hôtél du Jet d'eau als het dichtstbij gelegene aan.

De drager schoof den koffer op zijn handwagen en ge-

leidde den reiziger naar het hôtél dat inderdaad geen vijf minuten van het station verwijderd, vlak aan den ingang lag der onooglijke stad.

Het geheele ongeval scheen dus te zullen neerkomen op een oponthoud van een halven dag, want in den nanacht zou wederom een trein in dezelfde richting het plaatsje aandoen.

Wat konden die weinige uren beteekenen voor iemand, die op zijn lange reis al zoovele dagen had vermorst?

Onmiddelijk na zijn promotie had George van Doerhoven voor onbepaalden tijd van zijn moeder afscheid genomen met plan het een en ander van de wereld te gaan zien, voordat hij de verkregen kundigheden en het heldere hoofd, waarmêe de natuur hem bedeed had, in de eene of andere landsbetrekking aan de maatschappij dienstbaar maakte.

De uitdrukking: de wereld zien is voor zeer verschillende opvattingen vatbaar. De geschiedvorschcr, die van land naar land trekt om met eigen oogen de terreinen te aanschouwen waar de volkeren hunne drama's hebben afgespeeld, de kunstenaar, die onder een anderen hemel dan dien van zijn vaderland een dankbaarder stof voor penseel of pen hoopt te vinden, de leeghoofdige die zijn verveling denkt te verdrijven door een panorama van nieuwe beelden snel aan zijn blikken te laten voorbijglijden, allen duiden hunne uiteenloopende doeleinden aan met hetzelfde: de wereld zien.

George's doel was het zeer begrijpelijke van een jong, gezond en vermogend man, hij zocht avontuur.

Waarin dit moest bestaan was hij zich slechts in zooverre bewust als het woord: avontuur hem tamelijk zinledig toescheen, wanneer er geen vrouw in betrokken was.

Met de hedendaagsche manier van reizen beginnen echter de avonturen hoe langer hoe zeldzamer te worden.

Dit ondervond onze reiziger weldra tot zijn groote teleurstelling, en toen hij een vijftal weken doelloos van stad naar stad gezworven had zonder iets anders te ontmoeten dan een vluchtige vriendschap van hoogstens een paar dagen of een betaalde liefde van enkele uren, begon het reizen hem tegentestaan.

Het was op de terugreis dat zijn koffer voor de eerste maal aan het onverwachte een plaatsje gaf in zijn uur voor uur, ja, soms minuut voor minuut afgebakend reisplan. Was dus zijn eerste gevoel verontwaardiging tegen eene directie geweest, die hem dwingen durfde ter wille van een gebroken koffer in een onaanzienlijk oord te overnachten waarvan hij den naam niet eens kende, de bijna uitgedoofde hoop op avontuur, die aanstonds weer opflikkerde, deed hem in het geval berusten en er zelfs een zeker genoegen in scheppen.

Dit laatste scheen echter van zeer korten duur te zullen zijn.

Het uiterlijk van Le jet d'eau - een naam dien het hôte!el waarschijnlijk aan het volslagen gebrek aan water in de nabijheid der stad ontleende - was niet geschikt om een jeugdige fantasie belust te maken op de avonturen, die haar binnen zulke muren konden wachten.

Het was een laag, wit-gepleisterd gebouwtje op een bruin aangestreeken rez-de-chaussée rustend, die met houtwerk bekleed moest schijnen, maar op te veel plaatsen zijn verf verloren had om in dit opzicht nog eenige illusie overtelaten. Boven de dubbele deur, die wijd openstond, prijkte het woord Café met gele letters, en voor de ramen trachtten een paar vervelooze ijzeren

tafels en houten stoelen het bewijs te leveren, dat het lokaal inderdaad nog als koffiehuis dienst deed.

Voor het overige was het vijfvensterig huis tusschen de twee dakraampjes en het genoemd café slechts een enkele verdieping rijk, waar zich het achttal kamers bevond, die den naam van Hôtel du Jet d'eau moesten rechtvaardigen. Met groote, eertijds zwarte, nu grauwe letters prijkte deze naam boven de bruine bovenlijst van de koffiezaal.

Toen George met zijn geleider binnentrad was er geen enkele bezoeker aanwezig; ook de plaats achter het buffet was ledig. In der haast merkte hij nog op dat een kleine glazen deur, met een gordijntje bedekt, het opschrift droeg: restaurant, toen een andere glazen deur naast het buffet openging en een oude vrouw voor den dag kwam, die op tamelijk onvriendelijken toon vroeg wat de heeren verlangden. De drager rekende het zich tot plicht Madame met het ongeval van George bekend te maken en het gerimpeld gelaat van de leelijke oude trachtte zich tot een glimlach te vertrekken, welke haar schoonheid niet verhoogde. Met haar levendige grauwe oogen, die in de diepe schaduwen van een paar borstelige, grijze wenkbrauwen verscholen waren, monsterde zij den vreemdeling van het hoofd tot de voeten, terwijl zij zich met een menigte woorden bereid verklaarde hem de mooiste kamer van haar hôtel aftestaan - die eigenlijk al door een ander besteld was. Zij zou bovendien terstond iemand uitsturen om den smid te halen, die den zwakken koffer met een paar stevige ijzeren banden moest voorzien. Van een donker bord, waarop de nummers der kamers nauwelijks meer leesbaar waren, greep zij toen een der

minst verroeste sleutels, die op No. 5 hing en noodigde George uit haar te volgen.

De trap was steil en stoffig; de drager had moeite zijn koffer naar boven te wringen.

Zoodra George het vertrekje was binnengetreden duwde hij de beide vensters en de gesloten zonneblinden open, want de lucht was duf van onbewoondheid. De drager nam met een goede fooi in de hand buigend afscheid en de grijnzende oude vroeg of mijnheer nog iets te bevelen had.

‘Le serrurier aussi vite que possible, voilà tout ce que je désire.’

‘Monsieur sera servi. En cas que monsieur aurait besoin de quelque chose il n'aura qu'à sonner. Tenez, comme ça.’ De bruine, magere vingers trokken daarop aan een bruin koord dat naast de deur hing, en een flauw geklingel bewees, dat de verbinding met de schel nog in orde was. George antwoordde ‘merci’ en de oude ging heen.

Na al de droombeelden, die onzen reiziger bij het inpakken van zijn rampzaligen koffer hadden voorge-zweefd, was er iets belachelijks in het eerste en zeker laatste avontuur waarmede de reis hem afscheepte. Misschien zou hij er inderdaad om gelachen hebben als de omgeving iets opwekkender ware geweest. Maar de kale, witte muren van het vertrekje, door het smalle bed met de rood en wit gestreepte gordijntjes in den eenen hoek, door een roodbruin geverfde latafel in den anderen en door twee matten stoelen met een waggelende waschtafel daar tusschen gestoffeerd, de open haard waarin een verroeste tang op een hoop papieren, gebroken fleschjes en sigaretten-eindjes rustte, de gebarsten spiegel, die

voor drie vierden van zijn oppervlakte nauwelijks eenige sporen van foeliesel meer vertoonde, dat alles maakte een indruk van armoede, ouderdom en verlatenheid die den blijmoedigste zou hebben neergedrukt. En toen George het hoofd naar buiten stak was 't alsof ook het landschap diezelfde armoede, dienzelfden ouderdom en diezelfde verlatenheid ademde. In de rondte niets dan grauwe, bouwvallige huisjes waarvoor kippen en varkens in mest en slijk dartelden, vooze knotwilligen langs uitgedroogde slootjes en een lange laan die, rechts met magere populieren, links met kleine lindes beplant, op het grauwe stations-gebouw uitliep. Op dit oogenblik was daar behalve de terugkeerende kruier met zijn piependen wagen slechts een tweetal havelooze kinderen te zien, die zich vermaakten met het loskrabben van het dunne gras aan den slootkant.

Juist rees er een vroolijke, witte wolk boven het station omhoog, een schelle fluit trilde uitdagend door de lucht, de trein was vertrokken. -

De koffer moest uitgepakt worden, dat was duidelijk. Indien het ding nog niet was vast geroest zou hij zijn goed zoolang in de latafel bergen. Het ding bleek nog niet vastgeroest te zijn, de sleutel draaide om en na een ruk rechts en een ruk links schoot de eerste lade vooruit. George knielde naast zijn koffer neder en begon de zorgvuldig ingepakte kleedingstukken op het Handelsblad overtebrengen, dat hij in het stoffige meubel had uitgevouwen.

Een paar minuten hiermede bezig meende hij een zacht kloppen op de deur te hooren.

Hij luisterde even en het kloppen werd iets harder herhaald.

‘Entrez.’

De meening, dat het de oude was die binnenkwam deed hem zonder opkijken met uitpakken voortgaan, toen een zwart vrouwenkleedje langs hem henen schoof en hij zich herinnerde dat de oude in het bruin was gekleed. Hij richtte zich half overeind en zijn blik viel op een slank middel en een blank halsje waarop een zware, donker bruine vlecht rustte.

Dus was er dan toch iets jongs in huis.

Terwijl het meisje een karaf water en een glas op de waschtafel neerzette, sprong hij op.

‘Bonjour petite.’ Reeds strekte hij de hand naar haar middel uit.... toen zij het hoofd omwendde en hem aanzag...

De opgeheven arm zonk weer omlaag, zwijgend staarde hij haar een paar seconden aan; werktuigelijk fluisterden zijn lippen: ‘God, welke oogen’, en toen was zij verdwenen. -

Maar dat was immers belachelijk. Hij, die gewoon was met alle aardige kamerkatjes uit de hôtels op zulk een vertrouwelijken voet omtegaan dat de teederste verhouding tot de schoonen van die maatschappelijke kaste hem niet eens meer den naam van avontuur waardig scheen, zou zich door de oogen van een kind uit een smerige herberg van een vergeten provincie-stadje dusdanig uit het veld laten slaan, dat hij haar niet eens om het middel durfde vatten? Hij zou aarzelen voor tijdverdrijf zich eenmaal datgene te veroorloven wat zich elken dag misschien het heele garnizoen niet ontzegde? Schaam je George!

Aanstands gescheld zooals de oude 't heeft voorgedaan, het een of ander likeurtje besteld, met het plechtig

voornemen geen druppel van het vergift te proeven, en dan aanstonds die dwaasheid hersteld!

Hij schelde en het meisje kwam terug, maar bleef aan de deur staan.

Hij beschouwde haar met aandacht.

Zij was lang en slank van gestalte, maar te hoekig, te armoedig van lijnen om schoon te mogen heeten. Het gelaat met de bleeke lippen droeg eveneens te duidelijke sporen van ontbering en vermoeienis dat het zich de weelde van mooi te zijn had kunnen veroorloven. De oogen alleen, de donkerbruine gazellen-oogen onder de zwarte wimpers, die in hun blauwachtig wit als zwarte diamanten glansden in bleeke opalen gevat, oefenden een zonderlinge werking op George uit. Haar zeldzame schoonheid trok hem aan, doch het schuwe wantrouwen van haar blik stootte hem tegelijkertijd af als een scherp wapen dat tegen zijn borst werd gericht. Het arme kind gebruikte onbewust dat wapen waarmee de natuur het voor den levensstrijd had toegerust, maar de gedachte dat hij immers maar een deern uit een herberg tegenover zich had moest het in George's oogen weldra zijn kracht ontnemen.

‘Entrez donc, mon enfant.’

‘Indien mijnheer Hollander is, wij zijn allen uit Maastricht.’

De uitroep van George was haar dus niet ontgaan.

‘Een landgenoot des te beter, maar kom toch binnen. Het tocht hier onverdragelijk.’

Met deze woorden vatte hij haar bij de hand, trok haar zacht naar binnen en liet de deur achter haar toevallen. Weerstand bood zij niet, maar het ovale kopje week tusschen de schouders terug, de donkere wenk-

brauwen trokken boven het fijne neusje samen en strak bleef haar blik op hem rusten.

‘Wat verlangt u?’

‘Ik verlang niets, ik smeeek alleen.’

Zij trachtte haar hand terugtetrekken, maar George hield ze vast.

‘Nu, wat wil u?’

‘Een kus!’

Met een ruk was zij los en twee stappen achteruitgesprongen. George dacht aan die schichtige huisdieren, welke iedereen liefheeft en iedereen sart.

‘Wees niet kinderachtig. Ik doe je immers geen kwaad.’

‘Ach! laat mij.’

Er was zoo iets dringends in dit ‘laat mij’ dat George het onmogelijk verwarren kon met de schijnbare tegenstribbelingen waaraan hij bij dergelijke ondernemingen was gewend. Ook keek hij haar weer een oogenblik besluiteloos aan voordat hij zijn aanval dorst hervatten, maar 't was immers maar een kind uit een herberg.

‘Kom, wees nu niet mal, Antje, Truitje of hoe heet je?’

‘Hanna.’

‘Nu Hanna dan, willen wij vrede sluiten?’

Weer strekte hij den arm uit ten einde haar om het middel te vatten en haar blik zou hem niet meer weerhouden hebben, toen de grimmige bijna heesche toon van haar stem door zijn ooren sneed als het geblaas van een kat.

‘Laat mij!’

Hij schrok terug, en Hanna was verdwenen. -

Er zijn menschen die elke weerstand prikkelt; anderen leggen spoedig het hoofd in den schoot. Ofschoon niet van moed ontbloot behoorde George eer tot de laatste

dan tot de eerste soort. Bovendien was er iets pijnlijks in den uitroep van het meisje geweest dat een gevoel van medelijden in hem had opgewekt. Hij begon er aan te twifelen of het garnizoen wel zoo gelukkig was als hij aanvankelijk had gemeend. Het hinderde hem wel eenigszins dat zij niets van hem wilde weten, maar waarom zou hij zich meer moeite voor dit schuwe kind geven? Wat ging zij hem ten slotte aan?

Evenwel, hij verkoos voor zijn geld bediend te worden. Hij had niets besteld en schelde dus nogmaals.

Niemand verscheen.

Wederom trok hij aan het koord.

Het bleef stil in den gang.

Nu begon hij herhaaldelijk te luiden. Zulk een slechte bediening had hij nog nooit ondervonden.

Eindelijk werd er geklopt en verscheen de oude zelve.

‘Ik moet mijnheer om versooning vragen, dat wij hem zoo lang lieten wachten, maar met dat jonge goed is het moeilijk huishouden. Ik kan niet alles zelf doen. Hanna moet de kamers bedienen, wanneer ik in het buffet ben, en dat nest heeft het op eens in 't hoofd gekregen dat zij niet gaan wil. Mijnheer moet maar niet op die kuren letten; straks zal...’

‘t Is goed. Geef mij een glas van een of ander bitter, het doet er niet toe welk?’

‘Is Vermouth naar mijnheers smaak? Den onze kan ik u bijzonder...’

‘t Is mij alles hetzelfde.’

‘Mijnheer zal aanstonds bediend worden.’

Hanna had het dus inderdaad kwalijk genomen dat hij gepoogd had haar een kus te geven. Bspottelijke aanstellerij! Zou zij zich misschien op prijs willen houden?

In dien strik zou zij hem althans niet vangen! Hij wilde niet eens in den Jet d'eau eten. Zoodra zijn koffer was uitgepakt zou hij naar een beteren restaurant gaan zoeken waar hij zijn maag voor eenige uren tevreden kon stellen.

Hij kleedde zich aan en ging uit. In den gang hoopte hij Hanna in 't voorbijgaan zijn onverschilligheid te kunnen toonen, maar zij bleef onzichtbaar.

De weinige hôtels, die het stadje rijk was hadden niet veel beter voorkomen dan George's kwartier. Hij vond er echter een dragelijk middagmaal en daarna in een net koffiehuis een goeden mazagran. Tot laat in den avond hield hij zich bezig met couranten lezen en toekijken naar het biljardspel, toen keerde hij naar Le Jet d'eau terug.

Een paar gasten waren in het Café aanwezig en de oude troonde achter het buffet. Tot haar niet geringen spijt moest zij hem een slechte tijding brengen. Wat zij gevreesd had was gebeurd. De smid had geweigerd te komen omdat het een heiligen-dag was. Mijnheer zou wel weten dat men van de Fransche werklieden op zulke dagen niets gedaan kan krijgen. Zij had geen middel onbeproefd gelaten om den man te bewegen voor haar eene uitzondering te maken, maar alles was vergeefs geweest. Morgen vroeg zou hij bepaald komen.

Het was zeker verwonderlijk dat George geen argwaan koesterde omtrent de waarheid van deze bewering. Dit kwam echter niet in hem op. Wel verzon hij allerlei middelen om ondanks alle station-chefs en smeden toch dien nacht te vertrekken; doch een welbegrepen eigenbelang deed hem inzien dat een dergelijke zegepraal hem alleen last en schade zou kunnen veroorzaken. Hij

schikte zich dus niet zonder wrevel in zijn lot en gaf last zijn bed voor den nacht in gereedheid te brengen. Terwijl men hiermede bezig was bleef hij beneden wachten, door de gasten begluurd, wier fluisterende toon hem geen twijfel liet aangaande het onderwerp van hun gesprek.

Daarna volgde hij de oude naar boven en wierp als een laatste uiting zijner machteloze verbolgenheid de deur met kracht achter zich toe. Het hinderde hem vooral Hanna niet weder gezien te hebben.

Hij verwisselde nu zijn schoenen voor een paar pantoffels en hing zijn jas aan een spijker in de deur.

Terwijl hij naar een bergplaats of kapstok voor zijn overige kleederen omzag viel 't hem in het oog dat de karaf water en het glas weder verdwenen waren.

Zijn eerste gedachte was terstond te schellen, maar de oude was zoo langzaam en wanneer het water den geheelen nacht op een slaapkamer had gestaan zou het morgen toch niet frisch meer zijn. Beter was 't eerst den volgenden ochtend te schellen.

Hij ging dus voort zijn toebereidselen voor den nacht te maken en wond zijn horloge op, toen hij eenig gedruisch op den gang vernam. Onwillekeurig lette hij op. Men liep heen en weer en praatte snel, doch met ingehouden stem. Verstaan kon hij niets, maar de geluiden die hij hoorde waren zoo zonderling dat hij desnietemin luisteren bleef. Nu eens was het alsof men met het een of ander gooide, dan weer meende hij snikken te onderscheiden. Eindelijk kwam er een oogenblik van stilte, daarna een korte, heftige galm, gevolgd door een duidelijk: 'neen' ... was dat Hanna's stem niet?

Snel rukte hij de deur open, het licht zijner kaars

verdoofde door den plotselingen tocht, maar hij zag toch dat rechts en links een donkere gedaante in de duisternis van den slecht verlichten gang verdween en dat voor hem stond... Hanna.

‘Wat gebeurt hier?’

‘Niets... niets. Ik heb vergeten u een karaf water te brengen. Ziehier.’

Met deze woorden reikte zij hem een blad toe waar op de karaf en het glas stonden, maar George nam het niet aan.

Intusschen was de kaarsvlam tot rust teruggekeerd en viel het volle schijnsel op Hanna's gestalte. Met één oogopslag begreep George dat iemand haar geweld had willen aandoen. Haar kleeding was in wanorde, de vlecht hing bijna los op haar schouder neer. Haar oog stond zoo verbijsterd, zoo wild, haar lippen waren zoo krampachtig op elkander gedrukt, haar handen, die het blad vasthielden beefden alsof zij de koorts had. Zij had weerstand geboden, dat was duidelijk. Met de razernij der onmacht in 't hart had zij aan het getergde lam gelijk zich koppig verzet, de scheldwoorden niet geteld, de slagen verdragen, haar woede verkropt met verstompde hardnekkigheid.

George vatte niet recht wat er voorgevallen was, maar Hanna's ‘laat mij’ klonk hem nog in de ooren, en hij gevoelde zich medeplichtig aan een dwingelandij waarvan hij het doel niet begreep.

‘Vertel mij toch wat er gebeurd is?’

‘Niets, wees zoo goed dit aantenemen. Het behoort in uw kamer.’

Weder voldeed George niet aan dit verzoek.

‘t Is mijn schuld dat men je hard gevallen is... Men heeft je willen dwingen mij te bedienen, niet waar Hanna?’

Zij antwoordde niet.

‘Schenk mij vergiffenis.’

Zij bleef zwijgen, den blik strak op het blad gevestigd, dat zij nog immer naar George uitgestrekt hield.

‘Wees niet onbarmhartig. Zeg dat je mij vergeeft... Is het zoo Hanna, vergeef je mij?’

Thans sloeg zij de zwarte wimpers omhoog. Verbaasd staarde zij hem een oogenblik aan en George verbeeldde zich dat er minder wantrouwen in dien blik lag.

Toen antwoordde zij nauw hoorbaar:

‘Ja.’

Nog een paar seconden bleef haar donker oog op hem rusten, haar lippen bewogen zich als wilde zij spreken, toen reikte zij hem het blad over, fluisterde ‘goeden nacht’ en ging.

Indien hem een spook verschenen ware, had George niet strakker op de deur kunnen staren waardoor Hanna verdwenen was. Hij was het zich nauwelijks bewust dat zij er niet meer stond. Zijn oog zag haar nog voor zich, hij droomde wakend en in dien droom veranderde Hanna's gestalte in een beeld, dat eenmaal een diepen indruk op zijn gemoed had gemaakt, ofschoon hij 't slechts door een goede kopie kende. Voor Rafaël's heilige Cecilia had hij zich in een oogenblik van extase afgevraagd of 't nog mogelijk is aan gewone liefde, aan een zaligheid van bezitten te denken, wanneer men door den hemelschen blik uit zulke oogen wordt getroffen.

-

Een licht, maar duidelijk tikken op de deur stoorde zijn visioen. Hij was overtuigd dat het Hanna wezen zou. Haastig trad zij binnen, sloot de deur achter zich toe en kwam recht op hem aan. Toen zij sprak klonk haar stem gejaagd en even heesch als 's morgens.

‘Hoor... 't is beter dat u alles weet... Zij heeft het plan beraamd, toen zij na den dood van moeder in huis is gekomen. Met vader doet zij wat haar goeddunkt, omdat hij altijd dronken is. Hij liet de zaak verlopen en heeft toch geld noodig om te kunnen drinken... Ik heb gezegd dat ik het nooit doen zou, nooit! Toen hebben zij mij geslagen, gestompt en bij de haren getrokken. Ik wil niet, God weet het, dat ik niet wil, maar ik ben bang voor haar en vader is zoo sterk.’

George begreep den zin niet recht van die zenuwachtig uitgestooten woorden.

‘Maar wat willen zij dan toch, Hanna? Spreek bedaard, ik zal je immers geen kwaad doen.’

‘Juist, u is goed, daarom wil ik 't u zeggen. Ik ben bedaard, hoor maar. 't Kan mij ook niet schelen of zij weten dat ik u alles vertel. Zij willen dat ik bij u binnen zal gaan en aardig tegen u zijn.’

‘Nu en dan?’

‘En dan... dan zal vader binnenkomen en zeggen dat u zijn kind verleid heeft, dat u mij trouwen moet of dat hij u voor het gerecht zal brengen. Tante zegt dat u dan een schadevergoeding zal aanbieden en dat vader het dubbele vorderen moet.’

George stond als door den bliksem getroffen.

Zijn eerste gewaarwording was slechts eene van schrik. Hij keek om zich heen als zocht hij een verborgen sluipmoordenaar.

In welk huis had zijn kwaad gesternte hem dan toch gevoerd?

Het bewustzijn echter van nog niets gevaarlijks verricht te hebben en de zekerheid van het gevaar te kunnen trotseeren nu hij 't kende, deden dat eerste

gevoel weldra in hevige verontwaardiging overgaan. Hij kreeg behoefte zich zelve genoegdoening te verschaffen, maar zijn verontwaardiging strekte zich ook tot Hanna uit. Hij had diep medelijden met dit arme slachtoffer van gemeene dwingelandij, en aan dit medelijden paarde zich de dankbaarheid dat zij hem voor het gevaar had gewaarschuwd. Hij zag haar aan en zijn eigen grieven raakten op den achtergrond, haar zaak werd de zijne. Zijn verontwaardiging klom tot toorn, zijn toorn tot strijdlust, het werd hem eensklaps duidelijk dat het zijn plicht was als kampioen optreden voor dit verdrukte kind. Daarom riep hij uit:

‘Arm kind, van mij zal je niets te vreezen hebben. Integendeel, zoolang ik hier ben zal niemand je geweld aandoen. Ga gerust hier in en uit. Wee hem, die 't zal wagen je te verdenken! Er is nog gerechtigheid te krijgen en er zijn nog wel middelen te vinden om zulk ellendig opzet onschadelijk te maken’!

Die uitwerking harer woorden had Hanna in 't geheel niet voorzien. Haar doel was geweest George te redden; voor haar zelve nam zij de mogelijkheid van een bevrijding uit haar banden niet aan. Vreezende dat hij haar verkeerd begrepen had antwoordde zij:

‘Neen, ga van hier zoo spoedig u kan. Dat is wat ik zeggen wilde. Voor mij kan niemand iets doen.’

George bedaarde echter zoo spoedig niet.

‘Denk je dat ik zulk een schandelijk misbruik van vaderlijke macht kalm zou kunnen aanzien. Neen Hanna, je hebt die tirannij lang genoeg geduld. Ik ben het lot, dat mij herwaarts gevoerd heeft, dankbaar. Reken op mij. Je zult gered worden al moest ik daarvoor ook nog

zoo lang hier blijven. Morgen zullen wij overwegen wat er gedaan moet worden. Reken op mij.'

Die woorden troffen Hanna, maar zij begreep ze niet. Zij was er te zeer aan gewend iedereen te wantrouwen, in elk woord een valstrik te zien. Daarom zweeg zij eerst verwonderd, zeide toen zoo koel mogelijk: 'ik dank u,' reikte hem niet eens de hand, en ging heen met een 'goeden nacht' dat nog zachter klonk dan voorheen.

In zenuwachtige opwinding bleef George achter. Hanna's koelheid was hem niet eenmaal opgevallen. Een menigte plannen kwamen hem in 't hoofd. Nu eens wilde hij de politie terstond in kennis stellen van hetgeen hij had gezien en gehoord, dan weer scheen het hem beter toe den ouden dronkaard met Hanna's bijstand in de een of andere val te lokken. Voor beide gevallen schetste hij zich den loop van zaken, en elk tafereel waarin hij den held zou spelen aan wien Hanna hare bevrijding te danken had werkte hij uitvoerig en met sterke kleuren uit. Laat legde hij zich te bed, en kon eerst niet slapen. De heldenrol, die hij zich had toegedacht, speelde hij voort tot diep in den nacht. Toen eindelijk de afgematte zenuwen de kracht misten aan de waarheid harer eigene beelden te twijfelen, ging de voorstelling in het droomgezicht over en maakte een onrustige vermoeiende slaap zich van hem meester.

De morgenstond heeft zelden geestdrift in den mond. Toen George den volgenden ochtend ontwaakte kwam hem geen enkel plan van den vorigen avond meer doeltreffend voor. Den vader kende hij in 't geheel nog niet en van de huiselijke omstandigheden wist hij bitter weinig. Liep hij dus niet groot gevaar zijn handen te

branden, wanneer hij zich bemoeien ging met zaken, die hem eigenlijk niet raakten? Was hij niet op het punt iemand te veroordeelen, zonder hem gehoord te hebben en een meisje te compromitteren door haar te verdedigen?

Nogtans wilde hij de zaak niet opgeven. Er bleef immers een verstandige middelweg over, die de omstandigheden afwacht, omdat hij de kracht mist ze te gemoet te gaan.

In den eeuwenouden strijd tusschen verstand en gevoel blijft de zegepraal 's morgens immer aan het eerste, wanneer het met frissche krachten den aanval waagt. Het gevoel heeft als een bloem den middaggloed noodig om 's avonds dien rijkdom van geuren uittestralen, waardoor het de koele redeneering bedwelmt en overwint.

Het gevolg van George's overdenkingen was een zekere mate van terughouding tegenover Hanna, welke zij tot zijn bevreesing met gelijke munt scheen te betalen. De oorzaak hiervan bevroedde hij niet. Hij was niet genoeg menschenkenner om intezien dat er in Hanna iets omging hetwelk zij zelve te vergeefs trachtte te begrijpen. Terwijl in andere vrouwen van haar leeftijd al lang die duizenderlei gevoelens zijn ontwaakt, welke als voorboden der liefde zulk een duidelijk beeld geven van de machtige godheid wier herauten zij zijn, dat het menschelijk hart niet twijfelen kan welke gast het herbergt, wanneer zij er eensklaps haar zegevierenden intocht doet, was haar gemoed door den verstompden invloed van ellende en slechte behandeling nooit verder gekomen dan het kinderlijk standpunt waarop het bij den dood harer moeder had gestaan. Nagenoeg bezinningsloos had zij de volgende jaren doorleefd; slechts het wantrouwen en het weerstandsvermogen hadden zich

ontwikkeld. Zij verdedigde zich, maar welken schat zij op die wijze trachtte te redden was haar zoo goed als onbekend; geen omgang met anderen had het haar geleerd. Het vrouwelijk instinct verzette zich en de onbegrepen lessen, die haar moeder in het aanvankelijk zoo weeke gemoed had geprent, vormden de leus waaronder de strijd werd gevoerd.

Zoo bracht dus de morgen een gedwongenheid tusschen hen aan, waarvan de vorige avond het tegendeel had doen vermoeden. Beiden vermeden elkander en beiden verlangden naar elkanders tegenwoordigheid. Den geheelen dag dwaalde George door het huis, den gang in, den gang uit, van de straat naar zijn kamer en van zijn kamer naar de straat. Kwam hij Hanna toevallig tegen dan was 't al veel wanneer hij niet zwijgend voorbijging en een enkele alledaagsche opmerking over het weer ten beste gaf of een overbodige vraag deed zonder zich om het antwoord te bekommeren.

Lang voor het etensuur deelde hij haar zijn voornemen mede het middagmaal in den restaurant te nemen. De toon waarop hij sprak had meer van een onderdanig verzoek dan van een bevel. Zij antwoordde alleen dat het goed was.

Tegen zes ure begon zij een der kleine tafels te dekken. Hij zat er bij en wendde geen oog van haar af. Elke harer bewegingen boezemde hem belang in.

Onder anderen bemerkte hij iets sierlijks in haar gang dat hem gisteren niet was opgevallen. Ook zag hij, dat zij kleine, nette voeten had en goedgevormde handen, die echter door ruw werk waren bedorven.

Stil en rustig ging zij haar gang, maar keerde haar blik geen enkele maal naar hem henen. Dit verdroot hem

min of meer. Eindelijk kwam zij hem vragen of hij wilde aanzitten. Bij die vraag keek zij hem in de oogen. Gaarne had hij iets aardigs geantwoord maar er viel hem niets in.

Zij bediende zelve.

Voor het dessert spraken zij weinig; toen vroeg hij:

‘Er is immers niets meer gebeurd na gisteren avond, Hanna?’

‘Niets.’

‘Roep mij terstond te hulp wanneer iemand je kwaad doet. Niet alleen zal ik je dan bijstaan, maar ik zal ook kunnen getuigen wat ik gezien heb. Het zou niet kwaad zijn als die oude tooverkol eens een lesje kreeg dat haar bleef heugen.’

Hanna's antwoord volgde niet onmiddellijk. 't Was alsof zij zich een zinsnede te binnen moest brengen, waarover zij lang had nagedacht.

‘Ik verzuimde gisteren avond u danktezeggen voor uw welwillendheid, maar ik heb bedacht dat het niet goed voor u is hier te blijven. Vader is soms zoo driftig. U zou licht onaangenaamheden met hem kunnen krijgen en hij is heel sterk. Bovendien zoodra u weg was zou...

‘Geen zorgen voor den tijd, Hanna. Laat dit eens aan mij over. Het zou toch wel erg zijn, indien er geen middel bestond je tegen de gevolgen van zulk een ongehoorde tirannij te beschermen.’

Hanna richtte nu haar groote oogen weer recht op de zijnen, en hij was overtuigd dat zijn verbeelding geen schuld had aan het vertrouwen dat hij er in las.

Wanneer het voor elke vrouw zulk een rijkdom is een beschermer te vinden aan wiens borst zij zich veilig voelt, dat zij zich vaak denkbeeldige gevaren schept om

dat genot te kunnen smaken of verhoogen, was 't dan te verwonderen dat het verlaten, mishandelde kind, bezweek voor het eerste woord van vriendschap en medelijden zoodra zij tot het besef kwam van een enkelen verdediger te bezitten, die moedig voor haar in de bres sprong, onder al de vijanden welke haar omringden.

Voor George aan den anderen kant was er niets meer noodig dan die straal van vertrouwen en dankbaarheid om weer geheel onder den invloed van Hanna's sprekende oogen te komen en met nieuwe opgewondenheid zijn heldenrol optevatten, die hij 's morgens zoo koel ter zijde had gelegd. Zoo ging hij dus voort:

‘Indien ik je helpen zal moet ik alles van je omstandigheden weten. Verzwijg mij dus niets. Gisterenavond sprak je van je moeder. Is die al lang dood?’

‘Het wordt weldra zeven jaar.’

‘Hield je veel van haar?’

‘Heel veel, maar niet genoeg. Ik dacht toen dat alle menschen zoo goed en zoo lief waren als zij, maar nadat zij gestorven is heeft niemand meer van mij gehouden. Zij heeft mij alles geleerd. Altijd waren wij samen. Vader was ook goed voor mij zoolang zij leefde, ofschoon hij mij dikwijls sloeg, maar hij dronk toen nog niet. - Ik geloof niet dat hij zooveel als ik van moeder heeft gehouden’ - voegde zij er peinzend tusschen. ‘Op zekeren dag, 't was een Zondag, zat zij aan de tafel te schrijven, toen ik haar op eenmaal het hoofd voorover buigen zag alsof zij in slaap viel. Ik schrok want moeder sliep nooit in onder haar werk, en zij was ook akelig bleek geworden. Ik schreeuwde niet, maar liep naar vader, die mij terstond naar den dokter stuurde.

Toen ik terugkwam, mocht ik haar niet meer zien... vader zei dat zij dood was.'

Bij den aanvang van dit eenvoudig verhaal was Hanna werktuigelijk op den stoel gaan zitten, dien George onder de tafel had uitgeschoven. Terwijl zij de laatste woorden sprak had zij de hand, die op de tafel steunde voor het gelaat gedrukt. Zij zag het verleden weer.

Geen traan ontrolde haar oog, geen zucht ontsnapte haar lippen. Wie niet wist welk een schat van geluk en welk een berg van leed sommige stille, noordsche naturen in zich bevatten kunnen, zonder dat haar uiterlijk eenige aandoening verraaft, zou haar licht en onverdiend van gevoelloosheid hebben beschuldigd. George voelde dat zij leed, daarom drukte hij zacht haar vrije hand, die zij echter aanstonds terugtrok.

Na een oogenblik zwijgens trachtte hij het gesprek op een ander onderwerp te brengen.

Het diner was afgelopen, hij vroeg om koffie.

Eenigszins verschrikt door die vraag sprong zij op om aan zijn verzoek te voldoen.

Bij haar terugkeer begon zij aanstonds de borden en glazen wegtenemen, zonder meer een woord tot George te richten. Eerst toen hij haar bepaald ondervroeg, vernam hij dat haar vader na den dood zijner vrouw allengs aan het drinken was geraakt. Eerst had zij getracht de zaak, die goed bekend stond, in gang te houden, maar op zeker dag was haar tante aangekomen en had de ellende een aanvang genomen. Tante, die alleen uit berekening zich over haar broeder had ontfermd, vond geen reden om den goeden naam van het hôtel optehouden, en verbood haar zelfs de meest noodzakelijke maatregelen voor in- en uitwendige zui-

verheid te nemen. Het huis moest vervallen en de zaak verlopen. Toen nu - eerst weinige dagen geleden - de dronkaard bemerkte dat zijn inkomsten tot ongeveer niets waren ingekrompen, was hij wel genoodzaakt geweest zijn hôtel voor een kleinigheid aan zijn zuster overtedoen, die beloofde hem en zijn dochter te zullen onderhouden.

De koffie was het beste dat George nog in Le jet d'eau genoten had. Hanna had ze bij het open venster klaar gezet, waar hij nu met volle teugen de frissche avondlucht inademde, terwijl hij met verrukking de slanke gestalte gadesloeg, die rustig in het vertrek op en neer ging en hem nu en dan met een blik uit haar prachtige oogen het hart dubbel snel kloppen deed. Hij genoot de dankbaarheid waarop hij aanspraak meende te hebben. Op eens bleef zij vlak voor hem staan en vroeg:

‘Heeft u nog een moeder?’

‘Ja zeker.’

‘Waarom is die niet bij u?’

‘Wij reizen niet altijd samen.’

‘Reist u voor zaken?’

‘Neen, voor genoegen. Verleden jaar heb ik zes weken met mijne moeder gereisd.’

‘Dat moet heerlijk wezen. Om zoo te kunnen reizen moet men veel geld hebben.’

George wist niet wat te antwoorden, toen zij vervolgde:

‘Heeft u ook geld genoeg om naderhand uw vrouw mede te kunnen nemen?’

‘Bij ons is 't de gewoonte altijd een huwelijksreisje te doen’ antwoordde George, die weer met de vraag verlegen was.

‘O! dat moet een genot zijn, wanneer u veel van haar houdt en zij...’

Hanna eindigde die fraze niet. Zij stond nu dicht bij hem en de ondergaande zon legde op haar ietwat bleeke trekken een tint van gezondheid die haar dubbele bekoorlijkheid schonk. Haar donker oog was starend in de verte gericht, maar haar blik wendde zich naar binnen, waar de heerlijke beelden der fantasie ontwaakten, die al te lang hadden gesluimerd. Zij begreep het gevoel nog niet dat haar doorgloeide. Zij vreesde 't bijna omdat 't haar te machtig was. Daarom voltooide zij voor zich zelve alleen het beeld dat zij aanschouwde, en, even als de dichter in een heerlijk tafreel van liefde zijn dierbaarste gevoelens legt zonder zich zelve tot den held er van te maken, maalde zij zich haar ideaal zonder te denken dat het ooit voor haar tot werkelijkheid worden kon.

Het was George onverklaarbaar dat hij niet den eersten dag reeds de eigenaardige, kalme schoonheid van het landschap had gewaardeerd, dat hem thans door de laatste zonnestrallen getint tot achtergrond diende voor Hanna's gestalte. Met innig welbehagen volgde zijn blik de lijnen van het fijne kopje dat peinzend voor hem stond, zijn lippen kusten in gedachten die donkere oogen toe en noode weerhield hij zich haar slap neerhangende hand te grijpen en aan zijn mond te drukken.

Ook hem zweefden heerlijke tafreelen voor oogen, doch hij was er immer zelf de hoofdpersoon van, en het verstand, dat zich 's morgens zoo sterk had doen gelden, zweeg stil als ware 't bedwelmd door den sterken bloemengeur, die het geopend venster binnendrong.

Neen, dat heerlijk wezen mocht hij niet langer aan mishandeling prijsgeven! Zou ook de geheele wereld hem den rug toekeeren, hij voelde zich sterk allen en

alles te trotseeren. Hij tartte den toorn zijner moeder, hij tartte de verachting zijner vrienden, hij tartte de macht der justitie, en het beeld van den man, die in de liefde zijn eenige belooning vindt, stond hem met wegslepemde vervenpracht voor oogen.

Zoo zwegen zij lang stil, verzonken in de weelde van elkanders bijzijn.

Als muziek trilde de aandoening door ieders borst en terwijl elk den wellust van zijn eigen visioenen ondervond, deelde hij met magnetische kracht ook in het leven van den ander waar hij den weerklank van zijn eigen lied genoot.

Eindelijk verloor George alle zelfbeheersching.

Geen laffe redeneeringen meer, weg met alle aarzelingen!

Hier is het geluk, George grijp toe!

En hij greep Hanna's hand, drukte ze vast aan zijn lippen en merkte haar ruwheid niet!

Toen was de betoovering verbroken.

Met een blik waarin eensklaps al de oude schuwheid was teruggekeerd, sprong Hanna achteruit. Wantrouwend als den vorigen middag week zij langzaam naar de deur terug, uitte geen woord meer, en verdween.

De liefde is geen levenloos kleinood dat de eigenaar in zijn hart veilig bewaren kan om het er nu en dan uit voor den dag te halen, wanneer hij lust gevoelt zich in den aanblik er van te verlustigen. Evenals voor al wat leeft is voor haar geen stilstand mogelijk. Zoodra zij niet meer hooger streeft zinkt zij aanstonds terug, en

bereikt dikwerf niet eenmaal de spits waarop zij zich een oogenblik zou kunnen staande houden.

George was een verstandig man, wiens koele redeneering aanstonds zegevierde wanneer het den hartstocht aan nieuwe prikkels ontbrak. Geen aandrift zijner natuur was machtig genoeg om zich als die onweerstaanbare ernst aan hem optedringen, die geen afronden ziet, geen woestijnen vreest, maar recht op het doel aanstuurt en bereikt, of...vergaat.

Hij was te vreden over zijn bedachtzaamheid, die hem elk bindend woord bij tijds had doen terughouden en hem niet noodzaakte een overijlde belofte te verbreken. Hij begon te overwegen hoe zijn menschelijke plicht hem voorschreef thans te handelen. Die plicht was echter niet consequent in zijn voorschriften. Zoolang George in Hanna slechts een vrouw had gezien die eenige bekoorlijkheden bezat, had zijn plichtgevoel hem volstrekt niet verboden die nauw ontloken bloesems afteplukken. Nu zij echter zijn beschermeling was geworden eerbiedigde hij het wezen dat hem dankbaarheid was verschuldigd. Was zij bij hem, dan dweeptte hij met het offer van een geheel leven dat hij aan haar voeten wilde leggen. Was hij alleen, dan zag hij in dat zijn moeder en de maatschappij veel grootere aanspraken op zijn toewijding konden doen gelden.

Zoodra zijn geestdrift opbruiste werd haar ongemanierdheid aangeboren gratie, haar onbeschaafdheid naïeveteit, haar domheid heerlijke eenvoud. Zonk het schuim weer ineen, dan was 't hem niet alleen duidelijk dat hij hogere eischen stellen kon, maar zag hij 't tevens zonneklaar in hoe weinig waarborgen voor beider geluk een verbintenis met Hanna aanbieden kon.

De slotsom van al die weifelingen was een besluit dat verstand en gevoel tegelijk moest bevredigen en dat gelijk alle halfheden geen van beiden voldeed. Hij nam zich voor te vertrekken en aftewachten of na een afwezigheid van drie maanden zijn genegenheid voor Hanna nog groot genoeg zou zijn om hem naar een blijvende verbintenis te doen verlangen.

Van al dat strijden wist Hanna niets. Haar schreef het ontwakend gevoel met machtige hand de wet voor, en terwijl zij blindelings gehoorzaamde, wendde zij niet eenmaal een poging aan dien meester te vragen wie hij was en wat hij wilde. Zij zorgde voor den man, die zijn beschermende hand over haar uitgestrekt hield, en dat zorgen was haar een weelde zooals haar leven er nog geene had gekend. Spoedig wist zij te ontdekken wat hem smaakte of aangenaam was, en met een listigheid die zelfs de slimme tante niet doorzag, slaagde zij er bijna altijd in hem de geliefkoosde gerechten te brengen en zijn grieven uit den weg te ruimen - voor zoover dat in Le jet d'eau mogelijk was. Zoo was haar leven van arm en ledig, rijk en vol geworden. De behoefte om te zorgen, die vrouwen wellust, welke na den dood harer moeder geen doel meer had gevonden, herleefde met nieuwe kracht. Zij begreep het nauwelijks meer dat er zeven jaren sinds dien dag voorbij waren gesnel, want in haar ontwikkeling sloot zich het heden onmiddelijk bij dat oogenblik aan.

Dat er iets bijzonders tusschen Hanna en den jongen reiziger bestond, was aan den scherpen blik der tante niet ontsnapt. Van welken aard echter hunne verhouding was begreep zij niet terstond. Evenmin was 't haar

in den beginne duidelijk op welke wijze zij er partij van zou kunnen trekken.

Tot nog toe hadden haar aanslagen, die tegen de onnoozelheid der reizigers waren gericht, schipbreuk geleden op Hanna's halstarrigheid. Toen dus George over zijn tijd bleef, hetgeen alleen om der wille van haar nicht gebeuren kon, schemerde haar onmiddellijk een langduriger en zekerder rente voor die zij van deze neiging zou kunnen trekken. Om gewisheid te krijgen bespiedde zij het tweetal met de grootste zorgvuldigheid. Het raampje in de deur van den restaurant bewees daarbij uitstekende diensten. Veel zag of hoorde zij evenwel niet, want door George's eerbiediging van zijn beschermeling en Hanna's naïeve ingetogenheid behield hun omgang een karakter van broederlijke genegenheid en zusterlijke vertrouwelijkheid dat aan de oude tante soms te veel naar haar zin te vermoeden overliet. Dan ging zij in zich zelve brommend naar het buffet terug, en weerhield, tot groote verbazing der gasten in het café, het gewone aantal scheldwoorden waarmede Hanna voor den dag geroepen werd als de bediening wat druk dreigde te worden.

Toch slaagde zij er in uit een blik, een handdruk en een teeder woord genoegzame zekerheid te krijgen om haar plan te kunnen maken. Het kwam er nu op aan haar broeder overtehalen. Dit was gemakkelijker gewild dan gedaan. Ofschoon thans geheel onder den invloed van zijn zuster geraakt, droeg Hanna's vader haar in den grond van zijn hart een grenzenlooze verachting toe. Evenals zij wilde hij van Hanna voordeel trekken, maar hij was toch vader genoeg om den dwang te verafschuwen, waartoe zij niet ophield hem aantesporen.

Hij liep in haar gareel, maar elke zweeps slag prikkelde hem slechts tot verzet, en het deed hem goed wanneer hij haar zijn walging kon toonen. Van zijn standpunt was het een ondankbaarheid van zijn dochter dat zij hem niet vrijwillig de schoonheid vergold waarmede hij haar bedeed en de zorgen, die zij als kind genoten had. Zij at zijn brood, en bracht hem geen stuiver op waarvoor hij drank kon koopen.

Toen zijn zuster met haar nieuw plan voor den dag kwam droeg het zijn volkomen goedkeuring weg. Zij had van een nuchter oogenblik gebruik gemaakt, op zijn gevoel gewerkt en het denkbeeld van een rijken, voornamen schoonzoon lachte hem toe. Het ongeluk wilde echter dat hij elken avond, wanneer hij eenigszins opgewonden naar huis terugkeerde, de nieuwe combinatie glad vergeten was. Dan schold hij op Hanna en schreeuwde dat zij zich gebruiken liet maar het geld achterhield. Tante had soms de grootste moeite om hem te beletten de beide gelieven te gaan verrassen, die, zooals zij zich plastisch uitdrukte, de gouden eieren wel van zelf zouden leggen indien hij er hun den tijd maar toe liet.

Op zekeren avond bleken hare scherpzinnigste redeneeringen en krachtigste argumenten vruchteloos te zijn. De waard van het huisje, waarin haar broeder elken avond het gezelschap ontmoette dat hem trouw in zijn uitspattingen bijstond, had geweigerd te schenken voordat hij zijn aanzienlijke rekening althans voor de helft zou hebben aangezuiverd. Woedend over deze behandeling die hij eene belediging noemde, was hij, tamelijk onzeker reeds op de beenen, naar huis teruggekeerd.

Nauwelijks had hij den drempel van het hôtél overschreden of hij vroeg naar Hanna. Zijn zuster troonde

hem haar zitkamer binnen en trachtte hem daar tot kalmte te brengen. Het laatste bleek ditmaal onmogelijk te zijn want hij hield niet op met te roepen: 'Zij zal hier komen, zeg ik je. 't Is mijn kind, mijn dochter. Ik mag met haar doen wat ik wil. Aan niemand ben ik rekenschap schuldig, aan niemand, versta je, aan niemand!'

'Maar je zult alles door je drift bederven. Ik heb...'

'Wat bederven? Wat is er hier nog te bederven? Alles heb je mij afgenomen? Het huis is van jou, het brood dat ik eet is van jou, het hemd dat ik aan mijn lijf draag is van jou! Daarom zeg ik je dat zij hier komen zal, want zij is van mij en ik mag met haar doen wat ik wil.'

'Wat wil je dan toch?'

'Ik wil haar zeggen dat zij een diefegge is, dat zij mij, haar ouden vader besteelt. 't Is haar schuld dat ik arm ben, en geen borrel meer betalen kan wanneer ik verdriet heb. Dat wil ik haar zeggen! Heeft zij niet alles aan mij te danken en wat doet zij voor haar ouden vader, het nijldige kreng? Heeft zij ooit een stuiver verdiend? Laat zij hier komen, God verdomm'me, of ik ga zelf naar haar toe.'

'Heb toch een paar dagen nog geduld dan...'

'Laat ze hier komen!'

'Als je nu stil blijft heb ik een mooi plan. Luister. Als zij er maar eenmaal den smaak van heeft weggekregen zullen wij haar wel.....'

'Wijf! Welke hel heeft jou uitgebraakt? Hanna is mijn kind, versta je. Ik mag met haar doen wat ik wil, maar jij zult van haar afblijven. Ik ben een ongelukkig mensch, die door iedereen bestolen wordt, maar als de duivel mij halen komt, dan neemt hij jou toch nog eerst mee. En nu, uit den weg, laat mij los!'

‘Neen, je zult niet gaan!’

‘Laat mij los, vervloekte feeks!’

‘Je zult niet gaan!’ antwoordde de oude, die tusschen de deur en haar broeder ingeklemd, zich met haar magere armen als een polyp aan den dronkaard vastklampte.

Een oogenblik worstelden zij, maar de groote, breede man behield zelfs in zijn dronkenschap de overhand. Met een krachtigen ruk en den niet minder krachtigen uitroep: ‘dat de hel je opslokke’ wierp hij de oude tegen den grond, trok de deur open en strompelde den gang binnen. -

In den restaurant zaten George en Hanna als naar gewoonte bij een klein petroleumlampje in een vertrouwelijk gesprek verdiept. Met het hoofd in de hand geleund, haar geliefkoosde houding, staarde zij hem aan en genoot zij de wegslepene muziek van het vriendelijk mannenwoord. En hij zag 't niet meer dat haar zwarte jurk van onderen begon te glimmen, dat zij geen enkel gaaf kleedingstuk aan het lijf had. Als zijn blik de sierlijke bogen van haar zwarte wenkbrauwen gevolgd was, verdwaalde hij in de diepte van haar donker oog. Een zalige dronkenschap benevelde zijn brein, hij vergat zelfs de ellende van het hôtél waaruit hij niet meer scheiden kon.

Toen de deur plotseling werd opengerukt ontstelde Hanna het meest. Terstond sprong zij op, haar vader tegemoet, als wilde zij met haar lichaam het gevaar dat zij voorzag van George's hoofd weren. De oude richtte echter terstond het woord tot George:

‘Aha! mooie meneer, kom nu maar over de brug. Mij dunkt dat je er lang genoeg pret van hebt gehad.’

‘Man, wat wil je?’

‘Ik wil duiten en veel ook. Je hebt mijn dochter verleid, en als ik wilde zou ik je voor het gerecht kunnen brengen, want ik mag met mijn dochter doen wat ik wil, maar jij niet.’

‘Jij mag niet met je dochter doen wat je wilt en als er iemand voor het gerecht komen moet dan zal jij 't zelf wezen.’

‘Ik mag niet met mijn dochter doen wat ik wil? Zeg dat nog eens, en zoowaar als God leeft, ik zal je fijnen mond openbreken dat je je eigen vervloekte leugens weer opvreet! Spreek, als je 't hart hebt!’

Hanna's angst was ten top gestegen. ‘In Godsnaam antwoord niet,’ riep zij George toe, terwijl zij poogde haar vader te omhelzen die haar telkens van zich afstootte.

George achtte haar woorden niet; haar tegenwoordigheid prikkelde integendeel zijn toorn.

‘Jij mishandelt je dochter, ellendeling, en daarvan zijn zoovele bewijzen aanwezig dat het mij maar een enkel woord kosten zou om je morgen naar de gevangenis te doen verhuizen.’

‘Wat zegt de melkmuil? Naar de gevangenis, ik?’

‘Och, vader.’

‘Donder op! zeg ik je. Kom over met je duiten lieve jongen of ik sla je de hersens in. Als jij mijn huis als een bordeel gebruikt dan zal je ook betalen.’

‘In 's hemelsnaam, vader.’

‘Weg, krenge!’

Met deze woorden nam hij Hanna's beide armen in een zijner groote handen samen en wierp haar tegen een stoel aan op den grond. Nu was George zijn woede niet langer meester. Met één sprong stond hij voor den

breedgeschouderden man en op hetzelfde oogenblik kwam zijn vuist met zulk een kracht op diens voorhoofd neder, dat hij met een 'God verdomm'me' waggelend achterover viel.

Duizelend door haar val trachtte Hanna optestaan, toen twee armen haar middel omklemden en twee warme lippen zich op haar mond drukten. Een ongekende gloed stroomde eensklaps door haar aderen, zij voelde dat zij haar bezinning verloor. Toen sloten zich haar oogen, haar borst hijgde naar adem, haar hoofd zonk achterover, zij droomde een bangen droom.

Het sloeg elf uur. De nacht was kil en somber. Zware wolken dreven statig over de hoge toppen der populieren, die spookachtig heen en weder zwiepten, als zwarte schimmen zich afteekenend tegen het donker grauw zwerk. Een vochtige wind rukte de bloesemblaadjes der linden af en joeg ze naar den nattigen bodem neer, waar de fijne motregen ze langzaam doorweekte en tot een glibberig vloerkleed vastkleefde.

In het stationsgebouw ontwaakten de dragers, die zich op de houten banken hadden uitgestrekt, uit hun doffen sluimer, toen de eerste vreesachtige reizigers, een groot half uur voor den tijd, zich kwamen overtuigen dat de schuifraampjes en de wachtkamers nog minstens tien minuten gesloten zouden blijven. Ook de gendarme daagde op met zijn breeden steek en het kleine regenmanteltje waarop duizende kleine droppels glinsterden.

Daar ging eensklaps aan het andere eind van de laan een deur open van het kleine hôtél; in den breeden

stroom licht, die naar buiten viel verschenen drie donkere gedaanten, eerst een drager met een koffer op den rug, toen een gestalte in een langen mantel gehuld, en ten slotte een tweede, eveneens met een mantel omhangen, die in de duisternis weinig van de vorige verschilde. Alle drie gingen recht op het station aan, maar toen de drager binnen was bleef de tweede plotseling stilstaan totdat de laatste haar had ingehaald. Een oogenblik schenen zij samen te beraadslagen, daarna gingen zij op een grooten lindeboom toe, die eenigszins ter zijde stond van den weg. In de schaduw van den zwaren stam en zijn dicht gebladerte bleef de tweede achter, terwijl de ander zich naar binnen begaf en den drager betaalde, die den koffer inmiddels op de weegschaal had doen plaatsn.

Bij het flinkerlicht van een gasvlam, die de tocht heen en weer jaagt, herkennen wij George.

Zoodra Hanna tot zich zelve komende haar vader roerloos op den grond gezien had en haar tante naast hem neergeknield, jammerend:

‘Hij is dood! O! mijn God, hij is dood! Moordenaar, dat zal je voor de justitie te verantwoorden hebben!’ had zij begrepen welk gevaar George boven het hoofd hing. Ontzet was zij uit zijn armen opgesprongen:

‘Vlucht’ had zij hem toegeroepen, ‘Neem den een of anderen trein, die van nacht doorkomt, maar ga van hier, in 's hemelsnaam, ga van hier.’

‘Neen Hanna’ had hij geantwoord, ‘ik wil niet vluchten. Ik kan je niet hulpeloos in de handen van die twee ellendige wezens achterlaten.’

‘O! mijn God, zij zullen u vermoorden. Ga! ik smeeek er u om!’

‘Kind, weet je dan niet dat ik je liefheb.’

Toen waren de lange wimpers over de donkere oogen neergezonken, een oogenblik had zij gewiefeld, overweldigd door liefde en angst, en nauw hoorbaar als een beschaamd kind dat een gestrengen meester om vergeving vraagt, had zij gestameld:

‘Ga, en neem mij mede.’

Terwijl de oude dronkaard weer tot zich zelve kwam had zijn zuster geweigerd George's rekening optemaken. Hij had haar het geld voor de voeten geworpen.

Een groot half uur moesten zij op den trein wachten; in dien tijd kon er veel gebeuren. Waar zou hij het meisje verbergen, wat zou hij zeggen als men hem de politie nazond? Beide vragen had hij Hanna voorgelegd, maar zij had niets geantwoord. Zij behoorde zich zelve niet meer toe; zij kon niet meer beslissen wat haar bleef te doen. Als een hond had zij zich aan George's voeten neergelegd; buiten hem bestond er niets, geen vijand dien zij vreesde, geen vriend dien zij liefhad. Hij moest gebieden en wat hij gebood zou zij doen, ware 't ook dat hij haar gelastte zich onder een aansnellende locomotief te werpen. Hij was haar meester, haar god.

George begreep haar niet en schreef die besluiteloosheid aan angst toe. Inderdaad was hij zelf veel angstiger dan zij. In elke schim, die uit het donker opdoemde, meende hij een politiedienaar te zien, door de oude tante op hem afgezonden. Hanna moest verborgen worden, maar waar? De wachtkamers waren nog niet geopend, in de buffetzaal durfde hij haar niet brengen uit vrees dat een der bedienden haar herkennen zou. Het veiligst was 't nog buiten in de schaduw van een boom en daar stond het arme kind nu geduldig te wachten, ongevoe-

lig voor koude en vocht, haar warme liefde in 't hart, haar oog onbewegelijk op het station gericht waar George, wanneer hij zich onbespied zag, een snellen blik door een der vensters wierp, om zich te overtuigen dat de donkere gedaante onopgemerkt hem wachtte.

Voller en voller stroomde het gebouw, de bel luidde, de bureau's werden geopend en in een lange rij aaneengeschaard drongen de reizigers langs het schuifraam heen. De koffers werden neergesmaakt, gewogen, beplakt en naar buiten gewenteld; rijtuigen en omnibussen hielden voor den ingang stil, locomotieven floten en dreunden langs het perron. Angstig monsterde George elken nieuw aangekomene, die zich eenige oogenblikken met zenuwachtige drift haastte om met plotselinge kalmte op een bank neertezinken zoodra hij zijn kaartje gekocht en zijn goed aangegeven had. Toen de wachtkamers geopend en de reizigers op vertoon hunner biljetten er binnen gelaten waren, werd het lediger in het voorhuis en rustiger in zijn gemoed. Hij verliet echter de vensters niet waardoor hij de linde kon zien die Hanna beschutte. Nog tien minuten zou de trein uitblijven, nog tien minuten moest hij heen en weder loopen, en schijnbaar alle aanplakbiljetten bestudeerend, in zenuwachtige spanning doorbrengen dat zijn buit hem ontroofd worden zou en de behaalde zegepraal waarop hij zoo trotsch was hem in een gevangenis zou doen belanden. Evenwel was er in dit gevaar tegelijkertijd een prikkel gelegen, die zijn liefde een verhoogde bekoorlijkheid gaf. Hij meende het recht te hebben zich zelve een brevet van moed uittereiken dat hem althans in zijn eigen oogen tot den held maakte van een gevaarlijk avontuur. Terwijl Hanna zich zonder nadenken in de volheid harer liefde gegeven had,

medegesleept door een gevoel dat haar geheel beheerschte, bleef hij juist genoeg meester van zich zelve en genoeg kenner van zijn gevoelens om het gevaar van de ontvoering eener minderjarige en het genot eener overwinning op een vrouwenhart in al hun volheid inte zien en te savouereen.

Eindelijk verkondigde een lange schelle fluit gevolgd door een tweede gelui, dat de trein naderde. Terstond haalde George Hanna uit haar schuilhoek te voorschijn. De hand die hij aangreep was ijskoud. Zoo snel mogelijk ijlden zij de wachtkamers binnen, de dwarrelende menschenmenigte door, een coupé eerste klasse binnen, dat de conducteur, wiens hand een tweefrankstuk had gevoeld, bereidwillig achter hen sloot

De portieren werden toegeslagen. De locomotief floot, een schok deelde zich van wagen aan wagen mee. Nu gleden de lichten van het station langzaam voorbij, de roode en groene seinlantarens volgden spoediger, het eerste gevaar was doorgestaan. Toen zonk Hanna's hoofd tegen den schouder van den geliefde neer, en fluisterde zij voor 't eerst:

‘George’!

Zeven weken lang hadden de beide gelieven door België rond gezworven, zeven weken waarin George al den wellust genoot eener toewijding, die zich in ware aanbidding oploste. Het gevaar verhoogde er de bekoring van, en het was alsof hij begreep dat die voortdurende prikkel hem onontbeerlijk werd. Zonder dat eenig teeken zijn vrees voor vervolging wettigde, verminderde hij de voorzorgen niet, waarmede hij steeds zijn spoor trachtte

te verbergen. Na zeven weken rondreizens in allerlei richtingen veinsden zij in de wachtkamers nog immer elkander niet te kennen en liet hij haar dikwerf zelve plaats nemen naar een tusschenstation, waar hij in de gelegenheid zou zijn zich op nieuw van een kaartje te voorzien. Soms vond hij 't noodig haar in een andere klasse te laten reizen en in de hôtels gaf hij telkens verschillende namen op. Had hij Hanna's vader goed genoeg gekend om te begrijpen dat de dronkaard in een zijner treurige buien waarschijnlijk besloten had zijn ondankbaar kind te vloeken, maar niet te vervolgen, had hij kunnen inzien dat 's mans laatste overblijfsel van vaderliefde zich moest doen gelden wanneer de lage hebzucht zijner zuster zich al te sterk uitte, dan zou hij zijn menigvuldige voorzorgen misschien toch genomen hebben omdat zij noodig waren voor zijn avontuur, noodig zelfs voor het bestaan zijner liefde.

Voor Hanna waren die zeven weken meer geweest dan enkel genot, hoe machtig haar genieten ook was na zoovele jaren van doffe berusting. Zij scheen te ontwaken uit een langen, diepen slaap. Evenals in het noorden na den eindeloozen winter in weinige dagen het doodsche sneeuwkleed voor het van leven tintelend lentetapijt plaatsmaakt, alsof de natuur zich haast den verslapen tijd intehalen, zoo doorgloeide haar borst een rijke levenslust, die in enkele weken het werk volbracht van jaren. Zij leefde dubbel. Zij zag, zij hoorde, zij onthield met een snelheid en helderheid, die weergaloos waren.

Zonder een kenner te wezen wist George de schoonheden van de beeldende kunsten genoegzaam op prijstestellen om niet zonder vrucht steden en landen eenvoudig doortetrekken. In Hanna vond hij een sluimerend

schoonheidsgevoel dat slechts een wenk van den geliefde behoefde om te ontwaken.

Misschien zou het vele zien haar zelfstandiger, en oorspronkelijker in haar oordeel gemaakt hebben dan hij, die te veel gelezen had om niet veel te hebben overgenomen, doch de vrouw verloochende zich ook hierin niet, en als George sprak, had het orakel de waarheid verkondigd, waarvoor haar ongekunstelde, maar tevens ongewapende meening zoo gaarne boog.

Met een tact, die alleen een vrouw bezitten kan, had zij spoedig de klove tusschen George en haar gepeild, en naar middelen omgezien die aantevullen. Was 't haar reeds in de vaderlijke woning duidelijk geworden dat kleeding en manieren, spraak en gewoonten dien man tot een wezen stempelden dat ver boven haar stond, eerst toen George haar in een beter gewaad had gestoken, toen zij zich wat het uiterlijk aanging, zijner waardig naast hem zag, had zij begrepen welk een duizenderlei kleinigheden zij door een onafgebroken oplettendheid te verbeteren zou hebben om haar afgod geen dagelijksche ergenis te geven. Voor die moeilijke taak was zij niet teruggedeinsd. Zij had haar ruwheid afgelegd, zij had zijn spraak nagebootst, zij had rechts en links met een ongeloofelijke opmerkingsgave van iedereen geprofiteerd. Wie haar 't laatst in *Le jet d'eau* had gezien, zou moeite gehad hebben haar na zeven weken te herkennen, indien hij niet in de slanke gedaante, de ruwe, maar edelgevormde handen, en het zuiver ovale kopje met de groote, donkere oogen reeds de schets had gezien van het thans bijna voltooide beeld. Ook haar schuwheid was verdwenen, en zij was vroolijker geworden,

al bleef er een waas van treurigheid in het gazellen-oog liggen dat haar allerliefst stond.

Zoodra 't haar duidelijk was geworden dat George haar als zijn levensgezellin, niet als een dienstbare beschouwde, had zij begrepen dat 't hem gelukkig moest maken haar nu en dan een wensch te voldoen. Daarom had zij de stille onderworpenheid van den eersten dag gaandeweg afgelegd en het een paar malen gewaagd met een verzoek voor den dag te komen.

Altijd begon dit met de woorden: 'wat zou je er van denken als wij eens...' Zag zij eenmaal dat de geliefde al een ander plan gevormd had, dan was zij terstond bereid te antwoorden: 'goed beschouwd heb je gelijk,' indien zij niet reeds vooruit zijn wil geraden en tot den hare gemaakt had.

Op die wijze hadden zij meer dan zeven weken lang een bestaan genoten dat zich als het bouquet van een lang bewaarden wijn bedwelmend uit het werkelijk leven ontwikkelde, en hun niet vermoeden deed dat er een zware droesem op den bodem van het rijk gekleurd vocht was neergeslagen.

In Brussel had George om niet in het oog te vallen een appartement genomen in een achterstraat. Het bestond uit een groote zitkamer aan straat met balcon, waarop een achterkamer uitkwam die zij tot slaapvertrek inrichtten, en een kleinere zijkamer eveneens aan straat gelegen, waarin zij ontbeten en hij gewoon was te lezen en brieven te schrijven.

Hanna vond deze woning prachtig.

'Hier voel ik mij een deftige dame' riep zij wel honderdmaal uit, en vergat nooit er bijtevoegen: 'zeg

't mij altijd wanneer ik iets doe dat niet aan een deftige dame past.'

In het begin was George verrukt over die naïeveteit.

Vooraf op het balkon zat zij gaarne; het menschengewemel aan haar voeten verveelde haar nooit.

George was minder met zijn woning ingenomen. Hij had het bij zijn moeder te goed gehad om op den duur vrede te kunnen hebben met den eigenaardigen chic van een appartement meublé. Hem hinderde de stijlloosheid van stoelen en tafels, die, uit verschillende boedels opgekocht, nooit bestemd waren geweest tot zulk een broederlijk samenzijn. De verkleurde randen der canapé's, de verschoten vlekken in het tapijt en de wankelende pooten der tafels waren hem elken dag zoovele doornen in het oog, die een zeer nadeeligen invloed op zijn humeur uitoefenden.

Het slenteren door de groote winkelstraten behoorde tot Hanna's geliefkoosde uitspanningen. Ofschoon zij nooit iets vroeg, kwam zij zelden met ledige handen te huis. George schepte er te veel genoeg in haar iets te zien uitzoeken dat hij haar wenschen niet in de sprekende oogen te lezen zocht.

Alleen haar gemeenzaamheid met winkeljufvrouwen hinderde hem dikwijls en zij begreep hem niet wanneer hij haar daarover berispte.

'Hoe moet ik dan met haar spreken?' placht zij te zeggen, 'Het zijn immers ook fatsoenlijke menschen.'

Van een dezer wandelingen teruggekeerd was hij bezig een brief te lezen, terwijl Hanna een dasje bewonderde dat haar goeden smaak alleszins eer aandeed. Voor den spiegel bevestigde zij het roode lint om haar ietwat mageren hals, en streek zij het sierlijke strikje glad

dat op de zwarte japon - zij droeg nog immer met voorliefde donkere kleuren - vroolijk uitkwam en haar allerliefst kleetde. Toen alles naar haar zin geplooid en geschikt was, wendde zij zich naar George, om volgens gewoonte zijn bewondering te genieten waarmede hij steeds zeer gul was. Reeds stond zij vlak voor hem, toen zij van de sombere uitdrukking schrok die zijn gewonen glimlach verving. Hij zag haar niet eenmaal aan, maar staarde naar den grond, terwijl zijn hand onwillekeurig den brief samenfrommelde, dien hij zoo even gelezen had.

‘George, wat is er? Welke verschrikkelijke tijding heeft die brief gebracht?’

‘Niets kind, niets van belang. Een mijner vrienden is onverwacht naar de Oost vertrokken. Het spijt mij dat ik geen afscheid van hem heb kunnen nemen.’

Onwaarheid sprak hij niet, maar evenmin deelde hij de geheele waarheid aan Hanna mede. De tijding aangaande zijn vriend stond inderdaad in den brief, doch hij verzweg dat zijn moeder hem vroeg wanneer hij naar huis weerkeerde en wat hem toch zoolang in België ophield. Die vraag had hem eensklaps naar den Haag teruggevoerd. In gedachten had hij de oude vrouw teruggezien die hem wachtte, zijn vrienden, en al wat hem eenmaal dierbaar was in zijn rustig, zorgeloos leven. Hij had zijn boekenkast, zijn platen en alle meubels weer aanschouwd waaraan hij was gehecht. Hij had het goede huiselijk eten geproefd, op de Witte zijn partij gespeeld, in het bosch den Woensdagavond genoten, en het was hem onaangenaam te moede geworden in de vreemde stad. Alle ontberingen van het reisleven drukten hem als een vuil kleed, dat hij niet afschudden kon, op

de schouders. Hij voelde zich verlaten aan de zijde eener vrouw, die geen lid zijner familie kende, niets van zijn leven afwist en een herinnering aan hôtelkost en hôtelstof met zich bracht, die alle levensvreugde in hem dreigde te verstikken.

Dit alles kon Hanna op zijn gelaat natuurlijk niet lezen, want over zijn vorig leven hadden zij evenmin als over de toekomst ooit een woord gewisseld. Hij had haar de welgemeende verzekering gegeven dat hij haar trouwen zou, en in die verzekering had zij te gemakkelijker berust als zij begreep nog lang niet de vrouw te zijn die naast hem paste.

Zij twijfelde dus niet aan de waarheid van zijn woorden, maar de vermoedens onderdrukken, die zijn ernstige blik op eenmaal in haar gemoed had opgewekt, dit was haar evenmin mogelijk. Allerlei vragen, die zij reeds zoo vaak aan zich zelve, doch nooit aan den geliefde had durven voorleggen, traden haar met nieuwe kracht voor den geest, en zoo kwam 't dat zij zonder schijnbare aanleiding op eens zeide:

‘Zou je moeder ook veel van mij houden?’

‘Natuurlijk, mijn liefste,’ antwoordde George, terwijl hij eenigszins verlegen met zijn horlogeketting speelde, toen hij voelde dat Hanna's groote oogen vorschend op hem bleven rusten.

Beiden zwegen een poos; George haalde den toegevouwen brief uit zijn zak en begon dien te herlezen. Hanna was de eerste die weer sprak:

‘En als zij eens niet van mij hield, of als uw vrienden mij eens verachtten, omdat ik geen voornamen dame ben?’

‘Dan zou ik tot hen allen zeggen dat zij mij eerst

een andere vrouw moeten toonen die even goed is als jij en mij evenveel liefheeft, voordat zij 't wagen iemand te veroordeelen die zij niet kennen. Maar wees gerust, dat zal nooit gebeuren, en al gebeurde het, dan zal er toch wel op de wereld een plekje te vinden zijn, waar wij elkander kunnen liefhebben, zonder dat iemand ons stoort!’

Met deze woorden sprong George op en sloot Hanna in zijn armen.

Hij had haar diep in de donkere oogen gekeken en de oude geestdrift was op eens herleefd. Met volle teugen genoot hij zijn enthousiasme dat hem nu heerlijker toescheen dan alle lauwe overdenkingen van zoeven en krachtig genoeg om een menschenleven te duren. In Hanna's gemoed echter had een pijnlijk voorgevoelen wortelgeschoten, en ofschoon zij de zaligheid van zijn kus genoot, en zelve nauwelijks wist wat zij vreesde, haar gerustheid was heen.

Mond op mond klemden zij zich aan elkander vast en er was iets angstigs in die omhelzing dat aan hun teederheid een laatsten prikkel schonk.

Een luid tikken op de deur joeg hen uit elkanders armen.

Voordat George: ‘entrez’ kon roepen, werd de deur half geopend en gluurden een paar donkere oogen naar binnen. ‘Hij is 't!’ klonk het luid en drie jongelieden van George's leeftijd drongen het vertrek binnen. Verbaasd riep hij hun namen uit: ‘Van Nypel, Breekoord, Reeman!’ hij had drie zijner vrienden herkend.

Zij drukten hem de hand en maakten linksche buigingen voor Hanna.

Van Nypel, een mager, zwart mannetje met afhangende schouders, wiens omhooggekruld kneveltje en keurige

scheiding midden op het voorhoofd bewezen welk een hoogen dunk hun eigenaar van de uitwerking zijner lichamelijke schoonheden koesterde, vertelde aanstonds met een vloed van woorden hoe hij een uur geleden van verre George in de straten had herkend. Hij was hem toen gevolgd en had hem hier zien binnengaan. De bleeke, baardeloze Breekoord, wiens vierkant voorhoofd in tegenspraak scheen met zijn ietwat fletse, blauwe oogen, wierp ondertusschen schuine blikken op Hanna, en lachte sarcastisch toen Reeman de roodharige grappenmaker hem iets in het oor fluisterde.

Een weinig van de oude schuwheid scheen op Hanna's gelaat terugtekomen toen zij de zonderlinge begroeting van George's vrienden trachtte te beantwoorden.

Nog was van Nypel's verhaal niet ten einde toen Reeman hem in de rede viel:

‘Je bent gesnapt, oude, maar ik maak je mijn compliment. Zij ziet er snoeperig uit. Jij bent toch een geluksvogel!’

Het bloed vloog George naar 't hoofd, hij zocht naar een antwoord toen Reeman tegen Hanna vervolgde:

‘Madame, vous avez détourné notre ami du chemin de...’

‘U behoeft tegen mij geen Fransch te spreken, mijnheer, ik ben in Maastricht geboren.’

Luid gelach van Breekoord en van Nypel. Reeman liet zich echter nog niet uit het veld slaan; hij beroemde er zich immers op dat hij zoo goed wist omtespringen met dergelijke dames.

‘Des te beter! Ik ben ook geen held in het Fransch. Ik wilde dus zeggen dat u onzen vriend van Doerhoven...’

‘Nu viel George hem in de rede:

‘Zwijg totdat je weet tegen wie je spreekt. Ik heb je nog niet voorgesteld, en wat je denkt is eenigszins bezijden de waarheid.’

Van Nypel en Breekoord keken verwonderd en zwegen, maar Reeman, die zijn toestand onaangenaam vond, waagde een poging zich er doorheenteslaan met een aardigheid.

‘Is het dan nog noodig dat ik kennis maak met eene van ons aller nichten?’

‘Ik zeg je: zwijg’ klonk het ernstig antwoord.

Breekoord kwam tusschenbeiden.

‘Ik stel voor mijneheeren dat wij dit gesprek afbreken. George is ons een verklaring schuldig. Laat ons samen in de Frères Provençaux gaan eten, dan kunnen wij die zaak afhandelen.’

George wierp een blik op Hanna, dien zij beantwoordde met de verzekering dat hij zich om haar niet bekommeren moest, indien hij lust had met zijne vrienden medetegaan.

‘Waarom zou u niet meegaan?’ vroeg haar van Nypel. ‘U is immers niet bang als vrouw alleen in gezelschap van vier heeren?’

‘Wij kunnen anders ook een paar dames opscharrelen’ voegde Reeman er bij. ‘De kleine Georgine van het Alcazar slaat nooit een welgemeende uitnoodiging af als er wat bij te verdienen valt. U kent haar immers, zij speelt nu en dan voor Cupido. Zij heeft een allerliefst moedervlekje dat echter alleen zichtbaar is voor ingewijden.’

George beefde van verontwaardiging. Hij was woedend op zichzelf omdat hij zich bedwingen kon, maar hij bedwong zich toch.

Doodsbleek was Hanna van haar stoel opgestaan, zij had alles begrepen. Geen der vrienden keurde zij meer een blik waardig, maar bij de deur wendde zij zich om en zeide tot George: 'ik zal te huis blijven.'

Een oogenblik van stilte volgde op dit plotseling vertrek. Ieder was verlegen met zijn figuur, George niet het minst. Toch was hij de eerste die weer sprak; hij begreep dat zijn vrienden eene opheldering van hem wachtten.

'Het spijt mij dat je onverwacht bezoek mij de gelegenheid benomen heeft je intelichten aangaande de zeer bijzondere verhouding waarin ik tot een vrouw sta, die je ongepaste aardigheden diep hebben gegriefd. Ik ben overtuigd dat je voorzichtiger gesproken zoudt hebben, indien je alles geweten hadt.'

'Tout savoir c'est tout pardonner' riep Reeman uit.

'Laat ons herstellen wat nog te herstellen is' zeide van Nypel. 'Indien wij van Doerhoven uitnoodigen met ons te eten, zal hij gelegenheid hebben ons volkomen op de hoogte te brengen van zijn avontuur. Ik stel dus voor dat wij hem gezamenlijk smeeken ons middagmaal door zijn tegenwoordigheid te willen opluisteren.'

'Uitmunten' vulde Breekoord aan, 'en daar het de laatste dag van ons verblijf alhier is, mag hij niet weigeren.'

George had grooten lust de uitnoodiging aantemen, maar Hanna?

'Sta mij toe even naar Hanna te gaan zien. Indien zij 't zich erg aantrekt ga ik niet meê.'

Toen George de slaapkamer binnentrad waarin Hanna de wijk genomen had, vond hij haar met gevouwen handen in een leuningstoel gezeten, recht voor zich uit naar

den grond starend. Zwijgend kuste hij haar op het voorhoofd. Zij greep zijn hand, en drukte die aan haar lippen.

‘Hanna, mijn vrienden gaan morgen heen. Zij hebben niet goed begrepen, hoe... wie... dat wij elkander liefhebben. Het is beter dat zij alles weten, daarom wilde ik met hen gaan en hun van avond de geheele geschiedenis vertellen. Is 't je erg onaangenaam één avond alleen te blijven?’

‘Ik vind immers alles goed wat jij goedvindt.’

Er was niets verwijtends in den toon waarop zij dit zeide.

‘Je begrijpt, het is in ons beider belang. Ik zal aan den portier zeggen dat hij een diner voor je laat halen.’

‘Och neen, mijn beste. Ik heb niets nodig.’

‘Je moet toch iets eten.’

‘Als ik honger krijg kan ik 't immers nog bestellen.’

‘Belooft mij dat je alles bestellen zult waarin je maar lust gevoelt. Wees niet te bescheiden, dat is in 't geheel niet nodig.’

‘Ik beloof het je.’

‘Tot van avond dan.’

‘Tot van avond, beste, beste George.’ -

Op weg naar den restaurant roerde niemand de zaak aan. George had te veel te vragen en zijn vrienden hadden hem te veel nieuwtjes medetedeelen. Er was zooveel in de residentie voorgevallen waarvan hij ten eenemale onkundig was. Hij voelde zich vervreemd, en dat deed hem onaangenaam aan.

Aan tafel bleef het gesprek geruimen tijd over dezelfde onderwerpen loopen zonder dat Hanna's naam werd genoemd. Aanvankelijk dacht George niet meer aan de beloofde verklaring, later voelde hij zich niet in de

goede stemming om over haar te spreken. Hij had meer dan ooit behoefte aan een zekere opwinding, die hij thans door den wijn zocht te verkrijgen.

Eindelijk begon hij zijn verhaal. Het begin was koel genoeg. De feiten kon hij mededeelen, maar den eersten indruk weertegeven, dien Hanna's verschijning op hem had gemaakt, scheen hem een onmogelijkheid toe. Ja, hij vroeg zich zelfs af of die indruk inderdaad zoo sterk geweest was, en of niet de verveling van de reis, het gebrek aan andere indrukken veel hadden bijgedragen tot het gevoel dat hem toen zoo geheel had beheerscht.

Van Nypel kwam hem te hulp. Zijn droge opmerking dat Hanna haar spel met hem gespeeld had, prikkelde zijn eerezucht. Toen kwam er gloed in zijn beschrijving, toen vond hij krachtiger adjectiva en rijker beelden, toen begon hij zelfs kleine, karakteristieke feiten in te schuiven, die van de waarheid slechts het coloriet bezaten. Woorden, die hij had kunnen zeggen, kwamen hem voor den geest, mishandelingen die hij veronderstelde zag hij nu duidelijk voor zich, en er was in de geheele geschiedenis toch zooveel dat men voelen maar niet onder woorden brengen kon, dat die overdreven lijnen hem waarlijk onontbeerlijk toeschenen om aan zijn vrienden een juiste voorstelling van het gebeurde bij te brengen. Het romantische van het avontuur bekoorde hem meer dan ooit; zijn geestdrift voor zijn mooie daad herleefde met nieuwe kracht. Zelfopoffering, trouw, eeuwige liefde glansden hem met een stralenkrans omgeven verblindend in de oogen, een dichterlijk vuur ontgloeide in zijn brein, hij geloofde, als de kunstenaar, in de beelden zijner fantasie.

Kalm lieten zijn vrienden hem uitspreken, het verhaal boeide hen. Zoodra het ten einde was riep Reeman uit:

‘Dat is waarachtig wel een ‘bonne fortune!’ Maar hoe kom je nu van haar af?’

‘Ja,’ viel van Nypel in, ‘daar zit de moeilijkheid, en als je den raad van een vriend wilt aannemen, wacht er dan niet te lang mede. Zoolang jij den toestand meester bent is er nog geen gevaar bij de zaak, maar zit je eenmaal onder de plak van zoo'n vrouw dan ben je verloren.

Verontwaardigd stooft George op:

‘Zou je dan denken dat ik een vrouw, die alles voor mij verlaten heeft, die behalve mij niets in de wereld bezit, op straat zou kunnen zetten en aan haar lot overlaten?’

‘Maar wat wil je dan doen, mijn waarde?’ vervolgde van Nypel. ‘Je kunt haar toch niet trouwen! Stel je eens voor wat je moeder zeggen zou, wanneer je haar als schoondochter voorstelde de verleide dochter van een dronken herbergier?’

‘Ik zou ze liever een hoer noemen’ riep George driftig uit.

Het onderscheid is zoo heel groot niet’ voegde Breekoord op langzamen, snijdenden toon in. ‘Wanneer zij zich aan een sergeant verslingerd had zou je haar het aankijken niet waardig geacht hebben. Is zij dan zooveel beter nu zij de slimheid heeft gehad in de armen van mijnheer van Doerhoven neertevallen?’

‘Welzeker’ zeide Reeman lachend ‘nu is zij een romanheldin.’

Die woorden troffen George als dolksteken. Hij had behoefte zijn ergernis luchttegeven.

‘Als jou koude ziel niet voelen kan wat liefde is, als jij het fatsoen van een vrouw afweegt naar de wieg, waarin zij bij haar geboorte werd neergelegd, als jij meent dat al wat beneden je is in stand te koop moet zijn en weggesmeten kan worden wanneer het betaald is, dan beklag ik de vrouw die er zich eenmaal op zal kunnen beroemen jou hart te bezitten!’

Er was iets bombastigs in die woorden. George was zijn vuur niet langer meester; met kunstmatig vuur is dit dikwerf het geval. Breekoord was echter op zijn beurt geërgerd, en spaarde zijn vriend evenmin, toen hij antwoordde:

‘Ik verzeker je dan dat ik haar nooit eerst tot mijn maitresse maken zal, hetzij ik ze in een paleis of in een kroeg aantref!’

‘En ik verzeker je dat ik, onverschillig of zij mijn maitres of mijn wettige echtgenoot is, van mijn vrienden eerbied zal vergen voor het wezen dat ik waardig heb gekeurd mij als levensgezellin terzijdetestaan!’

Reeman oordeelde het noodig met een aardigheid tusschenbeiden te komen. Hij had door dit middel meer dan eens twisten gestild.

‘Mijneheeren, ik stel voor, dat wij, alvorens verder te gaan in ons debat over de vrouwen, eerst een offer plengen aan de weduwe Cliquot. Als ingewijde in de geheimen van het huwelijksleven zal zij ons misschien een middel ingeven om dit maal even vriendschappelijk te eindigen als het begonnen is.

Leve de weduwe!’

Allen stemden lachend in: 'Leve de weduwe!'

A propos van een weduwe had Reeman bovendien een uittreksel der 'chronique scandaleuse' van de laatste weken medetedeelen dat allen bijzonder veel belang inboezemde. Dit leidde het gesprek voor geruimen tijd eene tegenovergestelde richting uit; het eene verhaal volgde uit het andere, men schreeuwde door elkander, toaste en vergat Hanna.

Van Nypel voerde eindelijk de aandacht weer naar het oude onderwerp terug. Hij stelde er een eer in als redder van George te kunnen poseeren, en had reeds op een middel gepeinsd om zijn vriend het onzinnige van zijn gedrag te doen inzien. Gemoedelijk en ernstig sprak hij hem nu aan:

'Hoor eens Doerhoven, ik ben niet van plan als zedemeester optetreden, maar ik wil toch ook niet dat je mij eens zult kunnen zeggen: je hadt mij moeten waarschuwen, want op dat oogenblik was ik niet in staat de dingen kalm intezien.

Je laat je door het gevoel meeslepen. Door dat kind uit de handen van een ontaarden vader te redden heb je haar een groote weldaad bewezen. Laat het nu ook genoeg zijn. Zij kan toch niet vergen dat je om harentwil je geheele leven op den mesthoop werpt!'

George was al merkbaar kalmer geworden. Hij antwoordde thans bedaard:

'Alles goed geredeneerd, maar ik kan niet van haar af.'

'Dat hangt maar van je wil af. Met geld is veel goed te maken.'

De stille Breekoord achtte het oogenblik gunstig om ook een duit in het zakje te werpen en zeide even lang-

zaam als altijd: 'Doe je 't niet, dan zal je het volgende zien gebeuren. De toestemming van den vader zal je krijgen; zoo'n man is te koop. In den Haag echter kun je niet gaan wonen. Blijven ook sommige vrienden je groeten als zij je met die vrouw ontmoeten, niemand zal de dochter van een kroeghouder bij zich ontvangen. Ga je naar een andere Hollandsche stad waar je nog onbekend bent, dan volgt het gerucht je op de hielen en wordt ook daar het leven je onmogelijk gemaakt. Het eenige wat je dus overblijft, is: het land te verlaten, je carrière vaarwel te zeggen, je vrienden te laten loopen en misschien je moeder nooit weertezien. Let wel, dat ik nog onderstel dat deze uit zwakheid in je huwelijk heeft toegestemd. Indien je nu meent dat je Hanna gelukkig zult kunnen maken door haar het voortdurend bewijs te leveren dat zij de eenige hinderpaal is voor jou geluk, dan is 't mij wel.'

Er lag te veel waarheid in die woorden opgesloten dat zij niet zwaar als lood en koud als sneeuw op George's luchtige, lichtbekoelende geestdrift zouden neder vallen. Van Nypel bemerkte dit en voegde er nog bij:

'Als ik in jou plaats ware, begon ik met Hanna dit alles uitleggen. Indien zij zooveel verstand bezit als jij zegt, moet zij de waarheid er van inzien. Vervolgens zou ik ongeveer het volgende aan den vader schrijven:

Je dochter is bij mij. Je kunt haar terugkrijgen op voorwaarde dat je haar nooit meer mishandelt. Vervul je die voorwaarde dan zal ik je, totdat zij trouwt, elke maand honderd gulden uitbetalen. Zoodra zij zich ech-

ter beklagt, trek ik niet alleen mijn honderd gulden in, maar stel bovendien de politie in kennis van je vroeger gedrag. Mij dunkt, op die manier is iedereen tevreden gesteld, en aan Hanna kan je bovendien nog een geschenk geven.'

Dit middel scheen George nu werkelijk het eenige dat in de gegeven omstandigheden overbleef. Hij was overtuigd, maar zich gewonnen geven nadat hij nog even te voren zoo krachtig een geheel tegenovergesteld gevoelen had verdedigd, dit was hem onmogelijk. In een laatste flikkering van geestdrift sloeg hij met de vuist op de tafel en riep uit:

'Neen! Al verging ook de geheele wereld, ik zal Hanna niet alleen laten staan.'

'Als dat waar is,' riep Reeman uit, 'stel ik voor. dat wij naar het Alcazar gaan.'

'Wat geven zij daar?'

'La petite mariée!'

Wrevelig stond George den volgenden morgen eerst laat op. Reeds in het Alcazar had zich den vorigen avond eene ontevredenheid van hem meester gemaakt, die naar een uitweg zocht. Toen hij van zijn vrienden laat in den nacht afscheid nam had hij den indruk gekregen alsof hij al wat hem dierbaar was geweest in zijn vorig leven vaarwel zeide, om een onverkwikkelijk bestaan van saaiheid en ontbering te beginnen. Hij had

behoefte aan emotie, maar elk zijner aandoeningen was een bal gelijk, die, met te weinig kracht tegen een steile hoogte opgeworpen, altijd weer terugvalt in de telkens afgemattete hand. Ditmaal was de bal onderweg door de wereldwijsheid zijner vrienden heengerold, en zoo bevlekt naar beneden gekomen, dat hij 't niet waagde hem weer optevatten.

Tehuis aangekomen had hij Hanna nog op gevonden. Dit had zijn ontstemming verergerd.

In een wit peignoir dat haar allerbekoorlijkst stond, het donkere haar in een netje opgenomen dat met een rood strikje boven op het hoofd werd gesloten, had zij geduldig zijn terugkomst afgewacht, verdiept in de beschouwing zijner photographieën.

‘Wat moet dat beduiden? Nog niet naar bed?’

‘Ik had geen slaap en wilde je toch goeden nacht zeggen.’

‘Dwaasheid! Indien wij getrouwd waren en in den Haag woonden zou ik minstens eenige nachten per week zoo laat t'huis komen. Zou je dan telkens op willen blijven?’

Hanna had op die vraag geen antwoord gegeven, en dat had hem gehinderd omdat hij zijn ongelijk voelde.

Een oogenblik later was hij dus voortgegaan met knorren:

‘Liefde is goed en toewijding is mooi; maar alles heeft zijn grenzen en door zulk een overdrijving kan de beste bedoeling lastig worden. - - Heb je gegeten?’

‘Neen.’

‘Waarom niet? Moet je als een bakerkind gevoerd worden?’

Wederom had Hanna niet geantwoord. Zij deed haar

best niet te begrijpen, maar het was zóó duidelijk. Zwijgend had zij hem aangezien terwijl hij zich zonder meer een woord te spreken uitkleedde; toen had zij zich insgelijks te bed begeven, de gesloten oogen naar den wand gekeerd en gepoogd inteslapen.

Den volgenden morgen stelde zij veel op rekening van het diner met zijn vrienden en meende zij dat een wandeling hem goed zou doen. Zij had zich daarom terstond netjes aangekleed, en sloeg hem na het ontbijt voor een half uurtje in het Park te gaan. Dit kwam echter niet met zijn plannen overeen, hij wilde alleen zijn.

‘Onmogelijk, lieve kind. Ik moet naar de post en heb ook nog andere commissie's te doen. Bovendien, met zulk een toilet kan je 's morgens niet op straat komen. Er is iets verschrikkelijk burgerlijks in die voordurende zucht naar opschik. Ik weet niet hoe 't komt, maar je ziet er altijd uit als een opgedirkte pop. Iedereen kan zoo zien dat je niet gewend bent zulke kleederen te dragen. Je bent ook te voorzichtig voor je goed. Je mist dat zekere ‘laisser aller’ waaraan men de fatsoenlijke vrouw herkent. Wij moeten daar eens eene verandering in zoeken te brengen. - - Tot straks dus.’

Met tranen in de oogen reikte zij hem de hand. Zij had gemeend zich ook 's morgens mooi te moeten maken wanneer zij met haar George uitging.

George voelde dat hij wreed was geweest, maar hij maakte zich diets dat dit noodzakelijk was in de gegeven omstandigheden.

Op de trap kwam hij den portier tegen, die hem een kaartje overhandigde:

Eugène Poiré
Professeur de violon.

De eigenaar had reeds meermalen pogingen aangewend om mijnheer alleen te kunnen spreken, maar altijd was mijnheer uit geweest of had de portier geen kans gezien hem het kaartje te geven zonder dat mevrouw er iets van bemerkte. Monsieur Poiré wachtte thans in een kamer van den entresol, die toevallig ledig stond. Indien mijnheer hem dus een oogenblik te woord wilde staan, verzocht hij hem aldaar binnentegaan.

George kende niemand in Brussel en had zelfs nooit den naam van Poiré hooren noemen.

De kamer binnentredend bevond hij zich tegenover een man van ongeveer dertig jaren. Indien het lange haar niet den muzikant had verraden, zouden de blonde baard en de bril aan een Duitschen professor hebben doen denken. Poiré was echter Belg en, zooals hij terstond meedeelde, solo-violist aan het théâtre de la Monnaie.

George noodigde hem uit te gaan zitten.

Hij scheen zeer verlegen te zijn en zeide niets, terwijl hij zenuwachtig zijn rechter handschoen half uittrok.

‘Mag ik de reden weten van uw bezoek, mijnheer Poiré.’?

‘Sta mij toe mijnheer vooraf uwe toegevendheid in te roepen. De zaak waarover ik u kom spreken is van zulk een teederen aard dat zij u onaangenaam moet aandoen, ja misschien beleedigend toeschijnen.’

‘Beleedigend?’

‘Helaas! ja. Ik heb ook lang gearzeld alvorens ik

tot dezen stap overging, maar ik kan niet anders handelen.'

'Wat ik u bidden mag wees duidelijker.'

'Veroorloof mij nog slechts u de verzekering te geven dat mijn bedoelingen goed en ernstig zijn, dat ik bereid ben al de gevolgen van mijn handelwijze te dragen en niet alleen mijzelf het recht ontzeg de heftigste uitdrukkingen uwer verontwaardiging kwalijktenemen, maar mij blindeling aan uwe beslissing over mijn voorstel onderwerp.'

'Het betreft dus een voorstel.'

'Ziehier de zaak. - Ik woon hier vlak tegenover. Den dag zelven van uw aankomst bemerkte ik op uw balkon een vrouwelijke gestalte. Zich rekenschap te geven van een indruk is zeer moeilijk, nog moeilijker is 't dien te beschrijven. Ik moet mij dus vergenoegen met u te zeggen dat ik soms uren lang voor mijn venster te wachten stond dat de gestalte, die mij zoo diep had getroffen, zich nog eens mocht vertoonen.'

George vond zijn bezoeker bijzonder dwaas.

'Op die wijze zag ik haar eenige malen en elke keer schonk mij wederom nieuwen moed uren lang mijn venster niet te verlaten. Ik heb zelfs een les verschikt omdat zij geregeld tegen elf uur haar kijkje neemt in de drukke straat. - Duid het mij niet euvel dat ik inlichtingen omtrent u zocht te krijgen, en toen een gerucht vernam waaruit de gedachte voortspoot, die mij sedert niet meer verlaten heeft. Ik zal genoodzaakt zijn u dat gerucht medetedeelen.'

George maakte een beweging van ongeduld.

'Men vermoedt dat u niet gehuwd is.'

‘En waaruit maakt men dit op?’

‘Uit duizenderlei kleinigheden. Uw uiteenlopende manieren, uw geheel verschillende omgang met de bedienden, uw ongelijke wijze van spreken..... indien evenwel het gerucht toch onwaar mocht zijn..

‘Het is waar, ga voort als het u belieft.’

‘Ik voor mij vond bovendien een teeken dat mij afdoende toescheen. 't Is onnoodig daarover..’

‘Integendeel, wees zoo goed mij ook dat medetedeelen.’

‘Ik hoorde bij toeval van de waschvrouw, dat het verschil in kwaliteit van uw beider goed, een bijzonder groot verschil in stand aanduidde.’

George stond versteld. Weken lang had hij op maatregelen gezonnen om zijn spoor te verbergen en iedereen te misleiden omtrent zijn verhouding tot Hanna. Desniettemin was een man, die niets met de politie te maken had binnen weinige dagen achter zijn geheim gekomen, en was er misschien slechts één woord van Hanna's vader nodig om hem terstond in verzekerde bewaring te doen nemen.

Poiré zag hem na zijn bekentenis een oogenblik vragend aan, maar geen teeken op George's gelaat bemerkende van den toorn dien hij wachtende was, ging hij aldus voort:

‘Deze zekerheid bracht mij op de gedachte dat u misschien niet altijd met haar samenblijven zou.’

‘Mijnheer!’

‘Ik bid u, laat mij thans uitspreken. Ik weet te goed hoeveel het meisje van u houdt om het dwaze plan te kunnen koesteren mij tusschen u beiden te plaatsen. Zoo lang zij bij u is, zal ik mij met de gedachte dat zij gelukkig is, moeten en kunnen troosten. Mocht die toe-

stand u echter eenmaal bezwaard worden, zou 't dan te veel gevergd wezen indien ik u verzocht mij voor uw scheiding in de gelegenheid te willen stellen kennis met haar te maken?’

Pijnlijk deden deze woorden George aan, maar als een belediging troffen zij hem niet. Hij wilde Poiré's bedoeling volkomen kennen en vroeg daarom:

‘Wat is dan uw plan?’

‘Dat zal van haar afhangen.’

‘En indien zij... indien zij u dan niet ongenegen ware.’

‘Natuurlijk haar te trouwen.’

Er lag geen bijbedoeling in die woorden; George vond den man zoo dwaas niet meer. Hij voelde zelfs dat de moed hem ontbrak den violist in het aangezicht te zien.

Poiré ging dus voort: ‘Zou ik op mijn voorstel uw antwoord mogen weten?’

‘Mijnheer Poiré. Het voorstel is niet van dien aard dat ik het met een ja of neen oogenblikkelijk beantwoorden kan. Ik moet er over nadenken. Wees zoo goed overmorgen op hetzelfde uur terugte komen, indien dit u schikt, of anders...’

Ik heb dat uur vrij, mijnheer. Ik begrijp dat u over mijn voorstel nadenken moet.’

‘Tot wederziens dus.’

‘Tot wederziens.’

Zoodra Poiré vertrokken was snelde George naar buiten. Hij hoopte er moed te verzamelen om den blik uit Hanna's donker oog te kunnen verdragen.

Toen George eerst tegen het etensuur terugkeerde vond hij Hanna opgeruimder dan ooit. Zij had zich verweten dat haar gedrag niet lief was geweest jegens den man aan wien zij zooveel te danken had. Uit een onnadenkend woord en een onbeteekenend feit had zij schandelijke gevolgtrekkingen gemaakt. Zij meende zelfs dat zij een boosheid had getoond die niet alleen aan George onaangename oogenblikken had bezorgd, maar misschien wel de aanleiding was geweest dat hij haar eenigszins koel had bejegend. Zoo iets mocht niet weer voorkomen, dat had zij zich ernstig voorgenomen en zij was tevreden over dit besluit.

Zoodra de aangebeden man binnentrad vloog zij op en viel hem om den hals.

Aan George kwam die liefdesbetuiging zeer ongelegen. Haar strakke terughouding van den vorigen avond zou 't hem zooveel gemakkelijker gemaakt hebben haar omtrent de plannen van Poiré intelichten. Hij moest haar over dat bezoek spreken, doch toen zij hem de armen om den hals sloeg, het kopje tegen zijn schouder vlijde, en weer opsprong om zingend door de kamers te fladderen, toen zij zeide dat zij hem nooit, nooit genoeg dankbaar zou kunnen zijn voor haar heerlijk leven, toen was hij niet in staat meer den naam Poiré over zijn lippen te brengen, ofschoon hij 't nog nooit zoo diep had gevoeld dat de liefde van dit naïeve kind een blok aan zijn been was geworden waarvan hij bijna wanhoopte zich te kunnen bevrijden.

Den volgenden dag kwam hij niet verder. Wel honderdmaal nam hij zich voor het gesprek op den violist te brengen, en telkens ontzonk hem weer de moed. De dag brak aan waarop gene om antwoord zou

komen, en nog was Hanna van alles onkundig. Het ontbijt liep ten einde en hij zweeg, een wandeling door het park volgde en van bank tot bank, van straat tot straat verschoof hij een mededeeling, die zijn tong weigerde uittespreken. Zij kwamen tehuis en nog had hij met geen woord van de zaak gerept. Toen liet hij in der haast - drie kwartier voor dat Poiré komen zou - hem door den portier een briefje brengen dat de bede inhield zijn bezoek nog twee dagen uitstellen.

Het was of dit hem moed gaf.

Zoodra de brief vertrokken was zocht hij Hanna op, die in de balkonkamer bezig was zijn handschoenen te verstellen. Hij behoefde er haar nooit opmerkzaam op te maken dat er iets aan zijn goed ontbrak. Niets ontging haren zorgenden blik, en voor den geliefde werkzaam te kunnen zijn was nog immer haar grootste genot.

't Hinderde hem wel dat zij juist nu ten zijnen behoefte bezig was, maar een langer uitstel was niet mogelijk. Zij moest zelve beslissen en het was niet te veel wanneer hij haar daartoe twee dagen tijd liet.

Hij sprak dus, maar in den aanvang met een zenuwachtige trilling in zijn stem:
'Hanna.'

Zij zag hem met haar groote oogen vol vertrouwen aan; om door te kunnen spreken moest hij zich afwenden en achter haar stoel gaan staan. Met beide handen op de leuning steunend ging hij toen voort:

'De gedachte is wel eens bij mij opgekomen dat je een beter lot verdient dan ik je met den besten wil der wereld geven kan.'

‘George.’

Zij sprak zijn naam bijna lachend uit en keek weder op haar werk neer.

‘Ik vrees dat ik je ten slotte ongelukkig zal moeten maken.’

‘Hoe is 't mogelijk dat zulke dwaze gedachten in je opkomen?’

‘Hier vlak tegenover woont een man op wien je aanblik zulk een indruk heeft gemaakt, dat hij een genegenheid voor je heeft opgevat, die...’

Hij wilde zeggen ‘die de mijne ver overtreft’, maar zijn ijdelheid gedoogde niet dat hij die overtuiging uitsprak, daarom besloot hij: ‘die mij met bewondering en achting heeft vervuld.’

‘Arme man’ antwoordde zij, bijna onverschillig.

‘Die man heeft mij bekend welk een liefde hij voor je koestert en verzocht kennis met je te mogen maken.’

‘En wat heb je wel geantwoord’ vroeg zij nog altijd zonder optezien en met een onergdenkenden lach, die voor 't laatst George bijna den moed benam zijn verhaal te eindigen. Hij had nog juist kracht genoeg haar toetefluisteren:

‘Dat hij overmorgen terugkomen zou.’ -

Het werk ontglipte Hanna's hand.

Er was iets waanzinnigs in haar oogen toen zij plotseling opstond, zich omwendde en George recht in het aangezicht zag. De glimlach, welke den geheelen morgen om haar fijn mondje had gespeeld, stierf weg onder den pijnlijken trek, dien de bittere ernst eensklaps diep in het marmerbleek gelaat groefde.

Zij had een vreeselijk vonnis gehoord, doch haar brein kon er den omvang niet van beseffen.

Haar oog had het Medusa hoofd aanschouwd en zij voelde dat haar hartslag verflauwde, dat het schrikbarend monster haar tot steen zou verstijven doen.

Geen woord brachten haar lippen meer uit. Een paar seconden slechts staarde zij George strak aan, toen deed zij twee snelle schreden naar de zijkamer, ging binnen en wierp de deur achter zich toe.

Onmiddelijk sprong George haar na, maar te vergeefs, de deur was op slot. Hij ijldde naar de gangdeur, eveneens gesloten.

'Hanna, doe open!'... geen antwoord.

Hij bonsde op de deur, riep, smeekte, dreigde... alles bleef stil.

'Hanna, 't is immers alles voor je geluk. Ik heb niets beslist. Je zult zelve bepalen wat er gebeuren moet. Als je bij mij blijven wilt zal niemand je van mij afscheuren!... Maar doe open... Antwoord ten minste... Laten wij samen overleggen wat er geschieden zal... Spreek, of ik trap de deur in! Ik wil weten wat je doet... In 's hemelsnaam doe open!'

Geen antwoord.

Toen trachtte hij door het sleutelgat te kijken, maar de sleutel stak er in; hij legde het oor aan het slot, maar geen zucht verstoorde de doodsche stilte.

Nu eens zweeg hij stil met ingehouden adem, dan weer schreeuwde en tierde hij als een radeloze... het was alles vergeefs.

De avond viel en hij had nog geen geluid gehoord.

Zonder aan eten te denken bleef hij als een hond voor de deur wachten, dreigend en smeekend, roepend

en jammerend totdat zijn schorre keel bijna geen geluid meer voortbrengen kon.

Daar binnen bleef het zoo stil als lag er een lijk.

Toen de nacht aanbrak dacht hij er aan de kamer te laten openbreken, maar hij durfde niet. Het denkbeeld van zelfmoord kwam hem voor den geest en onwillekeurig week hij naar het andere einde van het vertrek terug. Op een stoel voor de deur poogde hij te slapen, maar de vreeselijkste hallucinatie's joegen hem elk oogenblik overeind. Hij zag de deur opengaan, en een witte gedaante aan een koord tegen den muur hangen. Glazig staarden Hanna's groote oogen hem aan, hij sprong van zijn stoel op en bemerkte dat hij gedroomd had. De stilte daarbinnen was in den zwijgenden nacht nog ijzingwekkender dan ooit.

Nauwelijks weer half ingesluimerd meende hij haar langzaam te zien binnentreden, recht op hem aan. Zij legde de hand op zijn schouder en hij wist dat zij dood was. Zij zag hem aan en hij had geen macht zich te verroeren. Ontwaakte hij eindelijk met een kreet van afgrijzen, dan klopte zijn hart alsof het barsten zou, en de duisternis grijnsde hem aan, als ware er een heir van spoken verborgen in elken hoek van het vertrek.

Eindelijk brak de morgen aan, vaal en nuchter. Het bleeke schijnsel dat door de gordijnen drong, vond hem nog immer voor de deur op wacht, maar toen hij opstond knikten zijn knieën en suisde het in zijn oor. In den spiegel zag hij dat zijn haar verwilderd was en zijn oogen rood opgelopen. Hij voelde zich ziek als had hij den heelen, langen nacht met vrienden verbrast, en in de armen van een deern den zwaren morgenslaap genoten.

Wederom wendde hij dezelfde pogingen aan iets van Hanna te vernemen en wederom bleef alles vruchteloos.

Uur aan uur bracht hij voor de kamer door in een toestand van machteloze razernij, afgewisseld door de diepe neerslachtigheid van het berouw.

Geen geluid verried dat zich daarbinnen nog een levend wezen bevinden kon.

In den namiddag begon hij een gevoel van flauwte in de maag te ondervinden dat hem noodzaakte naar een dichtbij gelegen restaurant te snellen. Bij zijn vertrek sloot hij alle deuren toe; toen hij terugkwam was alles nog even stil.

Eerst tegen acht ure hoorde hij eenig gedruisch.

Goddank, zij leefde dus nog!

Indien zij evenwel juist bezig ware de hand aan zich-zelve te slaan.

Dat denkbeeld deed hem weer achteruitspringen om de deur intetrappen, toen zij langzaam opening, en Hanna verscheen.

Zij was het inderdaad; geen spooksel bedroog zijn oog; en toch week hij stap voor stap terug. Hij had zelfs de kracht niet zijn blik aftewenden of neerteslaan; Hanna's donker oog beheerschte hem met onweerstaanbare macht. Hij moest haar aanstaren. Hij moest zien hoe diep haar oogen, door kleine kringen omschaduwde, in het lijkkleek gelaat waren weggezonden, hoe haar slanke gestalte magerder geworden scheen, maar fierder tegelijk, hoe zij met een majesteit, waarvoor zijn knie dreigde neertezinken, op hem toetrad en voor hem bleef staan den blik vol weemoed strak op zijn gelaat gevestigd.

Spreken kon hij niet, een ijzeren greep klemde hem de keel toe, een loodzware last lag op zijn hart.

Hij voelde zich schuldig, en voor hem stond zijn rechter, het zachte, tengere kind, het beeld der liefde, den edelste, vrouwelijke toewijding.

Zij stak hem de hand toe, hij legde er de zijne zwijgend in.

Nog immer had zij geen woord gesproken, maar George strak aangestaard, als wilde zij de geliefde trekken, waarvan zij weldra voor altijd scheiden zou, zoo diep mogelijk in haar geheugen prenten. George voelde het bittere verwijt van dien blik en toch lag er alleen liefde in, want al wat haar ziel aan liefde bezat stroomde hem toe in dien laatsten straal uit haar zonnig oog en in den warmen druk waarmee haar kleine hand de zijne omklemde.

Nauw merkbaar zwoegde haar boezem, iets vochtigs blonk in haar oog, de bange strijd was uitgestreden, het besluit stond vast in de moedige ziel.

Toen sprak zij het vonnis uit en haar stem beefde niet. Zij had de zelfbeheersching in een zware school geleerd.

‘Vergeef mij, George’ zoo zeide zij, ‘dat ik een oogenblik aan je goede bedoeling heb kunnen twijfelen. Ik dank je voor al wat je voor mij gedaan hebt. Ik ben gelukkig geweest, misschien worden er weinig menschen zoo gelukkig als ik, en alles... alles heb ik alleen aan jou te danken. Nooit zal ik dit vergeten. - Wij kunnen niet samen blijven. Ik heb dit overdacht en ik zie het nu duidelijk in. - Ik zal gaan.’

En met die woorden nam Hanna afscheid van het geluk; met die woorden offerde zij hem in eens, in de vrijwillige vernietiging van al wat haar dierbaar was,

den geheelen schat van toewijding dien zij aan zijn voeten had neergelegd om te zamen in langen wellust te genieten.

Nog een oogenblik zag zij hem aan met die grenzenlooze teederheid waarvan hij al de weelde had gekend, toen liet haar hand de zijne los en viel slap langs het lichaam neder.

Langzaam wendde zij 't hoofd af, en ging terug naar de kamer waarin zij het bang Gethsemane had doorleefd. Bij de deur keerde zij zich nog eenmaal om en zeide zacht:

‘Laat mij wat eten brengen.’

Bijna onhoorbaar voegde zij er bij:

‘Morgen kan hij komen.’

George was niet tegenwoordig geweest bij het onderhoud dat Hanna aan Poiré had toegestaan en den uitslag er van kon hij slechts raden. Den violist er naar te vragen schaamde hij zich en tegenover Hanna had hij allen moed verloren.

Zoodra zij had ingezien dat een verbintenis met dien man het eenig middel was om George van haar te bevrijden zonder dat zijn geweten zich bezwaard zou achten, behoefde zij nog slechts de zekerheid dat Poiré haar niet mishandelen zou. Van het oogenblik dus dat zij hem als een goedhartig mensch leerde kennen, die het eerlijk met haar meende, had zij zich met hem verbonden geacht, en was George haar vreemd geworden. In de kleine zijkamer sliep zij alleen en bracht zij den dag

in eenzaamheid door; geen woord, geen gebaar herinnerde meer aan den band dien zij vrijwillig had verbroken. George huisde in de twee andere vertrekken niet minder eenzaam dan zij, en, als de veroordeelde, die de uitvoering van zijn vonnis verbeidt, onkundig van al wat er voorviel.

Tien lange dagen bracht hij aldaar door, en in dien tijd werd hem de waarheid van Goethe's woord duidelijk:

Dem ist es schlecht in seiner Haut,
Der in seinen eignen Busen schaut.

Als de duiker in het meer daalde hij diep in zijn boezem af, en hij zag 't duidelijk hoe de schoone tooverwereld, die hij als knaap door het heldere water had meenen te ontdekken slechts een harde, kale rotsgrond was. Al wat hem edel en grootsch had toegeschenen verdween als het parelend schuim van een gistenden drank, en wat er overbleef was een schraal, zuur vocht, een mengsel van verwende onbeduidendheid en kleingeestige zwakte. Had hij met Hanna's liefde een wreedaardig spel gedreven, wel boette hij er zwaar voor in die tien dagen van pijnlijke zelfbespiegeling.

Eindelijk kwam Poiré hem de tijding brengen, dat alles in orde was en het huwelijk overmorgen gesloten zou worden. Hij voegde er een bede van Hanna bij, die zij ondanks al zijn vertoogen geweigerd had zelve aan George te doen. Zij verzocht hem als getuige er bij tegenwoordig te willen zijn.

Gaarne had George dit verzoek afgeslagen, maar hij meende er geen recht toe te hebben. De taak werd hem in-

zooverre verlicht als het huwelijk niet kerkelijk voltrokken zou worden. De burgerlijke formaliteit grijpt minder aan. Toch had hij het gevoel dat zijn handteekening een doodvonnis bekrachtigde.

Van het stadhuis reden zij gezamenlijk naar het station.

De Hollandsche trein vertrok het eerst.

Het gesprek in de wachtkamer was van een pijnlijke gedwongenheid. Bij den wagon staande nam hij stamelend afscheid en drukte Poiré hem de hand.

Hanna reikte hem de hare niet. Vreesde zij een laatst zwak oogenblik?

Eindelijk klonk het: 'en voiture. Monsieur' en werd het teeken tot vertrekken gegeven. De locomotief floot en de trein rolde voort.

Uit het raampje wierp hij Hanna een laatsten blik toe, zij wuifde even met de hand, en toen was alles voorbij. -

De trein joeg verder en George viel in de kussens neer; een bittere vloed van tranen brak uit zijn oogen los.

Antwerpen was achter den rug. Rozendaal snelde voorbij; de eerste verschrikkelijke aandoening bedaarde; zijn blik rustte op vaderlandschen bodem.

Dat was dus het land waarnaar zijn hart verlangd had. Hoe dor, hoe treurig, hoe verlaten kwam het voor.

Binnen weinige uren zou hij te huis zijn, in zijn kamer, bij zijn vrienden, bij zijn moeder. Hoe klein, hoe onbeduidend, hoe saai scheen hem al dat geluk toe, waarvoor hij Hanna's liefde had prijsgegeven. Ja, was 't niet alsof hij sidderde voor den blik zijner moeder, alsof hij haar kus zou afweren en haar tegenroepen: 'uw kind is een ellendeling, veracht hem?'

Hij had het zoo gewild. Hij had zijn eigen weg gebakend, en met beklemd gemoed keerde hij terug van de reis die hem geschonken had wat hij het vurigst verlangde: 'een avontuur.'

Zestien jaren waren er verlopen sedert den dag waarop George Hanna voor het laatst had gezien. Zestien jaren lang had hij tijd gehad om te beseffen hoe juist de blik was geweest, dien hij toen in zijn binnenste had geworpen. De dorre bodem, dien hij in zijn gemoed ontwaard had, toen de nevels van ijdelheid en jeugdige geestdrift waren opgetrokken, was hem met afgrijselijke waarheid van tinten voor oogen blijven staan. Wel had de ploeg van het verstand er meedoogenloos zijn diepe voren in getrokken, maar nergens was een korrel hartstocht verborgen geweest, die de kracht bezat zich tot bloem en vrucht te zetten. Hij had zich in de armen der Maatschappij geworpen, en zijn eerezucht was even als zijn liefde bezweken in den dagelijkschen strijd tegen nietigheden. De gemakzucht had gezegevierd en hij had zich uit het openbaar leven teruggetrokken. Naar huiselijk geluk had hij verlangend de handen uitgestrekt, maar zijn hart had hem de liefde geweigerd. Het verstand smoorde langzamerhand elke kiem van geestdrift. Daarom had hij van het leven ten slotte alleen de gemakkelijke voldoening zijner behoeften begeerd, en zonder weerstand te bieden het hoofd gebogen toen de vadsigheid hem het slavenjuk der gewoonten op de schouders legde.

Zestien jaren lang had hij niets van Hanna vernomen. Wanneer hij aan haar dacht was 't hem of hij zich een

boeiend verhaal herinnerde dat hij lang geleden had gelezen.

Voor het eerst zag hij thans het bekende handschrift weer.

Zij schreef hem dat haar man een aanstelling in Bordeaux had gekregen. Daar het niet waarschijnlijk was dat zij op hun leeftijd nog dikwerf van woonplaats zouden veranderen, had zij haar verlangen te kennen gegeven George nog eenmaal voor hun vertrek te zien. Poiré had daarin toegestemd en er een klein uitstapje naar Amsterdam mede verbonden. Aldaar had zij zijn adres vernomen. Morgen tegen half twaalf ure hoopte zij in den Haag aantekomen. Innig dankbaar zou zij George zijn indien hij haar wilde ontvangen, mocht hem dit echter om de eene of andere reden minder aangenaam zijn, dan verzocht zij hem zich niet te huis te melden. Zij zou niet verder aandringen.

Het had nauwelijks elf ure geslagen toen George het station binnenging. Eenige minuten later lag Hanna's hand in de zijne.

Zij was erg veranderd. De fijne trekken waren grover geworden, uit het tengere kind was een gezette vrouw gegroeid in wie het overgeërfd burgerlijk karakter, dat nergens meer een tegenwicht vond in al zijn volheid tot ontwikkeling was gekomen. De sprekende, bruine oogen waren onbeteekenender van uitdrukking geworden. Slechts nu en dan herinnerden zij aan lang verleden dagen, wanneer een blik vol moedertrots voor een oogenblik de gewone uitdrukking van melancholieke berusting overwon.

Een zoon van tien jaren, haar sprekend evenbeeld, was thans haar dierbaarste bezitting. Toen George haar

uitnoodigde op zijn kamer het tweede ontbijt te komen gebruiken vroeg zij vergunning den kleinen George te mogen medenemen, Poiré had den tact een noodzakelijk bezoek voortewenden en beloofde zijn vrouw en kind te komen halen.

Niet de minste gedwongenheid was in Hanna's houding te bespeuren, toen zij naast haar zoon tegenover George aanzat. Openhartig schetste zij hem het tafereel van haar tegenwoordig geluk. Dat haar genegenheid voor Poiré zulk een geheel ander karakter droeg, dan de liefde die zij eertijds voor George had gekoesterd, verzweg zij. Zij wist 't eigenlijk zelve niet, want nadat zij eenmaal dien schat zoo diep mogelijk in haar hart verborgen had, was 't haar immer als een eerste plicht tegenover Poiré voorgekomen er nooit meer de oogen heen tewenden. Uit het beeld echter dat zij van haar trouwen, liefdevollen echtgenoot ontwierp, sprak zulk een innige waardeering, zulk een kalm vertrouwen, dat George's gemoed van ongekende tevredenheid werd vervuld nu zij hem het zelfverwijt benam, dat hij haar ongelukkig zou hebben gemaakt.

Slechts één wolk was over den klaren hemel van hun huwelijksvrede heengedreven: de dood van hun eerste kind. Zij had er zich te sterker door gehecht aan het tweede dat haar werd geboren. Poiré had er niets op tegen gehad dat de eerste zoon George heeten zou; toen hij gestorven was, en zij aarzelde dezelfde gunst voor den andere te vragen, had zijn goed hart haar zwijgenden wensch verstaan, en daarom werd dezelfde naam aan den tweede geschonken.

Dit was de eenige toespeling die zij op hun vroegere verhouding maakte; ook George zweeg over den ouden tijd.

Den geheelen dag brachten zij samen door. Toen het middagmaal was afgelopen vergezelde hij hen naar den laatsten trein en terwijl de wagon reeds aan het rollen was drukte hij haar nog eenmaal de hand, wel zeker thans voor 't allerlaatst.

Lang staarde George den wegijlenden trein na en luisterde hij naar het uitstervend dreunen. Toen hij zich eindelijk omwendde weende hij niet, gelijk zestien jaar geleden, maar drukte hij stijf de hand tegen 't hart als wilde hij er het beetje gevoel verpletteren dat nooit machtig genoeg was geweest tot een hartstocht te rijpen, en toch de kracht bezeten had hem tot een levenslange kwelling te zijn.

Najaarsstormen.

Zij zocht het steeds te vermijden zelve den burgemeester het theekopje overtereiken, omdat hij de gewoonte had zijn dunne, klamme vingers bij het aanvatten op de haren te drukken. Ook nu wilde zij de hulp van den griffier, die naast haar zat inroepen. Kamper was echter op zijn hoede geweest en had zijn lange armen bij tijds langs den jongen Perrin uitgestrekt om dit hoffelijk dienstbetoon te voorkomen. Die kleine zegepraal stemde hem zoo vroolijk dat hij de vraag niet weerhouden kon:

‘Wanneer komen wij bij jou vrouw theedrinken, griffier?’

Perrin kleurde en antwoordde verlegen:

‘Pour se marier il faut être deux.’

Hij had het bij die woorden, niet gewaagd Bertha aantezien, maar de burgemeester was minder beschroomd toen hij met een: ‘helaas, ja’ zijn blik van den strakken, bleeken Wandelheem naar zijn levendig, rozerood vrouwtje liet glijden. Het kwam hem evenwel raadzaam voor het onderwerp niet verder uittewerken; daarom maakte hij plotseling de opmerking dat het in een war-

men zomer, gelijk den juist voorbijgesnelden, een groot genot was zulk een reusachtigen beukeboom voor de vensters te hebben, welke de zonnestralen onderschept en 's avonds eene gezellige zitplaats aanbiedt.

‘Mijn vrouw denkt er anders over,’ merkte Wandelheem op, terwijl hij met zijn handen in de zakken, de beenen recht uitgestrekt, diep in zijn matten tuinstoel wegzonk, zonder zijn oogen van den donkeren huisgang aftewenden.

‘Houdt u zooveel van warmte, mevrouw?’

Kamper poogde die vraag op een beteekenisvollen toon uittespreken, die voor Bertha niet verloren ging en den griffier op nieuw een kleur deed krijgen.

‘Zij houdt er van omdat ik er niet van houd,’ antwoordde Wandelheem voor zijn vrouw, maar zij deed alsof zij hem niet hoorde, en zeide vriendelijk:

‘Burgemeester, warmte gaat bij mij boven alles. Evenwel haat ik dien beukeboom nog meer omdat hij onze kamer zoo somber maakt dat ik dikwerf schreien moet zonder te weten waarom, en bovendien zoo kil dat ik geregeld eens per maand verkouden en koortsachtig ben. Maar... mijn man wil van geen omhakken hooren.’

‘Hij tracht zich elke maand het genot te verschaffen u te kunnen oppassen.’

Wandelheem zweeg en plukte aan zijn blonde bakkebaarden zonder het hoofd te verroeren of een spier van zijn uitdrukkingloos gelaat te vertrekken.

‘Houdt u dat inderdaad voor de reden?’ vroeg Bertha met een lachje dat een opmerkzamen toeschouwer stof tot nadenken had kunnen geven.

Wandelheem liet den burgemeester geen tijd hierop een dubbelzinnig antwoord te bedenken. Op zijn ge-

wonen saaien toon constateerde hij een feit en daarmede moest het dan ook uit zijn.

‘Mijn zenuwen hebben behoefte aan rust. Ik kan dat schelle licht niet verdragen.’

Het was werkelijk uit. De burgemeester kende den gepensionneerden luitenant te goed om niet te weten hoever hij gaan kon. Bovendien genoot hij van het half medelijdend, half verachtend glimlachje dat Bertha hem toewierp en dat hij als een ‘confidence’ opnam.

Perrin, dien zij ook met een snellen blik had vereerd, be kroop voor de honderdste maal de lust om zijn gastheer een oorveeg toetediene n, met de verklaring dat hij een beul was voor de engel, die het geluk hem in de armen had geworpen, maar even als de negen en negentig vorige keeren smoorde hij zijn woede in de warme thee, en verdiepte zich in de onmogelijkheid dat hij zelf eens met den luitenant van rol zou kunnen verwisselen.

Allen zwegen eenige oogenblikken stil. Wandelheem staarde in den gang, de griffier draaide aan zijn blond kneveltje en de burgemeester, die nooit de persoon aanzag met wie hij sprak, begluurde Bertha, die de drie kopjes nogmaals met suiker bedeelde.

Onbewegelijk strekte de beuk zijn breede kroon boven hunne hoofden uit; in den zoelen Septemberavond zond het insluimerend dorp hun uit de verte zijn laatste zuchten toe. Langzamerhand bereikte een verwijderd gerinkel hunne ooren, en dof gerol van wielen werd duidelijker en toen knalde er een zweepslag door de lucht.

‘De diligence komt laat aan,’ merkte de griffier op.

‘Ik ben nieuwsgierig onzen nieuwen huurder te zien,’ zeide Bertha.

‘Weer wat anders,’ gromde de luitenant en op iets luider toon ging hij voort: ‘Toen ik er van sprak een kamer te verhuren aan een jongen schilder, die mij door een vriend werd aanbevolen; heb je een gezicht getrokken, alsof al het wereldsche onrecht op jou hoofd alleen was neergekomen. De eerste huurder was nauwelijks in huis of je gebruikte den man als bood-schaplooper, en nu zie je al met nieuwsgierigheid naar den tweeden uit.’

‘Ja, die schilders zijn gevaarlijke menschen,’ voegde de burgemeester in, met een glimlach op zijn ongezonde, rood en grijs gemarmerde wangen, die aan een beet in een onrijpen appel deed denken.

‘Maar iedereen zou nieuwsgierig zijn indien hij alles wist wat ik omtrent dien man gehoord heb.’

‘Bevatten die mededeelingen geheimen, mevrouw?’

‘O! neen, burgemeester. De goedge Fokke heeft geen geheimhouding verlangd voor iets wat in den Haag algemeen bekend is.’

‘Aha! de nieuwe commensaal is dus een Hagenaar.’

‘De vriend, voor wien Fokke een kamer heeft gevraagd, heet Upbergen. Twee jaren lang is hij verloofd geweest met een zeer mooi meisje, dat echter altijd zwak schijnt geweest te zijn en er in het laatste voorjaar aan de tering gestorven is. Naar de beschrijving van Fokke te oordeelen werd wel zelden een vrouw bemind als deze. Verschrikkelijk moet Upbergen zich haar dood hebben aangetrokken. Hij wilde van niets en van niemand weten. Aan schilderen dacht hij niet meer, zijn beste vrienden vermeed hij. Peinzend voor zich uit te zitten staren was zijn eenige bezigheid.’

‘Met dat al heeft hij een aardigen schep geld van

haar geërfd, dit vergeet je er bij te zeggen', viel Wandelheem haar in de rede.

De burgemeester grijnsde zonder op te zien maar Bertha ging voort:

'Zijn somberheid nam zoo toe, dat men voor krankzinnigheid vreesde. Den geheelen zomer duurde dit aldus voort, totdat, na lang bidden en smeeken, hij er nu in toegestemd heeft met zijn schilderkist eenige dagen hier te komen doorbrengen. Zijn vrienden meenen dat alleen afleiding en werkzaamheid hem weer kunnen genezen.'

'Een echte romanheld dus,' zeide de burgemeester.

De griffier merkte aan dat er meer romanhelden op de wereld rondloopen dan de meeste menschen vermoeden, en werd voor dat woordje van pas door een dankbaren blik uit Bertha's helder blauwe oogen beloond. Kamper meende juist een doelmatige repliek gevonden te hebben, toen Wandelheem op zijn droogsten toon opmerkte:

'Er is anders nog al wat toe noodig om Bertha's belangstelling gaandetemaken.'

Onzeker of er geen hatelijke bedoeling in die woorden liggen kon, vergenoegde Kamper zich nu met een kwaadaardig neertrekken van zijn mondhoeken, waarvan echter de luitenant niets bemerkte.

Op eens ontwaarde hij aan het andere eind van den donkeren gang, waar nog steeds zijn droomerig sturende oogen heen gericht bleven, een bleek schijnsel. Stemmen weerklonken in het voorhuis, de schilders waren aangekomen. Terstond sprong Bertha op om den nieuwen huurder te gemoet te gaan, toen een mannestem uit den gang riep:

'Is het geoorloofd?'

Bij het weifelend licht van het drietal kaarsen, die

naast Bertha's theeservies stonden, herkenden de gasten het zwart behaard gelaat van den schilder Fokke, en toen Wandelheem's bevelend 'kom buiten' hem de gevraagde vergunning had verstrekt, werden zij ook zijn vriend Upbergen gewaar.

Bertha en Tonie wierpen elkander een onderzoekenden blik toe. Blijkbaar had Fokke beider nieuwsgierigheid gaandegemaakt. In het halfdonker scheen het den nieuw aangekomene te ontgaan, dat mevrouw Wandelheem een beweging maakte alsof zij hem de hand wilde toesteken maar zich plotseling weerhield. Van zijn kant bepaalde hij zich tot twee koele buigingen, een tegenover Bertha, de andere voor de drie overigen bestemd. Fokke drukte onder het voorstellen allen de hand en ging toen naast den griffier zitten, aan wien hij zijn bewondering voor den zeldzaam schoonen najaarsavond te kennen gaf.

'Wil u niet een oogenblik plaatsnemen, mijnheer Upbergen?' vroeg Bertha met een zekere schuchterheid, die haar allerliefst stond, maar die de burgemeester ongewoon vond.

'Mijnheer verlangt zeker eerst zijn kamer te zien; je moest mijnheer den weg wijzen, Bertha.'

De luitenant, die zich zonder een voet te verzetten recht had opgericht, zakte weer in zijn zetel neer. Bertha was reeds vooruitgegaan naar de deur toen Fokke tusschenbeiden kwam.

'Neen, lieve mevrouw, dat kan ik niet dulden. U heeft gasten, die uw gezelschap natuurlijk niet willen missen, terwijl ik immers, als huisvriend, mij het recht mag aanmatigen Tonie naar boven te geleiden. Ik weet waar licht te vinden is, ik zal zorgen dat hij zijn voe-

ten veegt en het koffertje zullen wij samen naar boven dragen zonder de trap te beschadigen, wees gerust.'

'Ik maak gaarne van uw vriendelijkheid gebruik, Fokke, hoewel mijnheer Upbergen mij wel zeer onbeleefd zal noemen.'

'Volstrekt niet, mevrouw. Indien hier iemand onbeleefd is ben ik het, die u zoo laat kom lastig vallen.'

'Wij zien u straks toch nog hier?'

'Natuurlijk' viel Fokke in, Upbergen voegde er bij:

'Indien wij u niet storen?'

'Integendeel, tot straks dus.'

De beide schilders verdwenen in huis en de griffier merkte aan dat die Fokke wel wat zwaar op de hand was met zijn dienstbetooningen. -

In den gang stonden een drietal koperen blakers op een eikenhout geschilderd tafeltje.

'Mevrouw Wandelheem heeft je nog geen handigheid geleerd' zeide Upbergen, toen zijn vriend, naar lucifers zoekende, een der blakers afstootte, die rinkelend over de steenen rolde. Doodsbang dat zij het gehoord zou hebben stak Fokke haastig licht aan om te zien of er niets gebroken was. Gelukkig was alles heel gebleven en verscheen Bertha niet om den onhandige te beknorren.

Op het bovenportaal legde hij uit waarom zij niet naast elkander zouden wonen. Wandelheem en zijne vrouw hadden hun slaapkamer aan den voorkant op het zuiden; daaraan grensde een klein vertrek waarin hij Tonie een kijkje kon vergunnen. Het diende hoofdzakelijk tot bergplaats van porselein, glaswerk, kleedingstukken, linnen en andere huiselijke benodigdheden, die in een paar

hooge, ouderwetsche kasten waren weggesloten, maar het hoekje tusschen het venster en de gegrendelde zijdeur, had Bertha min of meer als boudoir ingericht. Tegen de deur stond een canapé van sterk verschoten gele zijde, aan de overzijde een nagemaakt ebbenhouten schrijftafeltje overladen met porseleinen beeldjes, vergulde kandelaartjes en vaasjes van glas en aardewerk. Op de tafel voor de canapé lag een onvoltooid tapisseriewerk en tegen het raam stond een blinkende naaimachine.

Fokke deelde nu aan zijn vriend mede dat die zijdeur voornamelijk hem er toegebracht had de aangrenzende kamer voor zichzelf te houden, 't Was zulk een genot naast het aardige vrouwtje te wonen dat hem met haar blauwe oogjes zoo onweerstaanbaar aantrok. Hij hoorde haar in- en uitgaan, kon zelfs haar zuchten onderscheiden, en was altijd dadelijk bij de hand wanneer zij voor 't een of ander hulp noodig had. Bovendien had hij Upbergen het beste licht willen geven en daarom een kamer aan den overkant, op het noorden, voor hem gevraagd. Met den sleutel, die aan een haak hing, maakte hij de deur open en ging zijn vriend met licht voor.

'Eenvoudig maar netjes' zeide Fokke, en die loftuiting was verdiend. Veel meubelen stonden er niet; een ijzeren ledekant, een bruine latafel met koperen knoppen die een paar vazen met papieren bloemen droeg, een geel geverfde waschtabel met een rond spiegeltje voorzien, een mahoniehouten tafel en drie stoeltjes van Weensch fabrikaat; doch alles verried een zorgende hand en men voelde dat het hier niet noodig zou zijn het licht uitte-blazen, alvorens de lakens van het bed op te slaan.

Fokke noemde elk stuk bij zijn naam als had zijn vriend nooit een meubel gezien; ten slotte overtuigde

hij zich dat er water in de lampetkan was, trok het gordijn op en schoof het raam omhoog. Tonie schrok van den donkeren achtergrond waarop zijn blik stuitte, zoodra het lichte katoen naar boven rimpelde. Hij had een helderen hemel met duizende sterren verwacht en op het sluimerend aardrijk de glimlichtjes van heerenhuizen en hofsteden; in plaats daarvan strekte een zware beuk zijn dicht hoofdak voor het venster uit, en het schijnsel der kaarsvlam dat de voorste bladeren rossig tintte, verdiepte nog het duister van de zware kroon. Hij verbeeldde zich een rouwfloers te zien dat over de stille tevredenheid van zijne kamer was uitgespannen, een sombere wolk, die hem het uitzicht in de vrije natuur versperde. Het denkbeeld beangstigde hem dat er geen zonnestraal op zijn vloer spelen zou, want zijn ziel verlangde naar licht en zijn oog naar de eindelooze verte.

‘Kijk toch eens naar buiten, Tonie. De kaarsen flikkeren door het groen heen, de beuk lijkt wel een kerstboom, die nog niet geheel is aangestoken.’

Toen Tonie het hoofd naar buiten stak zag hij inderdaad een paar gouden starren door het gebladerte heenflonkeren, terwijl een donkere gloed langs de gepleisterde muur naar boven kroop tot dicht aan zijn venster. De avond was zoel en stil. Levenszat genoot de machtige beukeboom die laatste weelde. Hij droomde van de vurige liefkozingen der lente en van de langzame verzadiging in den gloeienden zomernacht, en toen een diepe zucht van het stervend leven suizend voorbijsnelde, zag Tonie een siddering door de bladeren gaan. Slaapdronken knikten zij en onder het insluimeren zonden zij hem hun laatste kussen toe, bedwelmend kil.

Ware Bertha niet juist bezig geweest met het afwasschen van het theeservies, dan hadden de beide schilders elk woord kunnen verstaan dat beneden gesproken werd. Thans kon Fokke alleen de verschillende stemmen onderscheiden, en maakte hij daarop fluisterend zijn vriend opmerkzaam.

‘Hoor, dat is de griffier, een uil, maar een goedhartig kereltje. Natuurlijk is hij een vereerder van mevrouw Wandelheem. Er is niemand die aan haar betoovering ontkomt, en toch is zij niet coquet. Zij heeft behoefte aan wat aanbidding en haar lamme man behandelt haar ais een dienstmeid, ja, erger dan dat, want een dienstmeid zou al lang weggelopen zijn, indien zij had moeten verduren wat zijn vrouw met engelen-geduld verdraagt. Luister, dat is zijn geluid. Heb je ooit nurkiger, toonloozere stem gehoord? Als luitenant van de cavalerie heeft hij bij de groote manoeuvres zijn been gebroken door een val van het paard. Toen dit hersteld was, maar stijf bleef, heeft hij zijn pensioen genomen en is hier gaan wonen, waar hij voor weinig geld dit huis kon krijgen dat niemand koopen wilde omdat het, lager dan den straatweg, letterlijk in een moeras ligt. Of dat ongezond is voor zijn vrouw kan hem niet schelen, misschien is 't hem wel aangenaam! Terwijl zij hard werkt omdat zij te weinig bediening heeft, doet hij niets dan op de societeit luieren, zich beklagen dat hij geen geld genoeg heeft, en wangunstig zijn van iedereen, die meer bezit. - De stem, die je nu hoort, is die van den burgemeester Kamper, een man die zich met al zijn geld hier begraven heeft, omdat hij zijn rijke Indische vrouw nergens durft vertoonen. Weinigen hebben haar ooit gezien, maar aan praatjes dat zij in een boom zit, haar zwarte meid bijt, van

haar vingers eet enz. ontbreekt het natuurlijk niet. Ondertusschen vervolgt Kamper mevrouw Wandelheem met zijn laffe aardigheden en dubbelzinnige complimentjes. Luister maar.'

Beneden klonk het nu duidelijk:

'Ik heb nog nooit zoo'n verfsmeerder benijd, lieve mevrouw, maar thans zou ik er haast toe komen. Zoodra ons huis wordt opgemaakt neem ik bij u mijn intrek, of worden hier alleen artisten geduld?'

'Iemand, die het zoo goed gewend is als u, burgemeester, zouden wij niet durven ontvangen,' luidde het antwoord.

'Hoor je wel,' vervolgde Fokke, 'dat ze hem terugwijst. Zoo gaat het altijd, doch ondertusschen heeft hij haar in opspraak gebracht, en wordt er zelfs beweerd dat hij zijn zin wel krijgen zal, indien hij maar lang genoeg aanhoudt. O! die dat beweren kennen haar niet, want zij is een engel van reinheid en 't is haar man zelf, die den burgemeester aanhaalt. Die onverschillige kwelgeest zegt altijd: 'wat kan 't mij schelen?' Hij doet het om haar te sarren, wel overtuigd dat hij niet ongerust behoeft te zijn. - Hoor, hoe vroolijk zij lacht. Altijd opgeruimd, en toch heeft zij meer reden om te schreien dan om vroolijk te zijn, maar zij heeft wilskracht, het lieve wijfje. Ziet zij er niet allerliefst uit?'

Upbergen, die tot nog toe zwijgend geluisterd had, moest thans voor zijn meening uitkomen. Hij deed het met een rondborstig: 'neen!' dat Fokke met een verbaasden blik beantwoordde, en ging toen voort:

'In de eerste plaats houd ik niet van zulk licht blond haar en zulke schel blauwe oogen, vervolgens heb ik een

afkeer van een wipneus en ten slotte heeft zij iets overdreven innemends dat mij tegenstaat.'

'Voor mij zijn die helder blauwe oogen en die korenblonde lokken juist haar grootste bekoorlijkheden, en wat dat aardige neusje aangaat, het is waarlijk te klein om er aanmerkingen op te mogen maken. Jij verwerpt ook alles wat geen antieke schoonheid is, en...'

Bijna had hij er bijgevoegd: jou meisje was toch ook geen model, maar hij zweeg nog bijtijds; zijn goed hart verbood hem zijn vriend een pijnlijk oogenblik te bezorgen.

'Bovendien,' vervolgde Upbergen, 'moet ik je een bekentenis doen. Uit je schrijven, dat je hier een beetje den Werther speeldet, heb ik dadelijk een ongunstige meening van mevrouw Wandelheem opgevat. Dat je verliefd bent op elk lief meisje en mooi vrouwtje dat je tegenkomt weet ik, maar ditmaal ben je verder gegaan dan ooit en daarvan geef ik haar de schuld. Indien zij behoefte heeft aan aanbidding, zooals jij dat noemt, dan kan zij haar man daarom vragen en zoo deze weigert, zal zij 't er wel naar gemaakt hebben!'

'Daar komt de medoogenlooze rechter weer voor den dag,' riep Fokke lachend uit. 'Cato de censor.'

'Ja, voor al die grillen van getrouwde vrouwen ben ik inderdaad zonder mededoogen.'

'Stil,' viel Fokke hem in de rede, 'spreek zoo luid niet, zij kunnen beneden alles verstaan.'

'Laat ons dan ook naar beneden gaan,' besloot de verontwaardigde schilder, 'het past evenmin dat wij beluisteren, als dat wij beluisterd worden. Daarbij komt dat het hier onaangenaam kil is.'

En terwijl hij zoo sprekend het venster sloot, kon hij een rilling niet weerhouden.

Beneden vonden zij de beide gasten nog aanwezig Bertha had het theeservies weggezet en was juist heengegaan om wijn te halen. Fokke vloog aanstonds de donkere achterkamer binnen waarin hij wist dat hij haar vinden zou, Upbergen nam tusschen Wandelheem en den burgemeester plaats. Binnen weinige minuten kwam Bertha den gang weder uit, een vierkant blad met kleine en groote glazen dragende. Fokke volgde, beladen met een karaf water, een suikerpot, een flesch wijn en een flesch cognac. Zoodra Wandelheem en Perrin hun grog hadden bereid en Fokke vergunning had gekregen namens de gastvrouw zijn vriend, den burgemeester en zich zelve van wijn te voorzien, zette Upbergen, die tegenover Bertha zat, het gesprek voort dat hij met den luitenant had aangevangen. Het liep over de toekomstige tramway-lijn, welke het dorp met Arnhem zou verbinden.

Fokke drong er op aan dat zijn lieve gastvrouw niet te lang buiten zou blijven. De avonden begonnen al koud te worden en onder zulke groote boomen moest men 's avonds niet te laat blijven zitten. Lachend verzekerde Bertha dat zij niets van de koude voelde en gelukkig een gezondheid van ijzer en staal had. Zij legde een sterken klemtoon op dit: gelukkig.

De burgemeester, die een hekel aan Fokke had omdat hij bij mevrouw Wandelheem in gunst scheen te zijn, zeide daarop:

‘Ik hecht volstrekt niet aan de ongezondheid van het zitten onder de boomen, en Wandelheem blijkt mijn gevoelen te deelen, want anders zou hij zijn vrouw er niet aan blootstellen, niet waar Perrin?’

De griffier geloofde er niets van, maar een beschul-

diging tegen zijn gastheer uittespreken durfde hij niet, en daarom gaf hij den burgemeester gelijk.

Die woorden waren de aanleiding tot een gedachtenwisseling tusschen den burgemeester en Fokke over de uitwasemingen der boomen en de samenstelling van den dampkring. Daar geen van beiden van dat onderwerp ooit eenige studie had gemaakt kon hun gesprek niet veel belangrijks opleveren.

Dit was echter niet de eenige reden waarom Bertha in 't geheel niet toelusterde.

Bij het rossig schemerlicht der drie kaarsen, dat grillig zwevende schaduwen in de diepten van ieders gelaatstrekken tooverde was al haar aandacht op Upbergen gevestigd, die haar van zijn kant met geen blik vereerde. Zij zag scherp, maar hij zat ver van haar af, en de vlammen flikkerden haar in de oogen. Wel onderscheidde zij zijn donkeren knevel, die over de mondhoeken treurig neerhing, als ware hij van Slavischen oorsprong, ook zag zij den geheelen vorm van zijn ietwat vierkant hoofd duidelijk tegen den donkeren hemel afgeteekend, maar een blijvende uitdrukking kon zij niet vatten, en nadat zij hem lang en scherp had begluurd verviel zij in een droomerig staren dat den burgemeester niet ontging.

‘Is u dat niet met mij eens, mevrouw Wandelheim?’ riep hij plotseling uit.

Bertha schrok op 't hooren van haar naam, en kleurde een weinig terwijl zij antwoordde:

‘Vergeef mij, burgemeester, dat ik een oogenblik met mijn gedachten was afgedwaald. Mijn zwak hoofd kon uw diepzinnige redeneeringen niet volgen.’

Fokke nam aanstonds haar partij.

‘Een goede les die wij daar krijgen, burgemeester. Wij zijn erg onbeleefd geweest door over onderwerpen te spreken welke mevrouw natuurlijk geen belang kunnen inboezemen.’

‘Mijnheer, de schilder, je doet mevrouw Wandelheem onrecht aan, als je meent dat er onderwerpen bestaan waarvan zij geen verstand heeft. Ik wed dat de oorzaak van haar afdwaling in een nog diepzinniger quaestie dan de onze gezocht moet worden!’

Kamper gaf deze woorden, met stemverheffing uitgesproken, bepaaldelijk met het oog op Upbergen ten beste, maar deze luisterde niet toe. Wandelheem had hem naar zijn leven gevraagd, en gedeeltelijk daarom, gedeeltelijk uit reactie tegen Fokke's meening werd hij meer en meer voor den man ingenomen. Evenwel, na een lange uitweiding over zijn richting in de kunst was 't hem eensklaps of er een kille ademtocht uit den beukeboom neerdaalde, hij huiverde. Bertha bemerkte het, en zeide:

‘Mij dunkt, wij moesten naar binnen gaan, mijnheer Upbergen krijgt het koud.’

‘Mevrouw, ik wil niet de oorzaak zijn dat het gezelschap vroeger opbreekt dan het u aangenaam is. Ik huiverde, dat is waar, waarschijnlijk deed de avondlucht mij een weinig aan na de lange, warme reis, maar dat is nu al weder voorbij.’

‘Neen, mijnheer Upbergen, ik sta er op dat wij naar binnen gaan. Als u eens ziek werd zou het mooie najaar voorbijgaan zonder dat u iets had gewerkt, terwijl uw vriend natuurlijk eveneens te huis zou moeten blijven om u optepassen. Dat alles mag niet gebeuren!’

‘U ziet, mijnheer Upbergen, dat mevrouw Wandelheem

uit liefde tot de kunst den kunstenaar onder haar bijzondere hoede neemt,' merkte de burgemeester aan op een toon, die kwaadaardig genoeg klonk, ofschoon hij hem vergeefs sarcastisch poogde te maken.

'Ik ben mevrouw Wandelheem voor haar goede bedoelingen dankbaar' antwoordde Tonie zoo droog dat het zelfs den luitenant trof, die onder het opstaan hem toevoegde:

'Het schijnt u niet te bevallen door een vrouw beschermd te worden. Je hebt gelijk, mijnheer de schilder, houd de vrouwen op een afstand.'

De burgemeester keek Bertha ter sluik aan, terwijl hij een glimlach van vergenoegen nauwelijks bedwingen kon. Fokke stootte in het voorbijgaan zijn vriend tegen den arm en beijverde zich Bertha behulpzaam te zijn door het overdragen van stoelen, glazen, en flesschen. In zijn onhandigen ijver liet hij als gewoonlijk een paar glazen vallen, en brak er zelfs een dat hij beloofde door een ander te zullen vervangen.

Nog een oogenblik zat het gezelschap binnen bij dezelfde kaarsen bijeen; Fokke naast mevrouw Wandelheem, als een verloofde haar aanstarend, altijd bereid voor een woord of wenk optevliegen, Upbergen zoover mogelijk van haar verwijderd, zich uitsluitend met den luitenant of den burgemeester onderhoudend. Het gesprek vlotte echter niet meer en Bertha's vroolijkheid, die haar in het begin van den avond zoo menig schertsend woord op de lippen had gebracht, had plaatsgemaakt voor een stroeve ernstigheid, die het kleine mondje gesloten hield en zelfs de blonde wenkbrauwen met een paar diepe plooiën boven het ietwat dikke wipneusje dreigend samentrok. Wel deed Fokke zijn best om hare zwarte

gedachten te verdrijven en vroeg hij zelfs fluisterend of zij verdriet had, maar zij maakte zich met een kort antwoord van hem af, stond op en gaf daardoor het teeken tot vertrekken.

Toen de burgemeester haar met een innemenden glimlach voor het vriendelijk onthaal dankte, viel het Upbergen op dat zij onvergelykelijk mooie handjes had. Kamper wist het reeds en hield haar blanke vingers zoo lang mogelijk in de zijnen, terwijl zijn duim zacht over het fluweelen vel heen en weder streek. Perrin was er ook van overtuigd en kreeg een kleur toen hij den tweeden handdruk mocht genieten.

Zoodra echter de beide heeren vertrokken waren en Upbergen met een enkel woord de gastvrouw bedankte en goeden nacht wenschte, rijkte zij haar hand aan Fokke toe, en bepaalde zich tegenover Tonie tot een koele buiging, die niet minder koel beantwoord werd. De schilders verlieten te zamen het vertrek.

Boven gekomen ging Fokke de kamer van zijn vriend binnen, deed de deur achter zich toe en wierp hem met zenuwachtige haast de volgende woorden in het aangezicht.

‘Hoor eens, Tonie, indien het soms je plan is mevrouw Wandelheem zoo grof te blijven behandelen als je van avond hebt gedaan, dan zal 't mij aangenaam zijn wanneer je haar zooveel mogelijk ontwijkt, en nooit meer gebruik maakt van een vriendelijke uitnoodiging die zij je uit goedhartigheid doet.’

‘Ik verlang niets liever, waarde vriend. Om te schilderen en van de natuur te genieten ben ik hier gekomen. Met de menschen van het huis heb ik alleen in

zooverre te doen als ik hun de kamerhuur betaal. Op vrij wijn maak ik geen aanspraak!’

‘Goeden nacht!’

‘Goeden nacht.’

Met een harden slag viel de deur achter Fokke toe.

Toen Upbergen den volgenden morgen ontwaakte liet het geelachtig katoenen gordijn voor zijn venster slechts een vaal schijnsel door, als zag zijn kamer in een nauwe straat uit, waar hooge huizen de stadsdampen gevangen hielden en den zonnestralen het binnendringen beletten. In den gang was het nog volkomen stil; buiten verstoorde alleen het getjilp der vogels de landelijke rust. Haastig en gedruischloos kleepte hij zich aan, sloop toen op de teenen den bovengang door en de trap af. Op de gesloten voordeur stak geen sleutel, maar de tuindeur was slechts van een grendel voorzien. Hij opende ze voorzichtig en was buiten. Frissche herfstlucht streefde hem 't gelaat, een doorschijnende nevel voorspelde een helderen najaarsdag.

Een blik achter zich werpend trof hem de saaiheid van het gepleisterd huis achter den zwaren beukeboom verscholen. Hij begreep waarom hij gisteren avond gehuiverd had, en verwonderde zich niet meer dat Wandelheem zulk een bleeke gelaatskleur had.

Het leven moest duf en zwaar zijn in die benedenkamer. Met haar zwart groene luiken staarde zij hem thans niet minder somber aan dan den vorigen avond met haar donkere ruiten in dof groene kozijnen gevat. Hij wilde weg, naar buiten, alleen zijn met de natuur, ontwaken uit een zwaren slaap vol bange droomen.

Zoodra hij uit den lagen, vochtigen tuin door het hek naar het zandige pad was opgeklommen dat met een wijden boog op den straatweg uitmondde, lichtte hij den breedgeranden hoed af opdat de ochtendwind hem door het dikke haar zou spelen. Toen haalde hij diep adem dat het bloed hem de aderen zwellen en de wangen gloeien deed, richtte het fiere hoofd uitdagend omhoog en wierp een blik in het rond.

Hem was de morgen en al het genot dat hij beloofde, hem was de natuur in haar rijken najaarsdos.

O! herfst, tijd van kleuren, boven alle jaargetijden had hij u lief!

De lente had hem rijke beloften gedaan, en de zomer had ze wreed geschonden; gij beloofdet niets, maar gij kust hem op het voorhoofd en zijn krachten herleven, gij lacht hem in de oogen en zijn levenslust ontwaakt weer, gij ontvouwt hem uw schoonheid en hij vindt een doel in zijn leven terug, een wezen om liefdehebben, een godin om te aanbidden! Neen, hij was nog te jong om nu reeds alle hoop vaarwel te zeggen, te krachtig om te vertwijfelen, te gezond om den drang van het leven te weerstaan. Daarom wilde hij zijn als gij, frissche, verkwikkende herfst, voor wien de gloed der jeugd is uitgedoofd, de barensweeën zijn vergeten, en die in 's levens kleurenspeel een kalm genieten vindt. Rein als uw sterkende adem, geen hartstocht in den boezem, zóó wilde hij leven voor de kunst, voor de eenige liefde die ons nooit begeeft.

Toen hij zich alleen zag op den langen weg dacht hij bijna hardop:

‘Dwaas, die ik was, verkwijnend in een duffe kameratmosfeer, huizennokken tot eenig uitzicht, sombere

overpeinzigen tot eenig gezelschap! Schenkt een eindelooze wanhoop haar één seconde aan mij weer? Waarom niet genoten wat zij zelve, de aangebedene, mij niet weigeren zou?’

Met immer vlugger, veerkrachtiger schreden liep hij voort; het dorp lag al ver achter hem. Naar alle zijden bood de natuur mild hare schatten aan.

Eerst waren het kleine tuinen, toen grootere hofsteden, die aan beide kanten den straatweg begrensden. Het eenzame landhuis met zijn gesloten luiken sluimerde nog in zijn laatsten dos van donkerroode wingerd en helgroene begonia met vlammeende kelken. De kronkelende paden rond de kleine vijvers verbeidden onder de verdorde bladeren de werkzame hand, die hen reinigen zou, totdat zij een blank tapijt geleken dat het coquette landschap voor de voeten der meesters had uitgespreid. De bruinroode coleus vulde het bed waarin de bonte geraniums hadden gebloeid, en de bescheiden maandroos bloosde voor 't laatst. Weldra maakten de sierlijk aangelegde parken voor de vierkante akkers plaats, waar de grauwe aarde in diepe voren omgeploegd van den langen arbeid rustte, of het winterkoren haar met een dons bedekte, fijn en zacht als het ontluikend vlas om een jongelingskin. De blauwachtig roode en dofgroene boerenkoolen stonden er in lange rijen aaneengeschaard en tusschen de geschoren heggen legden de krotten lange roode strepen als van donker geronnen bloed. Hier was 't vooral dat de herfst zich gelden deed. Als een parelgrijs floers spreidden de nevelen zich uit over velden en weiden, tot diep in den horizont, waar zij in een blinkend waas het hemelgewelf verbonden aan de aarde. Lang streden zij met de lage zonnestralen

die zij in het oosten tot een goudbruinen glans ineensmolten, en in het dicht geboomte tot bleeke bundels samenpakten, die rozige kringen teekenden op den purperen grond. Maar zegevierend rees de zon omhoog en als de dampen, bleeke schimmen gelijk, volgden om haar te bestrijden, joeg zij ze aan den blauwen hemel uiteen of brak ze in een regen van diamanten, die vonkelend neervielen op de aarde en met duizende kleuren blonken aan elken halm van het gras en elk blad van het kreupelhout. Dan trokken zij in de bosschen terug, klemden zich in kille omhelzing aan de statige kruinen van beuken en eiken vast, en zonken als donkerblauwe sluiers in de diepe schaduwen van het somber denneloof en van het dicht struikgewas neer. Doch ook daar smolten zij weg voor den zonnegloed, en als de toppen, donkergeel en rossigbruin van ouderdom, onder de kussen van den scheidenden zomer huiverden, schudden zij de koude tranen af, als een regen van schitterende edelgesteenten.

Thans straalde de natuur in volle pracht van verven.

Met een laatste stuiptrekking van haar machtig leven vereenigde zij nog eenmaal de tînten van alle jaargetijden tot een onbeschrijfelijk schoon geheel. Aan den hemel paarde zich het rozig waas der lente aan het lichtend zomerblauw. Terwijl op de platanen nog het vroolijke groen der jeugd lag en de lange warmte het frissche spurrietapijt met een dons van witte bloesems had bedekt, was de pijnboom reeds in zijn somber wintergewaad gehuld en gloeide zijn kronkelige stam als in het rossig schijnsel van den vroegen winteravond. Roodbruin mijmerde de kastanjeboom naast den zilveren, geelgevlekten berk, donkergroen, goud stralend uit de verdorrende

bladspitsen, de beuk bij den karmozijnen Amerikaanschen eik. In het flets groene gras lag het afgevallen blad in bonte kleurschakeering te sterven en bij het zwart gemarmerd blad van den getanden eschdoorn gloeiden de vurige bessen van den hulst op het glimmend gebladerte. -

Lang had de natuur hem afgewezen, den machtigen heerscher, die het eerst aanzoek had gedaan om haar hart, maar nooit was hij van haar zijde geweken. Zij had hem vergeten toen zij zich in de armen stortte van haar eerste, warme liefde, zij was hem blijven vergeten toen haar liefde dood en haar schoot in vruchtbaarheid zwellende was. Ontwaakt uit des levensdroom had zij hem thans herkend aan haar zijde. Zij riep hem toe dat haar hartstocht gestorven was en zij geen liefde meer begeerde, maar hij achtte haar woorden niet; zij wees hem haar gerimpeld gelaat en haar vervallen lichaam, doch hij lette er niet op. Streng en ernstig hield hij aan, hij had gezworen te zullen bereiken en voor dien wil boog zij eindelijk het fiere hoofd.

De laatste bruidegom zou komen en nog eenmaal wilde zij zich tooien met al de schatten die zij bezat. De sluier van blanke nevelen, op 't hoofd met zilveren herfstdraden vastgehecht, viel golvend neder op het statige kleed van zonnestrallen geweven, met blauwe weerschijnen in de diepe plooiën. Onderaan hechte zij een rand van diamanten, de eerste steenen, die zij had bemind, toen haar jonkvrouwelijk oog nog slechts de tranen kende van weelde en genot.

Op de borst gloeide een rozige amethyst uit louter bloesemtint geboren. Zij had er slechts één meer, al de anderen waren geborsten, verstoven wijd en zijd.

Van de heldere smaragden, die haar als jonge moeder sierden, had zij er meerderen bewaard en die reeg zij nu samen tot een snoer dat driemaal haar hals omslingerde. In haar ooren hing zij een turkoois en een saffier, de een melkblauw als de hemel van haar lentemorgen, dieper getint de ander aan het ernstig azuur van haar middaggloed gelijk. Twee donkere steenen bleven over voor het grijzend haar, de robijn en de topaas, de bloedige traan waarmede zij den korten lentelust had geboet in 't pijnlijk vruchtendragen, en den heeten stempel, dien thans den najaarsdag op haar voorhoofd had gedrukt, terwijl zijn stervende gloed haar het afscheid op de kaken kuste.

Nu wierp zij met vrouwelijke ijdelheid een laatsten blik op het beeld dat zij in den effen waterspiegel ontwaarde en wachtte haar meester af. Zij vreesde hem niet meer. Zij had des levens lust gekend, des levens smart geleden; haar lachte geen hoop meer toe, geen angst beklemde meer haar hart. De sombere bruidegom had gezegevierd.

En als de laatste najaarszon aan den horizont onder zal zijn gegaan, snelt hij aan op de vleugelen van den storm, voorafgegaan door heel zijn machtig heir. Huilend zullen zijn trawanten over de aarde heenjagen en zich legeren om de bruid. Dan zal elk, die in het voorbijgieren zijn koude lippen op haar voorhoofd drukt, haar een kleinood van het lijf rukken totdat zij naakt staat, bevend van koude, beschaamd en machteloos. En als hij eindelijk zelf verschijnt om de stervende met zijn armen te omklemmen, zal hij in den langen huwelijksnacht zijn bruidsgeschenk haar op het marmeren voorhoofd drukken: een diadeem van bleeke opalen. -

Nog droeg zij het kleurrijk bruidsgewaad, en vonkelde zij van edelgesteenten, toen onze wandelaar haar aanschouwde. Die kleurenpracht streelde zijn kunstenaars oog en verhelderde de sombere duisternis die zich in zijn hoofd had gelegerd. Hij genoot het heerlijk tafereel; in het vroege morgenuur was er niets dat zijn genot verstoorde. Rust lag op de velden en op de bosschen; van den hemel daalde louter vrede neer. Een zacht getjilp trilde nauw hoorbaar door de lucht en het verre gedruisch van een ontwakende wereld verhoogde slechts de kalmte van den ochtendstond.

Zoodra hij een zijpad ontdekte verliet hij den rechten straatweg, en drong met zoet verlangen, alsof een aangebeden vrouw haar armen hem opende, dieper door in het heiligdom der natuur.

Hier vond zijn schildersblik schat op schat. Nu eens was 't een rood gedakt huisje, verscholen tusschen het hout met een moestuintje er voor, waarin de hooge boon aan de staken verdorde, terwijl de zwellende koolen als reusachtige bloemknoppen uit den bodem te voorschijn kwamen. Het blauwend verschiet, dat met fijne tinten door het geboomte heenspeelde, legde zulk een zachte, vredelievende stemming over het geheel dat 't hem speet geen palet en penseel te hebben om zich aanstonds aan het werk te kunnen zetten en dien indruk van rust en tevredenheid in lijnen en kleuren terugtegeven.

Dan weer kreeg hij op een heuvelrug eensklaps Arnhem in het gezicht. Op den bruinen hei-voorgond dit sierlijk boschje van sombere dennen, afgewisseld door een enkelen bedeesden berk; daarachter een blinkend stukje Rijn, dat de groene Betuwe met haar gazen nevel-

sluier begrensde en tegen den gloeienden morgenhemel de rookende stad, in fijn grijze dampen gehuld.

Het meest echter trok het ernstig, bijna eentoonig heigezicht hem aan. Onmetelijke ruimte uittedrukken door middel van dien wolligen, bruinen bodem, die, gelijk een golvende zee, zich naar den horizont uitstreckte, immer blauwer wordend tot hij zich oploste in zilveren nevel en in den hemel scheen te verdwijnen. Eene enkele blauwgroene pijnboom met hoog uitgespannen kroon zou bij het stroomend beekje, onder hooge biezten verborgen, de noodige kracht aanbrenge om het doek te verdiepen. Er was iets grootsch in die eenzaamheid dat hem machtig aantrok.

Op een kleine hoogte zette hij zich neder om in gedachten het tafereel dat hem voor den geest zweefde te ontwerpen. Hij schetste, hij werkte 't uit en kon er niet meer van scheiden. Hij bleef er zoolang zitten tot hij in gepeinzen verzonken een ander beeld weerszag waarvan hij eveneens niet had kunnen scheiden toen hij 't geschetst had, een vrouwenkopje met blanke rozen op 't marmerkoud voorhoofd, een wit kussen onder het doodsbleek gelaat. 't Was voor de eerste maal dat hij er zonder bitterheid aan kon denken. In den aanvang had hij gemord, de vuist gebald tegen den onzichtbaren roover van zijn geluk en heel het menschedom vervloekt, omdat hij waande dat er niemand leed zooals hij.

Nu was er vrede in zijn ziel neergedaald, de dageraad van een nieuw leven doortintelde den somberen nacht, aan het verloren geluk dacht hij met den stillen weemoed waarmee de herfst de vervlogen Meimaand betreurt. Het was hem of dit aanminnig beeld van vlekkelooze liefde zijn geheele toekomst heiligen zou, of de reine

ziel die van het leven slechts de lentegeuren had ingeademd en met kinderlijke schaamte was heengegaan toen het lichaam krachtiger voedsel vroeg, thans als een engel boven hem zweefde, en op zijn arbeid zegenend zou nederzien. Dan was 't immers niet waar dat hij haar verloren had! Dan kon hij haar aanbidden als vroeger, en zou zij komen op het geluid van zijn stem en in zijn ziel tevredenheid wekken.

Zoo peinsde hij lang totdat de frissche lucht hem overeind deed springen en hij verder dwaalde door velden en bosschen, over heide en wei. Toen hij hongerig werd at hij een hard stuk tarwebrood in eene kleine hut, sprak er met de vrouw en lachte er met de kinderen totdat zij allen den vroolijken meneer een welgemeend tot weerziens toeriepen.

Twee uur had de kerkklok reeds geslagen voordat hij, luchtig van hart en het hoofd vol plannen, in het dorp terugkeerde en weinige minuten later de openstaande voordeur van Wandelheem's woning binnentrad.

In den gang viel zijn eerste blik op Fokke, die in een luchtig zomergewaad dat de geheele kleurgamma van grijs tot geel vertegenwoordigde, de linnen broek vol verfvlekken, voor eene geopende kast op de knieën lag. Tegelijkertijd hoorde hij een vrouwenstem uit de achterkamer roepen: 'breng mij alles wat op de onderste plank ligt!'

Zoodra Fokke hem bemerkte sprong hij op.

'Mijn hemel Tonie, waar ben je toch den heelen morgen geweest? Ik heb je eerst gewacht, toen gezocht, eindelijk in het dorp naar je gevraagd, maar nergens was een spoor van je te ontdekken.'

Upbergen begon nu een geestdriftige beschrijving van

den heerlijken morgen, dien hij had doorleefd. Middenin moest hij ophouden omdat zijn vriend hem de hand op den arm legde. Fokke had de stem van mevrouw Wandelheem weer vernomen, die vroeg waar hij bleef, en antwoordde:

‘Ik kom terstond, mevrouw; Tonie is teruggevonden. Hij beschrijft mij zijn zwerftocht.’

Toen verscheen het kleine wipneusje, dat Fokke zoo bekoorde, aan de deur van de achterkamer, de helder blauwe oogen richtten zich vorschend op Tonie, en Bertha vroeg vergunning om te mogen toeluisteren.

‘Met genoegen’ zeide de schilder, en hij meende dat van harte, want hij voelde zich te gelukkig om niet iedereen gaarne in zijn stemming te laten deelen. Terstond ging hij met zijn verhaal voort, beschreef den weg, dien hij genomen had, vertelde waar hij had gerust, schilderde de vergezichten en de boomgroepen, de kleine boerenwoningen en de groote buitenplaatsen, waaraan hij voorbij was gegaan. Wanneer Bertha niet dadelijk raadde welk park of welk uitzicht hij bedoelde, riep hij zijn vriend te hulp en vroeg hem of hij die heerlijke landstreek niet reeds dikwijls had doorkruist en alles beter bij name kon aanduiden. Fokke had er echter ongeveer niets van gezien en keek dus ietwat verlegen, terwijl hij mompelde:

‘Ja, ja, ik weet wel wat je bedoelt. O! 't is een heerlijk land hier.’

Tonie's blijde stemming was nog lang niet bedaard toen hij zijn reisverhaal ten einde had gebracht. In plaats van moeheid scheen het dat de lange wandeling hem integendeel verhoogde levenskracht had geschonken. Ware de dag niet reeds zoover gevorderd geweest, hij

zou ongetwijfeld naar palet en penseel hebben gegrepen om een der landschappen, die hem voor oogen zweefden, en waarvoor hij in gedachten de terrasiena- en okertinten reeds getemperd had, met weinige penseelstreken op zijn schetspapier te vestigen. Hij had behoefte aan werkzaamheid, inspanning, vermoeienis als 't mogelijk ware. Daarom noodigde hij zijn vriend uit op het biljart hunne krachten te gaan meten in den tijd die nog voor het etensuur overschoot.

Weer kwam dezelfde verlegen uitdrukking op Fokke's gelaat te voorschijn, terwijl zijn goedge, zwarte oogen van Tonie naar Bertha dwaalden. Indien hij 't vooruit geweten had, dan zou hij natuurlijk... heel gaarne... maar hij had gisteren mevrouw Wandelheem overgehaald tot een groote wandeling en haar beloofd op zijn beurt vandaag in eenige huiselijke zaken behulpzaam te zijn; Tonie zou dus inzien... niet waar... dat...

‘Ga gerust met uw vriend mede, Fokke,’ viel Bertha hem in de rede, ‘mijn zaken kunnen wel tot morgen wachten.’

‘O! neen, lieve mevrouw. Wat ik beloofd heb moet ik doen, zelfs al deed ik het minder gaarne dan nu het geval is.’

‘Natuurlijk’ hernam Tonie, op koelen toon, als ware hij eensklaps ontнуchterd uit zijn roes van natuurgenoet. ‘Ik zou zulk een verzuim niet op mijn geweten willen hebben. Bekommer je dus niet om mij; ik heb boeken. Tot straks.’

Met een zwijgende buiging voor mevrouw Wandelheem liep Tonie de trap op, maar Fokke volgde en hield hem boven staande.

‘Je bent toch niet boos, Tonie?’

‘Wel neen, kerel. Ik ben niet bang voor de eenzaamheid en kan des noods ook alleen eten, wanneer je misschien beloofd hebt met een servet over den arm achter de mooie mevrouw Wandelheem aan tafel te bedienen. Wees in dat geval zoo goed mij te zeggen waar ik hier het best eten kan.’

‘Tonie, die plagerij staat je leelijk, maar ik zal je toonen dat ik tegenover iedereen even nauwkeurig ben in het nakomen mijner beloften. Klokslag half vijf vinden wij elkander in den Vergulden Ploeg.’

‘Afgesproken. Vermaak je ondertusschen goed en vergeet niet dat je haar alles van de onderste plank moet aangeven.’

Fokke was al verdwenen.

De verliefde gediensigheid van zijn vriend was ditmaal niet in staat Upbergen lang te ontstemmen. Hij haalde even met een medelijdenden glimlach de schouders op en dacht toen weer aan zijn landschappen, schilderde in zijn verbeelding een kolossalen herfst, en nam eindelijk, moe van al de kleuren die hem voor de oogen dansten, een boek op om zijn aandacht een andere richting uitte leiden. Het was Lewes' werk: *Ons leven*. Van romans hield hij niet.

Nu eerst viel de donkere beukeboom hem weer in de oogen, wiens grijsgroene schaduwen treurig door het van zindelijkheid stralend kamertje zweefden, van het scheidend zonlicht slechts een mat schijnsel doorlatend. Hij moest dicht bij het open venster gaan zitten om nog gemakkelijk te kunnen lezen, en daar was 't kil.

Nauwelijks had hij het boek opengeslagen of in den tuin klonken stemmen. Hij meende eerst Fokke's geluid te herkennen, maar bemerkte weldra dat het Wan-

delheem was, die met zijn vrouw sprak. Hij luisterde niet, maar onwillekeurig ving zijn oor een paar zinsneden op. Zij behoorden tot een brommigen uitval van den luitenant. Op zijn gewonen, langzamen toon zeide hij:

‘Wil die schilder jou bedienen, mij is 't wel. Als hij wist dat je vrouwelijke liefvalligheid een ijskoude natuur verbergt zou hij misschien wat bekoelen in zijn ijver, maar dat is zijn zaak. Hij behoeft echter niet te denken dat hij nu een recht verkregen heeft om op zijn beurt bediend te worden.’

‘Maar daaraan denkt die goede Fokke niet.’

‘Ik verhuur geen kamers met bediening door mijn vrouw.’

‘Een knoopje aan een halsboord, ziedaar al wat hij vroeg.’

‘Voor een dubbeltje kan hij dat in een winkel gedaan krijgen. Hij vraagt het alleen om een gelegenheid te hebben op je zoogenaamd mooie handen te zitten kijken. Niet dat mij dat hinderen zou, want wat kan 't mij schelen; maar ik verkies niet te wachten totdat je galanten bediend zijn.’

‘Je hebt immers geen minuut gewacht. Zoodra ik je stem hoorde ben ik opgevlogen en...’

‘Doet er niet toe; een halve minuut is ook al te lang. Maak mij niet zenuwachtig. Ik wil gehoorzaamd worden en daar is 't mee uit!’

Weer volgde een antwoord van Bertha; maar Tonie wilde niet langer toehooren, hij verweet zich reeds de weinige woorden, die hij had opgevangen, en sloot het venster.

Na dien morgen van licht en lucht was 't hem echter onmogelijk langer in de sombere kamer te vertoeven, die het goedig egoïsme van zijn vriend hem had toebedeeld. Hij wierp zijn boek ter zijde en ging de trap af

met plan voor het etensuur nog wat door het dorp te dwalen en misschien het een of ander schilderachtig intérieur te vinden.

Beneden ontmoette hij den luitenant, die juist op zijn stok geleund, zijn stijf been met groote, langzame stappen achter zich aantrekkend, den gang binnentrad. De norsche uitdrukking van zijn bleek, strak gelaat ontging Tonie niet, maar verdween bijna geheel, toen hij vroeg:

‘Ga je er alleen op uit, mijnheer Upbergen?’

‘Ik moet wel, mijnheer Wandelheem, aangezien ik nog niemand hier ken, en mijn vriend andere bezigheden heeft.’

‘Zoo! Laat hij je nu al in den steek? Als je met mij mede wilt gaan, zal ik je op de societeit introduceren en je in kennis brengen met eenige heeren.’

‘Gaarne.’

Toen het middagmaal in den Vergulden Ploeg was afgelopen bleven de beide vrienden nog een oogenblik zitten praten. Onder het opsteken eener sigaar vertelde Tonie dat Wandelheem hem in de societeit: de Harmonie had gebracht en aan verschillende leden voorgesteld. Het lokaal was hem tegengevallen, maar de menschen waren allervoorkomendst geweest. De burgemeester, die aan een partij biljart bezig was, had hem uit de verte met de hand gegroet, en de griffier, die terstond naast hem plaats genomen had, was van een spraakzaamheid geweest welke hij gisteren avond niet zou hebben vermoed. Behalve de velen, die hem de hand

hadden gedrukt, en wier namen hij voor 't meerendeel weer vergeten was, had hij zich in 't bijzonder onderhouden met den gepensioneerden kolonel Suter en den wethouder van Zanten. Fokke kende beiden, want in de eerste dagen van zijn verblijf op het dorp had hij eveneens een paar malen de Harmonie bezocht. Zelfs wist hij dat Wandelheem den kolonel een onverzoenlijken haat gezworen had, omdat deze hem 'luitenant' noemde, terwijl hij alle herinneringen aan zijn militairen loopbaan steeds had pogen uittedooven. Wandelheem durfde echter den kolonel niet aan, die door zijn spreken in korte, schaarsche sententie's een reputatie van gevatheid en scherpte had verkregen, welke allen leden vrees inboezemde. Van van Zanten, een rijk geworden hôtelhouden, voormalig eigenaar van den Vergulden Ploeg, was 't hem bekend dat hij jaren lang de inwoners geërgerd had door het opschrift boven zijn deur: 'Logement-, stal- en wethouder,' en dat hij thans zoowel op publiek als op privaat terrein de verklaarde vijand was van den burgemeester. -

'En wat zullen wij van avond doen?' riep Tonie uit toen de jongen die hen bediend had, de tafel begon aftenemen.

'Ja, ik weet niet wat jij doet, maar aangezien mevrouw Wandelheem voor het eten de verschikkingen niet geheel klaar heeft gekregen, die...'

'Zoo ga jij weer naar mevrouw Wandelheem. Vrijheid, blijheid, mijn waarde. Het spijt mij dat je onder zulk een invloed bent gekomen, en ik raad je aan voorzichtig te wezen. Meer kan ik niet doen. Je weet hoe ik over die zaak denk.'

‘Je overdrijft Tonie. Geloof mij, er is geen gevaar bij. Morgen gaan wij schilderen, op mijn woord. Maar ik wil weten dat je goed bezorgd bent voor dezen avond, zeg mij dus welke je plannen zijn?’

‘O! ik zal mijn weg vinden. De societeit is twee stappen ver. Als er niemand is kan ik ten minste rustig een courant lezen.’

Tonie keerde dus naar de societeit terug en vond werkelijk het lokaal ledig. De dikke rook, die een drietal uren geleden de twee kamers had gevuld, was opgetrokken, maar de sterke jeneverlucht hing er nog immer. Bij het schemerlicht van twee petroleumlampen - de overigen werden eerst opgestoken wanneer er een genoegzaam aantal leden tegenwoordig was of het biljart werd gebruikt - nam hij de twee ineenlopende kamers nader in oogenschouw. De achterste, de grootste, waarin geen kleed lag en de naakte, witte muren, behalve met een keunenrek en opschrijfbord, alleen met de portretten van den koning en zijne gemalin waren versierd, heette de speelkamer omdat zij het groote biljart en eenige wrakke speeltafeltjes bevatte, die bijna uitsluitend op Zaterdagavonden werden gebruikt.

De voorste, die van een afgesleten kleed was voorzien, diende tot leeskamer, hetgeen de lange, groene tafel met nieuwe en half verscheurde couranten bewees. Het bruin witgebloemd behang waarop de sierlijk geschreven naamlijsten van leden en oud-leden naast een exemplaar van het reglement achter glas vergrauwden, gaf er een tint van gezelligheid aan, die nog verhoogd werd door het driekante buffet in den hoek, waarop in groote karaffen de drank met alle kleurschakeeringen van het zwartachtig bruin van den Portwijn tot het

hoog geel van het citroenbitter en van het bloedrood van de bessen-jenever tot het doorschijnend wit van de klare prijkte.

Bij de aangestoken lamp, die boven de leestafel hing, nam Tonie plaats, bestelde een glas bier aan den jongen, die half slapend tegen het buffet hing, en nam een Handelsblad op met het plan aftewachten of er iemand komen zou met wien hij praten of biljartspelen kon.

Het duurde niet lang eer de deur open ging en de ex-logementhouder, een gezette veertiger, wiens bolle, bleeke wangen den pater Goedleven verrieden met een ‘n avond’ de leeskamer binnenstapte.

‘A! zoo, is u ‘t mijnheer Upbergen, ik herkende u zoo gauw niet. Goed gegeten in den Vergulden Ploeg?’

‘Niet kwaad, mijnheer van Zanten.’

‘Het zal gesmaakt hebben na zulk een lange wandeling. - Hoe staan de papieren? Oostenrijksche bank alweer achteruit?’

Met deze vragende woorden vouwden hij een courant open, ondersteunde zijn hoofd met beide handen, drukte de ellebogen op de tafel en begon met zulk een aandacht de prijslijst der effecten te bestudeeren dat Tonie zijn neergelegd Handelsblad eveneens weer opvatte. Nadat zij eenige oogenblikken zwijgend hadden doorgelezen, ging de deur nogmaals piepend open en trad een kleine gedaante binnen in een lange manteljas gehuld. Tonie herkende kolonel Suter aan zijn roodgeaderde hangwangen door een zwarte stropdas gestut. Na het afzetten van zijn hoogen cilinder kwam ook het pruikje voor den dag dat rossig tegen de grijze nekharen afstak. De kolonel maakte zwijgend een beweging, welke het midden hield tusschen een burgerlijke buiging en een militairen groet. Daarop nam

hij aan het tegenovergestelde uiteinde van de tafel in een grooten manden stoel plaats, en begon bedaard dikke rookwolken te ontwikkelen uit de lange pijp die de jongen hem aanbracht, voorvaderlijk gebruik, waaraan alleen de kolonel nog vasthield.

Ook hij nam eene courant en begon te lezen.

Op eens lichtte van Zanten het dikke hoofd op en zeide:

‘Mevrouw Wandelheem nog frisch?’

‘Ik meen van ja,’ antwoordde Tonie, ‘ik heb haar van daag slechts even gezien.’

Nogmaals las ieder een oogenblik door, toen van Zanten wederom opkeek met de woorden:

‘Hoe maakt het toch uw vriend Fokke? Hij is immers een vriend van u? Twee malen hebben wij hem hier gehad en over 't algemeen is hij goed bevallen, maar sedert dien tijd kregen wij hem niet weer te zien. Werkt hij zoo druk.’

‘Spek,’ bromde de kolonel, ‘in de keuken werkt hij bij mevrouw Wandelheem.’

De Wethouder lachte dat hij aan het hoesten raakte en een half glas Beijersch bestellen moest om tot bedaren te kunnen komen. Tonie deed een poging om zijn vriend te redden door hem van luiheid te beschuldigen en beweerde dat hij wel aan het werken zou komen nu zij te zamen konden uitgaan, maar daarvan wilde van Zanten niets hooren. Met allen eerbied voor den invloed van mijnheer Upbergen op zijn vriend hield hij het toch nog meer op de mooie oogen van mevrouw Wandelheem. Ja, hij verstoutte zich zelfs Tonie den raad te geven op zijn hoede te zijn dat hij ook niet werd ingepakt.

Nu vielen dergelijke aardigheden niet in Tonie's smaak, hij trachte dus het gesprek een andere richting uit te leiden door de vraag of de burgemeester 's avonds niet op de societeit verscheen

‘Wel wis en drie. Dat is er ook al een, die zijn vrouw niet met zijn gezelschap vermoeit. Heeft u al opgemerkt dat hij verzot is op mevrouw Wandelheem?’

‘Ik ben nog te kort hier om zelf opmerkingen te kunnen maken, maar het praatje is mij al ter oore gekomen.’

‘t Is meer dan een praatje, maar Wandelheem kan gerust zijn. Zij wil niets van hem weten en dat is niet te verwonderen.’

Weer lachte van Zanten dat hij schudde, en toen Wandelheem juist op dit oogenblik de kamer binnenkwam ontving hij hem met de woorden:

‘Ja, mijnheer, je moogt wel hooren wat ik zeg. Ik beweere dat er geen grooter geluksvogel op de wereld is dan jij.’

‘Je zondert toch je eigen persoon uit, mijnheer van Zanten?’

‘Wel neen. De mijne was een goed wijf, doch verre van mooi. Jij echter hebt de mooiste vrouw van mijnen ver in het rond, en toch durf je drie weken lang een jongen schilder in huis nemen, zoo zeker ben je er van dat zij je aanbidt.’

‘Spek,’ gromde de kolonel aan de overzijde, hard genoeg om door den luitenant te worden verstaan. Deze ergerde zich evenwel meer aan den ex-hotelhouder dan aan den ouden Suter. De enfant-terrible-aardigheden van den eerste, waaraan de leden van de Harmonie sedert lang gewend waren, gingen hem dezen keer wat

al te ver. Op den toon van iemand, die kalm een standje wil uitlokken, antwoordde hij:

‘Je zegt dat alsof het je verwondert dat mijn vrouw begrijpt wat zij doen en laten moet.’

‘De hemel beware mij! Drik! Een halfje voor den schrik.’

‘Bovendien,’ ging Wandelheem voort, ‘is Fokke niet zoo maar een schilder. Ik verhuur geen kamers aan den eerste den beste. 't Is een gunst die ik aan een oud vriend bewijs.’

De zaak was dat Wandelheem het aanzien, dat hij aan zijn naam en zijn rentenierschap te danken had, eenigermate had zien dalen, toen hij de societeits-leden bekend had gemaakt met zijn voornemen om de ledige kamers in zijn huis te verhuren, indien hij er een fatsoenlijken, goed betalenden huurder voor kon vinden.

Hij had daarom bij herhaling de verzekering gegeven dat hij Fokke alleen uit vriendschap opnam, en, om aan dit verhaal klem bijtezetten, had hij de beide schilders als goede kennissen in de societeit geïntroduceerd, waar zij, dientengevolge met groote voorkomendheid werden ontvangen.

Ondertusschen waren er meerdere leden binnengekomen, waaronder de burgemeester en de griffier. De lampen werden opgestoken. De biljartballen tikten eentonig door het gegons der stemmen heen, en Dirk, uit zijn dommeling ontwaakt, slofte heen en weer door den blauwen walm die in lange strepen halverwege tusschen tafel en zoldering zweefde. Kamper, die reeds voor het eten zoo vriendelijk tegen Tonie was geweest, dat deze hem het ‘verfsmeerder’ van den vorigen avond van ganscher harte vergeven had, kwam nu tegenover hem zitten,

en mengde zich in het gesprek. Van Zanten vereerde hij zonder hem aantezien met een genadigen hoofdknik, maar de kolonel, geen dupe van deze beleefdheid, bestelde een haltje cognac-grog met een schilletje, en kwam naast Tonie zitten wien hij in het oor bromde:

‘Ik ruik kruid damp.’

De burgemeester had een nieuwtje. Starckenberg, die juist een jaar geleden getrouwd was, had onverwachts zijn vrouw verloren. Men sprak van een miskraam.

‘Hij zal 't zich niet aantrekken’ riep van Zanten uit. Alleen om de duiten heeft hij haar genomen, terwijl hij zijn hof maakte aan de gezelschapsjufvrouw van zijn tante.’

‘Erfgenaam, binnen 't jaar weer bruiloft, potverteren,’ verkondigde een stem, die als een orakel uit de dikke wolk kwam welke naast Tonie omhoog steeg.

‘Zoo gaat’ het, hernam van Zanten. De eene wordt om haar geld gezoend, de andere om haar mooie oogen. Wat zeg jij burgemeester?’

Kamper werd grijs van nijdigheid, wikkelde zijn rossig blond bokkensikje om zijn mageren wijsvinger en zon op een vinnig antwoord.

‘Ach! buurman’ - tot groote ergernis van den burgemeester, die beweerde tot een oud geslacht te behooren was de ex-herbergier door aankoop van een stuk land zijn buurman geworden, - ‘wat zal ik u zeggen? Ieder heeft zoo zijn manier om geld te maken.’

Deze toespeling op den smokkelhandel waardoor van Zanten, volgens de publieke opinie, rijk geworden was, ontging niemand. Het bloed steeg den getroffene naar het gelaat, maar hij beheerschte zich en zeide kalm:

‘Accoord.’

De burgemeester, nog niet voldaan, ging voort:

‘Ik heb vernomen dat uw arbeiders strikken hangen in mijn boomen. Als ik er een snappen kan zal ik 't niet nalaten.’

Nu bleef van Zanten hem het antwoord niet schuldig. Hij haatte den burgervader reeds sedert den zomer toen de commissaris des konings op Kamper's aanraden zijn vrouw in den Zon haar intrek had doen nemen in plaats van in den Vergulden Ploeg, die destijds aan hem toebehoorde. Bijna lachend van jovialiteit voegde hij Kamper toe:

‘Ik wist niet dat je een enkel strikje op andermans grond voor zulk een strafbaar feit houdt, burgemeester. Kom, laat de jongens begaan, de een vangt lijsters, de ander snip.’

‘Tirailleurs-vuur!’ bromde de kolonel Tonie in 't oor, terwijl Kamper, die voelde dat Wandelheim hem met welgevallen gadesloeg, het onaangenaam besef had dat iedereen de gezochte hatelijkheid begreep zonder dat hij er iets op kon antwoorden. Van Zanten bestelde nog een halfje.

Het werd Tonie onaangenaam te moede bij dezen loop van het gesprek. Hij deed nogmaals een poging om een nieuw onderwerp aantegeven en vroeg Wandelheim, die weer in een courant keek, of hij nieuws gevonden had.

‘Nieuws niet, maar het staat er in van dien Deventerschen ritmeester.’

Nu wist Tonie niets van een Deventerschen ritmeester af, maar de leden van de Harmonie waren gelukkig beter op de hoogte, zoodat hij van vier kanten tegelijk de verklaring kreeg dat een ritmeester uit Deventer ge-

vlucht was met de vrouw van een raadslid, dat de man het paar te Brussel had achterhaald, dat er een duel was gevolgd en dat de officier den echtgenoot dood had geschoten.

‘Dat zit er op,’ hernam Wandelheem, een duel is onzin. Wanneer bij mij een dief inbreekt schiet ik hem neer als hij ongewapend is, heeft hij wapens dan zie ik geen reden mijn huid er aan te wagen, maar roep den veldwachter.’

De kolonel gromde iets onverstaanbaars waarin militaire eer en spek voorkwam. De griffier, die een kleine hatelijkheid wilde plaatsens, zeide:

‘Ik wist niet dat u zoo gevaarlijk was. Mijnheer Upbergen mag zijn vriend wel waarschuwen...’ Op deze hoogte begrijpende dat hij veel te ver was gegaan voegde hij er eenigzins gejaagd bij, ‘wanneer hij eens laat te huis kwam zou u hem misschien voor een ongewapenden inbreker kunnen houden.’

Wandelheem, die den griffier aandurfde, snauwde hem bijna driftig toe:

‘Leuter toch niet over dien Fokke! Is dat een man?’

De kolonel had er thans genoeg van en stond op met den vragenden uitroep:

‘Partijtje?’

Van Zanten en twee andere leden volgden hem naar de andere kamer; de burgemeester en de griffier begaven zich naar het biljart.

Toen Tonie met Wandelheem alleen was gebleven noodigde deze hem uit een flesch wijn te drinken. Wandelheem was een der weinigen die alle Zaterdag-avonden wijn dronk, tot groote ergernis van den kolonel, die beweerde dat Bertha dien middag zeker geen vleesch te

eten kreeg. Onder het genot van een glas Bordeaux overviel den luitenant een vlaag van vertrouwelijkheid, die waarschijnlijk de terugwerking was van Bertha's vriendschappelijke omgang met Fokke. Hij beklagde zich zelfs.

Langzaam, doch met een grooten omhaal van woorden, vertelde hij aan Tonie hoe onaangenaam het was zich te moeten bekrimpen, vooral wanneer men voor rijk doorging omdat men rentenierde. Hij was bedrogen en daarvan droeg hij nu de gevolgen. Bertha's moeder had niet alleen den schijn aangenomen van zeer rijk te zijn, maar hem zelfs verzekerd dat haar dochter eenmaal een aardig inkomen zou hebben. Bij haar sterven had hij bemerkt dat het niet de helft bedroeg van hetgeen hij zich had voorgesteld. Daarom was hij genoodzaakt geweest in zulk een gat te gaan wonen, waar men zich behelpen moest met het gezelschap van rijkgeworden smokkelaars, half suffe oud-militairen en gepromoveerde domkoppen met wie hun familie geen raad wist. Het zou hem een genot wezen zijn vrouw in de wereld te kunnen brengen. In plaats daarvan moest hij keukenwerk van haar vergen en nog trachten te vergeten dat zij eigenlijk de oorzaak van zijn ellende was.

Tonie gevoelde het onaangename van dien toestand. Wel kwam hem de vraag op de lippen of er dan geen baantje te vinden ware geweest waardoor hij zijn vrouw dat keukenwerk althans had kunnen verlichten, maar zijn vooroordeel tegen Bertha fluisterde hem tot antwoord in dat de man immers zijn pensioen had verdiend en stellig reeds een ritmeesters tractement zou hebben indien hij geen stijf been had behouden.

Wandelheem deelde hem nog een menigte bijzonder-

heden uit zijn leven mede, en verdiepte zich vervolgens in de biographieën van de aanwezige leden, een reeks van tafereelen waarin hij het bruin niet spaarde. Nadat hij ten slotte op den kastelein, den jongen, het bier, den wijn en den rook had gesmaald, was het middernacht geworden voordat zij opstonden en bij een helderen maneschijn naar Rosorum - zoo heette zijn villa - terugkeerden.

Op den bovengang reikte Wandelheem hem de hand, terwijl hij op bijzonder vertrouwelyken toon goeden nacht wenschte.

Meenende nog gedruisch te hooren in Fokke's slaapkamer draaide Tonie er behoedzaam de deurkruk van om en ging binnen. Hij had zich vergist. Zijn vriend sliep.

Boven de grauwe bed-deken kwam zijn donker hoofd als een Holofernes-tronie op het witte kussensloop uit. Even openden zich de zwarte oogen tegen het kaarslicht en goediger dan ooit keken zij Tonie aan. 't Is een lief vrouwtje' fluisterde hij, en sliep weer in, den slaap des gerechten.

Fokke hield woord. Den volgenden morgen was hij het eerst op de been, en trokken de beide vrienden behoorlijk uitgerust met vouwstoelen en schilderkisten eerst den rechten straatweg op, toen een mul zijpad in, dat hen spoedig naar een uitgestrekte heide voerde. Het weder was niet minder gunstig dan de vorige dagen. Wel was de hemel niet effen blauw meer en joeg de noordwesten wind zware grijze wolken, die de zon met bjinkend zilveren randen omzoomde over hunne hoofden

heen, maar voor het schildersoog zetten deze dreigende voorboden des te grootere bekoorlijkheid aan het landschap bij. Lange schaduwen gleden over de aarde heen, nu eens een krachtigen voorgrond aanbrengend van somber blauwachtig dennegroen en bruinen tijm met grauw zand gemarmerd, dan weer, door de strakke lijn van een duister pijnbosch in den horizont, verdubbelden glans schenkend aan het melkachtig blauw van den lichtenden hemel.

IJverig werkten onze schilders door. Met weinige, juiste trekken vestigden zij de snel wisselenden effecten op het papier terwijl hun oog onwillekeurig het karakter van het landschap en de stemming van den dag zoodanig in zich opnam dat het hun naderhand mogelijk zou zijn te huis de studiën tot schilderijen te voltooien.

Toen het middag werd vergenoegden zij zich met een stuk brood en een glas melk in een nabijgelegen hut genuttigd; daarna hielden zij zich met kleinere schetsen bezig, waardoor zij een rijken voorraad détails als struiken, schuurtjes, geiten, arbeidende boeren en boerinnen verzamelden, die eenmaal tot stoffeering konden dienen.

Tegen twee uur werd Fokke onrustig. Hij begon uitterekenen in hoeveel tijd zij terug konden loopen, klaagde over vermoeidheid van de oogen en bekende eindelijk ronduit dat hij 't niet over zich verkrijgen kon mevrouw Wandelheem den geheelen dag alleen te laten nadat hij zoovele weken lang haar in alles had bijgestaan. Tonie lachte hem uit, maar gaf toe, vergezelde hem naar Rosorum en begaf zich van daar naar de Harmonie. Ettelijke dagen gingen op deze wijze voorbij. Wel begonnen de dagelijksche societeits-praatjes Tonie te vervelen

en ergerde hij zich aan de dubbelzinnige belangstelling, welke de leden in de kleinste bijzonderheden van elkanders leven en huishouding stelden, maar welke andere toevlucht bleef hem over wanneer de beukeboom de eenzaamheid op zijn kamer ondragelijk maakte, terwijl Fokke hem zijn gezelschap onthield?

Dank zij een aanhoudenden noordwesten wind werden de regenwolken voorbijgejaagd voordat zij haar inhoud op de aarde konden uitstorten en genoten onze schilders nog van menige wolkschaduw, die hun penseel met vlugge streek wist te volgen en vasthouden. Te huis komend wijdde Fokke zich meestal aan mevrouw Wandelheem en 's avonds verdeelde hij zijn uren zoo nauwgezet mogelijk tusschen zijn ouden vriend en zijn bekoorlijke vriendin.

Op zekeren dag kwam hij van een wandeling met Bertha zoo laat te huis dat Tonie reeds alleen gegeten had en naar de societeit was getrokken. Toen Fokke hem aldaar opzocht werd hij met de vraag begroet of mevrouw Wandelheem haren kamerheer vrijaf had gegeven. Fokke, die de spotternijen van zijn vriend geduldig verdroeg, antwoordde:

‘Integendeel. Zij is 't juist, die mij hierheen gezonden heeft. Morgen gaan wij naar Nijmegen, waar Wandelheem een dokter wil raadplegen omdat hij zich verbeeldt dat zijn gehoor achteruit gaat. Er is nog een plaats in het rijtuig over die ik gemachtigd ben je aan te bieden.’

Dankend wees Tonie deze uitnoodiging van de hand. Als reden voor zijne weigering gaf hij de noodzakelijke voltooiing op van een aangevangen schets. Inderdaad zag hij in deze vriendelijkheid slechts het gevolg eener gewetenskneep, die mevrouw Wandelheem begrijpen

deed dat haar vertrouwelijkheid met Fokke zonderling moest afsteken tegen hare in 't oog loopende koele verhouding tot den anderen commensaal. Hij werd dus genoodigd wijl de omstandigheden deze beleefdheid geboden; een dergelijke eer gevoelde hij zich niet genoopt aantenemen.

Fokke hield niet lang aan. Den volgenden avond bij zijn terugkeer deelde hij Tonie mede dat de dokter geen spoor van ongesteldheid in Wandelheem's gehoororgaan had kunnen ontdekken en repte verder geen woord over den tocht. Van zijn kant onthield Tonie zich eveneens van uitweidingen, hoewel hij, al schilderende, dien morgen het voornemen had opgevat zijn vriend bij gelegenheid eens kort en bondig te vertellen hoe hij dacht over de vriendelijkheden van de lieve mevrouw Wandelheem en de hoffelijkheden van mijnheer Fokke haar aanbidders.

Den dag daarop deed die gelegenheid zich aanvankelijk niet voor. Het licht was zoo gunstig dat onze schilders bijna zwijgend hard doorwerkten. Aan die gespannen aandacht was het toetescrijven dat zij de donkere wolkenmassa niet bemerkten, die langzaam boven den horizont achter hen omhoog rees. Was reeds de ochtendstond minder frisch geweest dan die der vorige dagen, tegen den middag werd de atmosfeer drukkend. Elk koeltje sluimerde in het hooge gras en in de gebruide bosschen, nu ging ook de zon schuil achter de zwellende, grauwe wolken. Nog strekte zich een lange streep blauwe lucht achter de beide schaapskooien uit, waarvan Tonie een schets nam, en het thans effen grauwe landschap met zijn stille, sombere boomgroepen schonk hem de groote partij van rijk bruin, die in zijn lucht het spelend licht te voorschijn brengen moest.

Daar rolde eensklaps een lange donderslag over hunne hoofden heen, de eerste toon van het machtig requiem waarmee de natuur afscheid nam van den zomer en tot den dood zich voorbereidde. Aanstonds pakten de schilders hunne gereedschappen bijeen en namen zij den terugtocht aan. Zij waren minstens twintig minuten van huis verwijderd, dun gekleed, en niet van regenschermen voorzien. Stevig zette zij door, eerst de hobbelige heigronden over, toen door het dikke zand van het rijslag heen, dat in den straatweg mondde.

Weldra stak de wind op en vlogen hun enkele groote droppels in het aangezicht. Toen was in een oogwenk de gansche hemel met jagende wolken bezet en trok onder het fluiten van den storm de laatste donderbui met geweldige slagen over Gelderland heen. De boomen zwiepten en kraakten. Met het verdorde loof gaven zij duizenden hunner frissche bladeren prijs, die in een wilden cirkeldans ten hemel vlogen, om dwarrelend op de aarde terugtezinken, en dan weer met duizenden lang gestorven broeders door den wervelwind te worden opgezweept en voortgejaagd, hier vereenigd in een kuil neergesmeten, ginds ver uit elkander geblazen, machteloze prooi van den gierenden storm. Het zand stoof op in dichte wolken, die, aan het schuim van een golvende zee gelijk, over de heuvelen zwierden of als draaiende zuilen omhoog stegen terwijl de scherpe kristallen den wandelaar door het gezicht sneden en de oogen verb linden. Het was een woest Bachanaal, waarin de natuur haar laatste wellusttranen zich met geweld uit de oogen perste, de laatste bloesems van haar stervende leden rukte en in een krankzinnige opflinkering van hartstocht zich het laatste hulsel van het lichaam scheurde en naakt den

dood in de armen zonk. Toen de razernij bedaard en de strijd gestreden was trok de hemel zijn effen rouwkleed aan en stortten zijn tranenbeken op de wereld neer. Een lange rilling trok door het geboomte heen, de ontbladerde twijgen en de kwijnende grashalmen schudden een regen van grauwe droppels af, en het leven van een jaar lag op den killen bodem te rotten.

Nat en verkleumd worstelden de schilders zwijgend door het dikke zand voort. Zoodra zij den straatweg onder de voeten hadden konden zij een vluggeren tred aannemen, die hun spoedig den kerktoren van het dorp boven het geboomte in het oog deed krijgen. Bij de laatste kromming ontwaarden zij de lichtroode huizenreeks, met haar donkergrijze daken treurig uitkomend tegen den grauwen hemel; nog weinige stappen en zij gingen het hek door dat het kleine voortuintje met den nooit gebruikten oprit van den straatweg scheidde.

Nauwelijks waren zij den gang binnengetreden of Bertha's stem klonk hun in de ooren

‘Dat komt er van als men onnadenkend is en geen parapluie meeneemt!’

Met deze woorden kwam zij de achterkamer uit, een coquet bruinfluweelen hoedje, met een groote struisveer versierd, op 't hoofd.

Fokke vond dat ze er uitzag om te stelen.

‘Kom nu maar binnen en neem een glaasje melk met brandewijn tegen de vochtigheid.’

‘Dat is een kostelijk denkbeeld, mevrouw’ riep Fokke opgewonden uit, terwijl hij Tonie voor zich uit duwde, dier meer lust toonde regelrecht naar zijn kamer te gaan.

‘U wil toch ook wel even binnenkomen, mijnheer Upbergen?’

‘Indien ik u niet lastigval, mevrouw.’

‘Mij? Integendeel. Wandelheem is uit, maar in de achterkamer zal u den burgemeester vinden, die hier schuilt voor den regen. Hij heeft een glaasje brandewijn mij niet geweigerd, maar ga toch binnen.’

Fokke's geestdrift was merkbaar bekoeld bij het vernemen van die tijding. Hij wist wat men op de societeit van den burgemeester en van zijn toevallige bezoeken bij Bertha, als Wandelheem uit was, vertelde. Dit was echter de eerste keer dat hij hen te zamen aantrof.

‘Mijn hemel wat is u nat!’ riep Bertha uit, toen zij Tonie zijn glas overreikte. ‘Wij zullen de jassen bij het vuur moeten drogen. Wil u de goedheid hebben straks uw jas buiten te hangen, mijnheer Upbergen.’

‘U is waarlijk al te goed, mevrouw.’

‘Je moet weten, burgemeester, dat ik mij haast als een oudere zuster van de heeren beschouw, die voor hen zorgen moet. Mijnheer Upbergen ken ik nog zoo weinig, maar Fokke heeft heusch wel een zorgende vrouw nodig. U weet niet hoe slordig hij is. O! die schilders, 't is ongelooflijk! En altijd heeft hij wat te verstellen. Dan is 't een knoopje aan een handschoen - hij trekt nooit handschoenen aan - dan is 't een strikje in een das, elk oogenblik iets anders.’

‘Hè mevrouw!’ riep Fokke bijna droevig uit.

‘Ik geloof 't gaarne,’ zei Kamper. U verwent uw commensalen. Wie weet of ze niet met opzet de knoopjes van hun handschoenen trekken?’

‘Burgemeester, u is ondeugend! Maar nu ben ik toch nieuwsgierig of mijnheer Upbergen denzelfden smaak heeft als ik. Een schildersoog is zeker al heel moeilijk

te bevredigen. U wil mij immers uw oordeel wel zeggen over mijn hoedjes, mijnheer Upbergen?’

‘Met genoegen, mevrouw, hoewel het in mode-artikelen bitter weinig waarde voor u hebben kan.’

‘Integendeel, ik heb den burgemeester ook al om zijn meening gevraagd en daar wij niet overeenstemmen kan uw keus misschien den doorslag geven.’

Met deze woorden haalde zij uit een groote, ronde doos een sierlijk zwart fluweelen hoedje voor den dag met een diadeem van veeren opgemaakt, den bol verscholen onder een tuil van donkere, Fransche rozen. Nadat zij het met een allerliefste hoofdbuiging voor den spiegel had opgepast en heen en weder geschoven tot het eindelijk naar haar zin stond op het golvend haar, nam zij de lange, zwarte linten onder de kin met haar, fijne vingers bijeen dat zij als een lijst het ovale kopje omsloten, wendde zich lachend naar Upbergen en zeide:

‘Frou-Frou!’

Coquet nest, dacht Tonie, maar er was toch iets dat hem aantrok in die coquetterie.

‘Den Gracieux heeft u gezien,’ ging zij voort, ‘nu Clair de lune.’

De fluweelen hoed werd voorzichtig ter zijde gelegd en een zalmkleurige, vilten er voor in plaats genomen, die van voren met een glimmenden kever was versierd, waarachter een groene papegaaievleugel schuin omhoog rees. De spiegel scheen eensklaps onnoodig te zijn. Ruw als een kind van tien jaren drukte zij zich den vilten bol op het hoofd, glimlachte niet meer, draaide even voor Tonie heen en weer, en verzocht hem een keuze te doen.

Eigenlijk had Tonie noch aan Frou-Frou, noch aan den Gracieux, noch aan Clair de Lune eenige aandacht geschonken, maar er was iets dat hem zeide welk oordeel werd verlangd en hij raadde dan ook zoo juist dat Bertha van blijdschap in de handen klapte toen hij aan Frou-Frou de voorkeur schonk.

‘O! u is een kenner,’ riep zij schalks uit. ‘Wie weet of ik u niet nog eens weer om raad kom vragen!’

‘t Was of die mogelijkheid Tonie schrikken deed.

Eensklaps sprong hij op, dankte mevrouw Wandelheem met weinig woorden voor haar vriendelijkheid en verliet het vertrek. Fokke, anders zoo spraakzaam, thans volhardend in zijn stilzwijgen, volgde hem niet, en toen Kamper dit bemerkte zette deze den hoed weder neer dien hij opgenomen had om te vertrekken.

Hij gevoelde zich tegenover den doornatten schilder in een voordeelige positie waarvan hij niet nalaten mocht een goed gebruik te maken.

Nog een oogenblik hield Bertha zich bezig met het bewonderen van haar hoeden. Op Tonie's oordeel scheen zij veel prijs te stellen, hetgeen Kamper ergerde, zoodat hij de bijtende vraag niet weerhouden kon of de keuze van haar man zoo merkwaardig met het oordeel van den schilder overeenstemde dat zij meende met het gevoelen van den laatste te kunnen volstaan! Tot eenig antwoord herhaalde zij Wandelheem's: ‘wat kan 't mij schelen’ en bootste daarbij zijn eigenaardigen, luïen, minachtenden toon zoo treffend na, dat de beide heeren zich van lachen niet konden onthouden. Van harte stemde zij in en Fokke vond haar bekoorlijker dan ooit. Daar zij echter bemerkte dat noch de schilder, noch de burgemeester aanstalten tot vertrekken maakten, vroeg zij

vergunning hare huiselijke werkzaamheden te mogen hervatten. De heeren konden blijven zoolang zij wilden, maar in haar klein huishouden was veel te doen. Zij had slechts ééne dienstbode en moest dus den geheelen dag de handen uit de mouwen steken. Op die wijze bleef de stille kamp tusschen Fokke en Kamper onopgelost; de laatste vertrok met een vloed van verontschuldigen en Fokke nam kil en huiverend naar boven de wijk.

Nu kon hij evenwel zijn ergernis niet langer in de borst opgesloten houden. Een jas en vest over den arm liep hij naar Tonie over, dien hij op een heftigen aanval vergastte tegen de onbeschaamde indringerij van den burgemeester, die net zoo lang het lieve vrouwtje met zijn bezoeken, zijn complimenten en zijn aardigheden lastig zou vallen, dat Wandelheem haar verdenken kon van de ongepaste vriendschapsbetuigingen van dien man door woord of daad te hebben uitgelokt.

‘En jij dan?’ was al wat Tonie antwoordde.

‘Ik? Je denkt toch niet dat ik mevrouw Wandelheem in opspraak wil brengen?’

‘Dat je 't wilt, beweer ik niet, maar dat je 't doet en dat zij het wederkeerig jou doet, is zeker.’

‘Och, wat! Je zedige vormelijkheid ziet weer spoken. Ik heb medelijden met het arme, lieve schepsel, dat door haar man verwaarloosd wordt. Als je wist hoe innig dankbaar zij is voor een enkel vriendelijk woordje, dan zou je misschien berouw hebben over de stugge wijze waarop je haar bejegend hebt van den dag af dat je hier aangekomen bent.’

‘Ik stug?’

Tonie had zich juist verweten dat hij dwaas genoeg was ge-

weest haar in die hoedenquaestie naar den mond te praten.

‘Als jij mijn waarde,’ zoo ging hij voort, haar en je zelve wat minder door je romantische kunstenaarsbril bekeekt, zou je inzien dat ik niet te stug en jij daarentegen veel te liefvallig bent. Overal waar ik kom wordt over je gesproken en altijd op denzelfden toon van medelijdende ironie. Zelfs Wandelheem heeft je hofmakerij opgelet en lacht er mee. ‘t Is of de geheele wereld je als een onschuldig vliegje beschouwt dat wel om een kaars fladdert, maar den moed mist zich in de vlammen te wagen. Begrijp je niet dat het mij hindert je dus tot den speelbal verlaagd te zien van een coquette vrouw, die zich tot tijdverdrijf met je vermaakt, en je ten slotte niet minder uitlacht dan de leden van de societeit met haar echtgenoot aan het hoofd? Kom, laat ons van hier gaan. De mooie dagen zijn toch gedaan, en indien je fatsoenlijk man blijven wilt kan je verhouding tot mevrouw Wandelheem wel de bron van een menigte onaangenaamheden maar van geen enkel rein gelukkig oogenblik voor je zijn. Wees verstandig en laten wij morgen, overmorgen of uiterlijk Zondag vertrekken. Is dit afgesproken?’

Fokke antwoordde eerst niet, maar staarde Tonie met zijn goedge oogen verwonderd aan. Hij begreep de gevaren niet waarvoor hij gewaarschuwd werd. Hij dacht dat de geheele wereld als hij zelf was, overvloeiende van goedgehartigheid, dwepende met een vlekkelooze, Platonische liefde, en in dit zoet vertrouwen gaf hij zich met een onbegrensd egoïsme aan de opwellingen zijner natuur over. En zij waren rein die opwellingen, omdat zij de kracht misten datgene te begeeren wat aan een

ander toebehoorde, en dus bezweken voordat er nog sprake was van strijd.

Tonie kende dat nadenkend stilzwijgen van zijn vriend en toefde een oogenblik met de herhaling zijner vraag. Toen hij evenwel nogmaals zeide.

‘Is het afgesproken?’ vond hij 't een slecht teeken dat Fokke antwoordde:

‘Ik zal er over denken,’ en voegde er daarom bij: ‘In allen gevalle vertrek ik.’

Fokke was gewend beneden bij mevrouw Wandelheem te ontbijten. De luitenant vertoonde zich eerst veel later. De weinige keeren dat Tonie te huis gebleven was, had hij op zijn kamer, al werkende, een klein ontbijt genuttigd.

De effen grauwe regenmorgen, welke op de donderbui volgde, hield hem wederom in het kamertje achter den beukeboom gevangen. Het was er nu lichter en vroolijker geworden, want de wind had duchtig in het gebladerte huisgehouden.

Zoodra Fokke beneden kwam, snelde mevrouw Wandelheem, van pret in de handen klappend, op hem toe.

‘Denk eens welk een plezier mij wacht! Van avond wordt in Arnhem de Faust gegeven, en Wandelheem heeft gezegd dat wij er heen zouden gaan. O! ik houd dol van Faust! Eigenlijk heb ik nog heel weinig opéra's gezien, niet meer dan drie, maar muziek is iets heerlijk voor mij!’

Lachend en zingend danste het vrouwtje door de kamer tot groote verrukking van Fokke, die tranen in de oogen kreeg en de wijze lessen van zijn vriend geheel vergat.

‘En weet je wat hij er bij heeft gevoegd?’ vervolgde

zij. 'Als de heeren er ook heen gaan, kunnen wij twee plaatsen in het rijtuig aanbieden. Mochten zij iets vroeger willen afrijden dan zal ik hun het prachtige goed Betuwzicht laten kijken. Wij hebben een permissie om op de plaats te wandelen. - Zou je mee willen gaan?'

'Als u mij mede hebben wil, niets liever dan dat, mevrouw?'

'Waarom niet,' hernam zij tamelijk koel; 'maar wees dan zoo goed aan uw vriend te vragen of hij ook met ons gaat.'

'Mevrouw, ik hoop dat u 't mij niet kwalijk nemen zal, wanneer ik dit niet doe. Mij zal 't aangenaam zijn indien Tonie van de partij is, maar toen ik hem de vorige maal uw uitnodiging overbracht, heeft hij op zulk een vreemde manier zich van de zaak afgemaakt, dat ik niet gaarne voor den tweeden keer een dergelijk antwoord van hem ontvangen zou!'

Op deze weigering was mevrouw Wandelheem klaarblijkelijk niet voorbereid. Zij keek Fokke aan alsof zij op eens een geheele verwikkeling vermoedde, die ontward moest worden. Niets dan een langgerekt, 'zoo' ontglipte aan haar mond. De glimlach stierf om haar lippen weg, met een nadenkende plooi trokken de fijngeteekende wenkbrauwen boven het wipneusje samen, en peinzend ging zij aan het venster staan, om den schilder zich in 't minst niet meer bekommerend.

Fokke begreep niets van die plotselinge verslagenheid. Hij meende haar beleedigd te hebben en vroeg vergiffenis voor zijn stellige weigering, welke hij in haar eigen belang als noodzakelijk beschouwde. Haar verzekering

dat zij in het minst niet twijfelde aan zijn goede bedoelingen bracht hem echter nog verder van de wijs.

Eindelijk nam zij weer aan de tafel plaats, schonk zich een kopje thee in en begon een gesprek over het donkere najaarsweer. Dit gaf Fokke moed, en hij begon haar de schilderachtige schoonheid van zulke grijze dagen duidelijk te maken.

Zij nam niet eens den schijn aan van naar hem te luisteren.

Midden in zijn verheerlijking van een zilveren kleurengamma viel zij hem in de rede met de woorden:

‘Daar heb ik vergeten wol te koopen.’

‘Mag ik voor u gaan?’ luidde terstond zijn gediensdig aanbod.

‘Als 't niet te veel geveerd is gaarne, maar zonder een oogenblik van je werktijd af te nemen. Die opoffering zou ik niet durven vergen.’

‘Voor u iets te doen, mevrouw, is nooit een opoffering. Bovendien kan ik oogenblikkelijk gaan. U weet, voor tien uur werk ik nooit.’

Dit was juist wat Bertha verlangde. Zij gaf hem nu hare instructie's voor het allerlaatste huis van het dorp en noodigde hem uit zich vooral niet te overhaasten; zij kon wachten.

Nauwelijks had Fokke de voordeur achter zich toetrokken of Bertha ging de trap op.

Een diepe blos, die terstond voor een gemarmerde, zenuwachtig bleeke tint plaatsmaakte, vloog over haar gelaat. Hetgeen zij wilde doen was toch zoo iets verschrikkelijks niet. Aan Fokke's kamer had zij zoo vaak aangeklopt; meer dan eens was zij zelfs binnentreden om zijn schetsen te bezien.

Waarom was 't haar dan nu of zij op het punt stond

een misdaad te begaan? Een dief gelijk sloop zij in haar eigen huis de trap op en wanneer een trede kraakte bleef zij staan, angstig rondkijkend of geen mensch haar bespiedde. Toch was zij overtuigd dat niemand haar zien kon. Het loopmeisje kwam eerst over een uur, Fokke was uit en haar man nog in diepe rust.

Bij Tonie's kamer aangekomen bleef zij wederom aarzelend staan. Als een hamer sloeg haar hart. Eindelijk vermande zij zich en klopte aan.

‘Binnen’ klonk het en zij voelde berouw, maar het was te laat.

Stappen dreunden door het vertrek. Haastig rukte zij de deur open, en voor haar stond Upbergen met palet, penseel en schilderstok in de hand.

Zijn verwonderd ‘Mevrouw’ berokkende haar een laatste oogenblik van zwakte. Op den stoel, dien hij met een snelle beweging van den muur nam, zonk zij neer.

‘Is u ongesteld, mevrouw?’

‘Ach... ’t heeft niets te beteekenen... Een kleine hartklopping door het snelle trappen-klimmen.’

Tonie zag haar oplettend aan. Het zilveren licht van den grauwen morgen, door het verdorrend groen nog getemperd tot een bijna ziekelijk teederen glans, speelde over het blanke voorhoofd en de strooblonde lokken. Tegen den donkeren achtergrond kwam het bleeke kopje met de schel blauwe oogen eigenaardig krachtig en toch zoo fijn van toon uit.

Bertha, bemerkend dat zij indruk op den schilder had gemaakt, vond het verloren aplomb terug. Met een glimlachje, dat twee verleidelijke kuiltjes in haar welgevulde wangen te voorschijn riep, sprak zij hem aan.

‘Mijnheer Upbergen, heden avond wordt in Arnhem

de Faust opgevoerd. Indien u er heen zou willen gaan, heeft mijn man mij opgedragen een plaats in ons rijtuig aantebieden. Hij zou u ook gaarne een prachtig buitengoed laten zien, dat aan een zijner vrienden behoort, die in dezen tijd van het jaar reeds naar Nice vertrokken is. Mij zou het zeer aangenaam zijn indien u deze uitnodiging wilde aannemen. Misschien gelooft u mij niet indien ik beweere prijstestellen op uw aangenaam gezelschap. Ik wil daarom liever als reden opgeven, dat mijn man Betuwzicht alleen in geval u meegaat bezoeken wil.'

Tonie was reeds tot het inzicht gekomen dat hij mevrouw Wandelheem onbeleefd bejegend had. De gelegenheid om zijn fout te herstellen, die zij hem zelve aanbood, mocht hij dus niet van de hand wijzen. Wat hij zich niet bekende was, dat zijn ijdelheid gestreeld werd door het bezoek dat zij hem bracht. Veeleer verweet hij zich nu haar van coquetterie beschuldigd te hebben; zij was immers even vriendelijk tegenover iedereen. Niet dat hij zijn vriend een onderscheiding misgunde, maar hij kon zich niet voorstellen dat een vrouw van eenig karakter in Fokke's zoetsappige bewondering behagen scheppen kon.

Een laatste zweem van wantrouwen deed hem vragen of hij geen anderen rechten in den weg kwam, maar toen zij naïef verwonderd antwoordde: 'andere rechten? Van wien?', ontbrak hem de moed den naam van Kamper te noemen.

Hij nam dus de uitnodiging aan en wilde haar daarna eenige schetsen toonen. Zij verontschuldigde zich echter omdat haar man wachtte.

Toen zij beneden aankwam verscheen Fokke juist aan de deur.

Tegen half een uur hield het rijtuig voor Wandel-

heems woning stil. Een koude noordenwind had den regen doen ophouden, en groote blauwe openingen in het grauwe gordijn geblazen, dat boven de Geldersche dreven hing uitgespannen.

Door den wind opgejaagd vlogen de wolken naar het zuiden heen, nu eens zich verbindend tot lange, effen grijze lappen, dan weder uiteenstuivend en vervloeiend, aan den neergeslagen rook van een voortijlende locomotief gelijk.

Bertha stapte het eerst den tentwagen in; zij vond het doordringend koud. Fokke, die volgde, nam aan den overkant plaats, en Wandelheem naast haar, omdat hij niet tegen achteruitrijden kon.

Een klein uur duurde het alvorens zij Betuwzicht bereikten. Er werd weinig gesproken, Fokke deed nu en dan een vraag omtrent de goederen waar zij voorbij reden, maar nadat Wandelheem verklaard had dat het spreken in een rijtuig hem zenuwachtig maakte, vergenoegde hij zich met de bewondering van Bertha's linkerhandje dat ongehandschoend op haar schoot rustte. Een groote diamant flikkerde aan haar ringvinger.

Ook Tonie lette de onberispelijk gevormde vingers, het ronde polsje met de licht blauwe aderen, de vlekkelooze, doorschijnende nagels en vooral de zachte, blanke huid op, die zich bij het openen der hand tot vier kuiltjes verdiepte, bij het sluiten glad om de fijne knokkels boog. Intusschen dwaalde Bertha's blik meermalen met een vorschende uitdrukking naar Upbergen heen, en gaf zij verwarde antwoorden wanneer Fokke het woord tot haar richtte.

Zoodra het rijtuig stilhield sprong zij er luchtig uit, zonder op den gediensstige te letten, die haar zijn steun

aanbod. Upbergen volgde. Wandelheem met zijn stijf been werd door den beleefden tuinman geholpen, die hem terstond herkende, al was mijnheer in langen tijd niet op de plaats komen kijken. De praatgrage oude begon met het gezelschap een uitgewerkt relaas te geven van den lijdenden toestand van 's landheers vrouw, waarnaar Wandelheem zich verplicht voelde onderzoek te doen, en noodigde daarna het viertal uit maar eens overal rondtezien. De luitenant verontschuldigde zich echter. Hij kende de plaats, en zijn been hinderde hem te veel in het loopen. Met hulp van den tuinbaas maakte hij voor Bertha een uitgewerkt plan de campagne op, waarin de hooge koepel, de vijver, de beek en het starrebosch in geleidelijke volgorde waren opgenomen. Daarop liet hij zich een kamer in het woonhuis openen, waar hij hun terugkeer zou afwachten.

Een glans van vergenoegen overtoog Bertha's gelaat, toen zij in het midden tusschen de twee schilders den weg door den tuin naar het bosch insloeg. Zij voelde zich vrij, de frissche lucht wekte haar op, een uitgelaten vroolijkheid maakte zich van haar meester. Met een zekere haast waren zij het park binnen gesneld, verlangend naar een verwarmende beweging, want, ofschoon de zon de slapende natuur vervroolijkte, blies de noordenwind met ijskoude adem over de velden. In stede van hun ondoorzichtig groen kleed vertoonden de bosschen lange reeksen van naakte stammen, grijze, diep gegroefde eiken met zilvergroen mos bedekt, glimmend witte berken met afschilferende schors en zware bruingroene beuken gelijk kerkzuilen opstijgende uit den grond. Terwijl zij hun naakte armen spookachtig ten hemel hieven als smeekten zij genade voor de nijpende winter-

kou, die hun tot in het merg doordringen zou, waren de grijze paden en het groene grastapijt gemarmerd met de duizenden bladeren die de storm hun had ontrukkt, en op den bodem uitgespreid, waar de regens ze hadden doorweekt en donkerbruin getint.

Bertha overstelpte de beide schilders met vragen. Van den boom, wiens naam zij vergeten was, sprong zij naar een opvatting in kunst waarover zij hen samen had hooren twisten, van Tonie's overleden moeder, die Fokke haar als een zeer talentvolle vrouw beschreven had, kwam zij zonder overgang op de oorzaken van regen en wind. Tonie beijverde zich haar te woord te staan. Wanneer hij zijn vriend voorkwam of een vraag beantwoorden kon waarop de ander geen bescheid wist, lachte Bertha luid en dreef zij zelfs uit tergenden overmoed den spot met Fokke's goedigheid.

Eerst kwamen zij aan het starrebosch, doch van de hooge pijnboomen met hun machtige, roode stammen, hun eeuwig groene kruinen, waardoor de wind met grootsche eentonigheid zijn ernstige liederen zingt, had Bertha een afkeer.

‘Het leven’ zeide zij, ‘is al treurig genoeg ook zonder pijnboomen.’

Nu ontwaarde zij in de verte op een heuvel den koepel; daar had 't haar altijd beter bevallen.

Plotseling zette zij 't op een loopen en de verbaasde schilders volgden, eerst Fokke, toen Upbergen. Op zijn magere, zwaaiende beenen kon Fokke het onmogelijk tegen den vluggen, krachtigen Tonie uithouden. Hij was al ver achter toen de laatste Bertha inhaalde en op zijde bleef. Aan den voet van den heuvel hield zij

even stil en keek Tonie aan. Het was hem of er een bliksemstraal uit haar oogen schoot.

Een schelle kreet ontsnapte haar lippen, met verdubbelde snelheid rende zij hem vooruit, het slingerend pad op, en kwam het eerst boven aan.

Vuurrood, met zwoegenden boezem, het hoofd in den nek geworpen zag zij Tonie haar volgen, en toen hij onder het opklimmen omhoog keek trof hem een zegevierende blik. Nog sprakeloos van de onstuimige drift waarmede zij de steilte was opgesneld, lachte zij hem toe zoodra hij naast haar stond, en wees, met een trek van medelijdende minachting om den mond, op Fokke, die blazend en kuchend achter zijn vriend aanstropelde. Eindelijk had ook deze den koepel bereikt waar hij terstond op een bank neerviel, goedig lachend, een grootvader gelijk die vergeefsche pogingen heeft gedaan om zijn dartel kleinkind in haar sprongen te volgen.

Langzamerhand kreeg Bertha haar spraak terug, en noemde zij de namen op van alle belvédères en torens, die zij in het uitgestrekt vergezicht konden ontdekken. Zij was uitmuntend op de hoogte. Met haar kleinen vinger volgde zij den Rijn, de straatwegen, zelfs de smalle slooten, noemde de woningen op waarachter zij verdwenen, de plaatsen die zij doorsneden, teekende in het verdorrend geboomte de grenzen van Betuwzicht af, wees diep in den gezichteinder, waar de bruine heide de kale akkers begrenste, de plekken aan door de schilders in hunne schetsen opgenomen, en keerde telkens met welgevallen naar de Arnhemsche torens terug. De stad was de wereld, die haar aantrok. Een paar minuten bleef zij er zwijgend heenstaren, toen wendde zij zich plotseling om, en riep uit:

‘Nu moeten wij krijgertje spelen. Ik loop vooruit tot aan dien eersten denneboom beneden. Volgt mij zoodra ik daar ben en dan zullen wij zien wie mij krijgt. Opgepast!’

Zonder een antwoord aftewachten, snelde zij met een zenuwachtigen gil het pad af, vlug als een hinde, met moeite haar vaart intoomend om niet voorover tetuimelen en beneden de boomen te kunnen ontwijken. De dorre bladeren dwarrelden achter haar op.

Zoodra zij den denneboom bereikt had liepen de schilders haar na met niet minderen spoed. Recht over het gras heen sprong Tonie de helling af, en oogenblikkelijk bleef Fokke zoover achter dat er aan geen inhalen meer te denken viel. Als de wind stormde Upbergen voort, de vluchtende vrouwengestalte achterna; in een oogwenk was de afstand, die hen scheidde, tot een armslengte ingekrompen. Nog één sprong, en hij sloeg den arm om het fluweelen jakje heen en lichtte haar in dolle vaart van den grond, terwijl zij gilte van schrik en in haar angst zich met beide armen vasthield aan zijn hals. Maar hij klemde haar tegen zijn schouder, gierde rond, en liet de slanke gestalte zacht neerzinken op het zand, waar hij haar staande hield totdat zij de oogen weer opende, die zij duizelend in den wilden ommezwaai gesloten had. Beiden hijgden van inspanning en drift. Toen zij bijkwam lachte zij hem weder toe, de oogen schitterend van dartelheid, overmoedig als het renpaard dat trappelt van ongeduld om zijn krachten te meten.

‘Nog eens,’ riep zij uit en snelde weer terug, den berg op, in de linkerhand de belemmerende rokken, met de rechter tartend boven het coquette, zwart fluweelen hoedje wuivend, waarop de grijze struisveder golfde in den wind.

Fokke was nog niet aangekomen, en reeds snelde zij hem weer voorbij naar den koepel terug. Boven wachtte zij echter, de oogen gesloten, de lippen half geopend. Toen Fokke er aankwam leunde zij met de eene hand op Tonie's schouder, de ander hield zij tegen het wild kloppend hart aangedrukt. Terwijl de ongelukkige wedrenner, bleek van inspanning, weer op zijn bank neerzank kwam zij spoedig bij en mompelde:

‘Arme sukkel! - Laat hem den volgenden keer voorgaan’ voegde zij er tegen Upbergen bij.

Tonie liet Fokke voorgaan. 't Was of hij Bertha's medelijdend minachtenden glimlach had overgenomen nu hij zijn vriend met korte sprongen naar beneden zag galoppeeren, den grauwe linnen hoed in de hand, het dunnend haar fladderend in den wind, de panden van zijn donker grijze jas in de maat achter hem aan golvend en de magere beenen spartelend van machtelozen ijver. Bijna tot aan den voet liet hij hem komen voordat hij, als een pijl uit den boog, in vier sprongen de helling af, hem op zijde en vooruit vloog! Maar nu schemerde 't voor zijn oogen; de boomen, die hij voorbij snelde, verdwenen in een nevel, nog even zag hij het zwarte jakje vlak voor zich, strekte den arm uit, omvatte den lichten last, en voelde dat de grond onder zijn voeten wegzonk.

Als een enkele, grauwe vlek draaiden de naakten stammen om hem henen.

Weer gilte Bertha het uit, weer riep zij: ‘nog eens!’ en ijlde zij terug de hoogte op.

Voor de derde, voor de vierde, en voor de vijfde maal galoppeerde Fokke den heuvel op, en telkens gunde Tonie hem een grooteren voorsprong. Eindelijk liet hij hem tot dicht bij Bertha naderen voordat hij zijn hoed

in de hoogte wierp, bewust van zijn kracht en vlugheid. Dan sprong hij als een tijger naar beneden, voelde niet meer dat zijn voet den grond beroerde, stoof Fokke voorbij met een dolzinnige vaart waarover hij het bedwang volkomen verloren had, en hief Bertha in zijn arm op, den prijs van zijn overwinning, den buit van zijn jongen overmoed. En als hij haar tegen zijn borst aanklemde gilte zij niet meer, maar wierp het hoofd, dat al lang den hoed had verloren, met een half gesmoorden zucht van overweldigend genot achterover. Lange, zijden haren streelden hem de lippen, en machteloos hing zij in zijn arm, dronken van den woesten zwaai door de lucht en van het jagend bloed dat haar brein benevelde.

Zij waren nu wel genoodzaakt eenige oogenblikken te gaan zitten om allen weer op adem te komen. De koude noordenwind had Bertha donkere rozen op de kaken gekust. Haar hoed zette zij evenwel nog niet op, het golvend haar bleef los langs de welgevormde schouders hangen. Met haar flikkerende oogen en haar frissche, roode wangen meende Tonie dat zij er thans werkelijk bekoorlijk uitzag, en ook zij merkte op hoe zijn oogen glansden en hoe zijn bloed snel door de opgezette aderen liep.

Fokke was nog immer bleek; hij kwam bij, doch langzaam. Ondertusschen schepte hij een goedig behagen in Bertha's onschuldige vroolijkheid. Hij vond dat zij wel wat verdiende in haar treurig bestaan, en zijn verbeelding schetste hem het idyllisch tafereel eener jonge moeder die met haar kindje stoeit; onderschrift: nog eenmaal jong.

Van haar blond kopje naar de poezele handjes dwalend vond zijn schildersblik dat op het hoedje eenige

najaarsbloemen en groene takjes bijzonder goed zouden staan. De vergunning gevraagd en verkregen hebbende deze versiering te mogen aanbrengen verwijderde hij zich al zoekende, terwijl hij het luchtig hoofddekseel op de uitgestoken vingers van zijn linkerhand in evenwicht hield.

Intusschen had Bertha met de punt van haar En-cas diepe lijnen in het schelpenpad getrokken. Zoodra Fokke ver genoeg af was om haar woorden niet meer te kunnen verstaan, zeide zij tot Tonie:

‘Weet u wel dat uw weigering om mede naar Nijmegen te gaan mij diep gegriefd heeft?’

Tonie wist niet wat hierop te antwoorden. De ware reden van zijn weigering kon hij moeilijk zeggen en toch gevoelde hij lust haar die te doen raden. Niet zonder aarzeling sprak hij:

‘Ik vreesde te storen’ en begreep terstond dat hij een dwaasheid gezegd had, toen zij hernam:

‘Mij dunkt die vrees had u voor mijne rekening kunnen laten. Indien een dergelijk gevaar bestond zou ik u geen uitnoodiging hebben gedaan.’

‘U begrijpt mij verkeerd,’ antwoordde Tonie snel, meenende zijn fout te herstellen, maar te laat bemerkend dat hij slechts een tweede dwaasheid bij de eerste voegde, ‘ik vreesde Fokke te storen.’

‘O!’ riep Bertha uit met een kort en snel schouderophalen, dat aan het mengsel van minachting en verbazing door haar toon uitgedrukt, een eigenaardige kracht bijzette. Na een blik op den bloemenzoekenden schilder te hebben geworpen, die langzaam naderde, voegde zij er bij:

‘Ik ben mij niet bewust u ooit eenigen grond voor dergelijke gedachten gegeven te hebben, maar....’

‘t Is te koud om lang te blijven zitten,’ riep Fokke die nu recht op hen aankwam. Zoo spoedig mogelijk voleindde zij fluisterend:

‘Ik verzeker u dat ik van daag niet mede zou gegaan zijn indien ik deze wandeling met hem alleen had moeten doen.’

Een antwoord zweefde Tonie op de lippen, maar het was te laat, Fokke stond voor hen. Hij had nog slechts een paar groene takjes gevonden; bloemen schenen er daar in de buurt niet meer te zijn.

Even onverwacht als Bertha naar den koepel was gesneld rees zij nu op, en sloeg zonder omtezien een van de lanen in die op den heuvel uitliepen. De schilders volgden en waren haar weldra weder op zijde.

Aan het tegenovergestelde einde van den rechten weg vertoonde zich op den achtergrond van grauw kreupelhout de witte vlek van een stuk muur of een klein huis. Daarop liepen zij aan.

Halverwege werd het pad door een even rechte laan gesneden, die tusschen struikgewas besloten, aan weerszijden een onafzienbare reeks geraniums vertoonde, afgewisseld door slanke stamrozen. Aan de stamrozen was knop noch bloesem meer te ontdekken, maar op het vroolijke groen der geraniums gloeide hier en daar in de verte nog een vermiljoen roode bloem.

‘Dat is juist wat ik hebben moet!’ riep Fokke uit, terwijl hij met haastige schreden de laan binnenging.

Zoodra Bertha hem zag wegsnellen scheen haar iets intevallen. Zij fluisterde Tonie een ‘kom mee’ in het oor en liep haastig door. Tonie volgde. Van tijd tot tijd wierp zij een blik achter zich; naarmate zij het eind van de laan naderden ging zij sneller en sneller voort.

De witte vlek werd tot een tuinhuisje, dat op een eiland in een uitgestreken vijver lag. Rechts vertoonde zich een kleine waterval, welke de breede kom van stroomend water voorzag, voor hen lag, als op een tapijt van afgevallen bladeren, een groen en wit geverfd bootje, door middel van een ketting en ijzeren pen aan den oever bevestigd.

Zonder zich te bedenken sprong Bertha het bootje binnen. Nauwelijks was zij gezeten of Fokke naderde op een draf.

‘Gauw!’ gilde zij Tonie toe, die haar bedoeling begrijpend, de pen uit den grond trok.

De ketting viel rammelend op de voorplecht neer, een krachtige duw dreef het ranke vaartuig van den oever af, en juist op het oogenblik dat Fokke den waterkant bereikte wiegelde de boot onder den druk van Tonie's voet, die er in was gesprongen, langzaam naar het midden toe.

Vergeefs strekte de schilder smekend de handen naar Bertha uit en zond hij haar zijn teederste klaagtonen na. Zij bleef onwrikbaar, en lachte hem zoo hartelijk uit dat hij 't niet eenmaal over zich verkrijgen kon haar deze grap kwalijktenemen. Hij troostte zich met de gedachte qu'on tourmente ceux qu'on aime, en verzuimde er bij te denken qu'on n'aime pas toujours ceux qu'on tourmente. -

In de eerste weken van haar huwelijksgeeluk had de teringachtige eigenares van Betuwzicht den romantischen inval gekregen van het eilandje in den vijver een boudoir te maken, waarin haar liefde naar hartelust zou kunnen toegeven aan dien hang naar eenzaamheid welke zwakken, teergevoeligen naturen eigen is. Haar

man had aanstonds aan dien wensch gehoor gegeven en er een kleinen tempel gebouwd, aan Cupido gewijd, die in een achttiende-eeuwsche tuin niet misplaatst ware geweest. Menig gelukkig oogenblik hadden zij er samen doorleefd; in den aanvang slechts de warme uren van den middag, later bij voorkeur den zoelen zomeravond, ten slotte wel eens den ganschen dag. Te zwak reeds om ver te kunnen gaan, wilde zij het geliefkoosd plekje niet verlaten, dat door een breede watervlakte gescheiden was van de wereld, waarin haar jaloezie van lijdende vrouw den beminden man vreesde te verliezen.

Twee malen had Bertha reeds op Betuwzicht gewandeld, doch geen van beide keeren had zij het eilandje bezocht. Wandelheem, wien het niet ontgaan was dat zij er met groote belangstelling over sprak, had een bezoek aan het kleine heiligdom als zeer ongepast van de hand gewezen. Nu kon zij eindelijk hare nieuwsgierigheid bevredigen.

Terwijl Tonie de ijzeren pen in den grond bevestigde, had zij de deur reeds geopend en was het achtkante huisje binnengegaan. Fokke mocht het aanzien dat zijn vriend haar volgde en beiden uit het gezicht verdwenen.

Bertha was niet de persoon om het raffinement van een vrouwen-boudoir midden in de vrije natuur naar waarde te schatten. Toch nam zij met belangstelling van binnen alles in oogenschouw. De lichtgele houten vloer, met sierlijke donkerbruine figuren ingelegd, harmonieerde volkomen met de porselein witte verf der kozijnen en deurpaneelen, die met fijne gouden biesjes waren afgezet. Benieuwd welke kleur van gordijnen en stoelbekleedsel men daarbij gekozen had, lichtte zij de

hozen op waaronder de zijde was verborgen. Een warm amarant-rood gloeide haar tegen. De kleine bergplaatsen in den muur waren echter gesloten; waarschijnlijk bevatten zij eenig glaswerk benevens de onontbeerlijke snuisterijen eener vrouw. Wat haar bijzondere goedkeuring wegdroeg was het koepeldak dat zich boven hunne hoofden tot een blauwen hemel welfde, waarin een kring van mollige engeltjes bloemen strooiend rondzweefden, terwijl in het midden, als door cherubijnen gedragen, een kroontje van Saksisch porselein naar beneden hing, dat met een wolk van fijn gaas was omgeven.

Toen Tonie binnentrad streelde de geur van Iris-poeder hem als de aanraking van een zachte vrouwenhand langs het gelaat. Bertha, die op een sofa was neergezonken, wenkte hem naast haar plaatstenemen. Weer trok zij met haar En-cas lijnen over den grond, ditmaal volgde zij de figuren van den ingelegden vloer.

Een zonderlinge verlegenheid overviel Tonie zoodra hij naast haar zat. Hij wilde van haar wegschuiven, maar durfde niet.

Zonder optezien sprak zij hem toe:

‘U heeft in het voorjaar een zwaar verlies geleden.’

Geen onderwerp had Tonie op dit oogenblik onaangenamer kunnen zijn. Van nature in zich zelve gekeerd, besprak hij ook met zijn beste vrienden nooit wat hem na aan het hart lag. In Bertha's mond was 't of zijn liefde werd ontheiligd, en toch gevoelde hij dat niets zulk een strenge opvatting rechtvaardigde. Zich met een kort antwoord van de zaak afmaken zou misschien het verstandigst wezen; daarom zeide hij:

‘Ja, mevrouw, een zwaar verlies. Fokke heeft u daar waarschijnlijk al meer dan genoeg van verteld.’

Bertha bleek niet van plan te zijn zoo spoedig haar onderwerp te laten varen. Als had zij zijn stuggen toon niet begrepen, ging zij voort:

‘Met levendige kleuren heeft hij ons uw wanhoop geschilderd. Hij had zulk een diep medelijden. - U moet wel ontzaglijk veel van haar gehouden hebben, en,’ voegde zij er zachter bij, ‘zij moet wel bijzonder liefvallig zijn geweest.’

Tonie voelde dat een onweerstaanbare lust zich van hem meester maakte om Bertha iets onmeedoogend wreeds te zeggen. Waarom spreekt zij ook juist daarover, klonk het in zijn binnenste, maar tegelijkertijd begreep hij dat dit niet de ware oorzaak van zijn hardvochtigheid kon zijn. Zonder recht te beseffen wat hij wilde antwoordde hij:

‘Ja, mevrouw, zij was liefvallig, bijzonder liefvallig zelfs, en ik heb zooveel van haar gehouden dat er in mijn ziel wel geen greintje liefde meer is achtergebleven. Al wat mijn hart bezat heeft het aan haar geschonken. Doch zij was niet liefvallig voor iedereen! Er waren er die haar haatten, omdat zij haar niet kenden, en misschien ben ik wel de eenige geweest, die ooit een blik wierp in het binnenste heiligdom van haar hart. Wij begrepen elkander en dat was ons voldoende. Het oordeel van een anderen man had voor haar even weinig waarde als voor mij dat van een andere vrouw! - Doch, welk belang kan dit alles voor u hebben, die haar nooit heeft gezien? Laat de dooden rusten en spreken wij over iets anders.’

Dat die woorden een zijdelingsche beschuldiging tegen haar moesten bevatten, kon Bertha niet ontgaan. Zij sneden haar door de ziel heen, maar er zijn oogenblikken in het leven dat men de hand zou willen kussen, die de pijnlijkste wonden slaat. De bewegingen van den En-cas

werden immer sneller en onzekerder; alsof hij zich tot taak had gesteld de onzichtbare, grillige figuren te onthouden, die op den vloer werden getrokken, volgde Tonie's blik ze na. Eensklaps hielden zij stil en legde Bertha het speeltuig, naast zich op de sofa neer. Daarna sprong zij op en ging vlak voor Tonie staan, de armen naar beneden gestrekt, de vingers krampachtig gekruist. - Een oogenblik zag zij hem aldus zwijgend aan, ook hij sprak geen woord, men hoorde alleen het kraken van haar kleine vingers. Toen zeide zij met een stem, die van aandoening trilde:

‘U veroordeelt mij dus ook als een coquette vrouw, die haar man ongelukkig maakt en anderen het hoofd op hol brengt?’

Waarom is nu Fokke niet hier was Tonie's eerste gedachte, want hij brandde van verlangen om in het bijzijn van zijn vriend die vrouw te vernederen, door haar zoo brutaal mogelijk een waarheid in het gezicht te werpen, welke hij op dit oogenblik weer voor onwederlegbaar hield. Fokke liep echter nog immer langs den vijver op en neer, als een hond die niet zwemmen kan en zijn meester te water heeft zien gaan. Daarom bedacht hij een ander antwoord, zeker niet minder hard bedoeld, al was 't in den vorm gekuischter.

‘Mevrouw,’ zeide hij, ‘ik beweer in 't geheel niet u te kennen.’

‘O! maar u oordeelt toch! Ik ben overtuigd dat op de societeit iedereen het heeft toegegeven dat ik een wispelturige vrouw ben, zonder hart, die slechts behoefte heeft aan afwisseling en heden door den een, morgen door den ander aangebeden worden wil!’

‘Maar, mevrouw....’

‘Ach, ontken het niet! Meent u misschien dat ik niet weet wat zij achter mijn rug vertellen, al die buigende vleiers, die zoo streng zijn in de beoordeeling eener vrouw, en zoo toegevend wanneer het een man geldt? Zij kennen natuurlijk precies de behoeften en de plichten van een vrouwenhart, en elk dier braven heeft door zijn vlekkelooze deugd het recht verworven den eersten steen op mij te werpen. Bedrogen is hun vriend Wandelheem, bedrogen door mijn moeder, bedrogen door mij, dat hebben zij allen, dat heeft hij zelf u moeten zeggen: doch nooit is 't bij één hunner de vraag opgekomen of ik misschien de bedrogene zijn kon. Een vrouw heeft geen recht zich te beklagen. Ik verlang ook hun medelijden niet. Ik verg niet eens dat zij rechtvaardig in hun oordeel zullen zijn. Slechts één vraag heb ik te doen... aan u... heeft u aan hun woorden geloof geslagen of niet?’

‘Geen van beiden,’ antwoordde Tonie, en die woorden waren nauwelijks zijn mond ontsnapt of hij had er berouw van ze te hebben gesproken.

Met een blik, waaruit verbittering en wanhoop spraken, wendde Bertha zich naar het venster om; een siddering liep over haar gansche gestalte heen. Hij zag hoe zij de kleine vuisten balde om de zelfbeheersching te behouden, die op het punt was haar te verlaten. Bange zuchten rezen schokkend op uit haar beklemd borst. Tonie kon den blik, die om vergiffenis smeekte, niet meer van haar afwenden, zijn lust om haar te kwetsen was in een pijnigend medelijden veranderd. Het oogenblik naderde dat hij op de knieën neerzinken, haar hand met kussen bedekken en bidden zou: Bertha, vergeef mij.

Zij liet het echter zoover niet komen. Even plotseling

als zij zich van hem afgekeerd had, wendde zij zich nogmaals om, nam haar En-cas van de sofa op, opende de deur en ging in het bootje zitten. Tonie volgde en roeide haar naar wal.

Niet ten onrechte had Fokke, die met blijdschap het bootje weer van het eiland zag afsteken, bij zich zelven de berekening gemaakt dat Tonie het eerst aan land zou komen, en er dus weinig kans voor zijn behulpzame hand bestond om Bertha in het uitspringen te kunnen steunen. Evenwel, waar het een vrouw geldt falen dikwijls de zekerste redeneeringen. Toen Bertha bemerkte dat Tonie in een schuine richting naar den oever stuurde, welke den achterstevan ten slotte zeer dicht bij den kant brengen moest, wachtte zij het oogenblik af dat hij opstond om eveneens opterijzen, op het zitbankje te stappen en haar sprong te nemen naar den wal.

Een kreet van schrik kon Fokke niet bedwingen. Met één wijden stap van zijn lange beenen, stond hij op den kant, strekte juist bij tijds de armen uit, greep haar aan en verlengde met een ruk den te korten sprong tot op het gras dat den vijver omzoomde. Ware hij een schrede verder af geweest, Bertha zou met een onaangenaam voetbad haar gril hebben betaald; thans was hij 't zelf, wiens linkervoet van het gras gleed en een oogenblik diep in het slijk verzonk.

Van die opofferende daad had de arme schilder al bitter weinig voldoening. In stede van hem haar dankbaarheid te betuigen, was 't of Bertha den bewezen dienst nog kwalijknam. Het bewustzijn van een dwaas figuur te hebben gemaakt, verstikte elk gevoel van erkentelijkheid in haar gemoed. Dat het juist Fokke geweest was, die haar voor grootere ongeriefelijkheden had bewaard,

deed haar tegenover Tonie dubbel onaangenaam aan. Met een nijdigen ruk ontnam zij hem haar hoed, dien hij in de hand had gehouden - natuurlijk niet zonder nadeelige gevolgen voor de grijze struisveder - trok de bloemen er driftig af en sloeg den kortsten weg in naar huis. Een laatste, donkerroode dalia strooide haar Encas als een regen van bloeddruppels op den grond neer; van haar plan om de beek nog te bezoeken, voorheen haar geliefkoosde plek, zag zij eensklaps af.

Zwijgend ging het drietal met snelle schreden voort. Bertha, innig boos op haar bovenlip bijtend, Tonie, nu en dan steelsgewijze een verlegen blik op haar werpend, overweldigd door de tegenstrijdigste aandoeningen, Fokke terneergeslagen door de zonderlinge uitwerking van zijn tijdig hulpbetoon, waarvoor een doorweekte laars en een vertoornd gebaar zijn eenige belooning waren geweest. Toch helderde deze drukkende stemming nog onverwachts op. Alvorens het woonhuis te bereiken moesten zij den keurig onderhouden bloementuin doorgaan, waar nog een late maandros in der haast haar sober aandeel zonnewarmte genoot, terwijl de dalia er reeds den naderenden winter uit de bruine randen van haar pas ontloken bloemen profeteerde. Zoodra zij het bosch achter den rug hadden, verving een glimlach den wreveligen trek om Bertha's lippen. Bij een hooggele dalia hield zij stil, plukte de bloem af en hechtte haar vast op Fokke's borst.

‘Het eereteeken voor belangrijke krijgsverrichtingen’ zeide hij dankbaar.

‘Je zoudt een uitstekende boeren-bruigom zijn!’ riep zij lachend uit.

‘Schiet er voor uw roeier ook niet een kleine beloo-

ning over?’ vroeg Tonie, die behoefte gevoelde met Bertha vrede sluiten.

‘Wel zeker’ klonk het antwoord, terwijl zij bij een maandrozenbed neerhurkte waaraan maar ééne frissche bloem nog overig was.

‘De doornen zullen u steken, ziehier een mes’ riep Fokke verschrikt uit, maar het was al te laat. De roos, welke zij aangevat had, schudde al haar blaadjes af; slechts een kalen steel hield zij in de hand.

Een paar seconden bleef Bertha nadenkend op dit kleurloos geraamte staren; toen ontviel het aan haar vingers. Langzaam rees zij overeind zonder Tonie aan te zien, sprak geen woord meer tot een der schilders en ging verder, recht op het huis aan.

Wandelheem had zich niet verveeld gedurende het tweetal uren die Bertha aan hare wandeling op de plaats besteedde. De tuinbaas-huisbewaarder had zonder schroom voor den vriend van mijnheer de daagsche zitkamer geopend, en met wellustige behagelijkheid was de luitenant daar in den gemakkelijksten zetel bij een der vensters neergezonken, het stijve been op een wiegstoeltje uitgestrekt, dat de gediensstige oude had aangeschoven.

Het was koud in het ruime vertrek en door de witte hozen, waaronder stoelen, sofa's, de vergulde kroon, de luchters en de spiegel verborgen waren, als teergevoelige planten onder het beschuttend stroo, bijzonder ongezellig, maar Wandelheem's voet had het mollig tapijt gevoeld, zijn blik schatte de waarde der groote Chineesche vazen op den schoorsteenmantel, en zijn verbeelding maakte hem voor een oogenblik heer en meester van al wat hij zag en al wat hij vermoedde.

De praatgrage tuinman beschouwde het als zijn plicht mijnheer een kwartiertje gezelschap te houden, en verhaalde hem in dien korten tijd zoovele karakteristieke bijzonderheden van de voornaamste familiën uit den omtrek, dat de luitenant, die er zich vroeger op liet voorstaan beter dan iemand op de hoogte te zijn van al wat er in en bij Arnhem voorviel, eenige groote gapingen in zijn veelomvattende kennis aanvullen kon. Zoodra hij echter bemerkte dat de oude in herhalingen begon te vervallen, wist hij hem door een hardnekkig stilzwijgen en een duidelijke neiging om de oogen te sluiten en het hoofd rustig nederteleggen tot een ietwat verlegen aftocht te dwingen. Hij gevoelde behoefte zich voor een oogenblik in zijn denkbeeldige heerschappij te verdiepen.

De zitkamer moest opgeknapt worden. Alles zag er te eenvoudig, te alledaagsch uit. Er was te weinig goud in behangsel en verf. Het tapijt was niet leelijk, maar een Deventersch zou veel rijker staan; ook gaf één kroon te weinig licht voor zulk een groot vertrek. Waarom niet in elken hoek een lamp op een hoog voetstuk geplaatst? Dat zou immers tegelijkertijd tot sieraad strekken.

Over het uitzicht naar den kant van Nijmegen, dat hij verleden jaar dwars door het bosch had laten hakken, was hij zeer tevreden, maar de symmetrie vorderde aan de andere zijde van het huis een even groot offer van zwaar hout.

Of hij rijden wilde? Ach ja, wat zou hij anders doen? Albert moest de Engelsche vossen maar voor het Utrechtsch wagentje zetten, of neen, hij zou liever de nieuwe Friezen nemen, dan kon mevrouw met de vossen uitrijden. Niets ging hem boven een span zwarte, Friesche paarden.

Hij had een mooie vrouw en het behoorde tot zijn

grootste genoegens met dat kostbaarste stuk zijner bezittingen in Arnhem te pronken. Een gemakkelijker echtgenoot dan hij was ondenkbaar. Het eenige wat hij van zijn vrouw verlangde was dat zij in alle opzichten boven hare zusteren uit zou blinken. Wat het kostte kwam er niet op aan.

In dit stadium zijner overdenkingen kwam de tuinbaas hem nogmaals storen. Zijn vier kleinzoons waren tehuis gekomen, als mijnheer 't niet kwalijk nam, zou hij hen even binnen laten. De oudste was nu bijna veertien jaren oud.

Wandelheem had er niets tegen en begroette het viertal met een genadigen hoofdknik. Hij schepte er zelfs behagen in zich als een nieuwe landheer voortedoen en sprak hen toe op dien inquisitoriaal toon, welken hij aan deze waardigheid verbonden achtte. Van die grap had hij echter weinig genoeg. De drie jongsten bleven hem zwijgend met open monden aanstaren, de eenige, die hem scheen te begrijpen, antwoordde met een even onveranderlijk als ongeloovig: 'nou', dat eindigde met hem zenuwachtig te maken. Toen de jongens eindelijk al achteruitschuivende de kamer verlieten, begonnen zij luider en luider te ginnegappen naarmate zij dichter bij de deur kwamen, en barstten buiten in een zeer hoorbaar gelach uit.

Na hun vertrek kwam de luitenant tot de overtuiging dat er uit den oudste wel iets groeien kon. Hij zou hem onder streng toezicht laten studeeren. Hoeveel geniale koppen gaan niet uit geldgebrek verloren! Wie weet of er van dezen eenvoudigen tuinmanszoon door zijn toedoen geen minister worden kon. Dit bracht hem op de mogelijkheid van een politieke loopbaan voor zich

zelve. Hij had zijn gezond verstand even goed als anderen en daar kwam het toch maar op neer. Die veelweterij deed het hem niet. Evenwel, het verschiep van onvermijdelijke lasten aan elke betrekking verbonden noodzaakte hem weder van dit voornemen af te zien. Een rustig leven was toch beter dan al dat onvruchtbaar gehaspel. Hij stond boven een dergelijke eersucht.

Nog eenigen tijd dwaalde hij in gedachten door zijn bezittingen rond, overal verbeteringen en verfraaiingen aanbrenghend, die zijn landgoed tot het schoonste en best ingerichte van geheel Gelderland maakten, toen zijn blik door het venster op zijn vrouw en zijn commensalen viel, die haastig op het huis toeliepen. Hij ontwaakte uit een heerlijken droom.

Daar was zij weder, dat blok aan zijn been, die blijvende herinnering aan een dwaasheid waarmede hij zijn geheele leven had bedorven! Wat deed het er toe of hij een mooie vrouw had, wanneer hij geen vermogen bezat om een dergelijk luxe-artikel te doen schitteren? De kruideniersvrouw van het dorp was ook mooi en toch kwam het in niemands hoofd op den kruidenier te benijden! Wrevelig rees hij uit zijn leuningstoel overeind om de schilders tegemoet te gaan, die hem dankten voor de genotvolle wandeling hun verschaft. Bertha was intusschen bij de tuinmansvrouw binnengegaan, ten einde haar loshangend haar weder in orde te brengen en onder het fluweelen hoedje te verbergen. Zoodra zij gereed was drukte Wandelheem den tuinman een rijksdaalder in de hand, en nam ieder zijn plaats in het rijtuig weder in. Onder het wegrijden kon Bertha de opmerking niet weerhouden dat zulk een vrijgevigheid weinig in overeenstemming was met hunne middelen. Vrij barsch kreeg zij tot antwoord dat hij

er voor bedankte door zulke menschen van kaalheid te worden beschuldigd. Zij antwoordde niets, en bleef zwijgen totdat het rijtuig voor het hôtel de Arend stilhield. Een drietal heeren ging met hen aan tafel. Zij schenen elkander niet te kennen; geen van hen zeide ten minste een woord.

Ook Bertha werd niet spraakzamer. Geen glimlach verdiepte de bekoorlijke kuiltjes in haar wangen. De ernstige rimpel hield de wenkbrauwen streng bijeen en uit de peinzende oogen, die strak op het tafelkleed gevestigd bleven, terwijl de fijne vingers zenuwachtig het brood kneedden en kruimelden, schoot nu en dan een blik, fel als de stralen van den diamant aan haar vinger, naar Tonie heen die over haar zat.

Die bliken hinderden den jongen schilder, hij meende dat Fokke ze moest opmerken en begon zich tegenover zijn vriend in een gedwongen verhouding te gevoelen. Hij vergistte zich echter. Zoodra de goedige Fokke het servet in zijn halsboord bevestigd had, werd zijn aandacht zoodanig geboeid door een smakelijke kippensoep, dat hij ternauwernood tijd had de bekoorlijke handjes, waarvan hij zulk een groot bewonderaar was, met een oogopslag te vereeren. De tong die volgde, was naar het getuigenis dat hij tusschen twee beten aflegde, eveneens onovertreffelijk. Hij vroeg er voor de tweede maal van en moest zich dus haasten.

Niemand sprak. Men hoorde alleen het geschuifel der bedienden, het geklikklak van borden en het rammelen van mes en vork. Die stilte begon Tonie als lood op het gemoed te drukken. Hij moest ze verbreken, het koste wat het wilde en toch was hij bevreesd voor den klank van zijn eigen stem. Hij voelde dat Bertha hem aankeek, dat haar diamant met vurige stralen hem in de oogen flonkerde en 't was of die glans hem zijn herinnering deed verliezen, of elk woord dat hij

te voorschijn brengen zou een dwaasheid moest zijn. Wat heerschte er dan tusschen die vrouw en hem? Was 't haat die hem bezielde, was 't minachting, was 't medelijden, was 't nieuwsgierigheid? Hij vroeg 't zich af en vond geen antwoord; zijn oog dwaalde verlegen rond en ontmoette geen rustpunt voor zijn vervolgd blik.

Uit dezen onaangenamen toestand redde hem Wandelheem door de vraag of hij de stad Arnhem goed kende. Hij antwoordde ontkennend; het spreken ging beter dan hij gedacht had. Eenmaal zoover gevorderd, slaagde hij er in den luitenant, die vroeger in Arnhem had gelegen, over de rijke Arnhemmers zijn geheelen voorraad lang vergeten familie-schandalen en kernachtige anecdoten te doen uitkramen. Hij deed zelfs zijn best naar hem te luisteren, maar zijn gedachten dwaalden telkens af als de diamant zijn oog met een nieuwen bloedrooden of helder witten lichtstraal prikkelde. Dan doorleefde hij den zonderlingen dag weer van het begin af, eindig de met Bertha aantezien en voelde dat zij hem zijn blik teruggaf met een kracht alsof zij in het binnenste van zijn ziel wilde lezen.

Op het dessert wilde Fokke een fijne flesch schenken, maar Wandelheem wees zijn aanbod dankend af; zooals 't heette omdat veel wijn hem te zenuwachtig maakte en voor zijn vrouw in 't geheel niet deugde, inderdaad omdat het hem stuitte van een schilder iets anders aantenemen dan den huurprijs van de kamer, dien hij ten overvloede door zijn vrouw liet inkasseeren. Hij stelde daarop voor een singeltje rondte wandelen, hetgeen hem koffiegeld zou besparen.

De zaal verlatend vond Bertha gelegenheid Tonie haastig in het oor te fluisteren: 'Bied mij een arm aan, ik moet u spreken.'

Fokke, die nu weer zijn geheele aandacht aan het 'lieve vrouwtje' wijdde, kwam haar juist den raad geven zich ter dege intestoppen omdat de avonden koud begonnen te worden, toen Tonie, het bevel volgend, haar luide verzocht van zijn arm gebruik te willen maken. Terstond greep zij den aangeboden steun vast en trok hem haastig de deur uit; Wandelheem, die met Fokke volgde, bleef ver achter.

Tonie begreep dathet aan haar was het eerst te spreken. Een oogenblik scheen zij te zinnen op een begin; toen zeide zij:

'Natuurlijk hebben zij u veel kwaad van mij verteld; daarom wil ik dat u alles weet. - Ik woonde met mijn moeder in Arnhem. Ik was een kind en wist van het leven niets af. Behalve een paar neven en eenige burens, meest oude jufvrouwen, trad er nooit een vreemde over den drempel van ons huis. Aan uitgaan was voor mij geen denken. Toen kwam Wandelheem op bovenkamers tegenover ons wonen. Ik lette in den aanvang alleen zijn paard op, dat 's morgens van ongeduld trappelend in de straat wachtte, en meer nieuwsgierige gezichten dan het mijne naar de vensters lokte. Eindelijk bemerkte ik ook den officier. Ik vond dat hij een gunstig voorkomen had. Hij sloeg het paard soms zoo ruw met de karwats dat het hoog opsprong, ik hield dat voor een teeken van moed. De uniform trok mij bovendien aan. Hij groette mij een paar malen, wist bij ons aan huis te komen, en zoo is 't gebeurd. Hoe kon ik hem liefhebben, ik wist niet wat liefde was. Na moeders dood heeft hij haar beschimpt en vervloekt omdat zij hem had bedrogen, zooals hij zeide; ik heb nooit geweten wat zij hem gezegd of beloofd had. Dat ik echter bedrogen kon zijn, die in plaats van een man een zenuwachtigen lafaard, een

karakterloozen dwingeland kreeg, daaraan dacht hij niet!’

‘Loop zoo hard niet’ klonk Wandelheems stem achter hen; zij vertraagde den pas.

‘En toch was 't zoo’ ging zij voort ‘en wist ik het reeds twee jaren lang, dat van de liefde waarop een vrouw recht heeft ik nooit een sprankje genieten zou. Toen heb ik naar een kind verlangd om ten minste één wezen in de wereld te kunnen liefhebben. Het eerste kwam dood ter wereld en is het eenige gebleven. Dit alles heb ik u willen zeggen niet omdat ik een genadig oordeel afsmeek! O! denk dat niet. Ik wil slechts dat u weet wie u haat, wanneer u als onfeilbaar rechter een streng vonnis over mij velt.’

‘Mevrouw, hier kan van haten geen sprake zijn.’

‘Maar ik wil dat u mij haat! Ik kan uw onverschilligheid niet dragen; zij zou mij krankzinnig maken! Ik had van razernij in den vijver kunnen springen toen u antwoordde: geen van beiden, op mijn vraag of u al dan niet geloofde wat er van mij wordt gezegd! Haat mij zeg ik, haat mij, of....’

Zij voleindde niet, maar Tonie begreep alles. Het werd hem bang om het hart. 't Was of hij eensklaps alle zelfbedwang verloor. Er was iets dat hem meesleepte en hij voelde dat hij geen weerstand bieden kon. Hij poogde te zwijgen, maar zijn lippen herhaalden:

‘Of..?’

‘O! die vraag is verschrikkelijk wreed!’ riep Bertha uit. ‘Moet ik dan alles zeggen?’

‘Rechtsom’ commandeerde Wandelheem; zij waren in de Vijzelstraat aangekomen.

Een rijtuig schoot in vollen draf voorbij, het schelle licht der lantarens bliksemde Tonie in de oogen, hij bleef

stilstaan. Maar Bertha trok hem voort, haar arm om den zijne geklemd, als gold het een prooi die zij niet meer wilde prijsgeven. Het was vol in de straten. Die woelende menigte maakt hem dronken; het licht, dat uit de winkels stroomde, verblindde hem. De huizen, de menschen, de vlammen, alles begon hem te draaien. Hij voelde alleen hoe zij hem vasthield, haar hoofd op zijde boog tot het bijna zijn schouder beroerde; en vlak aan zijn oor, terwijl haar warme adem langs zijn wang streek, fluisterde zij:

‘Aan de betoovering die je op mij uitoefent kan ik geen weerstand bieden. Den eersten avond reeds dat ik je zag, heb je een indruk op mij gemaakt dien ik vergeefs pookde te vernietigen. Je waart koel en die koelheid doodde mij. Mijn hart heeft altijd behoefte aan liefde gehad. Zij hebben gepookd het te vertrappen, doch het heeft weerstand geboden; het kon niet sterven.’

Zij sprak voort, maar Tonie hoorde niet meer. Hij verbeelde zich dat alle voorbijgangers hem aankeken in de helder verlichte straat. Met den vinger wezen zij hem na; zij jouwden hem uit!... En Wandelheem, die achter hen liep, merkte hij dan niets? Zou hij niet aanstonds de hand op zijn schouder leggen en vragen....? Maar dat alles kon niet waar zijn, het was een droom, een vreeselijke droom waaruit hij moest ontwaken!....

Wezenloos starend waggelde hij voort en liet zich leiden als een kind.

Eindelijk zag hij in de verte een groote donkere vlek. Zij naderden de singels; daar zou hij ten minste onopgemerkt zijn. En weer hoorde hij dat zij zeide:

‘Na zooveel ellende heeft dit arme hart den man gevonden dien het achten, eeren en liefhebben kan.

Moge nu de wereld het met haar vuil bedekken, voor dien man valt het neer opdat hij 't opneeme en koestere aan zijn borst of vermorzele onder zijn voet.'

Maar de duisternis onder die reusachtige ijpen beangstte hem. Hij durfde niet omhoog zien naar de stammen die kraakten, en de toppen die ruischten en hun laatste bladeren prijsgaven aan den wind. De lichten der rijtuigen joegen langs hen heen, 't was of eenzelfde razernij in al wat leefde was ontbrand. Het duizelde hem. Wederom schrok hij van Wandelheem, die riep:

'Loop toch zoo gauw niet.'

Een geluid volgde, dat hij als Fokke's stem herkende en daarna hoorde en zag hij niets meer, voordat een schel licht hem als uit een diepen slaap ontwaken deed. Zij stonden in het voorportaal van den schouwburg.

Fokke nam de plaatsen; hij behoefde dus slechts te volgen. Bertha aanzien dorst hij niet. Toen zij fluisterend beval 'ga vooruit,' schoof hij de lange bank binnen en zat naast haar.

Terstond ving de ouverture aan. De eerste maten deden hem zeer. Tranen blonken in zijn oog, slechts met moeite kon hij zich vermannen.

Een bedrijf snelde voorbij zonder dat zij elkander aanzagen. Hij deed zijn best opteelten; Gounod's Faust was een zijner lievelingsstukken.

Zoodra het scherm was neergezonken kocht Fokke een paar tekstboekjes, waarvan hij er een aan mevrouw Wandelheem gaf. Eerst keek zij er alleen in, maar in het derde bedrijf verzocht zij Tonie het vasttehouden. Hij hield het haar voor, doch zijn hand beefde zoo, dat zij het blad aan de andere zijde steunen moest. Ongemerkt verplaatste zij haar vingers, totdat zij Tonie's hand bereik-

ten en omspanden. Zacht als fluweel, voelde hij het fijne handje drukken. 't Was hem of hij opnieuw zijn bewustzijn verliezen zou; maar hij wilde, hij moest zich goed houden. Groote droppels parelden op zijn voorhoofd, terwijl hij met aandacht trachtte toetezien en te luisteren.

Daar klonk het:

'Laisse-moi, laisse-moi contempler ton visage.'

en het werd nacht voor zijn oog. Zoo had hij nog nooit muziek gehoord. Elke zenuw in hem trilde. Vaster en vaster werd zijn hand omklemd. Een stroom van ongekende zaligheid doortintelde zijn ziel. Heete tranen biggelden langs zijn wangen, diepe zuchten welden op uit zijn borst. Een hemel van geluk brak met verblindenden glans open, de engel der liefde strekte haar armen naar hem uit, hij zonk er in neer, en het weergalmde in zijn ziel:

Je veux 't aimer et te chérir!....
Parle encore!....
Je t'appartiens!.... je t'adore!....
Pour toi je veux mourir!....

Vroegtijdig werd Tonie den volgenden ochtend gewekt. Hij verbeeldde zich dat iemand zijn naam had genoemd. Nauwelijks zat hij overeind of hij hoorde ten tweede male roepen; het geluid kwam van den gang, hij herkende Bertha's stem.

‘Wat is er?’

‘Lees spoedig.’

Met deze woorden werd tusschen deur en drempel een briefje naar binnen geschoven dat hij terstond opende.

Het hield de volgende regelen in:

Eenige vriend,

Het is nog zoo donker dat ik haast niet zien kan wat ik schrijf. Ik wil evenwel niet langer wachten met u medetedeelen dat W. van morgen vertrokken is en dat ik reikhalzend naar uw komst uitzie. Laat mij niet wachten. Fokke slaapt nog. Wij kunnen slechts een korten tijd alleen zijn.

Uwe B.

Op eenigen afstand van den schouwburg hadden zij den vorigen avond het rijtuig wachtende gevonden. Bertha was naast Tonie gaan zitten, die achteruit reed; op die wijze beweerde zij minder tocht te vatten. Zij had het hoofd tegen het voorste zeildoek gedrukt en de oogen gesloten alsof zij sliep, maar zoodra de glans van de laatste stadslantaren over hun knieën was heengevlogen had haar hand onder Tonie's wijde manteljas de zijne opgezocht.

De nacht was bitter koud geweest; de noordenwind had de gesloten zeiltjes naar binnen gedrongen en zijn nijpenden adem door de kieren geperst. Wandelheem en

Fokke waren als begraven geweest onder dekens, jassen en doeken. Tonie echter had de koude niet gevoeld. Uit de zachte vrouwenhand, die in de zijne rustte, had een warmte zijn bloed doorstroomd aan den gloed van een vurigen, zuidelijken wijn gelijk. Zonder te weten waarom, had hij ze gedrukt als wilde hij haar verpletteren in zijn krachtigen greep, en toen die druk werd beantwoord had het in zijn oor gesuisd; ik heb je lief! Nog eens en nog eens had hij de fijne vingers samengeklemd en altijd had zij geantwoord: ik heb je lief, ik heb je lief. De lange rit was een enkele siddering geweest van onuitsprekelijk genot.

Wat voor Wandelheem verborgen was gebleven had Fokke bemerkt; eerst bij het schemerlicht van de tollantaren, de tweede maal toen hij een poging had gedaan naar buiten te gluren om - volgens zijn eigen uitdrukking - de macht der natuur te bewonderen. Doch ook al had hij niets gezien, het kon hem niet ontgaan zijn dat de stroefheid van zijn vriend tegenover het vrouwtje, dat hij zoo platonisch vereerde, een merkwaardige wijziging had ondergaan. Hij had hun fluisterend onderhoud niet kunnen verstaan, toen zij vooruitliepen in de drukke straten en onder de ruischende ijpen, maar Tonie's gloeiend gelaat bij het binnengaan van den schouwburg had hem meer dan genoeg gezegd. Hoeveel hij ook van zijn vriend hield, die vriendschap was niet bij machte de verschrikkelijke jaloezie te onderdrukken, welke hem thans begon te plagen. Daarbij kwam dat Tonie's beeld van het hooge voetstuk afviel, waarop zijn kunstenaars-fantasie den man met het gebroken hart, den held eener eenige liefde met eerbiedige bewondering geplaatst had. Hij had niet gedacht dat

Tonie zwak kon zijn, en 't was hem of hij vergiffenis voor den trouweloze moest smeeken aan het lijdend gelaat der gestorven bruid, dat plotseling voor zijn verbeelding oprees.

Zoodra zij Wandelheems woning bereikt hadden en ieder zijn kamer had opgezocht, was Fokke bij zijn vriend binnengekomen met de vraag:

‘Je gaat immers morgen heen?’

Het antwoord was een wezenlooze blik geweest, die hem noopte zijn vraag te herhalen. Daarop had Tonie hem nog een oogenblik star aangezien, toen met de hand over het voorhoofd gestreken, den ontwakende gelijk, die zich van alles beroofd ziet, nadat een hevige vuistslag hem bedwelmd heeft doen nederstorten, en zijn antwoord was geweest:

‘Ja, ik ga morgen heen.’

In den gang was Fokke mevrouw Wandelheem tegengekomen aan wie hij terstond had medegedeeld dat zijn vriend morgen naar den Haag terugkeerde. -

Weinige minuten na ontvangst van het briefje opende Tonie zijn deur. Bij den ingang van het kamertje dat aan Fokke's slaapvertrek grensde zag hij Bertha, die hem wachtte. Zij legde den vinger op den mond, en fluisterde hem toe:

‘Hij slaapt nog, hier kunnen wij 't hooren wanneer hij wakker wordt.’

Daarop ging zij binnen, Tonie volgde. Behoedzaam sloot zij de deur achter hem dicht, sloeg toen de beide armen om zijn hals en liet het blonde kopje achterovervallen, de kin tegen zijn borst gedrukt, de oogen gesloten. Een diepe zucht welde met een zenuwachtige siddering uit haar

borst op, haar armen verslapten, zij zou achterover zijn gezonken. Maar Tonie vatte haar om het middel en klemde haar tegen zich aan. Een oogenblik bleef zijn blik vorschend op haar gelaat rusten, toen boog hij 't hoofd voorover en zijn lippen zochten haar half geopenden mond. In die houding bleven zij lang staan, onbewegelijk, dood voor al wat er rond hen gebeuren kon.

Eindelijk sloeg Bertha de oogen weer op. Zij schrok en liep op de toonen naar de deur, die haar eenvoudig boudoir van Fokke's kamer scheidde. Zij legde het oor aan het sleutelgat, maar alles bleef er stil. Gerustgesteld ging zij op de canapé zitten en wenkte Tonie naast haar plaats tenemen.

Natuurlijk vroeg hij terstond opheldering aangaande het plotseling vertrek van Wandelheem, en met haar gewonen minachtenden glimlach vertelde zij hem welke list zij had gebruikt. Zoodra Fokke haar doodelijk verschrikt had met de tijding dat Tonie vertrekken wilde was zij op een middel bedacht geweest om ten minste nog een paar uren met hem alleen te kunnen doorbrengen. Spoedig had zij 't gevonden: haar diamant.

Wetende dat haar man aan dien diamant hechtte omdat het een voorwerp van waarde was, had zij geveinsd met schrik te bemerken dat de ring haar in Arnhem van den vinger was gegleden. Een vloed van scheldwoorden was van die tijding het gevolg geweest, maar haar zin had zij gekregen. Met de diligence van zes uur was Wandelheem naar Arnhem vertrokken, ten einde pogingen in het werk te stellen het verloren kleinood terug te krijgen.

Bertha liet Tonie geen tijd zijn meening over dit bedrog haar kenbaar te maken, maar ging terstond voort.

‘En zeg mij nu, waarom dit overhaast vertrek?’

‘Het was al vooruit bepaald tusschen Fokke en mij.’

‘Maar wat is er dat je dwingt nu al heentegaan?’

‘Alles, of houd je mij voor zulk een onnoozelen dweper dat ik niet zou inzien hoe noodlottig mijn verblijf hier reeds voor ons beiden is geweest?’

‘O! zeg dat niet! Heb geen berouw van den zonnestraal dien je in mijn ellendig bestaan hebt geworpen. Al moesten wij nu voor eeuwig scheiden, ik zou je mijn leven lang dankbaar blijven voor het eenig oogenblik van rein geluk dat ik ooit heb mogen genieten!’

En met deze woorden zonk het blondje kopje weer tegen zijn schouder aan. De saamgevouwen handen drukte zij in de zijnen, ze rondwentelend als het kind dat op moeders schoot de gemakkelijkste houding zoekt om zich nederte-vleien, en zoo, roerloos tegen hem aangeleund, fluisterde zij:

‘Tonie, ik heb je zoo lief.’

Hij antwoordde niet. Dat hij vertrekken wilde vergat hij; alle melodiën van den vorigen avond leefden weer in hem op; hij waagde 't niet een lid van zijn lichaam te bewegen, zijn mond alleen zonk op haar voorhoofd neer met een enkelen langen, innigen kus. Nog zachter dan te voren fluisterde zij nu:

‘Tonie... heb je ooit het leven ingedacht van een vrouw die verwaarloosd wordt... Weet je wat het zeggen wil een zielsbehoefte aan liefde te hebben en uitgelachen, gehoond en gesard te worden?’

Zij zweeg stil alsof zij een antwoord wachtte, maar Tonie zeide niets. Toen ging zij voort, met een kwalijk verborgen gloed in den gedempten toon van haar spreken:

‘Heb je ooit je in den toestand van een vrouw ver-

plaatst, die jaren lang het geluk heeft moeten ontberen waarop zij een heilig recht heeft verkregen?’

Weer hield zij op, doch ook Tonie bleef zwijgen. Nu barstte zij eensklaps los:

‘Mijn hemel, begrijp je dan niets?’

En Tonie begreep haar. Hij stootte haar van zich af dat zij verschrikt overeind sprong. Met een uitdrukking van ontzetting in de oogen, die haast tot afgrijzen oversloeg, zag hij haar aan, en als had die blik nog niet genoeg gezegd, riep hij uit:

‘Bertha, je bent een getrouwde vrouw!’

Die woorden sneden haar door de ziel.

‘Ik, een getrouwde vrouw!’ gilte zij, en evenals gisteren op het eilandje van Betuwzicht wendde zij zich af om de tranen van spijt te verbergen, die haar uit de oogen sprongen. Tegen de koude ruiten leunde zij het gloeiend voorhoofd aan, onder den druk van haar hand poogde zij de wilde slagen van haar hart te smoren.

Het was een oogenblik van bange stilte, en toch hoorden zij 't geen van beiden dat er in Fokke's kamer gedruisch werd gemaakt. Tonie had diep medelijden met het arme schepsel, dat aan het venster met bovenmenselijke inspanning haar snikken verkropte en haar aandoening meester poogde te blijven. Ondanks zijn strenge beginselen kon hij haar niet veroordeelen, en evenmin legde hij zich de vraag voor of hij even zoo toegevend gestemd zou wezen indien er een andere man in het spel ware geweest. Hij had berouw, diep berouw over zijn harde woorden. Hij streed met zijn weekheid en schaamde zich te overwinnen.

Eindelijk ging hij langzaam naar haar toe, sloeg zijn arm om haar middel en zeide haar in 't oor:

‘Bertha, eenmaal zal je inzien hoe hoog ik je liefde waardeerde, toen ik weigerde er misbruik van te maken. Ik zou je zoo gaarne gelukkig zien, en mag toch niets voor je doen. Elk woord dat ik meer tot je richt, elke kus dien ik op je voorhoofd druk kan slechts een bron van nieuwe en grootere ellende voor je zijn. Daarom moet ik gaan, daarom moeten wij elkander nooit wederzien en het aan den tijd overlaten een wonde te heelen die al onze zorgen slechts immer grooter zouden maken.’

‘O! spreek zoo niet, spreek zoo niet!’ Waarom niet liever gezegd dat je mij haatte? Moest je mij gisteren dan alles laten bekennen om mij van daag tegentewerpen dat ik een getrouwde vrouw ben? Voel je dan niet dat je mij vermoordt?’

‘Ik zie dat ik je lijden doe en ik weet dat ik niet anders handelen mag. Bij God, dat is de waarheid! Hoor, zie hier al wat ik doen kan. Mochten ooit de omstandigheden van je leven dusdanig veranderen dat je vrij waart van dien man, of dat een langer saamzijn met hem zoo ondragelijk werd dat de diepste schande je nog een uitkomst zou schijnen, reken dan op mij. Weet echter wel wat je doet...’ op doffen toon voegde hij er bij: ‘en ik zal weten wat mij te doen staat.’

Eensklaps blonk er een straal van blijdschap in Bertha's levendig blauw oog.

‘Ja, zoo is 't goed! Je wilt mijn vriend, mijn eenige trouwe vriend zijn, niet waar? Ik zal je schrijven en je zult mij altijd zeggen wat ik doen en laten moet. O! je hebt gelijk. Niemand mag iets op mij kunnen aanmerken en dan zal jij mij ook niet verachten?’

‘Verachten? Bertha!’

‘Tonie!... Ja, ik wil goed en braaf zijn voor jou.’

Ver van elkaar willen wij voor elkander blijven leven. Ik zal deelen in al wat je werkt en jij zult mij troosten, want ik heb behoefte aan troost in mijn treurig bestaan. Als het najaar komt zal je hier komen om te schilderen en dan zullen wij weer samen zijn 's morgens, 's middags en 's avonds, vele weken lang van onuitsprekelijk genot! En ik zal je liefhebben als de bruid die je verloren hebt, je dankbaar zijn als aan den eenigen zonnestraal die 's morgens in mijn kamer valt, je vereeren gelijk ik eens mijn moeder vereerde, de eenige, die 't altijd goed met mij heeft gemeend. Ik wil fier der kwaadsprekende wereld in de oogen durven zien, onbesmet je waardig blijven en voor jou alleen dit dorre leven dragen! O! heb mij lief, dat is al wat ik vraag, mijn eerste, mijn eenige liefde.'

Weer sloeg zij de armen om zijn hals en zonk haar hoofd bleek, zwijmeldronken achterover, en Tonie drukte haar een laatsten kus op den mond, en nog een, en nog een... zij konden niet scheiden.

'Voor 't laatst dan!' riep hij uit en scheurde zich los, maar zij greep hem weer vast en zeide:

'Nog één vraag! - Indien ik vrij ware geweest, zou je mij tot vrouw hebben genomen?'

Stappen klonken in den gang, nog juist kon hij 'zeker' antwoorden, en Fokke opende de deur.

Hij had genoeg gehoord, Bertha's flikkerende oogen en Tonie's donker roode kleur vertelden hem de rest.

't Is tijd. - De jongen wacht.'

Dat was al wat hij uitbrengen kon. In twee stappen was Tonie bij het raam. De jongen, die zijn koffer dragen zou, wachtte inderdaad. Noch hij, noch Bertha hadden hem hooren aanschellen. 't Was ook minstens nog een kwartier te vroeg.

‘Mijn koffer is nog niet gepakt.’

‘Ik zal je helpen,’ antwoordde Fokke, terwijl hij hem bij den arm greep.

Een seconde maar bood Tonie weerstand; hij kon den smeekenden blik uit Bertha's oogen niet verdragen. Toen wendde hij met geweld het hoofd af, en ging met Fokke heen.

Een strenge winter was voorbijgesnel. Met lange, pijnigende striemen van fellen wind en hagelslag had hij afscheid genomen, en geruimen tijd had het geduurd voor de eerste lentedag met zoelen adem de afgematte, doorweekte aarde koesteren kwam.

Tonie had in zijn atelier het vuur laten uitgaan, het neerhangend gordijn hoog opgetrokken, en het venster voor de weldadige zonnestralen en de verkwikkende voorjaarslucht geopend. Nog verbleekt door de dampen, welke uit den nattigen bodem opstegen golfde de glans naar binnen, stoeide met het fijne stof dat van den vloer omhoog zweefde en van de zoldering neerzonk om zich in den gloed te baden, bedekte het kuische lijf der Capitolijnsche Venus, die op de gebeeldhouwde, antike kast prijkte, met zijn weelderigste kussen en gloeide op de vergulde lijst om het portret van Tonie's vader, dat achter haar hing. Een enkele straal brak in het glas water en de karaf, die op tafel stonden, een andere kaatste in het Venetiaansche spiegeltje boven den schoorsteen terug, en op den donkeren muur aan den overkant vonden zij elkander weer op de studie van een Hollandsch duingezicht met fijngetinten, grijzen hemel. Een geheele wand was met

schetsen behangen, de kleurrijke zonsondergang aan het Scheveningsche strand naast een somber hoekje uit het Haagsche bosch, een dampige Hollandsche weide boven het bruin Zantvoortsch binnenhuis. Zoowel deze studie's als de copieën van Potters Stier, Simeon in den tempel en de Anatomische les waren allen van ouden datum. Het jongste werk was gering in aantal en leunde grootendeels omgekeerd tegen den muur aan, terwijl een kolossale herfst, glimmend van pas opgezette verf, op den ezel prijkte, die bij het geopend venster stond.

Tonie had in het laatste halfjaar weinig uitgevoerd. Uit Gelderland weergekeerd, had hij het gevoel gehad dat hij van een jarenlange reis terugkwam. De huizen, de straten, zijn atelier, alles was hem veranderd voorgekomen. Een ontmoeting met zijn vrienden had hij vermeden omdat 't hem te moede was geweest, alsof eensklaps een wereld hem van hen scheidde, en zij op zijn gelaat konden lezen dat hij niet meer dezelfde was van voorheen.

Dus had hij zich geschaamd! Maar waarom? Wat had hij zich te verwijten?

Toen hij die vraag zich voorlegde was zijn blik op een kleine schets in dof ebbenhouten lijst gevallen. Zij stelde een meisjeskopje voor met blanke rozen omkranst, het marmerbleek voorhoofd tegen een wit kussen rustend, den glimlach van een vroegen dood op de kinderlijke trekken. Lang was hij er voor blijven peinzen, de armen gekruist over de borst, de lippen strak gesloten, het voorhoofd in diepe plooiën gefronst. Ook haar had hij 't gevraagd: wat heb ik mij te verwijten? Was 't slecht dat mijn hart vol medelijden zich tot een vrouw nederboog, die behoefte had

aan troost, dat mijn arm zich om haar sloot opdat zij staande blijven zou op den rechten weg? Is 't misdaad dat mijn ziel haar lief heeft gehad?

Maar de bleeke lippen hadden hem niet geantwoord. De engelreine ziel had van het leven slechts den bloesemtijd gekend; vergeefs riep hij haar tot rechter in over den najaarsstorm.

Den derden dag na zijn aankomst had hij van Bertha een brief van acht zijden ontvangen, een enkele betuiging van warme, eindelooze liefde. Al wat haar hart in jaren lange onderdrukking had opgekropt barstte nu los in honderdmaal herhaalde verzekeringen van onbegrensd vertrouwen en weelderige beelden van vurige aanbidding. De kuische vereering der maagd, die onbewust het leven ingaat, was er vermengd met de zenuwachtige dweperij der vrouw, die onverzadigd het genot kent; het zelfzuchtig verlangen van den felsten hartstocht met de opofferende toewijding der meest platonische onthouding.

Tonie had zich door dien brief ontstemd gevoeld. Die woordengloed beangstigde hem. Vermaakt had hem alleen in het postscriptum de beschrijving van Fokke's zonderling gedrag na zijn vertrek. Op meewarigen toon vertelde Bertha daarin hoe de jaloersche schilder terstond na Tonie's vertrek in tranen was uitgebarsten.

'O! ik weet het mevrouw,' had hij haar toegeroepen, 'Tonie is veel knapper, veel geestiger, veel talentvoller dan ik. Hij is 't waard dat men zich voor hem vergeet, terwijl ik maar een onhandige domoor ben, die alleen deugt om uitgelachen te worden. Nooit had ik kunnen denken dat hij nog binnen het jaar het lieve kind zou vergeten, waarvan hij zóó veel hield, dat zijn vrienden

voor zijn leven vreesden toen zij stierf. Had ik dit kunnen voorzien, zekerlijk ik zou hem niet hierheen hebben gelokt. Van één ding echter kan u zeker zijn: indien zijn liefde voor haar slechts zóó kort kon duren, zal zijn plotselinge opwelling voor u het geen week uithouden!’

Hierop had zij hem ernstig verzocht te zwijgen omdat hij over zaken sprak waarvan hij niets afwist, en al snikkend had hij zich met woede op zijn boterham geworpen, tusschen elke twee beten uitroepend:

‘Ik weet alles, mevrouw Wandelheem!’

Nog vier en twintig uren had hij op Rosorum door gebracht en daarna afscheid genomen, zoo koel mogelijk.

Ernstig en waardig had Tonie op dezen brief geantwoord. Hij moest haar dringend verzoeken hem op een anderen toon te schrijven. Brieven als haar eersten mocht hij niet beantwoorden. Beiden waren zij ongelukkig, daarom konden zij elkander tot steun en troost strekken, maar het gevoel dat hem vereende mocht nimmer een anderen naam verdienen dan dien van vriendschap. Terwijl zij konden deelen in elkanders vreugde en leed moesten zij als broeder en zuster door het leven gaan.

Terstond was een tweede brief op dit schrijven gevolgd. Zij gaf hem gelijk. Vriendschap, warme vriendschap alleen mocht er tusschen hen bestaan, en hij zou haar vraagbaak, haar leidsman, haar beschermengel zijn in het leven. Duizend kussen zond zij hem met deze woorden toe, en hij kon ze gerust aannemen, want zij beleedigden de nagedachtenis zijner verloren liefde niet, het waren de kussen, die een zuster aan haar broeder zond. Zij eindigde met de woorden: broeder, blijf trouw!

Ook op dezen brief had Bertha spoedig antwoord ontvangen, maar nadat zij aanstonds een derden, een

vierden en vijfden, zelfs zonder de zijnen aftewachten, verzonden had, smeekte hij haar voorzichtig te wezen en de omstandigheden niet te tartten, die elk oogenblik Wandelheems aandacht op zulk eene drukke correspondentie konden vestigen.

Met de haar eigen minachting had zij hem oogenblikkelijk bericht dat zij het sluw genoeg wist aanteleggen om haar onverschilligen man, die alleen aan zijn gemak dacht, geen argwaan te geven, en terwijl zij met bijna cynische openhartigheid al de kleine plagerijen opsomde waarmede hij haar leven in de laatste dagen weer bitter onaangenaam had gemaakt, smeekte zij hem, haar niet van het eenig genot te berooven, dat haar nog enkele lichtpunten schonk in de eentonige ellende van haar bestaan.

Langzamerhand was Tonie weer aan het werk gekomen en naarmate hij aan de kunst hare vroegere rechten op zijn toewijding hergaf, raakte Bertha's beeld verder op den achtergrond. Het was met een meewarig gevoel dat hij zich harer herinnerde, terwijl zijn brieven meer en meer het vriendschappelijk praatje werden van iemand, die niets te zeggen heeft en toch niet zwijgen wil. Ook in den hernieuwden omgang met vrienden en kennissen begon hij zich te schikken. Fokke, die eenige dagen na zijn terugkomst hem op straat koel de hand had gedrukt zonder over Bertha een woord te spreken, was van lieverlede weer de getrouwe oplooper geworden, die hem in zoo menige sombere bui had verrast en getroost. Reeds had die gelukkige, door achtereenvolgens aan een tiental mooie vrouwtjes en bekoorlijke meisjes zijn hof te maken, met evenveel ijver als hij dat vroeger aan Bertha had gedaan, hem ruimschoots

gelegenheid gegeven de gemakkelijker te benijden, waarmede hij het voorwerp zijner steeds werkzame aanbidding verwisselde zonder een enkelen nacht wat lossere te slapen of een enkelen middag met minder eetlust aan tafel te gaan. -

Tonie had thans het dik besmeerde palet, dat van vele uren aanhoudenden arbeid getuigde, ter zijde gelegd. Terwijl hij aan het venster naar den melkblauwen hemel tuurde werd hem een brief binnengebracht, waarvan hij aanstonds het handschrift herkende. Snel scheurde hij den omslag open, las de drie bladzijden door, herlas, de laatste regels met gefronste wenkbrauwen en frommelde het papier ineen, dat tusschen zijn vingers knitterde.

Het was juist acht dagen geleden dat in Bertha's brief de volgende regels waren voorgekomen:

‘Hij’ - met dit voornaamwoord was zij gewoon haar man aanteduiden - ‘is voor een paar dagen naar Deventer vertrokken, waar de nalatenschap van zijn zuster moet geregeld worden, over wier minderjarigen zoon hij tot voogd is benoemd. Kom morgen met den eersten trein naar Arnhem. Ik wacht je aan het station. Wij zullen den heelen dag ongestoord te zamen kunnen doorbrengen. Verlangend strek ik de armen naar je uit. Mijn vriend, mijn steun, mijn levenslust, mijn eenige schat op aarde! O! hadden de uren vleugelen en drukte ik je reeds aan mijn hart! Tot morgen dus, blijf trouw aan
je B.’

Onmogelijk! had het in zijn binnenste geklonken. Die vrouw mag je niet wederzien. Aanstonds had hij een telegram gezonden waarin hij

zich verhinderd meldde, en er bijgevoegd: brief volgt. Over den brief had hij lang nagedacht.

Haar kort en bondig te verklaren dat alles tusschen hen uit was en blijven moest, zou ongetwijfeld het verstandigst zijn geweest, maar dit was hem onmogelijk. Kon hij zoo zelfzuchtig wreed handelen met een ongelukkig schepsel, dat niemand op de wereld had dan hem, en zich daarom aan hem staande hield, als de schipbreukeling aan den masttop van zijn gezonken vaartuig? Was hij niet zelf schuldig geweest door een gewillig oor te leenen aan hare teedere woorden, en had hij haar niet zijn mannenwoord gegeven dat zij ten allen tijde op hem rekenen kon? Maar dat hij thans weigerde was toch in haar eigen belang, en dat alleen zette hij immers op den voorgrond?

Hij schreef haar dus dat zij lichtvaardig had toegegeven aan een goede maar onverstandige opwelling. Hoe gemakkelijk kon het niet gebeuren dat de burgemeester of een andere van Wandelheem's kennissen haar zag vertrekken of tegenkwam in Arnhem. Wat zou zij haar man antwoorden wanneer hij haar dan rekenschap vroeg? 'Tart het gevaar niet, Bertha' zoo eindigde hij, 'één dag van genoegens zou ons beiden levenslang ongelukkig kunnen maken!'

De brief, dien hij thans in handen hield, bevatte niet alleen haar antwoord op den zijne, maar ook een tweede uitnoodiging volkomen aan de eerste gelijk. Wandelheem moest wederom van Zaterdag tot Maandag te Deventer zijn; 's Zondags reisde de burgemeester nooit; voor dag en dauw zou zij vertrekken om eerst wanneer het donker was terugtekeeren. Er bestond niet het minste gevaar! 'En bovendien,' vervolgde zij, 'indien er ook al gevaar

ware! Zou ik niet alles trotseeren om een oogenblik mijn trouwen Tonie te zien, en hem te kunnen zeggen: ik heb je lief! Wat is er voor mij nog te vreezen? Heb ik niet alles geduld, alles geleden? Is het echter voor je zelve dat je bang bent, kom dan niet, kom dan nooit.'

Deze regelen gloeiden hem in de handen, brandden hem in 't hoofd. Bang, hij, een man! Vrees, waar zij, die het zwaarst haar roekeloosheid zou boeten, alles trotseerde om hem in 't oor te kunnen fluisteren: ik heb je lief! Hij zag 't hoe zij minachtend de schouders optrok en haar lip omhoog krulde, zooals zij voor haar man en voor Fokke deed.

Neen, bij God, hij kon geen lafaard zijn!

Zijn besluit was genomen, maar de aandoening in zijn borst niet zoo spoedig bedaard. Terwijl hij met groote stappen heen en weder liep, hoorde hij 't niet eens dat er gescheld werd en dat er voetstappen kraakten op de trap.

In een licht zomerpakje waarover een zware winterjas los was omgeslagen, handen en kleeren als immer vol verf, trad Fokke binnen.

'Goeden morgen.'

Fokke merkte 't niet dat zijn vriend in een bijzonder opgewonden toestand was, wierp zijn hoed op tafel en nam terstond voor den ezel plaats.

'Heerlijk licht van daag! Buiten zal 't nu prachtig zijn. Wat dun gras aan een slootkantje met een hek, Rijswijk in 't verschiet en een zilver luchtje. 't Is om van te watertanden, - Je bent druk aan het werk geweest, zie ik. Dat ding wordt goed. In den voorgrond moet je nog meer helderheid brengen. 't Is te nachtelijk; de lucht is uitmuntend. Best, hoor, best! Jammer dat je mijn nieuwe, zwarte lijsten nog niet gezien hebt.

Iets dergelijks zou er goed om staan. Wat loop je toch heen en weer? Ben je niet wel?’

‘Heel wel, dank je. Er zijn gedachten, die mij nu en dan plagen, dat weet je.’

‘Dan kom ik juist van pas. Wij wilden morgen naar Monster gaan. Terheide is heel aardig en het weer ziet er voorloopig niet kwaad uit.’

‘Het spijt mij kerel, maar morgen kan ik niet.’

‘Kan je morgen niet? Waarom kan je morgen niet? Jakob heeft ons ten eten gevraagd bij zijn zuster, die zooals je weet te Monster woont. Daar is op het oogenblik een nichtje gelogeed, nou!... snoepig hoor! Is je winter al klaar?’

‘Mijn winter is niet klaar en morgen ga ik niet mee.’

‘Maar, ik begrijp niet...’

‘Doe mij 't plezier en dring niet langer aan. Je weet dat ik blijf bij hetgeen ik gezegd heb.’

‘Dat je koppig bent weet iedereen, maar denk er nog eens over. In het teruggaan zouden wij in Loosduinen aanleggen, je weet wel in dat Zwaantje waar die mooie dochter is. Hoe heet zij ook weer? Sientje, geloof ik. In allen gevalle kom ik morgen ochtend even aan. Wie weet of je niet van gedachte verandert! Zie ik je van daag nog ergens?’

‘Neen, ik ben verhinderd.’

‘Tot morgen dan.’

Fokke vond den volgenden dag zijn vriend niet meer te huis. -

Toen Tonie in Arnhem uitstapte, keek hij te vergeefs naar alle kanten rond. De gestalte, die hij zich herinnerde, zag hij niet. Toch was zij er en had zij hem terstond

bemerkt, maar zij moest door een dichte menigte henendringen om tot hem te komen.

Eensklaps voelde hij zich bij den arm trekken en stond zij naast hem. Hij schrok; want hij begreep het niet meer dat hij die vrouw een oogenblik had liefgehad. Was hij dan met blindheid geslagen geweest, dat haar geelblond haar, waarvan hij zulk een afkeer had, hem niet was opgevallen? Had hij dan den eersten onaangenamen indruk, dien haar schel blauwe oogen en haar opgewipt neusje hem gegeven hadden, zoo geheel kunnen vergeten, dat hij haar innemend, ja mooi had gevonden? Hij begreep zich zelve niet, en in zijn gemoed ontwaakte de stemming weer van den eersten avond dat hij haar gezien had, toen haar aardigheden met den burgemeester hem zoo tegen de borst hadden gestuit, toen Fokke hem geërgerd had met zijn laffe verliefdheid, toen het hem geweest was alsof de beukeboom hem vochtige kussen toezond, en uit elke plant in den tuin en elk meubel in huis een benauwende kilheid opsteeg een miasmenrijke atmosfeer van laffe hatelijkheid en kwalijk bedwongen kleingeestige driften, waarin het leven verkankerde en giftig werd.

Maar Bertha drukte hem zacht de hand, boog zijn onderarm omhoog, legde er den hare overheen, keek hem zoo lang aandachtig van ter zijde aan dat hij onwillekeurig het hoofd omwendde om haar aantezien, en zeide toen:

‘Ik wist dat je komen zoudt.’

Van dit oogenblik af verbleekte het beeld van dien ongelukzaligen, eersten avond. Hij voelde hoe zij zich steeds dichters aan hem vastklemde en dat was al waaraan hij denken kon. -

Bertha kende Arnheems omstreken uitmuntend.

Terwijl de wandelaars zich reeds vroeg op den Velperweg

de stad uitspoedden om den vrijen Zondag-morgen buiten te gaan genieten, sloeg zij den Zypschen weg in en voerde Tonie achter Sonsbeek om, waar de lentezon de duizenden knoppen zwellen deed, die eenmaal tot breede bladerkronen ontvouwd, haar stralen den doortocht zouden versperren. Daar had zij oude lievelingsplekjes, door weinig wandelaars bezocht, waar men ongestoord praten kon.

Over Wandelheem spraken zij niet, over Rosorum weinig. Spoedig kwamen zij op haar levensloop terug, dien zij hem eenmaal met korte woorden had geschetst. Zij vertelde nu hoe zij vol illusiën met een onvergefelijke lichtzinnigheid had aangevangen waarvoor zij thans dagelijks bitter boeten moest, en hoe zij al haar droombeelden al had zien verdwijnen, gelijk de grijze schoorsteenrook in den helderen hemel verdwijnt. 't Was geen illusie meer dat zij zich aan hem had gehecht, want zij wist dat er in zijn hart slechts een bescheiden, tweede plaats voor haar openbleef, maar ook daarmee wilde zij zich tevredenstellen, ja een enkel woord van liefde zou haar voldoende zijn. Al wat zij nog verlangde was troost te mogen schenken en steun te ontvangen. Dat zou hij haar immers niet weigeren?

Tonie had medelijden, diep medelijden met het vrouwenhart dat om liefde smeekte. Hij zag 't nu duidelijk in dat ook hij niet leven kon zonder een wezen dat hem beminde en waarvoor hij zorgen kon. Waarom zou hij zich nog langer in koude, zelfzuchtige redeneeringen verschansen tegenover een vrouw, die de onbaatzuchtigste toewijding waardig was? Neen, het moest er uit en hij zeide 't haar voor de eerste maal:

‘Bertha, ik heb je lief!’ -

Honderdmaal zeiden zij elkander hetzelfde met andere

woorden, vruchteloos naar een beeld zoekend dat volkomen weergaf wat zij gevoelden. Dwaalden zij voor een oogenblik af om den schoonen dag te prijzen en het heerlijk landschap dat hen omringde, spoedig zwegen zij dan zuchtend stil, hand in hand geklemd, onmachtig aan de innigheid en den rijkdom hunner gevoelens een andere uiting te geven dan hetzelfde: ik heb je lief.

Van tijd tot tijd drukte Tonie een langen kus op haar zachte hand en die kus bracht lafenis, geen bedwelming aan. Was 't de invloed van de plechtige rust, die over velden en bosschen lag uitgespreid, was 't de werking van den lente-adem, die den brand der driften nog niet kende, of was 't misschien de afwezigheid van het gevaar alleen, die in hun borst, als gold het nog een eerste liefde, slechts het rein verlangen ontkiemen liet naar een eeuwigdurend samenzijn?

Den geheelen dag dwaalden zij door Arnheems omstreken rond en te zamen aten zij bij een oude vriendin van haar moeder, een weduwe, die Wandelheem haatte. Bertha had haar verwittigd dat zij met een harer neven komen zou.

Toen het uur van scheiden sloeg kon Tonie 't zich niet begrijpen dat zij achterblijven moest, want hij was reeds aan haar gewend alsof zij vele weken lang gehuwd waren geweest.

Op dezen dag van rein genot volgden er vele dergelijken, want alle Zondagen ging Wandelheem eerst naar Deventer, later naar Elburg, waar zijn pupil school lag, stipt de reisplichten waarnemend, die hij meende dat op hem als voogd rustten. Was het weder gunstig dan bleven zij tot laat in den avond bij elkander, regende het dan scheidden zij vroeger, maar trotseerden onder

een parapluie dicht bijeengedrongen, de stortbuien zoolang, dat zij elkander alles hadden medegedeeld wat zij in de zeven weekdagen overdacht en verricht hadden.

Op een der guurste dagen van April gebeurde het dat Bertha koude vatte, en den volgenden morgen dwong de koorts haar het bed te houden. Zij zorgde wel dat Tonie er niets van vernam, maar den eersten Zondag was zij genoodzaakt hem afteschrijven en een week later meende de dokter haar nog geen vergunning te kunnen geven zich in de buitenlucht te wagen.

Nu bad zij Tonie tot haar te komen, want zij reikhalsde er naar hem weer te zien. Indien hij Zaterdagavond laat aankwam zou niemand hem opmerken, en den geheelen Zondag konden zij te zamen op Rosorum doorbrengen.

Tonie aarzelde niet lang meer; de ledigheid van den vorigen Zondag lag hem te versch in het geheugen.

Overeenkomstig Bertha's verzoek kwam hij aan toen de avond was gevallen. De wind was nog altijd koud en de wilde regenvlagen, die bij tusschenpoozen tegen de ruiten van de diligence hadden geslagen, waren afgewisseld geworden door kletterende hagelbuien, waaraan het dunne glas ternauwernood weerstand bieden kon. Op het oogenblik dat Tonie de wagen verliet was het droog. De weinige lantarens spiegelden zich in groote plassen, welke de doorweekte grond niet meer verzwelgen kon.

Zijn weg leidde voorbij de societeit. Hij nam de overzijde ten einde onopgemerkt te blijven.

Terwijl hij een blik wierp op de helder verlichte ruiten, ging hem een lange, donkere gedaante snel voorbij. Hij geloofde den burgemeester herkend te hebben.

Aan het eind van het dorp keek hij om, meenende

dat iemand hem volgde, maar het was waarschijnlijk de echo van zijn eigen stap geweest, welke hem in dien waan had gebracht. Hij zag ten minste niemand en ging Rosorum binnen.

Haastig schelde hij aan. De deur vloog open als had iemand in den gang op wacht gestaan, en viel terstond achter hem dicht. Diepe duisternis omgaf hem, maar Bertha hing roerloos aan zijn hals, ontrukt aan de aarde, sidderend van verrukking.

O! welk een lange, pijnigende eenzaamheid had zij doorworsteld!

Zoodra de eerste aandoening bedaard was, noodigde zij hem uit naar het kamertje te gaan, waar zij den laatsten morgen te zamen alleen waren geweest. Daar had zij met verliefde zorgzaamheid alles klaargezet wat hem na de reis aangenaam zou kunnen zijn. Vergeefs beweerde hij niets noodig te hebben. Zij stond er op dat hij eten zou, deed hem op de canapé plaatsnemen en bediende zelve, gelukkig wanneer hij een wensch te kennen gaf of zij er een uit zijn blikken kon raden.

Toen hij niets meer verlangde, stookte zij eerst de kachel op, die de wind weldra rood deed gloeien, en zette zich daarna aan zijn zijde neer. Zij spraken over hetgeen zij te zamen op Rosorum hadden doorleefd. De burgemeester, de griffier, Fokke allen passeerden de revue. Wat zou de laatste jaloersch zijn indien hij hen nu kon zien!

Maar langzamerhand werd beiden het spreken moeilijk. De glimlach verdween van Bertha's gelaat. Terwijl zij het hoofd op de borst liet zakken, alsof 't haar plotseling te zwaar geworden was, en haar oogen, na een pooze wezenloos voor zich uit te hebben gestaard, kleiner en kleiner werden, liep er nu en dan een zenuwachtige ril-

ling over haar geheele lichaam heen. Zwaar lag zij tegen Tonie aan, alle spieren ontspanden zich, haar vingers lieten los en haar armen vielen slap neer.

Tonie gaf de warmte schuld en wilde opstaan, doch hij zag haar in zijn arm liggen en kon zich niet verroeren.

Nu sprak zij fluisterend: 'Tonie, geloof je in een onsterfelijk leven hiernamaals?'

Hoe was het hem mogelijk op dit oogenblik zulk een vraag te beantwoorden. Hij kon niet denken. Zijn antwoord klonk verward: hij wist het niet, wat baatte het over zulke quaestie's te redeneeren.

'O! ik wil er in gelooven als ik altijd bij je kan zijn, mijn hoofd tegen je aangeleund, je hand op mijn voorhoofd gelijk nu. Ja, indien er een eeuwige gelukzaligheid is dan moet zij zóó wezen.'

Tonie's hand gleed van haar voorhoofd af, en zonk neer als ware zij verlamd. Zijn hart klopte dubbel snel en joeg hem het bloed naar de slapen. Hij voelde dat de hitte ondragelijk werd, zijn gelaat gloeide, zijn borst hijgde naar lucht, in zijn hoofd begon 't hem te duizelen als zou hij aanstonds bedwelmd op den grond zinken.

Hij deed een poging haar van zich af te duwen, en zij sprong verschrikt overeind. Met onvaste schreden ging hij op het raam toe, schoof het open en stak het hoofd naar buiten. Hij had behoefte aan frissche lucht.

De vrees echter, dat iemand hem zien kon, deed hem het venster weer sluiten. Hij wist niet wat hem overkwam. Zoodra hij weer op de canapé neerviel sloeg zij de armen om zijn hals, kuste hem zacht op het voorhoofd, daalde van het voorhoofd naar de oogen, van de oogen naar de wangen, van de wangen naar den mond, en die kussen brandden, als viel er een vuurregen op zijn aange-

zicht neer. Nogmaals zonk zij tegen hem aan, maar nu bemerkte zij de zonderlinge uitdrukking van zijn gelaat en haar armen om zijn hals geklemd, haar oogen bijna angstig in de zijnen gericht, fluisterde zij:

‘Ik ben niet slecht, niet waar? Als ik slecht ware zou je mij verafschuwen, en je verafschuwt mij niet, je hebt mij lief?’

‘Neen’ riep hij uit, en er was razernij in den toon waarop hij sprak, en in de wilde omhelzing waarmede hij haar aan zijn borst drukte. ‘Ik heb je lief, Bertha, ik heb je lief!’

Zij perste haar lippen op zijn mond; zij wisten elkander niets meer te zeggen.

Van beider leven kenden zij alles, hun geheimste gedachten hadden zij geopenbaard, in woorden hadden zij weggeschonken wat woorden kunnen geven, in duizenden kussen had het eerste opbruisende gevoel zich een uitweg gebaad, en nog altijd bleef hun gemoed vol, tot barstens toe.

Elf doffe slagen van de gangklok wekten hen uit de benauwde dommeling waarin hun geest was weggezonden, terwijl de zinnen waakten. Zij sidderden bij de minste beweging die hun houding veranderen deed, het minste geluid dat de nachtelijke stilte verstoorde.

Tonie sprong op. In elke zenuw klopten hem duizend hamers, elke druppel bloed gudste als kokend lood door zijne aderen heen. Hij voelde dat hij gaan moest, maar zij, voor wie de zelf beheersching tot een wellust geworden was, waaraan zij een laatsten prikkel wilde bijbrengen, vroeg hem nog eens:

‘Nietwaar, geen mensch kan mij iets verwijten?’

‘Neen, niemand!’ schreeuwde Tonie verward

en gejaagd, 'maar nu moet ik gaan; 't is laat!'

'Morgen kom je dus weer?'

'Ja.'

'Vroeg! Zorg dat je heel vroeg komt, dan kan niemand je zien.'

Tonie luisterde al niet meer. Zonder afscheid te nemen, holde hij naar beneden en naar buiten. Frissche lucht, dat was al wat hij wenschte, en hij liep den straatweg op tot ver buiten het dorp.

Het baatte hem niet. Noch de gure nachtwind, noch de snijdende hagelsteen waren in staat hem verkoeling aantebrenge.

In de kleine kamer van den Vergulden Ploeg teruggekeerd trok hij, zonder te weten waarom, het gordijn in de hoogte, wond zich het gordijnkoord om de hand, tot het scherpe touw bloedige striemen in zijn vel getrokken had, en staarde naar buiten in den zwarten nacht.

Die pijn deed goed. De zweep, die hem op dat oogenblik gegeeseld had, zou hij dankbaar zijn geweest gelijk de zieke den heelmeester dankbaar is die het mes in het brandend gezwel heeft durven zetten. Eerst toen het dansend schijnsel van de kaars, welke diep in de pijp was gebrand, hem tot zich zelve had doen komen, wierp hij zich op de vochtige lakens van het bed neer en gaf hij zich over aan den slaap en aan zijn loodzware droomen.

Weer waren de akkers van hun rijken dos beroofd en verloor de zon haar zomergloed, die zich als vloeibaar goud uitspreidde over de bosschen.

Nog altijd stond de winter onvoltooid op den ezel. Achter de Capitolijnsche Venus lag nu ook het palet met stof bedekt te verdrogen. In plaats van laag neer te hangen om het voor den schilder onontbeerlijk licht te laten binnenstromen, was het gordijn van het atelier hoog opgehaald. In het effen grauw schijnsel van den regendag smolten licht en schaduw treurig samen.

Fokke zat bij zijn vriend. Onder het uitblazen van dikke rookwolken had hij hem duchtig de les gelezen. Hij noemde 't een schande in een heel jaar niet meer dan drie stukken onder handen te hebben genomen, geen van drieën afgewerkt, het laatste zelfs amper aangezet.

‘Ik begrijp niet wat je scheelt. Mij dunkt aan afleiding heeft het je niet gehaperd. Een reis van ongeveer vijf maanden! Als je lusteloos bent ga dan mede naar Brabant. Je hoeft voor niets te zorgen. Adolf zal ons kamers bezorgen. Hij schrijft dat de streek overheerlijk is, en op eenige weken mooi weer hebben wij in allengevalle nog recht.’

Het woord recht deed Tonie glimlachen.

‘Is het afgesproken? Zal ik melden dat wij beiden komen?’

Treurig schudde Upbergen het hoofd en antwoordde:

‘Ik kan niet werken. De lust is dood.’

‘Maar dan ben je ziek!’

‘Ziek, ja, dat is het ware woord. Ik ben ziek, ellendig ongeneselijk ziek.’

‘Tonie, ondanks je koppigheid heb ik je tot heden toe voor een verstandig man gehouden, maar ik begin er nu aan te twifelen.’

‘Luister dan. Jij bent altijd mijn trouwste vriend geweest. Ik wil jou alles vertellen. Misschien zal 't mij goed doen, wanneer ik er ten minste eens over spreken kan.’

‘Alles vertellen!’ riep Fokke uit, terwijl hij met zijn groote, goedige oogen Tonie verbaasd aankeek, een kind gelijk dat voor de eerste maal een vreemde taal hoort spreken. ‘Je maakt mij nieuwsgierig.’

‘Kan je niet eens raden wie het betreft?’ Is mevrouw Wandelheem al zoo spoorloos uit je geheugen verdwenen?’

Fokke's gelaat drukte nu bijkans ontzetting uit. Hij bleef Tonie aanstaren, maar antwoordde niets. Deze ging voort:

‘Hoe 't gekomen is weet ik mij niet meer te herinneren, maar wij hebben elkander van liefde gesproken. Ik geloof niet dat het den naam van liefde verdient wat ik voor haar gevoelde. 't Was veeleer medelijden, doch ook dat niet alleen. Het was eerst een soort van dronkenschap, een bedwelming, die zich van mij meester maakte. Naderhand werd het anders. Ik heb het eigenlijk zelf nooit goed begrepen. Het was een wonderlijk gevoel dat ik ontloopen, vergeten, verstikken wilde, maar dat telkens weer met nieuwe kracht en in een nieuwe gedaante ontwaakte. God weet, dat ik haar nooit tot eenig kwaad heb aangezet. Als Wandelheem mij op dit oogenblik hooren kon, ik zou 't hem even gerust als jou in het aangezicht durven zeggen. En toch’ vervolgde hij, plotseling in gepeins verzonken, ‘toch was 't verkeerd, ja slecht. Ik had het nooit zoover moeten laten komen. Nu is 't te laat...’

‘Vertel mij eerst wat er eigenlijk is voorgevallen’ vroeg Fokke, die zag dat zijn vriend geheel afdwaalde, en als een krankzinnige voor zich zelve begon te praten.

‘Wat er is voorgevallen... O, ja... Eerst kwamen wij samen in Arnhem en wandelden er rond. Mijn God, welk kwaad lag daarin? Zij had behoefte aan een vriendelijken steun en dat was al wat ik haar wilde wezen.

Op een guren Aprildag werd zij verkouden en veertien dagen later bezocht ik haar op Rosorum.

Hij was niet te huis.

Wij brachten ééne avond samen door en die ellendige uren hebben mij half waanzinnig gemaakt. Toen ik haar verliet was ik ziek naar lichaam en geest. Den volgenden morgen echter was mijn besluit genomen. Alles zeide mij dat ik die vrouw niet terug mocht zien. Ik had geen recht haar steun, haar troost te zijn. Zij was de vrouw van een ander en...’

‘Vertel mij toch eerst de feiten!’

‘Juist... Ik schreef haar een brief, waarin ik met korte woorden meldde dat wij elkander nooit weder zouden zien, daar ik zoo spoedig mogelijk voor geruimen tijd het land ging verlaten.’

‘Aha! nu begrijp ik dat overhaast vertrek.’

‘Natuurlijk schreef zij mij terstond terug. Wel had ik haar mijn adres niet opgegeven, maar zij stuurde de brieven naar den Haag, met verzoek van opzending in geval van afwezigheid. Je begrijpt hoeveel mijn reis mij baatte. Nergens kon ik haar ontloopen. Van stad tot stad ijldde ik voort als door een koorts gejaagd en overal vond ik haar lange, gloeiende betuigingen van onveranderlijke liefde op mijn weg. Het werd mij te moede als strekte zij mij uit elk nieuw oord de armen al verlangend tegen, en wanneer ik nu aan die reis denk zie ik haar overal en altijd aan mijn zijde gaan. Toch had ik den moed niet het opzenden te verbieden. Ik ijsde van

het denkbeeld dat die brieven in verkeerde handen zouden komen, en zoodra ik de pen opnam om haar het verder schrijven te verbieden, viel mijn oog weer op het: blijf trouw, dat het slot vormde van elken brief, en ik verscheurde het papier waarop de eerste onbarmhartige woorden reeds stonden geschreven. Zoo trok ik vijf maanden rond, altijd nog hopende dat zij eenmaal verflauwen zou en vanzelf ophouden met schrijven, maar die verwachting was ijdel. Op 'zekerem dag ontving ik een wanhopenden brief. Zij moest mij een vreeselijke tijding brengen, die zij niet aan het papier durfde toevertrouwen, omdat zij vreesde dat het geschreven woord een al te diepen indruk op mij maken zou. Zij bezwoer mij nimmer te vergeten, dat ik haar eenmaal gezegd had: reken op mij.

Van dat oogenblik af heb ik gevoeld mijn eigen meester niet meer te zijn. Een onweerstaanbare macht drijft mij naar die vrouw. Ik zie haar altijd voor mij, ik moet aan haar denken. 's Morgens zweeft zij tusschen mij en het doek waarop ik tracht te werken, 's nachts is zij het eenig onderwerp van mijn droomen. Nergens vind ik rust meer of duur. Ben ik bij haar, dan is 't of alles mij van haar jaagt, ben ik hier dan smacht ik naar een blik uit haar oogen, naar een druk van haar hand. Wil je dat liefde noemen, mij is 't wel, maar 't is dan toch een andere liefde dan die kalme, weldadige, ik zou bijna zeggen heilige gewaarwording, die ik eenmaal heb gekend.'

'Je bent dus toch naar Rosorum gegaan?'

'Ik kwam er immers voor terug,' antwoordde Tonie, met het gebaar van den zieke, die na lang strijden de overtuiging niet meer weren kan, dat een doodelijke kwaal hem door het lichaam woelt.

Nadenkend staarde Fokke zijn vriend aan; hij begreep het niet dat die sterke man zóó zwak kon zijn.

‘Zoodra zij mij de deur opendeed’ ging Tonie voort ‘kende ik het vreeselijk geheim, dat zij mij niet had durven schrijven: zij wordt moeder. - Een slag in het gezicht had mij niet heviger kunnen treffen. Ik kon het niet gelooven en kon er niet aan twifelen. Verachting, liefde, haat, medelijden, alle gevoelens tegelijk bestormden mijn ziel. Zij moet dit op mijn gelaat gelezen hebben, want ik zeide niets, ik kon niets zeggen, maar ik liet toe dat zij mij snikkend om den hals viel, omdat ik de kracht niet had haar afstooten.

‘Veroordeel mij niet,’ riep zij uit, ‘hij is mijn man!’

Neen, ik veroordeelde niet. Een oogenblik verafschuwde ik haar; een brutale lust om haar te slaan maakte zich van mij meester, maar dit duurde slechts kort. Toen was 't of hij tusschen ons beiden trad en al mijn toorn, al mijn haat keerde zich tegen dien man. Mijn hand jeukte hem in 't aangezicht te slaan zooals ik voelde dat hij 't mij gedaan had. O! je kunt niet beseffen hoe verschrikkelijk mij de gedachte is dat die laaghartige dwingeland het recht heeft een liefde te eischen, die mij alleen toebehoort. Zij veracht hem, ik weet dat zij hem verfoeit, en toch moet zij zich aan hem prijsgeven als een gekochte slavin!’

Met groote stappen liep Tonie door het atelier heen en weer. Verbaasd bleef Fokke hem zwijgend aanzien. Hij was te goedhartig om hem thans zijn bittere spotternijen terugtegeven. Het smartte hem zijn vriend in zulk een toestand te zien. Nooit had hij vermoed dat Tonie zoo opgewonden zijn kon, en zelfs bemerkte hij nu voor de eerste maal, dat hij een uitmuntenden kop

voor een waanzinnigen Tasso had. Wat echter gedaan kon worden om hem tot kalmte te brengen en zijn gedachten een anderen loop te geven, zag hij in 't geheel niet in. Tegen zulk een overmacht van het gevoelsleven was hij radeloos. Afleiding bleef het eenig middel dat hij wist en daarom herhaalde hij ten slotte zijn voorstel aangaande het reisje naar Brabant. Dat was al wat hij doen kon, maar Tonie trok de schouders op en keurde hem niet eenmaal een antwoord waardig.

‘Misschien verander je nog van gedachten,’ hernam hij toen. ‘Morgen ga ik na Amsterdam, maar kom tegen den avond of op zijn laatst Zondagochtend je antwoord halen. Bezin je nog eens goed. Doe je best aan iets anders te denken. Ga van avond bijvoorbeeld naar de Benoiton's. Tot weerziens dus.’

Nauwelijks had Fokke de voordeur dichtgetrokken of een postbode schelde aan en bracht een brief. Hij kwam van Bertha.

Den Zaterdag en Zondag zou Wandelheem in Deventer doorbrengen. Nog eenmaal moest zij Tonie spreken over een zeer gewichtige zaak. Indien er nog een vonkje van het oude gevoel in hem gloeide mocht hij haar bede niet weigeren. Wie kon zeggen of het niet de laatste keer was dat zij elkander zouden zien? Haar wensch was misschien de wensch van een stervende. Wat hij ook van haar denken mocht, nooit had zij iemand anders dan hem alleen liefgehad, en in naam van die liefde smeekte zij hem haar een oogenblik te willen aanhooren.

Tweemalen las hij den brief ten einde toe door, toen trad hij op het kleine portret met de ebbenhouten lijst toe kruiste de armen over de borst en verzonk in gepeinzen.

Hij wist dat hij gaan zou en streed niet meer. Als de

slaaf in het juk, als het paard in den slag, als de regendroppeel in den storm voelde hij zich voortgezweept. Hij boog het hoofd en ging.

Maar eerst nam hij van den muur het marmerbleeke kopje met de gesloten oogen en den krans van rozen af. In de lade legde hij 't neer en bedekte het met de verdroogde bloemen, die eenmaal op haar voorhoofd hadden gerust.

Het was zijn verleden dat hij begroef.

Hij begreep het nu dat niet de wereld rond hem, maar hij zelf, hij zelf alleen veranderd was. Tweemaal had de smart haar scherpste pijlen op hem gericht.

De eerste wonde had hem geadeld en zijn leed was hem dierbaar, ja heilig geworden. Zoodra het bloeden was opgehouden en het lidteeken samengetrokken had hij fier het hoofd omhoog geheven, als gold het een kwetsuur op het veld van eer ontvangen, waarvoor zijn borst met het ridderkruis werd versierd. De laatste, die bezig was tot een tweede lidteeken te genezen, had hem het eereteken weer ontrukkt en met gebogen hoofd liep hij rond, omdat hij vreesde dat men den sluipenden dief in hem zien zou, die naar het goed van anderen zijn handen had uitgestrekt.

In de societeit waren de speeltafeltjes, die in de korte zomer-avonden vele weken lang niet werden opengeslagen, allen reeds een paar Zaterdagden weder in gebruik genomen, en had Wandelheem, die nooit meespeelde, maar, naast een der partijen toekijkend, zijn half fleschje dronk, al menig belangwekkend spel met zijn kalme aandacht vereerd. Zijn aanvankelijke ijver in de waarneming der

voogdij over zijn neef was merkbaar bekoeld. De uitstapjes naar Deventer en Elburg waren hem gaan vervelen, en nadat hij den vorigen Maandag onder zware regenbuien te huis was gekomen, had hij zich voorgenomen den geheelen winter Rosorum niet meer te verlaten en liever het volgend jaar voor het geld van zijn pupil een grootere reis te ondernemen naar het buitenland.

Het was nog zeer vroeg toen de kolonel opstond en zijn gewoon vragend commando: 'Partijtje?' uitstootte. De couranten hadden hem geen nieuws gebracht, van Zanten was saai, omdat het mikpunt voor zijn aardigheden, de burgemeester, afwezig bleef, en de griffier in een feuilleton verdiept was.

Sedert den vorigen Zondag had Kamper zijn huis niet verlaten.

'Zijn gewone kwaal' antwoordde Suter, wanneer men hem vroeg wat den burgemeester scheelde.

'Doe je mee, mijnheer Perrin,' zeide de ex-logementhouder, terwijl hij opstond.

'Wat wordt er gespeeld?' vroeg de griffier, die een hekel aan kaarten had, maar nu op het commando van den kolonel zich in beweging stelde, omdat hij zag dat er niemand anders was.

'Whist met een blinde. Hombre, daar doe 'k niet aan.'

Dirk stak een lamp meer aan en het spel nam een aanvang.

Langzamerhand kwamen de overige leden opdagen; een tweede speeltafeltje werd bezet en aan het biljart een potspel georganiseerd. Het stemmengegons groeide aan, de ballen sloegen in de zakken neer of tikten tegen elkander aan, de glazen rinkinkelden, het gewone gedruisch van den Zaterdagavond was in vollen gang.

Juist had de kolonel zijn eerste halfje cognac-grog

met een schilletje besteld, toen de deur toeklapte en de burgemeester, in een dikke winterjas gedoken, was binnengetreden. Met een algemeene verwelkoming werd hij ontvangen; de potspelers, die niets te doen hadden, drukten de hand en noodigden hem uit zich bij hen aan te sluiten, zij waren de rij nog niet rond. Hij nam dat aanbod evenwel niet aan, bewerende dat hij te moe was, maar ging achter het tafeltje van den kolonel zitten. Men vond dat hij er slecht uitzag, zijn kleur was grauwer dan ooit.

Van Zantens gelaat helderde op, toen hij hem met de hand begroette.

‘Verheugd je weer hier te zien, burgemeester,’ gromde de kolonel, ‘coupeer je mijnheer? Slecht gespeeld, mijnheer Perrin, als je 't niet kwalijk neemt!’

‘Dirk, geef mij van avond ook eens een halfje cognac-grog met een schilletje, vooral slap, maar warm.’

‘Een probaat middel tegen koude voeten, burgemeester,’ merkte de wethouder aan.

‘Daar lijd ik echter niet aan, meneer van Zanten. Wandelheem komt immers van avond?’

‘Als hij niet naar Deventer is gegaan’ zeide van Zanten en de griffier voegde er bij:

‘Hij is niet naar Deventer gegaan.’

‘Des te beter’ hernam Kamper, op zulk een verge-noegden toon dat de ex-logementhouder er wat achter zocht, en vroeg of hij nog altijd bang was dat die schilder terug komen zou, dien hij laatsleden voorjaar op heeterdaad meende betrappt te hebben?

‘Spek,’ bromde de kolonel, ‘meneer van Zanten, harten is troef!’

‘Excuseer kolonel.’

In den regel werd de burgemeester boos, wanneer de zaak van den schilder op het tapijt kwam dien hij beweerde, op een avond dat Wandelheem afwezig was, Rosorum te hebben zien binnengaan en er later zijn hoofd uit het raam steken. Van daag nam hij bij uitzondering, van Zanten's toespeling bijzonder goed op.

‘Ik weet wat ik weet, meneer van Zanten, 't Is waar dat toen Wandelheem den volgenden dag onverwacht te huis kwam, en ik - om hevige tooneelen te verhoeden - hem van de diligence naar Rosorum vergezelde, de vogel gevlogen was. Vertrouwende op de genegenheid van zijn vrouw, waar ik niets op wil afdingen...’

‘Hij noemt dat haar ijskoude eerbaarheid, wanneer hij in een vertrouwelijke bui is’ viel van Zanten hem in de rede, maar de burgemeester deed alsof hij hem niet hoorde en ging, op zijn vingers bijtende, voort:

‘Sloeg hij geen acht op mijn toespelingen. Zelfs nadat ik zijn aandacht - natuurlijk op eene zijdelingsche manier - gevestigd had op de uitstapjes van zijn vrouw naar Arnhem, kwam hij mij een paar dagen later vertellen dat Bertha Zondags een oude vriendin van haar moeder bezocht.’

‘Rendez-vous’ klonk het van den overkant der tafel.

‘In allen gevalle heb ik als vriend het mijne gedaan,’ eindigde Kamper zedig.

‘Dat heb je, burgemeester,’ riep van Zanten uit, met zulk een ironische uitdrukking in zijn stem dat hij er zelf van schrok, en onmiddelijk vervolgde.

‘Zie zoo, dat spel ben je kwijt, mijnheer Perrin; en ik speel voor den robber. Als je in den regel niet beter speeldet, zou ik 't je niet durven zeggen, maar 't is van avond mager geweest.’

De griffier kleurde en bromde iets van slechte kaarten, maar in zijn hart gaf hij de schuld aan dien pedanten schilder. Waarom bleef die kerel niet in de residentie? Daar waren immers vrouwen genoeg aan wie hij zijn hof kon maken? Om toch ook iets te zeggen merkte hij op, dat die Upbergen immers kort voor zijn komst op Rosorum smoorlijk verliefd was geweest op een Haagsch meisje.

‘Op oud ijs vriest het licht,’ bromde de kolonel.

Ondertusschen was Wandelheem binnengekomen, die de heeren op zijn gewone, deftig onverschillige manier groette, den burgemeester met zijn herstelling geluk wenschte, en toen tegenover hem, achter kolonel Suter plaatsnam.

Zonder een bevel aftewachten bracht Dirk hem zijn halve flesch Bordeaux.

Een paar slagen gingen voorbij.

De kolonel pruttelde ook al over slechte kaarten. - Op eens richtte de burgemeester het woord tot Wandelheem:

‘En hoe gaat het hem - - ik bedoel den schilder, die verleden Zondag hier is geweest?’

De luitenant verklaarde niet te weten wie de schilder in quaestie was. De griffier oordeelde het raadzaam eveneens een zekere verbazing te toonen. Van Zanten, die terstond vermoedde, dat Kamper er nu meer van wist dan hij zeggen wilde, vond geen reden hem te storen in zijn klaarblijkelijk voornemen tusschen Wandelheem en zijn vrouw een mijntje aantellegen en te doen ontploffen. Hij hield wel van dergelijke geschiedenisjes. De kolonel alleen speelde ernstig door als had hij niets gehoord; al die praatjes begonnen hem mooi te vervelen.

‘Upbergen heet hij immers,’ hervatte de burgemeester,

‘juist Upbergen dat is zijn naam. Heeft mijnheer Upbergen geen visite bij je vrouw gemaakt, terwijl jij naar Deventer waart. Dat zou toch waarachtig al te onbeleefd zijn geweest. Ik kwam hem verleden Zondag tegen, maar hij scheen mij niet te herkennen. Eerst wilde ik hem naloopen en aanspreken, maar ik dacht: ach! Wandelheem zal mij wel kunnen zeggen hoe hij 't maakt. Van een artiest kan men niet vergen dat hij zich na een jaar nog een dorpsburgemeester herinnert. Hij heeft twee dagen in den Vergulden Ploeg gewoond.’

Wandelheem wist genoeg, maar hij hield zich onkundig. De zenuwachtige man was somtijds zijn zenuwen bijzonder goed meester. Zijn bleek gelaat drukte niets dan de gewone brommige verveling uit, toen hij antwoordde:

‘Mijn vrouw zal vergeten hebben mij zijn kaartje te toonen. Zij weet wel dat zoo'n schilder mij bijzonder weinig schelen kan.’

‘Och, die Upbergen scheen mij een goede kerel’ verklaarde Kamper. ‘Een aangenaam uiterlijk, een aardige prater, ik mocht hem wel.’

Wandelheems plotselinge onverschilligheid ten opzichte van een man, dien hij vroeger zoo bijzonder en amitié genomen had, was voor den burgemeester een bewijs, dat hij zijn doel had bereikt. Zag hij hierin juist dan ging de preutsche mevrouw Wandelheem, die hem steeds op een eerbiedigen afstand had weten te houden, barre dagen te gemoet. En hij zag juist, ofschoon hij ten onrechte meende, dat Wandelheem in het voorjaar op zijn toespelingen geen acht had geslagen, en niet wist, dat hij thans zwaarwichtiger bewijsstukken in den zak had, die den beker deden overloopen, welken zijne woorden reeds tot aan den rand toe hadden gevuld.

Het vertrouwen in de ijsskoude eerbaarheid van zijn vrouw, dat Wandelheem zoo gaarne tegenover zijn vrienden vertoonde, was evenzeer een aangenomen rol als de onverschilligheid, die hij tegenover Bertha zelve veinsde. Inderdaad verlangde hij niets liever dan haar op een fout te kunnen betrappen. Hij nam 't haar kwalijk, dat hij de minste was en zocht door plagerij te verhelpen wat hem aan gezag ontbrak. Zijn kleingeestige heerschzucht peinsde op een gelegenheid om haar te vernederen en een wapen in handen te krijgen, waardoor hij steeds een gemakkelijke overmacht kon uitoefenen. Zij verachtte hem, goed, maar zij zou hem gehoorzamen.

Zijn plan was nu gemaakt.

Om lastige vragen te vermijden bleef hij nog een poos zitten, over het spel pratend en over het weer. Daarna stond hij op, wendde hoofdpijn voor, en zeide dat hij naar bed ging.

't Zal mij aangenaam zijn' bromde de kolonel, wien al dat geredeneer over mevrouw Wandelheem en den schilder, nu het zijn partijtje stoorde, ongemakkelijk begon te vervelen. Ook de griffier verklaarde na Wandelheems vertrek dat die praatjes hem maar afleidden, terwijl 't hem toch werkelijk niets schelen kon hoever mevrouw Wandelheem haar vriendelijkheid jegens zoo'n artiest wilde uitstrekken. Van Zanten alleen zweeg; hij noemde in zijn hart den burgemeester een valschen spion, en zocht te vergeefs naar een middel om hem er bij te laten inloopen. Kamper hield echter vol dat: hij had gedaan wat hij als vriend meende te moeten doen en het toch in allen gevalle goed was, dat Wandelheem werd gewaarschuwd. -

De luitenant ging van de Harmonie niet direct naar

huis. In plaats van links omteslaan, boog hij rechts af, en stapte weinige minuten later den Vergulden Ploeg binnen. De logementhouder, die den slependen tred van Wandelheems stijf been reeds in den gang herkend had, haastte zich hem in de ontbijtkamer binnen te laten. Hij was bijzonder vriendelijk; de luitenant had in den laatsten tijd weinig wijn besteld. Wandelheem stelde zijn verwachtingen evenwel te leur.

‘U houdt er immers nog altijd een vreemdelingen-boek op na, mijnheer Ginter?’

‘Zeker, mijnheer Wandelheem.’

‘Mag ik er even een blik in werpen?’

‘Wel stellig. Hier is 't. - Ga er bij zitten. Wien zoekt u? Misschien kan ik helpen.’

‘Ik zoek den naam van een heer, die mij verleden Zondag een bezoek heeft gebracht, terwijl ik te Deventer was. Ons loopmeisje heeft mij een naam overgebracht, die mij geheel onbekend is?’

‘Zondag - - dan moet u nog een blad terugslaan. Hier hebben wij Zondag. Het kan toch niet mijnheer Upbergen geweest zijn? Die is Zaterdag al aangekomen, maar dat is nog een oude kennis van u.’

‘Neen, dien bedoel ik niet.’

‘Dan zal 't mijnheer Kiewiet geweest zijn, de wijnreiziger.’

‘Dat is wel mogelijk, ja, die is 't zeker geweest. Nu, dan komt het er minder op aan. Ach! doe mij het genoeg en geef mij een glas spuitwater met suiker. Ik weet niet wat mij vandaag zoo dorstig maakt.’

‘Een glas spuitwater, asjeblijft.’

Zoodra Ginter de kamer verlaten had, bracht Wandelheem snel eenige half gescheurde, ineengefrommelde

enveloppen te voorschijn, voor 't meerendeel met Italiaansche postzegels voorzien. Allen droegen zij hetzelfde adres: Madame B. Wandelheem, Hollande. Aandachtig vergeleek hij ze met de letters van een der ingeschreven persoons- en stadsnamen, en borg ze weer even haastig in zijn borstzak weg, toen hij den logementhouder terug hoorde komen. Hij betaalde het bestelde glasspuitwater, dronk het uit, en verliet den Vergulden Ploeg met de belofte, dat hij eerstdaags over een bestelling van wijn zou komen spreken. -

Bijzonder opgeruimd kwam Wandelheem op Rosorum aan. Bertha gaf hare verwondering te kennen over zijn ongewoon vroegtijdige tehuiskomst. Het lange plakken in een benauwde societeits-atmosfeer, beweerde hij, begon hem meer en meer te vervelen. Dat was goed voor jongelui, maar een getrouwd man moest tehuis blijven; zijn plaats was aan de zijde van zijn vrouw.

‘Als je lief bent’ zoo eindigde hij, ‘haal mij dan eens een flesch groenlak van de laatste bezending. Ik wil vandaag mijn halfje hier drinken.’

Nog nooit had Bertha hem zoo hooren spreken. Was dat ernst of slechts een nieuwe vorm van plagerij? Zou die man inderdaad nog kunnen veranderen, en dat nu, terwijl....?

Neen, neen, zij kende hem te goed... en toch, die plotselinge vriendelijkheid..... indien zij zich eens altijd vergist had... indien... zij wist niet wat er van te denken. Maar zij wilde verstandig zijn en deze gelegenheid intusschen niet ongebruikt laten voorbijgaan. Wie kon zeggen of er zich ooit weer een dergelijke zoude voordoen?

Toen zij de flesch gehaald had schonk zij hem in.

‘Drink je niet een glas mee?’ vroeg Wandelheem, op denzelfden ongewoon lieven toon.

‘Ik.... ja.... als je 't goed vindt?’

Hij had haar vroeger verboden mede te drinken omdat het te veel opliep. Aanstonds vulde hij nu het tweede glas, dat zij op tafel zette.

Zij dronk een teug en het was of die wijn haar naar 't hoofd steeg. Zij was ook niet gewend iets te drinken. Een zonderlinge weekheid maakte zich van haar meester, haar oog werd vochtig, aan het hart voelde zij een knagende pijn. Zij begreep niet hoe het kwam, dat zij eensklaps den dag terugzag waarop Wandelheem haar voor het eerst een kus had gegeven. De lust bekreop haar den man, dien zij jaren lang veracht, ja verafschuwd had, om den hals te vallen, haar hoofd aan zijn borst te leggen, en hem toeteroepen: vergiffenis! ik heb je bedrogen.

Hij schonk haar nogmaals in, maar nu weigerde zij te drinken. Zij werd zenuwachtig, en dat kwam van den wijn, zij wist het zeker.

Neen, het kon niet waar zijn! Zoovele jaren lang had zij zich niet vergist. Wanneer zij maar eerst tot bedaren gekomen was zou zij alles wel anders inzien.

Het was de wijn, niets anders dan de wijn.

Zonder een woord meer te zeggen trok zij de deur open en ging heen. Wandelheem bleef alleen bij zijn flesch.

O! welk een liefde had hij veracht, die slechts een zomerschen zonnestraal behoefde om tot de heerlijkste vruchten te rijpen, en die nu verflensd, door den najaars-storm in het slijk werd geworpen!

Het was Wandelheem niet ontgaan dat zijn vrouw bijzonder aangedaan werd, maar hij bedroog zich in de o orzaak. Met saamgetrokken wenkbrauwen zag hij haar heengaan, dronk zijn glas uit, en schonk zich nog eens in. Hij dacht aan het plan dat hij onder-

weg gemaakt had, en nadat hij het glas wederom ledig had neergezet, bromde hij in zich zelven, met een zonderlingen nadruk op het eerste en derde woord:

‘Ik zou *zijn* kind den kost geven! Dat kan hij denken!’

Bij haar terugkomst vond Bertha hem nog in dezelfde houding aan tafel gezeten. Zij had zich de slapen met koud water gewasschen, en was tot kalmte teruggekeerd. Ook zij koesterde een plan, en maakte nu onmiddelijk een begin met de tenuitvoerlegging.

‘Heb je er al aan gedacht wien wij zullen vragen peet te zijn over het kind,’ vroeg zij, bijzonder vriendelijk op haar beurt.

‘Wat kan 't mij schelen,’ antwoordde Wandelheem, plotseling weer in zijn gewonen toon vervallend.

‘Wij moeten iemand uitkiezen van wien wij groote geschenken kunnen verwachten’ ging Bertha voort, hopende door dit argument krachtig op Wandelheem te kunnen werken. Evenwel, alsof zij vreesde dat het al te krachtig blijken mocht, en hem er toe brengen kon bij een zijner oude, vermogende vrienden aantekloppen, voegde zij er bij:

‘Ik bedoel niet alleen iemand die rijk is, maar die ook gaarne geeft.’

‘En waar zou je zoo'n iemand willen zoeken?’

‘Bijvoorbeeld in den schilder, die verleden najaar hier woonde, mijnheer Upbergen. Die is rijk en heeft geen familie.’

Indien Wandelheem nog bewijzen had gezocht, zou hij thans overtuigd zijn geweest. In de gegeven omstandigheden gaf die vraag hem alleen de zekerheid, dat het tweetal zonder argwaan in de eenvoudige val zou loopen, die hij voor hen had opengezet. Hij had moeite een

uitroep van blijdschap te onderdrukken, maar de zenuwachtige man wist zich weer ongeloofelijk goed te beheerschen en geen trek van zijn effen gelaat verried iets anders dan onverschilligheid, toen hij kalm antwoordde:

‘t Is mij wel. Als het zoover is zal ik hem er wel eens over schrijven.’

Op zulk een spoedige toestemming had Bertha niet gerekend, maar ook zij verborg haar vreugde, en sloeg zelfs hare oogleden niet neer toen hij een poging deed haar strak aantezien.

‘A propos,’ voegde hij er bij, terwijl hij opstond om zich naar bed te begeven, ‘Je moet het slot van mijn handkoffer eens laten repareren. Aanstaaenden Zaterdag ben ik van plan weer naar Deventer te gaan.’

Weer had de natuur zich voor haar laatsten bruidegom getooid. In den langen winterslaap had zij haar lijden vergeten, en eeuwig jong was zij ontwaakt om weer te begeeren, in bittere smarten voorttebrengen en zonder wensch te staren naar het eind. Toen zij nog amethisten droeg in het blonde haar was hij reeds gekomen, maar zij had hem niet herkend en afgewezen. Sedert was hij nooit meer van haar zijde geweken, en telkens als haar hand naar nieuwe edelsteenen greep van immer somberder tinten, had hij in de verte haar het diadeem van bleeke opalen getoond. Eindelijk had zij het zoeken moe niet langer weerstand geboden, en machteloos wachtte zij haar laatsten meester af. -

De dag was zwoel geweest. Tegen den avond stak de wind op. De eerste vlagen scheurden het grijs gordijn, dat dagen lang den blauwen hemel had verborgen, en

terwijl de gejaagde wolken als dunne schimmen langs de heldere maan henenvloden, trokken lange, bleeke lichtstrepen over de aarde, de flarden van een reusachtig doodslaken gelijkend die straks aaneengeregen, over al wat leefde zouden worden uitgestrekt.

Zoodra het verwijderd gerinkel van bellen den dorpsbewoners de aankomst van de diligence verkondigd had, kwam een magere gedaante, in een lange manteljas gehuld, uit het mulle rijslag te voorschijn, dat, achter Rosorum ombuigend, op den straatweg uitkwam. Op een kleinen afstand van het huis verdween zij aan den overkant achter een zwaren lindeboom, die, nog dicht van blad, het wilde stormlied ruischte, en ver over velden en hagen zijn stervend loover uit een stuiven zag.

Weinige minuten later trad van de andere zijde een tweede donkere gedaante op Rosorum toe, die het hek doorging en aanschelde.

De deur ging niet open.

Wel kon de bezoeker hooren dat er van binnen pogingen werden aangewend om een sleutel in het slot omtedraaien, maar waarschijnlijk paste deze niet, althans, de deur bleef toe.

Onzeker wat te doen wachtte hij, toen eensklaps het venster achter hem omhoog werd geschoven, en een bekende stem zeide:

‘Hij heeft de deur afgesloten en den sleutel meegenomen. Zeker weer een nieuwe plagerij. Klim het venster in, het is niet hoog.’

Tonie - hij was 't natuurlijk - boog het hoofd, om zich door de lage opening heen te kunnen wringen, en was spoedig binnen. Bertha deed het venster achter hem dicht.

Zonder aftewachten dat zij gereed was snelde hij de duistere trap op naar de kleine kamer boven, waarin hij haar zoo menigen kus op de lippen had gedrukt.

Verschrikt door die ongewone haast volgde zij onmiddellijk. Zoodra zij den drempel had overschreden bleef zij staan, verlegen, bang, want zij herkende hem nauwelijks, zoo somber straalde zijn oog, zoo vast hield hij de lippen saamgeperst, zoo diep was zijn voorhoofd gerimpeld.

‘Gerechte hemel, Tonie, wat heb je?’

‘Wat ik heb?... Wat anders kan een man hebben, die 's nachts, omdat hij niet gezien wil worden, door het venster, omdat de deur voor hem gesloten is, in het huis van een ander binnendringt, dan het bewustzijn dat hij gelijkstaat met een dief en een inbreker?’

‘O! spreek zoo niet! Tonie, mijn Tonie, mijn eenige vriend, mijn...’

‘Stil, raak mij niet aan. Ik wil zelfs geen handdruk meer. Je hebt mij geroepen, hier ben ik. Zeg spoedig wat je te zeggen hebt, en bedenk dat het nu zeker de laatste keer is dat je me hier ziet, de laatste keer dat ik een woord tot je richten zal.’

Doodsbleek zonk Bertha op een stoel neer. Tonie verroerde zich niet. Een oogenblik bleef zij onbewegelijk zitten, de oogen gesloten, de hand tegen het hart aangedrukt. Hij kende dat gebaar.

Langzamerhand kwam zij bij en sloeg eindelijk de oogen weer op. Zij weende niet, maar leed veel; op het eens zoo zacht besneden gelaat had de smart haar scherpen stempel gedrukt.

Droevig zag zij hem aan en zeide:

‘Tonie, waarmede heb ik dit verdiend!’

Toen voelde hij dat zijn toorn smolt als de sneeuwvlok voor den adem der lente. Zijn hart, dat hij verstaald had geacht, werd week; zijn vast besluit bezweek voor het medelijden. Toch wist hij zich te vermennen, en zoodra zij de armen uitstreekte wees hij haar gebiedend terug.

‘Zeg mij wat je verlangt, Bertha.’

Aangemoedigd door zijn zachteren toon, antwoordde zij nu:

‘Wien van ons beiden, denk je dat het dieper grieft, wanneer je als een dief en inbreker hier binnenkomen moet, jou, die alles om mijnentwil doen kunt, of mij, die den schijn moet dragen dat ik zulk een vernedering verg? Zag ik je niet honderdmaal liever met opgericht hoofd hier ingaan, voor iedereen, wat je nu alleen voor mij bent, de heer van mijn hart. Ik kan weinig, maar toch iets, doen en daarom verzocht ik je nog eenmaal te komen. Misschien zal 't spoedig met mij uit zijn, dan ben je vrij en kan je altijd denken dat een vrouw, die je boven alles liefhad, je op haar sterfbed gedankt en gezegend heeft. Ben ik krachtig genoeg om alles te doorstaan, Tonie, onthoud mij dan den steun niet zonder welchen ik niet meer leven kan.’

Zij wachtte een oogenblik en ging een schrede vooruit, haar oogen angstig op de zijnen gevestigd, maar Tonie week terug. Zijn kracht was gebroken, maar hij dacht nog aan vluchten. Zijn hart snakte naar vrijheid, en kon toch van zijn boeien niet scheiden.

Alsof zij zag dat hij weifelde voer zij plotseling op een veel krachtigeren toon voort:

‘Ik heb op een middel gedacht om je een recht te geven hier zoo dikwijls te komen als je zelf verlangt en

ik heb het gevonden. Ja, wat meer is, ook hij keurt het goed, en is van plan je zelf te vragen of je peet van ons kind wilt worden!’

Bertha had zich vergist, de herinnering aan Wandelheem bedierf alles. Zijn koud, bleek gelaat rees voor Tonie's oogen tusschen hem en Bertha op, en de haat tegen dien man verstikte elk zachter gevoel in zijn borst. Hij verachtte hem, en kon tegelijkertijd in zijn binnenste de vraag niet smoren, wie op dat oogenblik de verachtelijkste van hen beiden was. Hij speelde met liefde, hij speelde met zedelijkheid, hij speelde met zijn mannelijke waardigheid, en dat spel walgde hem!

Moest hij ook met geweld zijn medelijden onderdrukken en die vrouw van zich afstooten, alle banden van liefde, mededoogen of dankbaarheid zou hij breken en nimmer Rosorum terugzien. Een lang verkropte woede klonk uit zijn toon toen hij haar toeriep:

‘Dit ontbrak er nog aan! Neen, Bertha, de maat is vol! O! waarom hebben wij niet dadelijk die onzinnige neiging verstikt, zoodra zij ontwaakte in ons hart? Dit was misschien al te moeilijk, wij wisten niet wat wij deden, wij waren krankzinnig toen wij van liefde spraken! Maar daarna hebben wij volop tijd gehad om natedenken, en wat zwakheid was, is misdaad geworden! Waarom schrik je? Heb je dan geloofd dat wij goed handelden, alleen omdat wij ons zelve wijsmaakten dat er geen kwaad in stak? Heb je dan nooit bemerkt dat wij van den eersten handdruk tot op den regen van kussen, waarmede wij elkanders lippen bedekten, immer verder, immer verder zijn gegaan? Hield je dat alles altijd nog voor reine, schuldelooze vriendschap? Voorzeker, ik heb wel het allerminst recht je iets te

verwijten, maar bij God, ik kan niet gelooven dat je met zulk een blindheid zoudt geslagen zijn! O! je liefde was een schoone bloem, die ik gaarne levenslang had gekoesterd, maar, evenals de roos die je voor mij pluktet, schudde zij haar blaadjes af toen je haar mij schenken wildet, en al wat je geven kon was een dor geraamte.

Nog is het tijd. Laat ons niet wachten totdat het te laat wordt! Ondanks al de vrouwelijke slimheid waarmede je zijn argwaan slapend hebt gehouden, wordt zijn aandacht eenmaal opgewekt en wat dan? O! ik weet het, je telt dat gevaar niet, je minacht dien man, maar wie zal 't zijn die voor jou en voor je kind zorgt wanneer je ons eindelijk tegenover elkander hebt geplaatst?

Neen, Bertha, je hebt mij voortgesleept op een weg, die ons beiden naar een moeras voert waarin wij moeten verzinken, doch van nu af ga ik geen stap verder! Stil antwoord niet, het zou tot niets leiden. Ik ben besloten, ik wil besloten zijn! Vaarwel!

Met deze woorden stooft Tonie de kamer uit en de donkere trap af. Hij vergat dat de voordeur gesloten was en herinnerde 't zich eerst na meerdere vergeefsche rukken. Toen ging hij haastig de voorkamer binnen, bevreesd dat Bertha, naar wie hij niet had omgezien, hem mocht volgen.

Tastend bereikte hij het venster, opende de blinden en schoof het raam omhoog. Hij bukte 't hoofd om zich door de opening heen te wringen, had reeds één voet buiten gezet, toen een hand hem in de borst greep en een pistool hem op den mond werd gezet.

Vaalblauw viel het maanlicht op Wandelheem's bleek gelaat.

‘Inbreker, je bent gesnapt! Ik zou je kunnen neer-

schieten als een hond, maar ik wil mij herinneren dat ik je eenmaal de vriendenhand heb gereikt. Tusschen mannen van eer wordt zulk een zaak op deze wijze afgedaan.'

Hij trok een tweede pistool uit zijn jaszak en hield Tonie de beide wapenen voor.

'Ik weet echter dat je niet schieten kunt, en wil geen misbruik maken van mijn overmacht. Vraag mij vergiffenis in Bertha's tegenwoordigheid en je kunt ongedeerd vertrekken.'

Bij de laatste woorden had Wandelheem Tonie losgelaten, die nu recht voor hem stond, de armen over de borst gekruist, onder de gefronste wenkbrauwen hem een somberen blik toezendend vol lang opgekropte haat en oogenblikkelijke woede.

'Geef,' sprak hij op een der pistolen wijzend; zijn stem was schor.

'Je wilt vechten?' vroeg Wandelheem op een toon, die bijna bang klonk.

'Ja!'

Een oogenblik stond de luitenant besluiteloos; een zenuwachtig trekken van zijn mond drukte nu inderdaad vrees uit. Toen herhaalde Tonie tergend:

'Ja, luitenant.'

Een nijldige blik schoot uit Wandelheems oogen. Hij prevelde iets onverstaanbaars, reikte Tonie een pistool over, wees hem op een geopende doos, die onder de tuinbank stond, en zeide:

'Laad, ginds zijn patronen.'

'Ik kan 't niet.'

Een snelle glimlach trilde om Wandelheems lippen. Kalm laadde hij het pistool en gaf het Tonie in handen. Daarop mat hij den afstand tot waar zij op elkander

zouden toelopen, en wees met den loop van zijn pistool naar den hemel.

Een zware wolk trok juist over de maanschijf heen, een breede strook donker blauwe lucht bezaaid met sterren achter zich latende.

Tonie begreep zijn bedoeling, zwijgend wachtten zij het licht af.

De linde ruischte aan den overkant, een huivering liep over Tonie's leden heen, hij dacht aan den bank in den tuin en aan den avond van zijn aankomst.

De wolk was voorbij. Doodsch staarde de natuur hen aan.

Nu hieven zij hunne wapenen omhoog en gingen op elkander toe. Twee schoten smolten samen in ééne knal.

Tonie stortte voorover.

Was het de echo of een kreet uit het huis, die antwoordde?

Wandelheem ging op den getroffene toe en knielde naast hem neder.

Op de eerste verdieping werd driftig een raam opengeschoven. Blauwwit gleed het maanlicht langs een vrouwen-gedaante, die zich over het kozijn heenboog. Met een rauwen gil viel zij in de kamer terug.

‘Breng nu je bastaard voort,’ riep Wandelheem uit. Op langzamen sarrenden toon voegde hij er bij:

‘Als 't je nog mogelijk is.’

MARCELLUS EMANTS.

Fanny.

De kinderen aten vooraf. Eerst had zij er niet in willen toestemmen. Waarom moesten die lievelingen in hunne gewoonten gestoord worden? Wie niet genoeg van zijn vriend hield om het bijzijn van diens kinderen te willen verdragen, wanneer hij aan den huiselijken disch genoodigd werd, deed beter eene dergelijke uitnoodiging niet aantenemen.

Jan had kalm toegehoord, en haar op zijn bedaarde manier weten te beduiden, dat hij niet ter wille van zijn vriend, Frans, maar voor haar zelve de kinderen niet aan tafel wilde hebben. Sinds haar bevalling at zij heden voor den tweeden keer beneden. Zij was immers nog te zwak om al die drukte te kunnen verdragen.

Toen had zij toegegeven, doch was er op blijven staan, dat het eten voor Cleo en Ro niet naar de kinderkamer zou worden gebracht. De kinderen mochten volstrekt niet het gevoel hebben, dat zij werden weggestopt of ook maar bij een vreemde achtergezet.

‘In 's hemelsnaam’ had Jan geantwoord, begrijpende dat zij onverzettelijk aan dit laatste besluit zou vasthouden. Tante Bee, die op zijn beslissing gewacht had, was daarop het speeltafeltje in de eetkamer gaan dekken, na verzekerd te hebben dat zij alles wel naar aller genoegen in orde brengen zou. Daaraan twijfelde dan ook niemand.

Tante Bee heette eigenlijk Berenice; Cleo en Ro waren afkortingen voor Cleopatra en Robert.

Voor een Hollandsch burgergezin, dat gedurende een achttal jaren in een stille straat van een provinciestedje gewoond had, klonken deze namen zekerlijk ongewoon. Van peetooms of tantes waren zij niet afkomstig, maar Fanny - die zelve naar Fanny Lewald genoemd was, terwijl haar oudere zuster Berenice, als zegenbrengster, heette - had van haar vader de zonderlinge liefhebberij overgeërfd haar kinderen met vreemde namen te bedelen, liefst aan beroemde personen ontleend. Aldus had de bewondering voor Cleopatra, welke zij van haar jeugd af gekoesterd had, den naam harer oudste dochter onherroepelijk vastgesteld, terwijl haar dwepen met Schumann's compositiën den naam van het tweede kind, en haar ingenomenheid met Musset dien van nummer drie had bepaald.

Jan had met leedwezen dezen familietrek in zijn vrouw ontdekt, maar reeds in de eerste maanden van zijn huwelijk ingezien, dat het verkeerd zou zijn haar daarin tegentegaan. Haar prikkelbaar gestel moest zooveel mogelijk worden ontzien, en wel vooral door een groote mate van toegeeflijkheid waar het punten van ondergeschikt belang gold. -

Ro had het amper opgelet, dat zij vroeger dan anders aten en aan een gedekt speeltafeltje moesten zitten, terwijl op de groote tafel als gewoonlijk servetten, borden,

glazen enz. prijkten, en zelfs - wat ongewoon was - twee schalen met vruchten en een menigte kleine snoeperijen. Ro was in het algemeen weinig opmerkzaam, zoodat pa wel eens nadenkend het hoofd schudde, wanneer hij in de droomerige, blauwe oogen naar een spoor van verstandsontwikkeling zocht. De dokter echter was niet zoo ongerust over Ro; de jongen at als een wolf, en kwam op zijn tijd door de noodzakelijke kinderziekten heen. Een geleerde zou er wel nimmer uit hem groeien, doch wat deed dat er toe? Minder ingenomen was hij met de bleeke, levendige Cleopatra, die geheel het tegendeel was van haar stompen, gezonden broeder.

‘Dit wordt nu nog aardig gevonden’ placht hij tegen anderen te zeggen, wanneer Cleo het uitgegild had van plezier, zonder dat iemand de aanleiding van die opwinding wist te ontdekken, of wanneer zij de kleine handjes krampachtig samenknep, blijkbaar onder den invloed van een te vroeg ontwikkelde fantasie, die haar allerlei zonderlinge beelden voor oogen tooverde.

‘Later beziet men die dingen uit een geheel ander oogpunt.’

Cleo kon 't maar niet vatten dat er een vreemde heer zou komen eten. Het verschijnsel was in Jans huishouden ook ongewoon. Terwijl tante Bee vleesch sneed, nu en dan een blik naar de groote tafel werpend die zij geheel alleen in orde had gebracht, omdat Mijntje mevrouw helpen moest, werd zij met vragen bestormd. Wanneer zij dan niet terstond toelusterde, riep Cleo immer driftiger: ‘tante Bee, tante Bee! tante Bee!!’ totdat de goede vrouw het levendig nichtje aankeek en haar vragen beantwoordde:

‘En waar heeft die meneer gisteren gegeten tante?’

‘Dat weet ik niet, lieve.’

‘Och! tante, u weet het wel. U moet het weten tante! Toe, zeg het?’

‘Ik denk op reis, Cleo - Netjes eten Ro, die mijnheer houdt alleen van kinderen die netjes eten.’

Ro hield even met kauwen op, sloeg de droomerige oogen omhoog, maar antwoordde niets. Cleo zweeg ook een oogenblik stil, zij begreep niet goed wat ‘op reis’ beduidde, maar, zich herinnerend hoe tante voor het eten verteld had dat er een meneer zou komen, die een vriend van paatje was, doch heel ver weg woonde, vroeg zij of hij gisteren heel ver weg had gegeten.

Tante zeide van ja. Heel ver weg, in een land waar apen en tijgers zijn, zoo als er in Ro's nieuw platenboek staan. Daar woonde die meneer, en, omdat hij veel van paatje hield - net zooveel als Cleo van den kleinen Anton, die naast hen woonde - was hij hier gekomen.

‘En komt die meneer nu alle dagen hier eten, tante, en ontbijten ook?’

‘Wel neen, Cleo, alleen van daag.’

‘En morgen, tante, gaat hij dan weer heel ver weg, naar dat land waar apen en tijgers zijn?’

‘Dat weet ik niet, kind.’

‘Ach! u weet het wel, tante; u wil 't niet zeggen.’

‘Ik weet het heusch niet, Cleo, maar als hij straks komt, kan jij 't hem zelve vragen. Eet nu je peertjes op, en dan gaan wij naar boven.’

‘Krijgen wij geen chocolaadje, tante?’

‘Ik moet een chocolaadje hebben,’ grijnde Ro plotseling.

‘Je zult alles krijgen als je zoet bent, maar als je huilt, krijg je niets. Wanneer mama, papa en die me-

neer gegeten hebben, mogen jelui op het dessert komen en dan zal je chocolaadjes krijgen.'

Maar half tevreden over dat uitstel, aten de kleinen hunne peertjes op, waarbij Ro zich rijkelijk met bessensap besmeerde. Tante Bee had intusschen een blik op de pendule geworpen, en begon nu de kaarsen van de hanglamp aantesteken, voorzichtig haar dikke hand ophoudend zoodat er geen uitgebrande stukjes lucifer op den gedekten disch konden neervallen. Daarna stak zij de twee kaarsen aan, die op den schoorsteen ter weerszijden van de kleine pendule prijkten. Ook moest het tafeltje worden afgenomen, waaraan Cleo en Ro hadden gegeten, en eenige kruimels op den grond weggeveegd, terwijl gedurende die laatste werkzaamheden de kinderen niet uit het oog mochten verloren worden, wier kleine vingers niets met rust konden laten. Toen zij ook hiermede gereed was, wierp tante Bee een laatsten blik in de kamer rond. Zij vond dat het er nu, behagelijk verlicht en verwarmd, in alle opzichten gezellig was.

Voor hem, die weet hoe een daagsche zitkamer er gewoonlijk uitziet in een huishouden waar kinderen zijn, was het duidelijk dat er op dezen dag bijzonder veel zorg aan het eenvoudig gemeubeld vertrek was besteed. Niet alleen dat er geen speelgoed slingerde, en dat de kinderstoeltjes met het hobbelpaard in een hoek achter den bonheur du jour waren geschoven, maar de geel katoenen overgordijnen, die nooit werden gesloten, hingen in statige plooiën voor de ietwat vervelooze blinden neer, de kachel, die tot laat in het voorjaar werd aangehouden om de vochtigheid te keeren, had een extra-beurt gehad, en geen snippertje papier verontreinigde het tapijt dat evenwel op de naden al begon te vergrauwen en menige zooge-

naamd verdwenen vlek liet doorschemeren. Ook in het behang waren strepen, plekken en scheuren, doch hieraan kon tante Bee weinig doen. Zooveel mogelijk had zij er stoelen voor geplaatst, en zelfs de piano met hetzelfde doel een paar palm van zijn plaats geschoven. Op den schoorsteen waren alle speldendoosjes, sigarenpijpen, klosjes garen en uitgeknipte poppen verdwenen, welke de verschillende leden van het huisgezin gewoon waren aldaar te bewaren. Op het kastje aan den overkant, dat binnen-in het ontbijtservies, in twee laadjes de lepels, vorken en messen, boven-op eenige boeken, benevens de laatst aangekomen couranten herbergde, was alles netjes geschikt en het stof op de ledige plaatsen zorgvuldig afgenomen. Tante Bee had gaarne ook de boeken eens uitgeklopt, maar zij kende de grenzen van haar gebied en zette nooit een voet daarbuiten. De eenige vrijheid, die zij zich van daag veroorloofd had, bestond in het opzetten van het dessert. Jan had uitdrukkelijk bepaald; 'geen extraatjes voor mijn vriend Frans. Hij weet dat ik een fijne flesch zal opentrekken, omdat het de eerste maal na mijn huwelijk is dat hij mij bezoekt, maar allen verderen omslag zou hij als een beleediging voor onze oude, beproefde vriendschap beschouwen.' Een ledige tafel had echter iets zoo onvriendelijks in tante Bee's oog, dat zij zich niet had kunnen bedwingen het overdadig dessert - eigenlijk was zij ook daarin buiten haar boekje gegaan - aanstonds optezetten om daardoor al het wit van lakens, servetten en borden een beetje optevroolijken.

Juist wilde zij met de kinderen de kamer verlaten, toen Fanny binnentrad.

Als verblind door het ongewone licht bleef de lange,

tengere gestalte op den drempel staan. Het fijne, bleeke gelaat door een gehaakt katoenen doekje, als een rozeroode lijst omgeven, beschreef een halven cirkel opdat niets aan haar verbaasden blik zou ontgaan. Zij had moeite haar boelige huiskamer te herkennen.

Eerst sloeg tante Bee haar met eenige ongerustheid gade, maar weldra bemerkte zij dat haar zorgen niet vruchteloos waren geweest. Fanny's matte blik werd allengs helderder, haar droevig gesloten lippen vertrokken zich tot een zenuwachtig lachje, en met blinkende tranen in de oogen stak zij haar lange, dunne hand uit.

‘Dank Bee, dank beste zuster. Wat zouden wij toch aanvangen zonder jou? Kijk, ik heb het al zoo dikwijls gedacht. Jan had veel gelukkiger kunnen zijn...’

Zij kon niet voleinden. Met een uitdrukking van schrik op haar rustig gelaat had Berenice haar de hand op den mond gelegd.

‘Stil, stil!’ riep zij uit ‘wat zijn dat voor woorden? Ga nu maar zitten en vermoei je niet met staan. Ik zal de kinderen eens gauw boven aan het spelen helpen, en dan kom ik terug.’

Tante Bee ging met Cleo en Ro heen, Fanny bleef alleen achter. Zoodra het gehaakte doekje was afgelegd dwaalde haar blik nogmaals de kamer rond, van het glanzend marmer van den schoorsteenmantel naar het glimmend mahoniehout van de stoelen, van den helderen spiegel in den bonheur du jour naar het krijtwit tafellinnen en van het blinkend glaswerk achter de borden naar het lichtend verguldsel van de hanglamp, een geschenk van Frans in hun huishouden.

Zij kon tevreden zijn, geen stofje was meer in al dien glans te ontdekken, de kamer blonk van vlekkelooze on-

schuld, en met innig welbehagen snoof zij de geuren van boenwas, schoon linnen en potloodsel op, welke door de klimmende warmte haar uit al die zelfbewuste reinheid tegenstraalden. Zelden ondervond zij een dergelijk genot; de kinderen bemorsten en bedierven te veel. Het speet haar slechts dat tante Bee er de hand in had gehad; zij kon het niet verdragen dat men haar den veldheersstaf trachtte te ontnemen.

Gelukkig troostte haar de gedachte, dien morgen uit haar bed zelve de bevelen te hebben gegeven; tante Bee was in allen gevalle slechts eene uitvoerende macht geweest. De model-huisvrouw, de model-moeder, de model-echtgenoot bleef zij immer alleen. Niet licht vatte zij haar taak op, en ongaarne gaf zij er het kleinste deeltje van uit de handen, maar als belooning eischte zij ook het recht de onwankelbare overtuiging te mogen koesteren van eigen meerderheid.

Zij had dus niets aantemerkten gevonden. Geen gedruisch van kinderen leidde haar af. Het was zoo stil in huis, dat zij het eentonig tiktak van de Friesche gangklok, die Jan van zijn vader had geërfd, duidelijk hooren kon. Deze kalme maatslag van den rusteloozen tijd, bracht haar in dien eigenaardigen, mijmerenden toestand, waarin zij zoo gaarne verviel. Dan sluimerden haar gedachten niet in, of zwierven teugelloos rond gelijk bij anderen, maar met een buitengewone kracht bleven zij op één punt gevestigd, en dat punt was altijd dezelfde beschouwing van eigen voortreffelijkheid, dezelfde vergelijking van eigen deugden met die van anderen en hetzelfde zoeken naar middelen om altijd hooger te stijgen naar een onbereikbaar standpunt, ver boven het menschedom verheven. Wie haar in die overpeinzingen

gezien had, den mond half geopend, den altijd wazigen blik staroogend in de verte gericht, de bewegelijke armen met de magere vingers slap neerhangend in den schoot, en de lange tengere gestalte ineengezakt totdat zij bijna den indruk maakte van dik te zijn, zou eene gelijkenis tusschen de twee zusters hebben ontdekt, die in gewone omstandigheden niemand opvallen kon. De gezette, goedige Bee, wier zenuwleven zich niet ver boven het peil der stompzinnigheid verhief, bracht op den oppervlakkigen toeschouwer zulk een geheel anderen indruk teweeg dan de slanke, prikkelbare Fanny, wier onrustige geest op elk gebied van kennis en kunst zwerftochten ondernam, dat hij de lichamelijke overeenkomst welke de dunne, bleeke lippen, de dof grijze oogen met de neerhangende oogleden en de fijne, beenige lijnen van den neus aanboden, in den regel over het hoofd zag. -

Het krassend geluid, waarmede een sleutel in de voordeur werd omgedraaid, stoorde hare overpeinzingen. Zij wist dat het Jan was met zijn oudsten vriend, dien zij zelfs niet van uiterlijk kende, daar hij reeds voor haar huwelijk Nederland verliet, en met grillige koppigheid nooit zijn portret had laten maken.

Zij stond op. De deur ging open, en de heeren traden binnen; eerst de groote, breedgeschouderde Frans met den lachenden trek om de frisch roode lippen, den gullen blik in de donkerbruine oogen en den oosterschen gloed op het kleine stuk wang dat de volle, zwarte baard overliet. Achter hem volgde Jans onbeteekenende gestalte, van wiens vale kaken, door een dun, blond baardje omsloten, de zorgen alle uitdrukking hadden weggevaagd op die eener groote goedhartigheid na, waardoor nog steeds het zacht blauwe oog iedereen voor zich innam.

Met uitgestrekte hand trad Frans op Fanny toe. Zoodra Jan hem had voorgesteld en hij haar vingers omvatte, die hij nauwelijks drukken durfde, zoo fijn en breekbaar dunkten zij hem, zeide hij:

‘Mevrouw, wil u aan den oudsten vriend van uw man...’

‘Zeg: besten,’ viel Jan hem in de rede.

‘Aan den besten vriend dan van uw man vergeven dat hij zoo maar tegen het etensuur tot u durft te komen, zonder zich door een deftig bezoek te hebben aangekondigd?’

Fanny glimlachte flauw, maar Jan antwoordde in hare plaats:

‘Ben ik je niet zelf komen uitnoodigen?’

‘U hoort het, mevrouw, hij neemt de schuld op zich. Evenwel, indien mij de tijd niet had ontbroken, zou ik behoorlijk mijn opwachting hebben gemaakt. Gisteren avond ben ik eerst uit Parijs aangekomen en van morgen klopte hij al met zijn uitnoodiging aan.’

Nu eerst zeide Fanny op slependen toon:

‘Tegenover ons behoef u de regels der etiquette niet inachttenemen. U is wel beleefd van een uitnoodiging te willen spreken, terwijl u ons de eer aandoet ons eenvoudig middagmaal te deelen. Wij behooren niet tot de bevoorrechten die uitnoodigingen kunnen doen. In den struggle for life moeten wij al hard strijden om het hoognoodige voor de kinderen te veroveren. Aan een beetje overdaad, waarop wij goede vrienden zouden kunnen onthalen, is voor ons geen denken. Ons bestaan gaat op in een aanhoudenden kamp met de kleingeestigste beslommingen van het leven; wij slapen langzaam in en verstompen. O! ik kan u verzekeren...’

‘En toch moet je niet denken’ viel Jan eenklaps in, ‘dat wij geen onkosten voor je hebben gemaakt. Aan-

schouw dit dessert! Sedert onze bruiloft hebben wij zooveel lekkers niet bijeengezien. Frans, je wordt van snoeplust verdacht en weet je door wie? Door de dame, die juist binnenkomt. Veroorloof mij je voortestellen:

Mijnheer Frans van Doorning, mijn schoonzuster, algemeen bekend onder den naam van tante Bee, meer bijzonder door Fanny en mij de goede engel van ons huis genoemd.'

'Tante Bee lachte verlegen, boog en keek Frans niet aan, maar toen Jan, dreigend een vinger opheffend, voortging:

'Tante Bee, tante Bee, mijn vriend Frans neemt je dit prachtig dessert zeer kwalijk,' antwoordde zij:

'Kom, Jan, als je voor je besten vriend geen extraatje op tafel duldt, voor wien zal je 't dan doen?'

'Tante Bee, je hebt gelijk, ik geef mij gewonnen!'

Ondertusschen had Fanny haar doffen blik herhaaldelijk van Jan naar zijn vriend en weder terug laten dwalen. Zij kon het niet begrijpen hoe twee mannen die zó ongelijk door de natuur en door de fortuin waren bedeed, dat zij beiden evenver, doch naar verschillende kanten van de gulden middenmaat schenen aftewijken, ooit dikke vrienden waren geworden. Toch had Jan haar dikwijls genoeg verteld, hoe zij, door een gril van het lot op school naast elkander geplaatst, reeds op zeer jeugdigen leeftijd elkanders vertrouwen hadden genoten en bevriend waren gebleven ondanks de geheel uiteen-loopende wegen, welke de omstandigheden hen genoodzaakt hadden inteslaan. Van Doorning had gestudeerd en was de wereld ingegaan, Jan was eerst bij de posterijen geweest, toen gemeente-ontvanger geworden en had het nooit verder dan Brussel gebracht.

Door Tante Bee gewaarschuwd bracht Mijntje spoedig

de soep op tafel, Fanny wees Frans de eereplaats naast haar aan en duldde niet dat Bee diende, daar zij van heden af hare rechten hernam. De geduldige zuster liet haar met ijver beginnen; dat zij halverwege zou moeten inspringen wist zij bij ondervinding.

Zoodra dit eerste gerecht was verdwenen, heette Jan met een glas wijn zijn ouden vriend, dien hij heden voor het eerst aan zijn tafel mocht zien, hartelijk welkom. Fanny volgde zijn voorbeeld met een glas rood getint water; onvermengde wijn deed haar duizend hamers in polsen en slapen kloppen. Daarna kwam zij op het thema terug dat Jan zoo plotseling had afgebroken:

‘In vergelijking met hetgeen u gewend is, mijnheer van Doorning, wacht u een pover maal. Van geurige champignons, truffels, morilles en al wat meer een verwend verhemelte streelen kan, van Oostersche, Fransche, Italiaansche en andere vreemde spijzen, welke de maag opwekken en prikkelen, komt bij ons nooit iets in. Wij moeten het met de kruimkens stellen die van de tafel des levens vallen, en ik bewonder inderdaad uw goedheid, die geen verachting toont voor zulk een Spartaanschen eenvoud.’

‘Maar mevrouw, gelooft u niet dat het gezelschap van een vriend, met wien men een leven van tien jaren te bespreken heeft, een beteren geur aan de eenvoudigste spijzen geeft dan alle morilles, truffels en champignons der wereld? Bovendien kan ik wel zien dat u weinig heeft gereisd, anders zou ik het u niet behoeven te verzekeren dat het fijnste Fransche maal in den besten restaurant nooit de vergelijking kan doorstaan met den vaderlandschen pot in den huiselijken kring.’

‘Hoor je 't, Fanny?’ riep Jan, met een ouderwetsche opflikkering van geestdrift uit.

Fanny hoorde 't, doch geloofde 't niet, en Frans zag aan haar oogen dat zij hem van een beleefde onoprechtheid verdacht. Daarom vervolgde hij:

‘Wanneer ik - de verwende reiziger, volgens uw oordeel - morgen een vrouw vind, die veel van een rustig leven en nog meer van mij houdt, verzeker ik u dat zij binnen weinige dagen eene uitnoodiging van mij ontvangt om voor de jaren die wij samen nog te leven hebben, mij elken dag zulk een eenvoudigen huispot te koken. Als zij het aanneemt huren wij de eerste de beste woning in uw buurt, en zetten - indien 't van mij afhangt - na onze huwelijksreis geen voet meer over de grenzen!’

‘Dat vind ik een kostelijk plan,’ hernam Jan op denzelfden toon. ‘Wij houden je aan je woord. Fanny, wij moeten naar een vrouw en naar een huis voor hem uitzien. Bij je bruiloft bestijg ik nog eens mijn Pegasus en zing mijn zwanenlied. Alle Donderdagen komen wij bij elkaar, dat is afgesproken. Ik zeg Donderdag ter herinnering aan onze vroegere muziekavonden; je weet wel toen ik nog fluit blies. De eene week eet jij hier, de andere leggen wij bij jou ons anker neer, en tante Bee mag altijd mede komen, niet waar?’

Tante Bee kleurde met neergeslagen oogen toen Frans haar aanzagen, door het opheffen van zijn glas zijn instemming met die woorden te kennen gaf.

‘Frans heeft gelijk,’ ging Jan voort. ‘Er gaat niets boven het huiselijk leven. Een viertal geliefden te bezitten met wie je licht en schaduw deelt, voor wie je hart klopt en wier harten voor jou kloppen, die je zwakheden niet breed uitmeten, maar vergeven, die je goede eigenschappen niet minachten, doch op prijs stellen, die je gelukkige oogenblikken medegenieten en je sombere

dagen verhelderen, dat is al vroeg mijn dierbaarste wensch geweest.

Ik heb er zelfs verzen opgemaakt.

Zoo dikwijls ik mij alleen voelde, verlaten op de wijde wereld, verlangde ik altijd naar een trouwe borst waartegen ik mijn hoofd kon aanleunen, wanneer het moe was van den arbeid, of waaraan ik mijn tranen verbergen kon, wanneer ik gegriefd werd in het maatschappelijk leven.

Een klein plekje op aarde het mijne te mogen noemen om het tot een paradijs te kunnen maken voor een wezen dat ik aanbad, dat was de droom van mijn jeugd, dat was het ideaal in mijn versjes bezongen, dat was het eenig doel waarheen ik streefde.'

Half mijmerend had Jan gesproken, zijn oogen in de verte gericht, als zag hij daar dat droombeeld zijner jeugd, dat ideaal zijner verzen, dat eenig doel terug. Hij had zijn levensstrijd op geen uitgestrekt terrein gestreden, maar in enge, benauwde ruimten woekeren de zorgen, die schimmelplanten, nog weliger dan elders voort. Die zorgen hadden vroeg zijn haar doen vallen, zijn wang verbleeken, den glans van zijn oog verflauwen. Nooit was zijn ideaal verder van hem verwijderd geweest dan tegenwoordig, en nu Frans het in zijn geheugen terugriep, sprak hij er van op dien langzamen, mijmerenden toon, waarop hij aan Cleo en Ro zijn geliefkoosd sprookje uit Andersen voordroeg: dat van het verloren paradijs.

Die toon trof Frans, en plotseling wendde hij den blik naar Fanny heen; een gedachte, die nog nooit bij hem was opgekomen, stond hem eensklaps voor den geest..... Maar neen, het kon niet waar zijn; er lag niets onaangenaams in den glimlach waarmede zij hem

aankeek. Wel was haar blik zoo dof, dat hij haar van domheid verdacht; doch een boosaardigen trek ontdekte hij niet op het bleek gelaat.

Ondertusschen had ieder, door de stille zorgen van tante Bee, zijn deel aan warm rundvleesch met erwten genoten. Weinig ontsnapte haar oplettenden blik, en wanneer de meid verzuimde een schoone vork te geven of een tweeden keer met de aardappelen rondtegaan, stond zij onhoorbaar van haar stoel op en herstelde de fout, zonder dat iemand door hare zorgen werd gehinderd, of het gesprek zelfs maar een oogenblik werd gestoord. Bovendien wist zij in de kleine pauzen, die bij te weinig bediening onvermijdelijk zijn, uitstapjes naar de kinderkamer te maken, en goede tijdingen van daar medetebrengen, die zij bewaarde voor het geval dat Fanny haar ondervragen zou. Fanny ondervroeg haar echter niet.

Nu stootte zij Jan aan met de woorden:

‘Zou je nog niet een stukje snijden?’

De noodzakelijkheid van ten tweeden male het groote, scherpe voorsnijmes te hanteeren werd den gastheer bespaard. Tante verzekerde wel dat er op uitdrukkelijk verlangen van Jan niet veel meer volgde, doch toen deze van den schotel, dien Mijntje iets te vroeg binnen bracht het deksel afnam, plaagde Frans de goedige tante er mede dat zij het rundvleesch had aangeprezen uit vrees dat hij anders te veel bloemkool eten zou. Hij wilde echter de keukenmeid volstrekt niet beleedigen en was dus wel genoodzaakt een plaatsje voor de bloemkool opentehouden.

Plotseling merkte Fanny met schrik op dat zij het zuur hadden vergeten. Onder een stroom van verontschuldigen over haar vergeetachtigheid, haar onhandigheid, haar slechte vervulling van de plich-

ten welke op een gastvrouw rusten, en al wat zij meer verzinnen kon om zich te vernederen, bood zij het haar gast aan. Zij had hem gewaarschuwd dat hij 't slecht zou hebben, maar smeekte hem toch haar op elk verzuim oplettend te maken. Zij wist zoo gaarne hoe of 't hoorde en had zoo zelden gelegenheid daarin een lesje te nemen. -

Jan bracht het gesprek op het reizen in het algemeen en op de omzwervingen van zijn vriend in het bijzonder. Na eerst een jaar door Amerika te hebben gezworven, was van Doorning acht jaren in Oost-Indië werkzaam geweest en had hij ten slotte door Italië, Oostenrijk, Zwitserland en Duitschland nog een tiental maanden rondgetrokken alvorens naar het vaderland terugtekeeren.

Frans vertelde gaarne en goed. Hij had veel gezien en er de indrukken frisch van bewaard. Zoodra hij in vuur geraakte traden de kleinste bijzonderheden van elk tooneel dat hij had aanschouwd hem met onverflauwde helderheid weer voor den geest, en wanneer hij dan in herinnering die tien rijke jaren nog eenmaal doorleefde, schilderde hij met zulk een gloed van verven, dat hij ook minder prikkelbare naturen dan Fanny gemakkelijk medesleepte.

Spoedig was zij hem gevolgd, de grenzen over, Europa door, naar Indië heen, en in haar al te werkzame fantasie overdreef zij elke lijn die hij trok, en versterkte zij elke tint die hij aangaf tot er een tooverwereld voor haar oogen opdoemde, die haar even machtig aantrok als ontzet terug deed deinzen.

Sprak hij van Zwitserland dan zag zij een eindeloos sneeuwveld waaruit ongenaakbare ijsspitsen zich hoog in den zwarten hemel verhieven; met doffen donder rolden de lawinen in de peillooze afgronden neer, de bevrozen

beken hingen met lange kristallen over de loodrechte rotswanden heen, en aan het geloei van den storm paarde zich het gehuil van den kloosterhond die een lijk had opgedolven.

Was de tropische nacht zijn onderwerp dan zag zij een vurige zon ondergaan aan den roodgloeienden hemel. Van het onbewolkt uitspansel zonk een luwe koelte bedwelmend zacht op het geschroeid aardrijk neer. Zoete sluimering sloot aller oogen; een zonderling lied ruischte door de hooge kruin van den palm boven haar hoofd, een ongekend genot doorstroomde haar ziel... O! waarom kon zij thans niet sterven?

Maar Frans sleepte haar voort naar den Bromo en zij hoorde den onderaardschen donder in den vulkaan. De lava rees omhoog en gloeide haar tegen, heete fonteinen sprongen rond haar op, duizenden voeten hoog, vurige steenen snelden ten hemel en ploften neer, de aarde dreunde en spleet.... dat was de jongste dag!

Zoo reisden zij van Indië naar Italië, van Italië naar Indië terug, van het carnaval naar het tijgergevecht en van het tijgergevecht naar de eeuwenheugende ruïnen van Egypte, over de blauwe zeeën voerde hij haar naar de stilte van het zengend zuiden, en over de grauwe golven leidde hij haar het gewoel van de stad der nevelen binnen. Eensklaps riep zij uit:

‘O! welk een heerlijkheid dat alles te kunnen zien en genieten, zorgeloos in die wijde wereld rondtedolen, als een vlinder uit elke bloem de zoete geuren zuigend en zich koesterend in den gloed der zon. Zulk een leven is slechts voor weinigen weggelegd. Niet bij elke wieg staat de fee van het geluk om den pasgeborene door een kus te wijden tot haar dienst!’

De zenuwachtige opgewondenheid waarmede zij deze woorden uitte, welke meer op een citaat uit een, geliefkoosden schrijver dan op een plotselinge ontboezeming van eigen gevoel geleken, verbaasde Frans zoodanig dat zich de lust van hem meester maakte tegenover die overdreven bewondering een opsomming van al de ongeriefelijkheden van het reisleven te stellen, die niet minder indruk maakte dan zijn warme schildering van het rijke genot. Hij eindigde met de woorden:

‘En wanneer u daarbij bedenkt dat het voor hem, die veel gezien heeft, ten slotte onmogelijk wordt immer sterke indrukken te krijgen, omdat al wat hij aanschouwt gelijk op zooveel wat hij reeds dikwerf onder de oogen heeft gehad, dan kan u wel begrijpen dat het voortdurend samenzijn met menschen die u volkomen onverschillig blijven, het gestadig dreigend gevaar van ziek te worden ver van allen die u dierbaar zijn, overgeleverd aan de ververmomde dieven die den naam van hotelhouders en gidsen dragen, het lijden van honderden ontberingen, die als weelde-artikelen betaald moeten worden, uitloopt in een vurig verlangen naar een goed, rustig, gezellig leven.’

Fanny begreep het volkomen - O! zij kon zich zoo goed in elken toestand verplaatsen. - Maar was het daarom niet dubbel waar dat iemand, die in het dagelijksch leven evenveel ontbeerde als de reiziger, die de gestadige zorgen als zoovele gevaren steeds voelde dreigen, die ter wille van een huishouden niet alleen met onverschillige, maar zelfs met haatdragende, hardvochtige, slechte menschen te doen had en in geen enkel genot vergoeding vond, even sterk naar de vrijheid en den rijkdom van het reisleven moest verlangen als de verzadigde naar rust en gezelligheid?

Bij elk woord dat zij uitsprak was Fanny's opwinding verergerd; haar blik werd helderder hare wangen rooder. Haar handen grepen zenuwachtig elk voorwerp aan dat zich in haar bereik bevond, om het terstond weder lostelaten en een ander optenemen, te verzetten of omtedraaien. Jan, die er steeds op bedacht was den loop harer gedachten afteleiden, zoodra hij bemerkte dat zij dien zelve niet langer beheerschen kon, en het oogenblik naderen zag, waarin zij zich in haar eigen woorden verwarren zou, brak nu, tot groote verwondering van zijn vriend, het gesprek eensklaps af door den uitroep:

‘Waar blijven de kinderen, tante Bee?’

‘Wij zijn nog zoo ver niet, Jan. Er komt nog een Bavaroise.’

Lachend keerde de huisheer zich tot Frans:

‘Je ziet het: er was niets aan te doen, uithalen moesten wij.

‘Maar Jan,’ hernam tante Bee op eenigszins verwijtenden toon, terwijl zij de Bavaroise op tafel plaatste. ‘Een schotel dien ik zelve gemaakt heb....!’

‘Moet met aandacht genoten worden,’ vulde Frans aan, die zich zoo gaarne dankbaar toonde wanneer men het goed met hem meende.

Aan tante Bee iets te verwijten lag ook in Jans bedoeling niet, daarom stemde hij er terstond in toe het kunststuk van zijn schoonzuster naar waarde te schatten, en noodigde haar uit nu de fijne flesch te geven, die bij zulk een uitgezocht gerecht paste. De zorgzame had den wijn achter de kachel gezet en bracht het groenlak te voorschijn.

Zorgvuldig ontdeed Jan den hals van lak, trok toen de stoffige kurk er uit en schonk Frans in. De dames bedankten.

‘Dat deze keer de eerste van velen moge zijn,’ zeide de gastheer plechtig, terwijl hij met zijn vriend klonk.

‘Als mevrouw het vergunt zal het aan mij niet haperen,’ antwoordde Frans.

‘Laat nu de kinderen komen, tante Bee.’ -

Cleo, als de oudste, stapte het eerst binnen, maar het was haar aan te zien dat zij reeds te veel tijd had gehad om zich zelve bang te maken voor den vreemden heer, die zoo onverwachts uit het land der apen en tijgers in haar leven opdoemde. Hoewel in den regel niet verlegen, durfde zij thans niet naar Frans toegaan, maar drukte zich tegen Fanny aan, zonder haar onderzoekenden blik van hem aftewenden, en met kinderlijken tact om een stukje taart bedelend ten einde zich een houding te geven.

Robert was driester. Hem spiegelde geen al te vroeg ontwikkelde verbeelding onbekende gevaren voor; aan een gedresseerd hondje gelijk stapte hij recht op Frans aan en stak zijn hand uit. Toen deze hem op de knie genomen had, en, over het slanke, blonde haar strijkend, vroeg: ‘vertel mij nu eens hoe je heet?’ sloeg hij de slaperige, blauwe oogen even op, maar antwoordde niet. Een paar volgende vragen hadden geen betere uitwerking, en nadat hij eindelijk: ‘taart!’ geroepen had, werd de kleine door Jan overgenomen.

Paatje gaf aan zijn oudsten zoon een groot stuk van de begeerde snoeperij, noemde hem zijn beste ventje, en vroeg waarom hij zijn naam niet had willen zeggen, maar hij waagde 't niet naar zijn vriend optekijken; want het was hem of hij in diens blik lezen zou: is dat nu het kind waarop je eenmaal zoo trotsch waart, waarvoor je een geheel systeem van opvoeding hebt uitge-

dacht, in welks oogen je het kiemend verstand al meendet te ontdekken toen het nog in zijn wieg te schommelen lag? Hij voelde dat Frans medelijden met hem hebben moest, en dat gevoel deed hem zeer.

Hij vergiste zich echter. Frans zag niet met één oogopslag wat den vader na vele jaren elken dag duidelijker werd. De gezelligheid van dit vriendschappelijk maal, de kalmte van dezen huiselijken kring, de blozende wangen van die twee nette, fijne poppetjes, dat alles gaf hem te zamen een indruk van stil geluk, die te zeer in overeenstemming was met zijn eigen stemming van zwervenszatheid en zijn behoefte aan een rustig leven om hem niet al de schaduwzijden in het leven van zijn vriend zonder moeite over het hoofd te doen zien. Ook leidde Cleo hem af, die zich in een fluisterend gesprek, niet zonder heftige tegenkantingen, door Fanny had laten bepraten om haar vrees te overwinnen en meneer een handje te geven. Frans was dol op kleine meisjes en slaagde er spoedig in met Cleo op zeer vertrouwelijke voet te komen.

Halfweg het dessert werden Fanny een paar woorden door tante Bee in het oor gefluisterd. Met een kleinen schrik, als herinnerde men haar plotseling aan iets onaangenaams, stond zij op, verzocht Frans haar te verontschuldigen en ging heen. Zoodra zij de kamer had verlaten knikte Jan tante Bee toe. Deze knikte terug en zeide:

‘Zij is bijzonder rustig van daag. Mijnheers reisverhalen hebben haar wat afleiding bezorgd. Dat is wel eens heel goed.’

Frans vroeg niet waarom. -

‘Willen wij nu boven een sigaar gaan rooken?’ vroeg Jan, nadat de fijne flesch geledigd was, en de kinderen

van alle schaaltes hun aandeel hadden genoten.

‘Ik ben tot je dienst,’ antwoordde Frans.

Jans kamer lag aan den achterkant van het huis. Zij was bitter klein, maar hij zat er ook zelden. In den zomer kon hij op Zondag-ochtenden - wanneer het geen noordenwind was - door het eenig venster Cleo en Ro in het tuintje zien spelen, dat, behalve een paar vruchtboomen, slechts een berg wit zand rijk was, waarin de kinderen zich met kleine spaden en vormpjes vermaakten. Van dat raam tot aan de deur bestond het vertrek slechts uit een nauwen gang, voor de eerste helft geheel tusschen boeken ingesloten, voor de tweede links met de voortzetting der boeken, rechts met een kleinen schoorsteen en een schrijftafel bezet.

Tante Bee had gezorgd dat de vaalroode overgordijnen, die ook hier nooit werden gesloten, voor dezen keer het gemis aan blinden verborgen, en dat op de schrijftafel een lamp, laag neergedraaid, was aangestoken. Voor een canapé zou er geen plaats zijn geweest in deze pijpenlade, daarom bood Jan den leuningstoel, die bij de schrijftafel behoorde, zijn vriend aan, en zette een geopend kistje sigaren op het met leder bekleede blad neder.

Frans ging niet dadelijk zitten, maar nam eerst de hoog opgestapelde boeken in oogenschouw, als zocht hij er oude bekenden onder terug. Daarna bekeek hij ook de menigte photographische portretten van vrienden

en kennissen, welke Jan boven zijn schrijftafel met spelden in het behangsel had bevestigd, enkelen achter glas, de meesten onbedekt, een paar bijzonder goede vrienden in afzonderlijke lijstjes op de tafel zelve.

Ondertusschen was Jan bij het venster gaan zitten, van waar hij dikke rookwolken naar de lage zoldering blies, die weldra de kleine ruimte met damp vulden en vergeefsche pogingen deden om door de geopende deur van de kleine potkachel te verdwijnen.

‘Het wordt tijd dat jou zwarte baard onder al die physionomieën eens de eereplaats komt innemen,’ zeide hij eindelijk, om de lange pauze te breken, die na het aanbieden van stoel en sigaar was ontstaan.

‘Denk je nog altijd aan dat portret?’ luidde het antwoord. ‘Je weet hoe onaangenaam mij het poseeren is. Ik hoopte dat je mij die pijniging sparen zou.’

‘Integendeel. Het hindert mij elken dag meer dat je er niet bij bent. Ik stap niet van mijn rechtmatigen eisch af en verlang na zulk lang wachten zelfs twee exemplaren, een voor boven en een voor beneden.’

‘Als je er zoo aan hecht zal 't gebeuren, en dan maar hoe eer hoe liever door den zuren appel heengebeten.’

Wederom volgde een lang stilzwijgen. Zoo iets had zich voorheen nooit tusschen hen voorgedaan.

Het was of zij voor de eerste maal in hun beproefde vriendschap geheimen voor elkander hadden en den moed misten er over te spreken. Toch had Jan zooveel op het hart, dat hij altijd gemeend had slechts mondeling aan zijn vriend te kunnen mededeelen. Hij zag alleen niet in op welke wijze hij aan die bekentenis beginnen zou. Van zijn kant had Frans bij al de lichtpunten, die hij in het huwelijk van zijn schoolkameraad geloofde te ont-

waren, eenige raadselachtige schaduwvlekjes bemerkt, welke dringend opheldering vereischten. Hoe echter zijn vragen interichten? Wist hij zelf wel goed waarin eigenlijk het raadselachtige bestond dat hem opgevallen was? Fanny had hem enkele zeer geëxalteerde antwoorden gegeven. Jan had soms plotseling haar rede afgebroken. Eindelijk hadden Jan en Bee uitgemaakt dat Fanny bijzonder rustig was, hetgeen de laatste toeschreef aan de afleiding die hij - Frans - haar bezorgd had. Dit alles was wel vreemd, maar hoe zou hij het vreemde er van onder woorden brengen? Bovendien moest hij voorzichtig zijn, onwillens raakte men soms zeer gevoelige snaren aan. Zou het niet verstandig wezen deze punten voorloopig te laten rusten?

Om iets te zeggen vroeg hij Jan hoe het met de literatuur ging.

‘De poëzie behoort tot de afgezworen goden’ antwoordde zijn gastheer met een ietwat pijnlijken glimlach, ‘een huishouden is de dood voor de kunst. Mijn eigen dichtader heeft opgehouden te vloeien. Ongelukkig is sinds dien tijd mijn belangstelling in hetgeen anderen werken ook verdroogd.’

‘Dat is toch jammer, kerel.’

‘Wat zal ik je er van zeggen? Er zijn talentvollere ingeslapen! De kunst verliest niet veel in een priester van mijn begaafdheden. Je begrijpt dat er weinig tijd voor liefhebberij-studiën overblijft, wanneer je den geheelen dag achter je lessenaar doorbrengt en 's avonds de kinderen moet bezighouden.’

‘Houdt je vrouw zich dan niet met hen bezig?’

‘Wel zeker, als zij niet ziek is, maar dikwijls genoeg moet ik inspringen. Na haar laatste bevalling bijvoorbeeld

is dit de eerste avond dien ik op mijn kamer doorbreng.'

'Zij is toch gezond, je vrouw, niet waar?'

'Ja, en neen. De zenuwen, dat is een lastig ding, waarde vriend. Kalm houden, zegt de dokter! Heel mooi in theorie, maar in de practijk eenvoudig eene onmogelijkheid. Je moet zoo iets ondervonden hebben om je er een voorstelling van te kunnen maken. Twee dagen zal je met de grootste moeite je vrouw voor alle aandoeningen weten te beveiligen, op den derden valt zij in onmacht van schrik omdat er een vogel tegen het venster aanvliegt. En dan de kinderen! O! die begrijpen het zoo goed dat mama rust behoeft! - Ik verzeker je dat ik mijn best doe om alles uit den weg te ruimen wat haar hinderen kan, maar gemakkelijk is die taak niet, en er hoort veel wilskracht toe om het hoofd altijd boven water te houden. Fanny noemt dat den struggle for life. Wij zouden vroeger gezegd hebben: pompen of verzuipen. Je hebt wel eens je meening uitgesproken Frans, dat voor een gelukkig huwelijk de eerste voorwaarde was de goede gezondheid der echtgenooten, blijf bij dat gevoelen; ziekelijkheid is de dood voor de liefde.'

Er sprak een somber sarcasme uit Jans woorden, de bitterheid van een lange worsteling tegen overmacht. Reeds 's morgens was Frans de verandering van zijn trekken opgevallen. In het vrienden-album, dat hij op jeugdigen leeftijd had aangelegd, en waarin elk later portret zijn voorganger niet verving maar vergezelde, had hij zoo vaak opgemerkt hoe het leven zelfs op het lachendst kindergelaat den stempel drukt van ontzettenden ernst. Thans maakte hij die opmerking op het levend model en zij trof hem dieper dan ooit te voren. Hij begreep dat Jans brieven hem slechts de zonzijde van

zijn bestaan hadden leeren kennen, en dat er een diepe schaduw achter dat blijde licht aansleepte waarin hij nu een blik zou moeten werpen. Evenwel, hij kende het huwelijk alleen uit de boeken, en vatte dus ook dien somberen kant veel te dichterlijk op zooals bleek uit zijn vraag:

‘Ben je niet gelukkig?’

‘Ik zou een ondankbare zijn indien ik dat beweerde,’ antwoordde Jan met vuur. ‘Herinner je hoe je mij verliet, gedrukt als ik was onder de kille ellenden van een al te goedkoop vrijgezellen-bestaan. Ik, die altijd behoefte heb gehad aan genegenheid, verloor mijn besten vriend. Spoedig daarna leerde ik mijn vrouw kennen, wier vader korten tijd geleden krankzinnig naar Meerenberg was overgebracht. Ik had innig medelijden met de moeder en de twee dochters, die bijna onverzorgd achterbleven. Ik kwam bij hen aan huis, en de gemoedelijke ernst, die in dat gezin heerschte, trok mij machtig aan. Ik kan niet zeggen welke van de drie, het liefst voor mij was; zij schonken mij, al was het slechts voor korten tijd, een tweede ouderlijke woning. Je weet hoe er een eind kwam aan dien gelukkigen tijd. Fanny werd de mijne. - Neen, nooit had ik gedacht dat een vrouw zooveel van mij zou kunnen houden! Je had die opgewondenheid moeten zien, wanneer ik haar de verzen voordroeg, die ik nu en dan op haar of op ons toekomstig geluk maakte. Dan riep zij uit dat ik een groot dichter worden zou, over de geheele wereld bekend, en als wij voorbij een winkel kwamen waar de portretten van beroemde mannen waren uitgesteld, liet zij nooit na mij te zeggen: ik verlang naar den dag dat ik jou daar ook zien zal.

Ik zelf heb mij nooit veel luchtkasteelen van die be-

roemdheid geschapen. Ik wist wel dat ieder, die op zijn tijd eens een vers maakt, daarom nog geen dichter is, doch ik wil maar zeggen dat een man, die de vrouw zijner keuze bezit, een paar gezonde kinderen heeft en voor gebrek is gevrijwaard, geen recht of reden kan hebben zich over zijn lot te beklagen.'

Zoo luidde ongetwijfeld de verstandige redeneering, die aan een vader van drie kinderen paste, maar hoe ver stond de man die vrede had met zijn lot, omdat hij zich zelve het recht van beklag ontzeide, van den jongeling, die in zijn versjes het plekje grond had bezongen, dat hij tot een paradijs wilde maken voor een aangebeden vrouw.

Frans schrok eensklaps bij de gedachte dat Jan op zijn gelaat het medelijden zou kunnen lezen waarvan zijn ziel op dat oogenblik vol was, en riep daarom zoo luidruchtig mogelijk uit:

'Je bent toch nog altijd dezelfde dweper!'

Maar Jan had geen vrede meer met dezen titel. Dat hij gedweept had ontkende hij niet, maar de ontnuchtering na die geestelijke dronkenschap had hem zoo aangegrepen, dat hij liever aan het bestaan vasthield van het beetje geluk, hetwelk hij door vergelijking met anderen in zijn leven ontdekt had, dan zich nogmaals in droomerijen te verdiepen, welke te veel van de werkelijkheid verschilden om haar niet ondragelijk te maken.

'Nee Frans,' antwoordde hij, 'het dwepen verleer je in het huwelijk. Als het leven je van den morgen tot den avond, jaar in jaar uit met zijn kleine speldenprikken achtervolgt, die je oplettendste zorgen niet kunnen voorkomen terwijl geld alleen ze kon verzachten, dan verzink je langzamerhand in een toestand van be-

rusting, die elk denkbeeld van verzet en van vooruitgang, zij het dan ook in de verste toekomst uitsluit.'

'Maar daarvan meldden je brieven niets.'

'Zulke kleingeestige wederwaardigheden zijn niet te beschrijven. Dat Cleo reeds binnen het eerste jaar van ons huwelijk hare intrede in de wereld deed heb ik je geschreven, dat Fanny in het tweede jaar met eene ongesteldheid te kampen had, die haar nog veel ruwer aangreep, dat het derde ons kinkhoest bracht, het vierde mazelen en zoo voorts, elk jaar een nieuwe worsteling bereidde, zonder ons ooit tijd te laten er lichamelijk en geldelijk boven op te komen, van dat alles behelsden mijn brieven de getrouwe kroniek, doch had ik daarbij nog melding willen maken van die aaneenschakeling van toevalligheden, teleurstellingen, ongesteldheden van kinderen, bedriegerijen van leveranciers, onaangenaamheden met dienstboden, hatelijkheden van hoogergestelden en kwalijknemeringen van gelijkstaanden, mijn epistels zouden tot boekwerken zijn aangegroeid. Dat alles ondermijnt het hechtst geluk en te verwonderen is het dus geenszins dat Fanny's zenuwachtigheid er niet op verbeteren kon. Herhaalde malen heeft de dokter mij aangemaand haar prikkelbaar gestel te ontzien, alsof ik dag en nacht iets anders deed. Mijn God, zij zijn bij al hun geleerdheid zoo verbazend kortzichtig, die mannen van de wetenschap!'

Frans had het antwoord ontvangen op de vragen, die hij niet te stellen wist, en hij zag de kleuren tanen, waarmee zijn zelfzuchtige fantasie van oud vrijgezel zijn eigen huwelijksverschiet geschilderd had. Het werd hem zoo benauwd in het enge studeerkamertje, als zonk er een geheel leven van onafgebroken angst, verstompend

zorgen en wanhopend strijden met verpletterende zwaarte op zijn borst neer.

Jan zag hem aan wat er in zijn ziel omging, en riep nu op vroolijken toon uit:

‘Kom, laat ons beneden een kop thee gaan drinken. Ik begin met mijzelf het recht tot morren te ontzeggen en mor ten slotte toch. Dat komt omdat ik oud word, het moet jou al opgevallen zijn.’

Zoodra zij de achterkamer binnentraden, waar alle sporen van het middagmaal verdwenen waren en Fanny hen achter het theeblad verbeidde, terwijl Cleo naast haar aan een schoon-schrift bezig was, voer hij voort tot zijn vrouw:

‘Kindlief, Frans heeft er eindelijk in toegestemd zijn portret te laten maken. Wij krijgen nu twee afdrukken, een voor boven en een voor beneden.’

Fanny toonde zich zeer voldaan over dit bericht en terwijl zij thee schonk, liep het gesprek over het onaangename van het zitten voor een photograaf, de mogelijkheid van slechte gelijkenis eener photographie, het wit worden van sommige kleuren, het zwart worden van anderen, enzoovoorts. Fanny liet het kaartje kijken waarop Cleo en Ro hand in hand waren afgebeeld, maar het levendige kind geraakte in zulk een opgewondenheid daarbij, dat Jan het noodig oordeelde haar vroeger dan anders naar boven te doen vertrekken. Een kwartier later kwam tante Bee terug, die de kinderen naar bed bracht zoolang Fanny zich nog rustig houden moest. -

Nu werd het stil in huis; het theewater alleen zong zijn eentonig lied, waarvan de gangklok de maat aangaf, bij tusschenpoozen kraakten de meubels. Het was een stilte, die geen schel kwam verstoren, geen gedempt

straatruoer onopgemerkt blijven deed, maar die tevens iets angstwekkends had, als ware zij de stilte der ziekenkamer waarin de benauwde ademhaling van den lijder ons zoo pijnlijk aandoet.

Er lag afgematheid in dit einde van den dag.

Was dan het loon van al dat zorgen en strijden slechts rust, het voorspel van den nacht?

Jan, wien anders die rust zoo welkom was, werd zij heden onaangenaam. Hij gevoelde dat zij op Frans een indruk van saaiheid en verveling maken moest. Daarom riep hij eensklaps uit:

‘Kom, Frans, wek eens oude herinneringen op, en speel ons wat voor. De kinderen slapen aan de voorzijde; je hoeft dus je vuur niet te matigen, zooals voorheen na negenen, als de kleinen van de jufvrouw naar bed waren gebracht.’

‘Och ja,’ stemde Fanny in, ‘Jan heeft mij zooveel van uw spel verteld dat ik van nieuwsgierigheid brand er eens een staaltje van te hooren.’

‘Jan is wel goed, mevrouw, mij in de gelegenheid te stellen een gek figuur te maken. Ik ben altijd een zwak dilettant geweest. In de Oost maakte ik haast nooit muziek, en pas dezen winter heb ik in Duitschland weer eens het een en ander te hooren gekregen.’

‘Niet hengelen,’ wierp Jan hem tegen, ‘ik beweert niet dat je een Rubinstein bent. Je waart een kranig liefhebber en ik heb mijn vrouw niets dan de waarheid verteld. Je moogt niet weigeren nu daarvan het bewijs te leveren.’

Frans was er in het geheel de man niet naar zich lang te laten bidden. Wanneer hij wist dat zijn spel iemand aangenaam kon zijn, was hij altijd bereid zoo

lang te spelen als men begeerde, zonder op eenige toejuiching aanspraaktemaken. Daar hij zich niet geregeld oefende bleef vingervlugheid zijn zwakke zijde en speelde hij zelden bepaalde piano-muziek. Zijn grootste genoegen bestond in het fantaseerend doorloopen van een opera of oratorium, waarbij zijn verbazend geheugen hem uitnemend te stade kwam. Regelrecht uit Parijs komend zweefde hem natuurlijk de Fransche muziek voor het oogenblik het duidelijkst voor. De eerste thema's die hij aangaf, waren allen aan Meijerbeer ontleend.

Fanny had gehoor en gevoel voor muziek, doch te zelden gelegenheid iets te hooren om geen bijzonder genoegen te scheppen in de melodieën, die Frans op de piano, zoo goed en zoo kwaad het ging, teruggaf. Zij luisterde met de grootste aandacht, en toen tante Bee, na zwijgend een wijnflesch op tafel te hebben gezet, voorzichtig met omwasschen begon, ging zij bij Frans staan, als vreesde zij een enkelen toon van de behagelijke harmonieën te missen.

Langzamerhand zonk haar hoofd op de borst neder. Men zou gezegd hebben dat zij staande sliep. Toen het slotaccoord de melodieënreeks besloot, scheen zij wakker te schrikken uit een lichte sluimering.

‘Zingt u niet, mevrouw?’ vroeg Frans, van het pianokrukje opspringend.

‘Het zingen behoort tot de lief hebbereien, waarvan ik afstand heb moeten doen, mijnheer van Doorning.’

‘Verbeeld je,’ zeide Jan, ‘het heeft weinig gescheeld of in plaats van mijn vrouw ware Fanny eene diva van de opera geworden!’

‘Een illusie van mijn jeugd, ik ontken het niet, die

echter nu begraven is bij haar vroeg gestorven zuster. Het leven verwezentlijkt onze droombeelden niet, maar vernietigt ze. Daarom benijd ik ieder die er geen heeft. Eigenlijk is het ook goed zoo. Wij zouden anders al te gelukkig worden, en dat geluk zou ons egoïst maken. Wij moeten leeren voor anderen te bestaan. Dan alleen is het leven te dragen, wanneer wij er in geslaagd zijn ons zelve geheel weg te denken, en op te gaan in de wezens, die wij liefhebben. O! dat is geen gemakkelijke taak, en er moet hard gestreden worden voordat wij het eigen ik zoover ten onder hebben gebracht’.

‘U maakt verschrikkelijke gevolgtrekkingen uit een jeugdige opwelling, mevrouw. Iedereen wordt, geloof ik, in zijn jeugd meer door een zekere ijdelheid dan wel door redeneering en zelfkennis in de keuze van zijn levensloopbaan geleid. Ik wil u wel bekennen dat mijn jongens-ideaal er al bijzonder dwaas uitzag. Stel u voor, dat ik mij op achttienjarigen leeftijd niets mooiers kon voorstellen dan in vrije liefde met een gevierde kunstenares te leven. Ik besepte waarschijnlijk dat ik met eigen krachten weinig vermocht en wilde mij dus aan de glorie van een ander warmen.’

‘Ijdelheid,’ hernam Fanny, die de laatste woorden amper gehoord had. ‘Ik had dit nog nooit zoo overdacht, maar dat is het juiste woord. 't Is waar wat u zeide, 't is ontzettend waar! Ijdelheid alleen drijft ons voort. Daarom is het goed, heel goed dat ons de gelegenheid ontnomen wordt aan die ijdelheid gehoor te geven. Wie weet welke nog veel grievendere teleurstellingen ons op dien weg hadden verbeid!

Toch was het leven zoo mooi dat ik mij indacht. Ik had het aan de kunst gewijd. Altijd was de zaal

eivol wanneer ik optrad. Op het oogenblik dat ik moest verschijnen heerschte er een doodelijke stilte, men kon een speld hooren vallen, en in dit plechtig zwijgen trilde de eerste toon van mijn gezang door de zaal. De angst voor het voetlicht was mij onbekend; de menschenmassa ontnam mij geen oogenblik mijn zelfvertrouwen. Dat kwam omdat ik die rol niet maar als een lesje van buiten had geleerd, doch haar doorleefd had en telkens weer doorleven moest om zulk een diepen indruk te maken als ik teweegbrengen wilde en kon. In elke noot die ik zong, in elk woord dat ik uitsprak schonk ik een deel van mijn ziel weg, en elke schrede die ik op het tooneel zette was er door mijn hartebloed geteekend. Ik veroverde toejuichingen, ik tooverde tranen in ieders oogen, ik werd overladen met bloemen, maar wanneer ik buigend heenging vermoedde niemand hoe bitter er geleden moest worden om zoo te kunnen spelen!’

De oogen, die uit hunne doffe sluimering ontwaakt van ongewoon vuur gloeiden, in eene eindelooze verte gericht, de rechterhand uitgestrekt als voelde zij de planken van het tooneel reeds onder de voeten, teekende Fanny het beeld, dat zij al vele jaren geleden van haar loopbaan als kunstenaars ontworpen had. Zoo verlokking had het haar immer voor oogen gezweefd, dat zij aan een roeping had kunnen gelooven, en welke pogingen zij ook had aangewend om het uit haar geheugen te verbannen, immer was het weer met nieuwe levendigheid opgedoemd, en bij zijn schitterend coloriet waren alle genietingen van het werkelijk leven tot vane schimmen verdoofd, en gestorven.

Verwonderd had Frans de verandering in haar trekken

gadeslagen, en den exstatischen toon gehoord waarop zij hare hallucinaties beschreef; maar ook Jan had zijn aandacht niet van haar afgewend, en zoodra het oogenblik gunstig was riep hij uit:

‘Kom, Frans, laat ik je eens een glas wijn inschenken.

Je hebt hem gestoord, Fanny; dat is jammer, hij was zoo goed op weg. Voorheen placht hij te zeggen: mijn vingers moeten eerst warm worden. Nu waren zij juist warm en zijn misschien reeds weer bekoeld.’

Een medelijdende glimlach speelde om Fanny's mond. Zij zweefde te hoog boven de wereld om niet met verachting op haar man en zijn alledaagsche scherts neer te zien. Terwijl Jan de glazen vulde, ging zij fluisterend tot Frans voort:

‘Hij heeft zich daar nooit in kunnen verplaatsen. Voor hem was de kunst slechts een tijdverdrijf. Hij had geen roeping en daarom legde hij aanstonds de bijl er bij neer. Nooit heeft hij het lijden gekend dat heerlijker is dan het zoetst genieten en vreeselijker pijnigt dan de wreedste smart. Wie de kunst werkelijk liefheeft moet afstand doen van het leven en aan de nachtegaal gelijk worden, waarvan Heine zegt: ‘unbekümmert um die ganze Mitwelt ist nun die rothe Rose ihr einziger Gedanke und ihr einziges Leid, sehnsüchtig umflattert sie die rothe Rose, und stürzt sich begeistert in die geliebten Dornen, und blutet und singt!’

Frans was nooit sentimenteel geweest, Fanny's ontboezemingen kwamen hem onzinnig voor. Dat een jong meisje nog aldus raaskalde, maar een getrouwde vrouw, een moeder van drie kinderen! Hij kon de opmerking niet weerhouden:

‘Maar, mevrouw, met zulk een roeping begrijp ik niet

dat u in het huwelijksbootje heeft plaats genomen.'

'Weet u dan niet dat de kunst reuzenkrachten eischt en dat ik zwak ben? Ieder, die 't goed met mij meende, ried het mij af, en ik zag in dat zij gelijk hadden. Ik heb mij weten te beheerschen. O! het heeft moeite gekost, maar ik ben er in geslaagd. Wat beteekent een mensch, die geen meester is over zich zelve? Hoe zal een moeder een kind kunnen leiden, wanneer zij begint met aan den leiband van haar eigen harstochten te loopen? Neen, niet toegegeven; gestreden moet er worden zoolang er leven is! Plicht alleen kan een mensch staande houden. Voor dien plicht heb ik een altaar opgericht en elken dag, elk uur, elke minuut op dat altaar mijne offeranden neergelegd. Wanneer er van tijd tot tijd een zonnestraal in mijn leven verdwaalt, dan durf ik gerust zijn glans genieten, want ik weet dat ik er een recht op heb. 'Hoogmoed is de moed om hoog te staan,' zegt Multatuli. Welnu, ik heb den moed om de geheele menschheid te verachten in het fiere bewustzijn, dat niemand in staat zou zijn vrijwillig het offer te brengen dat ik heb gebracht: het offer van al mijn idealen!'

Frans wist niet wat hierop te zeggen. Zooeven nog had Jan Fanny's warme liefde geroemd en thans beschreef zij zelve haar huwelijk als een langzame offerande van alle idealen. Had zijn vriend hem een blinddoek voor de oogen willen binden of hield zijn vrouw hem voor den gek? Gelukkig kwam Jan hem te hulp door de herhaalde vraag of men niets meer te hooren kreeg. Hij zette dus het glas neer, dat hij nog immer in de hand hield, en nam wederom aan de piano plaats, blijde voor een oogenblik bevrijd te zijn van de overdreven zelfbewieroking dier zonderlinge vrouw.

Hij speelde nu geen Fransche opera-melodieën meer. Het eerste thema dat hij aansloeg was uit Beethovens zevende symphonie genomen; vervolgens kwam hij op de Leonore-ouverture en daarna op de Fidelio.

Fanny, die in een hoek van de kamer op een stoel was neergezonken, wendde haar blikken niet meer van hem af. Zij legde zich de vraag voor hoe het gekomen was dat zij dien man na een kennismaking van weinige uren haar geheimste gedachten had geopenbaard. Zonder één noodiging van zijn kant, had zij hem verteld wat zij zelfs voor haar man verzweg, die wel wist dat zij zangeres had willen worden, maar nooit de kracht van haar roeping had gekend. Na een jaren lang stilzwijgen, waarin zij haar dierbaarste gevoelens met ongeloofelijke hardnekkigheid had weten te verbergen, legde zij eensklaps vrijwillig haar geheele ziel bloot, met geen ander doel dan opdat Frans haar kennen zou zooals zij gekend wilde worden.

Was de muziek de schuld van dit alles? Hadden zijn reisverhalen haar zoo opgewonden? Was het zijn levendig oog dat tot die vertrouwelijkheid had verleid?

Zij vond geen antwoord op al die vragen. Zij maakte Frans tot een raadsel, waarvan zij de oplossing zich nog niet bekennen wilde.

Maar weer speelde hij, en thans was het wel degelijk de muziek, die haar als in een toestand van dronkenschap de oogen sluiten deed. Alle begeerten en gevoelens uit haar jeugd leefden weer op; de ideale wereld, waarin zij zich op de vleugelen des extase wist te verheffen, omgaf haar met onverflauwde pracht van kleuren, en zij voelde het lijden dat heerlijker is dan het zoetst genieten en vreeselijker pijnigt dan de wreedste smart.

O! zij leed, maar zij leefde nu ook weer! Acht jaren lang had zij als een plant geslapen, nu was zij ontwaakt, weer vatbaar geworden voor elken prikkel van pijn en genot.

‘Kent u het Schicksalslied van Brahms voor koor en orkest?’ vroeg Frans, terwijl hij zonder het antwoord aftewachten de eerste maten aansloeg.

Zij begreep de inleiding niet, maar daarna kwam de zang waarvan hij zacht de woorden neuriede:

‘Ihr wandelt droben im Licht
Auf weichem Boden, selige Genien!’

Droben im Licht! Die woorden troffen haar. Door een zee van licht omstraald zag zij zich zelve op de weeke wolken zweven. Engelenkoren daalden tot haar neer en rezen omhoog. Uit miljoenen monden ruischte een hemelsche melodie. Ja, indien er een paradijs was moest het zoo zijn, enkel licht en enkel harmonie.

Maar Frans was al verder gekomen, en hij zong:

‘Doch uns ist gegeben
Auf keiner Stätte zu ruhn;
Es schwinden, es fallen
Die leidenden Menschen
Blindlings von einer
Stunde zur andern
Wie Wasser von Klippe
Zu Klippe geworfen,
Jahrlang in 's Ungewisse hinab.’

Nu werd het haar donker voor de oogen. Uit dien hemel van licht stortte zij neer op de wentelende aarde in een woestijn van zand en steen. Het was of een

stem riep: voort, voort! en zij stond op en stormde voort. De rotsen rezen naast haar op en werden tot muren, die den hemel schenen te dragen. Het steenige pad, dat haar de voeten verwondde, leidde al dieper en dieper in de duistere aarde omlaag. Het werd nacht om haar henen, haar voet weigerde haar te dragen, maar de onverbiddelijke stem riep: voort, voort! en blindelings holde zij door, van rots tot rots, Jahrlang in 's Ungewisse hinab!

Angstig had Jan zijn vrouw gadeslagen. Hij kende die vreeselijke spanning op haar gelaat, waarvoor de dokter hem zoo vaak had gewaarschuwd, en wist geen middel haar tot kalmte terugtebrengen. De muziek, die hij als een afleiding had begroet, was eensklaps een verschrikkelijk vergif geworden, dat al haar zenuwen in krampachtige siddering gespannen hield. - Zou hij Frans verzoeken uit te scheiden, en hem doen begrijpen wat hij nog waande verborgen te hebben gehouden? Maar dat zou haar boos maken, om meer muziek doen vragen, en indien hij dan weerstand bood werd de zaak er slechts erger door. Hij zon op iets anders; te dikwijls reeds had hij kleine listen moeten gebruiken, ten einde Fanny's zenuwen te sparen, om daarin niet vindingrijk geworden te zijn. Spoedig viel hem iets in. Terwijl Frans nog speelde, tante Bee ijverig voortborduurde en Fanny reeds lang niet meer toeluisterde, als in een droom aan de werkelijkheid ontrukkt en voortgesleurd van beeld naar beeld, stond hij op, bereikte onopgemerkt den schoorsteen, en draaide den grooten wijzer der pendule met een snelle handbeweging eenmaal rond.

Het middel gelukte. Het uurwerk sloeg elf slagen, Frans wendde er onwillekeurig den blik heen en sprong ontsteld op. Jan liet hem den tijd niet zijn horloge uit te halen.

‘t Is laat geworden,’ zeide hij en begeleidde die woorden met een beweging van het hoofd naar den kant waar Fanny zich bevond. Frans begreep dien wenk, zag haar ineengedoken op een stoel zitten met de oogen strak naar den grond gericht, en meende dat zij van vermoeidheid was ingesluimerd. Haastig greep hij naar zijn handschoenen en maakte Jan zijn verontschuldigen over het vergeten van den tijd. Daarop ging hij naar Fanny, die hem slaapdrongen aankeek, stak haar de hand toe en dankte voor de vriendelijke ontvangst. Zij nam echter zijn hand niet aan; met moeite bracht zij een glimlach op haar gelaat te voorschijn, sprak hem met matte stem een tot weerziens toe, en stond niet op. Tante Bee groette even schuchter beleefd als altijd, en Jan liet zijn vriend uit.

‘Goeden nacht,’ dat was al wat hij nog zeide.

Toen hij in de achterkamer terugkeerde waren de beide vrouwen verdwenen. Zacht sloot hij de piano, verzekerde zich dat de kachel was leeggebrand, en draaide de lamp uit. In den gang stond het blakertje waarmede hij gewoon was zich ter ruste te begeven. Onder het aansteken schudde hij het hoofd en bromde in zich zelve:

‘Het was weer mis van avond.’

Tegen negen uur kwam Jan 's morgens beneden. Het ontbijt van Cleo en Ro was dan reeds afgeloopen; achter hunne ledige eierschalen en bekrumelde borden zaten de kinderen geduldig te wachten dat tante Bee voor paatje de twee traditioneele boterhammen sneed.

In tante's gezelschap waren de kleinen altijd voorbeeldig zoet. Zij hielden veel van haar, eigenlijk meer dan

van hun moeder. Met Fanny wisten zij niet hoe zij 't hadden. Van daag werden zij aangehaald, met lieve woorden en geschenken overladen, morgen werden zij teruggestooten, hard aangesproken, zonder reden gestraft of wel met zeldzame onverschilligheid aan hun lot overgelaten. Sedert tante in huis was gekomen waren zij meer en meer van Fanny vervreemd.

Dezen morgen had Berenice hun ernstig op het hart gedrukt heel stil te zijn omdat maatje lang wilde slapen, en met kinderlijke overdrijving hadden zij zelfs beneden aan het ontbijt den fluisterenden spreektoon bewaard.

De genegenheid van de beide kleinen voor tante Bee was wederkeerig. Het goede schepsel was in te veel opzichten kind gebleven om geen algemeene kinderliefde in haar hart te koesteren. Daaraan paarde zich zulk een sterke behoefte aan toewijding, dat zij na den dood harer moeder er over gedacht had zuster van liefdadigheid te worden. Toen was Jan tusschenbeiden gekomen met de bede dat zij bij hem haar intrek zou nemen. Eerst had zij geaarzeld; het was toch maar waar dat zij heel veel van Jan had gehouden en het een bittere teleurstelling voor haar was geweest te moeten bemerken, dat hij om Fanny zoo dikwijls haar ouderlijk huis bezocht. Zij had het hem niet euvel geduid; daarvoor wist zij te goed hoever Fanny in verstand en geest boven haar stond; maar om nu met hem samen te gaan wonen en elken dag te moeten aanzien dat hij Fanny liefkoosde, was te veel van haar lijdzaamheid gevergd. Jan had haar aarzeling bemerkt, doch niet begrepen, en haar zin voor zorgen en verplegen kennende, bekende hij ronduit dat zij hem de zware taak van huisvader met een vrouw als Fanny niet wei-

nig zou kunnen verlichten. Daarop had zij niet langer gewefeld, maar was met pak en zak bij hem ingetrokken en binnen korten tijd de goede engel geworden van zijn huis.

Nadat Jan zijn schoonzuster den gewonen morgengroet en zijn kinderen ieder een kus geschonken had, vouwde hij zwijgend het Handelsblad open, dat naast zijn bord lag, en begon te lezen. Bee stoorde hem niet; zij wist hoezeer hij aan dit rustig oogenblikje gehecht was. Immer slaagde zij er in de aandacht van de kinderen tot aan zijn vertrek met het een of ander bezig te houden, zoodat in de stille achterkamer, die op het dorre tuintje uitzag, geen enkel gedruisch hem afleiden kon, want het zware tiktak van de oude gangklok hoorde hij al lang niet meer.

Reeds had hij zijn tweede kopje thee uitgedronken, en een vijftiental minuten oplettend doorgelezen, terwijl tante Bee fluisterend aan Cleo en Ro bekendmaakte dat zij na het koffiedrinken, als het mooi weer bleef, uit zouden gaan. Daar vloog plotseling de deur open en Fanny trad haastig binnen, het grijze oog stralend van ongewone levendigheid.

‘Mijn God, Fanny!’

De woorden waren Jan ontsnapt voor hij er aan dacht, maar zij berouwden hem onmiddellijk. Het was of Fanny zich had voorbereid op eene aanmerking betreffende haar vroegtijdig opstaan, zoo rad rolde het antwoord haar van de lippen.

Dacht je misschien dat ik nog langer de zieke zou willen spelen ten pleziere van een dokter, die het noodig oordeelt ons nog eenige visites te laten betalen? 't Is inderdaad of ik je ongelegen kom. O! maar ik begrijp

het wel. Ik ben altijd de persoon, die de kalmte komt storen. Ik ben zenuwachtig, ik ben opgewonden, ik ben overdreven. Weet je wel dat het mij veel gemakkelijker zijn zou heel rustig te blijven en Gods water maar over Gods akker te laten lopen, maar dan zou je eens zien wat er van het huishouden terecht kwam!’

‘Lieve kind,’ antwoordde Jan met die zachte gemoedelijkheid in zijn stem, waarmede hij nu reeds jaren lang vruchteloos poogde de aanhoudende spanning van Fanny's zenuwgestel te doen bedaren, ‘wij willen allen niets liever dan je weer den geheelen dag in ons midden zien, maar indien je nu niet de noodige rust neemt moet je daar later weer voor boeten.’

Fanny, die haar kinderen met onstuimigheid aan haar borst gedrukt en gekust had, eischte haar plaats aan het theeblad terug, die tante Bee in de laatste weken had ingenomen. Zoodra deze naar de vensterbank was verhuisd, ging zij voort:

‘Wie dan leeft, dan zorge. Ik gevoel mij nu sterk genoeg, en bovendien behooren wij niet tot de menschen, die maar bij de pakken kunnen neerzitten, omdat zij rijk genoeg zijn anderen voor zich te laten werken. Uns ist gegeben auf keiner Stätte zu ruhn. Wij moeten zelven de handen uitsteken en dat is goed ook. Het verdrijft de dwaze gedachten. Wij menschen hebben altijd dwaze gedachten, die wij van ons af moeten zetten, en daarom is het een wijze beschikking dat ieder zijn deel heeft in het zwoegen en slaven. Ik zou mij schamen langer verzorgd en opgepast te worden; ik heb ook mijn taak op de wereld en die taak wil ik vervullen ten einde toe of tot ik de bijl er bij neerleggen moet en bezwijken in den strijd!’

‘Kind, kind,’ hernam Jan op dien eigenaardigen, wanhopenden toon, welke in zwakke naturen het besef verraadt dat zij elken kamp met onvoldoende wapenen moeten aanvaarden. ‘Het is nog zoo vroeg; houd je in 's hemelsnaam kalm.’

‘Ik zou niets liever wenschen dan mij kalm te kunnen houden. Ik weet het dat alleen kalme menschen gelukkig zijn; doch wanneer er zijn, die tot een plantenleven kunnen insluimeren, dan moeten er ook zijn die als lastdieren arbeiden. Ik voel dat elke zenuw aan mij leeft en leven wil. Daartegen helpt niets dan voortdurende plichtbetrachting, werken van den morgen tot den avond. O! ik beweer niet dat die arbeid iets beteekent! Ik laat er mij niet op voorstaan iets bijzonders te zijn! De wereld is vol tegenstellingen. Naast den adelaar, die zich boven de hoogste bergtoppen verheft, leeft de rups die onopgemerkt over de aarde kruipt! Wie weet of de rups geen adelaar zou willen zijn. Wij kunnen onze idealen hoog stellen en toch gedoemd zijn in de laagte te blijven. Als kind reeds droeg ik de overtuiging met mij om, dat er slechts twee wegen bestaan om gelukkig te worden: te leven voor den roem of te leven voor de liefde. Boven alle hartstochten te staan of een hartstocht inteboezemen zoo machtig dat hij u hoog verheft, boven al wat laag en alledaagsch is. Maar dat zijn illusiën! Juist in dat lage, in dat alledaagsche wentelen wij rond van den dag af dat het levenslicht onze oogen treft tot op het oogenblik dat het laatste stuk van ons geraamte is verteerd!’

Zoo dikwijls zulk een vlaag van opwinding Fanny overviel, wist Jan bij ondervinding dat elke poging om hare woorden te stuiten vruchteloos was. Haar fantasie

moest voorthollen totdat zij afgemat geen nieuwe beelden meer scheppen kon waarin zij telkens dezelfde jammerklachten belichaamde.

Na een paar malen vergeefs getracht te hebben haar in de rede te vallen, was Jan in zijn stoel neergezonken, ten einde raad. Een blik vol vertwijfeling naar tante Bee geworpen baatte evenmin, want die goede vrouw, welke nooit iets van de ontboezemingen harer zuster begrepen had, las bij het raam gezeten fluisterend aan de kinderen uit een prentenboek voor, en keek niet naar hem op. Hij nam het besluit wat vroeger dan gewoonlijk optestappen, en in het half uur dat hem overschoot in 's hemelsnaam een singeltje rondteloopen. Misschien zou zijn afwezigheid een goeden invloed op haar hebben. Hij drukte haar dus een kus op het voorhoofd, dien zij nauwelijks opmerkte, herhaalde nog eenmaal zijn ernstige aanmaningen om rustig te blijven, riep haar een tot vier uur toe, waarop zij geen antwoord gaf en verliet het huis.

In allerijl at Fanny het dunne sneedje broodje dat zij voor haar ontbijt voldoende achtte. Daarna stond zij oogenblikkelijk op en ging aan het werk.

Het eerst richtte zij haar schreden naar de keuken.

Daar vond zij terstond de onmiskkenbare sporen van haar lange afwezigheid. Sientje werd niet gespaard. Het koper was slecht geschuurd, het ijzerwerk schandelijk verwaarloosd, de kachel vol vlekken, het vaatwerk van gisteren nog niet eens geheel afgewassen! Dat kon niet langer zoo gaan. Er moest gewerkt worden. Zij gaf zelve het voorbeeld, ieder die in haar dienst was had te kiezen tusschen heengaan of dat voorbeeld volgen. In de kast onder de aanrechtbank vond zij een schaalte

met afgesneden vleesch. Wat beteekende dit? Werd er gestolen? Kregen zij misschien niet genoeg te eten? Op de pomp stond een gebroken glas. Wie was de schuldige? Waarom had men er haar niets van gezegd? Was zij te hardvochtig om een ongeluk te kunnen vergeven? Men had misbruik gemaakt van de goedheid harer zuster, doch zij zou daar spoedig een eind aan weten te maken.

Nadat zij alles bekeken en betast had bestelde zij het middageten, een hoogst eenvoudig maal, hoofdzakelijk bestaande uit overblijfselen van den vorigen dag. Daarbij bleef het echter niet. Als een verstandige huisvrouw wist zij vooruit te zorgen voor een aantal volgende dagen. Een paar malen vergiste zij zich en begon dan weder van voren af, bracht verbeteringen aan en recapituleerde, vergiste zich wederom en herhaalde nog eens, haspelde ten slotte alles door elkander en overstapelde Sientje met bevelen waarvan geen van beiden er een onthield.

Nog was zij niet uitgepraat toen een gedruisch in de voorkamer haar aandacht trok. Haastig als zij gekomen was verdween zij weder uit de keuken om Mijntje te gaan kapittelen, die bezig was de voorkamer te stoffen.

Eerst de bedden boven afhalen, de voorkamer kan tot na twaalven wachten. Mijntje moest zich niet verbeelden dat haar huishouden maar een brak was, waarin iedereen doen en laten kon wat hij verkoos. Zij wist wel waar die ijver om de voorkamer te stoffen op neer kwam. Niets anders dan een voorwendsel om uit het venster te kunnen liggen en praatjes te maken met gemeen volk op straat, maar daar zou zij een stokje voor steken. Zoodra het werk boven gedaan was kon Mijntje naar de achter-

kamer gaan, waar de schoorsteen grijs zag van het stof en de kachelplaat vol asch en sintels lag.

Driftig liep Fanny hierop de trap op en Mijntje verzuimde niet haar gemoed in de keuken te gaan uitstorten, verklarende dat het een moord was als mevrouw zich weer met de huishouding bemoeide.

‘t Is net een bezetene’ antwoordde haar kameraad geërgerd.

Intusschen was Fanny boven aangekomen en had zij de baker tot verantwoording geroepen over een groote vlek op het gangkleed. O! het was een ramp met slordige menschen te doen te hebben, maar als zij zich niet wilden verbeteren konden zij allen heengaan. Des noods zou zij zelve voor keukenmeid, werkmeid en baker tegelijk spelen. Het hing er maar van af of men plichtbesef had en werken wilde. Meer dan tijd was het dat alles eens ter dege werd nagegaan, daarom zou zij van daag niets overslaan.

Van de slaapkamer draafde zij naar de kinderkamer, waar zij gebroken speelgoed op den grond vond en een barst in een ruit ontdekte. Van de kinderkamer ging zij naar het kabinetje boven de voordeur, waar een schoone wasch van acht dagen geleden nog wachtte op wegberging. Uit het kabinetje komende klom zij de steile zoldertrap op, om boven in alle hoeken en gaten, kisten en kasten, koffers en dozen naar sporen uit te zien van slordigheid en bewijzen van onvoldoende plichtbetrachting. In de gangen ergerde zij zich aan elk nieuw schrapje op de deurposten en paneelen, in de kamers verzette zij de meubels, opende de ramen, nam met een stofdoek de tafels en kasten af en liet geen afgebrand stukje lucifer of weggeworpen snipper papier op den grond liggen.

Tegen half een ure at zij haastig een stuk brood. Tante Bee durfde haar niet toespreken; Cleo en Ro, die somtijds bang waren voor moe, staarden haar zwijgend aan. Fanny's verzet kennend tegen elk plan dat van anderen uitging had tante er de kinderen reeds op voorbereid dat het weder te slecht werd, om uittegaan.

Onophoudelijk dwaalde Fanny's blik rond door het vertrek. Eensklaps bleef hij op de boterhammen der kinderen gevestigd

‘Maar Bee’ riep zij uit, ‘het is noch niet zoover met ons gekomen dat de kinderen gebrek behoeven te lijden. Zij moeten meer vleesch hebben. Ik verlang dat zij goed gevoed zullen worden. Waar de fysieke krachten ontbreken kunnen ook de moreele geen weerstand bieden. Meen niet dat zij aan den strijd des levens zullen ontsnappen. Niemand, niemand ontkomt, maar de teergevoeligen en zwakken gaan er in onder!’

‘Lieve Fanny, zij hebben geen honger meer; niet waar Cleo? Of wil je nog een stukje vleesch, zeg het dan gerust!’

‘Neen, tante, ik wil niet meer eten.’

‘En jij Robert?’

‘Ik ben heelemaal dik’ antwoordde het sufferig stille kind, dat ontzagwekkende portie's kleingesneden vleesch 's middags en 's avonds deed verdwijnen.

Beide verzekeringen werkten op Fanny niets uit. Zoo dikwijls haar moederhart week werd - hetgeen, gelijk alles in haar, bij plotselinge opwellingen geschiedde - openbaarde zich haar teederheid in een behoefte om de kinderen te overladen met al wat versterkend, nuttig en aangenaam zijn kon. Hadden zij genoeg van het gewone voedsel dan werden de geneesmiddelen te hulp geroe-

pen: Revalenta, Quina Laroche, Tintwijn, IJzer Bravais. Cleo zag er soms zoo erg zwak uit, zij had bepaald versterking noodig. Vroeger had zij veel meer eetlust gehad. Als het kind maar geen ziekte onder de leden had. De mazelen regeerden wel niet, maar één geval moest altijd het eerste zijn. Het zou verschrikkelijk wezen, want zij zouden het dan natuurlijk allen krijgen. Ro moest terstond naar de logeerkamer worden overgebracht, en Mijntje de deur uit, omdat zij de ziekte niet had gehad. Zij zou zelve waken en hoopte nog maar dat het mazelen in een lichten graad mochten zijn, want een kind te verliezen dat ging boven haar krachten. Haar leven was buitendien al rijk genoeg aan teleurstellingen; doch zoo gaat het altijd! Aan de gelukkigen loopt alles mede, de anderen moeten het gelag betalen.

‘Maar Fanny,’ viel Bee haar in de rede, ‘je jammert alsof Cleo al op sterven lag en zij voelt zich niet eens ziek. Je zoudt het kind op die manier een schrik op het lijf kunnen jagen.’

Fanny zag in dat zij gelijk had. Cleo keek haar met wijdropengesperden mond en oogen zoo wezenloos aan als had zij den schrik reeds beet. Toen vloog zij op en sloot de kinderen in haar armen. Een regen van kussen kwam op de zachte wangen neer, en krampachtig werden de blonde kopjes tegen moeders borst aangedrukt. Daarna liet zij hen plotseling los, en snelde weer de kamer uit, naar boven.

Op het portaal aangekomen, bezon zij zich een oogenblik. Wat was zij eigenlijk voornemens te doen? Juist, zij herinnerde het zich weer; de wasch was nog niet opgeborgen. O! zij schaamde zich in het geheel niet de handen aan het werk te slaan, verheugd als zij was dat

er geen handiger huisvrouw, geen beter moeder, geen voorbeeldiger echtgenoot bestond dan zij, en dat haar huishouden tot model strekken kon aan alle huishoudens der wereld.

In het kabinetje boven de voordeur lag het vlekkeloos wit linnengoed voor de huishouding bestemd, in de hemelsblauwe teenen mand onder een laken, op de hand te wachten, die het tellen, nazien en wegbergen zou in de ouderwetsche donkerbruine linnenkast. Kast en linnen waren erfstukken.

Zoodra Fanny het laken had weggenomen vond zij bovenop de lange, ingevulde lijst, die tot wederzijdsche contrôle van bleeker en klanten diende. Nu opende zij de kast, een sieraad van haar huishouding, een lievelingsmeubel dat zij angstvallig beschermd tegen onreine meidenhanden, en waarin zij haar smaak voor pronkende zindelijkheid den vrijen teugel vierde.

Een sterke reseda-geur stroomde haar tegemoet, toen zij den sleutel in het blinkend koperen slot had omgekeerd, en de van boenwas glimmende deuren, op hare hengsels draaiend, de krijtwitte stapels linnen te zien gaven op eikenhouten planken uitgesteld, wier breede ruggen onder neerhangende kanten waren verborgen. Met moeite sleepte zij de groote mand tot vlak voor de kast, en begon nu, met de lijst in de hand, de laatst gewasschen stukken te tellen en onderaan bij de oude stapels te voegen. Eerst het beddegoed dat zij in gebukte houding op de onderste planken bergen moest, twaalf lakens in achten plat toegevouwen, een zware ondersprei en twaalf kussensloopen. Van elk sierlijk in een langwerpige vierkant gevouwen sloop moesten de vier knopen worden nagezien, voordat het stapeltje in

zijn geheel op de plank werd neergelegd. Voor het tafelgoed kon zij recht overeind blijven staan, maar moest dan telkens tot de ontilbare mand neerbukken. Elke buiging dreef haar het bloed naar de slapen, en een licht rood tintte haar wangen terwijl zij haastig zes tafellakens, vierentwintig servetten, zes ontbijtservetten, zes keuken-tafellakens, achttien keuken-servetten uit de mand te voorschijn bracht. Een oogenblik moest zij ophouden, het begon haar voor de oogen te draaien, maar zij herstelde zich spoedig en ging voort: achttien beste handdoeken, twaalf gewone handdoeken, zes bonte handdoeken, twaalf droogdoeken. Weer hield zij even stil, eene hand tegen de oogen gedrukt en met de andere op een stoel geleund. - Maar zij had geen tijd om zich toe te geven, bukte weer, hief de stapels linnen op, telde en borg ze weg, elk op zijn plaats. Op de droogdoeken volgden de theedoeken, zes met roode streepjes, zes met ruiten, de glazendoeken met dichtgemangelde lussen, nauwkeurig op elkander gelegd; toen kwamen de twaalf boendoeken, de zes lampendoeken en de zes witte schoorsteenkleeden met paarsche strepen afgezet, glimmend gestreken en de schuifbanden hard van stijf sel als strooken karton naar buiten stekend.

De mand was ledig, geen stuk ontbrak; maar nu be kroop haar de lust de grootste schatten van haar voorraad nader in oogenschouw te nemen. Zij wist precies hoeveel zij van elke soort had, en het was geen overbodige omzichtigheid nu en dan alles eens natetellen.

Op een stoel staande greep zij van de bovenste planken het fijn gebloemd glimmend damast, dat met Hollandsche zorgvuldigheid van geslacht tot geslacht, zonder ooit te worden gebruikt, bewaard werd. Een geheel

stel tafelgoed, waarvan de randen met franje waren afgezet en het F.R. 24 in opengewerkte letters met een kroon was versierd, lag er in ledigheid te verslijten.

Met elk pak linnen sprong Fanny van den stoel af, om het op de kleine tafel, die bij het raam stond, te tellen, te bewonderen, en dan weer op zijn oude plaats aan het langzaam vervallingsproces terugtegeven.

Een rand van zweetdruppels parelde thans op het kleine voorhoofd, de magere handen waren klam geworden, een onaangename warmte straalde van haar uit, die haar bleef omhullen als een benauwde damp welken zij tegen wil en dank inademen moest. Zij snakte naar versche lucht.

Eindelijk had elk stapeltje de reis volbracht, doch nu schoot het haar op eens te binnen dat zij niet juist meer wist of er zes dan wel zeven dekens in de kamferkist waren geborgen. Die gedachte kon zij niet verdragen. Zoodra de kastdeuren waren gesloten ijde zij de vervelooze zoldertrap op. Reeds was zij boven aangekomen toen een rijtuig voor de deur stilhield.

‘De dokter!’

Onmiddelijk snelde zij weer naar beneden, de slaapkamer binnen, waar de kleine Alfred juist de baker met zijn doordringende kreten wekte, greep met zenuwachtige haast het kind uit de wieg, rukte snel de borst van haar kleed open en wist spoedig een uitdrukking van kalmte op haar gelaat te voorschijn te brengen, die scherperzienden dan haar grijzen geneesheer het spoor bijster zou hebben gemaakt.

Het bezoek van den ouden man duurde niet lang. Met zijn gewoon voorschrift maakte hij er zich af:

‘Rustig houden, mevrouwetje lief, je weet ik hecht veel aan melk koud of warm, en voor den kleine een

lepeltje fenkelwater, maar niet te veel want het mag geen gewoonte worden.'

Daarop nam hij zijn hoed weer op en vroeg ter loops naar Cleo en Ro. Vreezende dat Bee hem op zou wachten, een vrees even instinctmatig als het comediespel waarmede zij hem misleid had, vergezelde Fanny den dokter naar beneden, onderweg de verzekering gevend dat de beide oudsten volkomen gezond waren.

Zoodra de voordeur achter hem toegevallen was ging zij de achterkamer binnen om haar zuster te beknorren, die met zulk overheerlijk weer te huis bleef, terwijl de dokter dringend, zoowel voor de kinderen als voor haar, beweging in de frissche lucht had aanbevolen. Tante Bee maakte zich gereed met Cleo en Ro uittegaan, en Fanny snelde weer de trappen op naar den zolder.

Evenwel, voor de tweede maal moest zij terugkeeren, want in haar haast had zij vergeten den sleutel medetenemen. Toen zij eindelijk met den grooten, blanken sleutel voor de eikenhouten kist stond was zij genoodzaakt een oogenblik uit te hijgen alvorens het zware deksel te kunnen opbeuren, dat, met koperen banden belegd, hardnekkig den spot scheen te drijven met de aardse vergankelijkheid. Daarna rees het omhoog, bleef even rechtop staan, en ontviel aan haar hand tegen den witgepleisterden muur aan, die het kalkstof in de kist afschudde.

Uit de enge ruimte steeg een benauwende kamfergeur omhoog, die de lippen deed opdrogen, de ademhaling belemmerde, de longen samenknep. In die verstikkende atmosfeer moest zij neerbuigen om het bont er uittehalen dat bovenop lag. Zij zelve droeg geen bont; het was Cleo's winterkleedij. Een bruin langharig mofje met roode zij gevoerd, een poesje om den kinderhals, een kleine p  lerine

met bont afgezet legde zij achtereenvolgens naast zich op twee stoelen neer, die zij van het andere zoldereind had aangetorscht. De donker paarsche bouffanten van Jan en Robert volgden, waarbij hunne grijze met wol gevoerde handschoenen lagen, maar onder die lichte kleedingstukken vertoonde zich, in plaats van de verwachte dekens, het effen kastanjebruin van de wol damasten wintergordijnen uit de zitkamer, die, breed opgevouwen, de geheele ruimte als met een dubbelen bodem aanvulden. Het waren groote lappen, zwaar voor haar tengere armen om optetillen en bij elk nieuw stuk dat zij omhoog hief, moest zij dieper in de bedwelmende kamferlucht bukken en voelde zij het bloed met grooter kracht naar haar wangen stijgen.

De koorden en kwasten volgden op de gordijnen en nog vertoonden zich geen dekens. Eerst kwamen haar eigen winterkleederen, donkerblauwe en zwart laken mantels, daarna die van Bee, eindelijk de ruige winterjassen van Jan, en toen pas ontwaarde zij diep in de duistere ruimte het effen vermiljoen van de wol. Zeven zware dekens, waaruit groote brokken kamfer rolden, haalde zij met immer klimmende inspanning naar boven, en nu moest weer elk stuk netjes gevouwen op zijn oude plaats worden neergelegd, tusschen de fijne vingers het kamfer gebroken en in alle plooiën rondgestrooid, terwijl elke beweging van haar armen haar opnieuw met een wolk van kamfergeur omgaf.

Haar knieën knikten toen met het kinderbont de laatste stukken weer in de kist waren verdwenen, en zij vroeg zich af, of haar nog kracht genoeg overbleef het zware deksel in beweging te brengen. Maar het moest! Een sterke wil geeft dubbele kracht aan de spieren en

bovendien schaamde zij zich hulp te roepen. Zij draaide ook den grooten sleutel weer in het slot om en trok hem er uit, maar nu voelde zij de krachten haar begeven. Koude rillingen liepen haar over den rug, een ongewone gloed steeg naar het hoofd en loste in een koud zweet op, dat het blanke voorhoofd beparelde. O! zij had nog energie en kon zich beheerschen! De tanden op elkaar geklemd bereikte zij langzaam de trapeuning waaraan zij zich vastklemde. Zij moest de oogen sluiten, want de diepte trok aan, het begon haar te schemeren. Voetje voor voetje daalde zij neer, met onbegrijpelijke wilskracht aan de duizelingen weerstand biedend, die haar naar beneden dreigden te werpen.

Reeds stond zij op de voorlaatste trede, toen een nog ellendiger gevoel zich van haar meester maakte. Het steeg op uit de maag, altijd hooger, altijd hooger; ijskoud doortintelde 't haar gelaat, duizenden starren flikkerden haar voor de oogen.....

En hoog in den hemel zweefde zij rond door een zee van verblindend licht gedragen. Millioenen zalige geesten omringden haar met hun zangen, de engelen bliezen op hun bazuinen, maar eensklaps zweeg die goddelijke harmonie, het licht verdoofde en de zee verzonk. Toen viel zij neer in duizelingwekkende vaart. Vergeefs strekte zij de handen uit om zich aan een steen vast te klemmen. Nacht was 't waarheen zij staarde, ijle lucht waarin zij greep. En altijd viel zij door, dieper en dieper in een peilloozen afgrond. Het was een droom, zij wist het, een verschrikkelijke droom waartegen zij worstelde, maar haar verzet was vruchteloos, geen wilskracht kon haar meer ontwaken doen. Zij poogde te gillen, doch haar mond was toegeklemd. Zij wilde slaan, maar haar

armen waren verlamd. Zij trachtte met de voeten te trappen.... en zij was ontwaakt.

Recht uitgestrekt lag zij op het portaal neer. Jan hield haar de handen, de baker de voeten vast; Bee, de meiden en de kinderen stonden om haar heen.

Eerst begreep zij niet wat er gebeurd was. Zij herinnerde zich den hemel en den eindeloozen val, maar miste het verband tusschen die visioenen en den toestand waarin zij zich zelve terugvond. Verwilderd dwaalde haar blik rond, totdat het geheugen terugkwam, en zij begon te begrijpen wat er met haar voorgevallen was. Zij wilde oprijzen, doch allen smeekten haar bedaard te blijven liggen. Nu vroeg zij wat haar dan toch overkomen was, en Jan vertelde hoe hij te huis komende een zwaren slag hoorde op den gang. Naar boven gesneld had hij haar bij de trap bewusteloos op den grond gevonden, met handen en voeten slaande en schoppend.

‘Je hadt het leelijk beet’ zei de baker, waarschijnlijk om haar gerusttestellen.

Jan, die terstond aan de toesnellende dienstboden last gegeven had den dokter te gaan halen, een last waaraan de nieuwsgierigheid beiden weerhield te voldoen, stelde nogmaals voor den ouden man te laten komen. De baker echter oordeelde dat geheel overbodig. Zij wist er alles van, mijnheer moest niet denken dat zij voor den eersten keer zoo'n gevalletje bijwoonde.

‘Gaat dan maar aan je werk,’ riep Jan de meiden toe.

Schoorvoetend namen zij afscheid van het belangwekkend tooneel, en op de trap, luid genoeg om door Jan te worden gehoord, kwamen zij tot het besluit dat het niemendal te verwonderen was, want mevrouw had zich van daag met recht als een razende aangesteld.

Langzamerhand kwam er weer wat kleur terug op Fanny's doodsbleek gelaat, en de baker dat ziende gaf verlof haar overeind te plaatsen. Nog licht in het hoofd en wankelend op de beenen strompelde zij, op de armen van Jan en Bee geleund, de slaapkamer binnen, waar zij in een gemakkelijken stoel neergelaten werd.

Een glas water met wijn deed haar veel goed, en een dankbare blik beloonde Jan, die haar dezen wensch als in de oogen had gelezen. Zoodra zij echter geheel was bijgekomen werd zij zoo aangedaan dat de tranen haar in de oogen blonken. De vermaningen om zich kalm te houden baatten niets meer.

‘O! iedereen is zoo goed, zoo lief voor mij,’ riep zij uit, naar Jan en Bee de armen uitstrekking. ‘Ik verdien al die zorgen niet! Door één druk van je trouwe handen is alle pijn gestild, elke smart vergeten! Wat zou ik doen zonder een zuster en een man, die mij liefhebben? Mijn hart dorst naar liefde als de woestijn naar regen. O! ik ben slecht, ik beloon je met ondank.

Ontken het niet. Ik schep mij geen droombeelden meer, ik heb mij zelve leeren kennen. Terwijl jij voor vrouw en kinderen werkt en zorgt, elk uur van dag en nacht ons toewijdt, je liefhebberijen aan ons opoffert, je gezondheid voor ons verwaarloost, maak ik je het leven lastig, ben ik de domper op het licht van je geest geworden, de kogel aan je voet, de vloek voor al wat edel en groot in je is. Vergeef mij, ik wist niet wat ik deed. Nooit hadden wij moeten trouwen. Alleen had je de wereld door kunnen trekken, smart en genot leeren kennen en in vrijheid strijdend een groot man worden. Ik heb je talenten verstikt, je vrijheid belemmerd, je

kracht gebroken. O! mijn God, welke vloek ligt er op mijn bestaan?’

Met steeds klimmende opwinding wierp Fanny Jan hare bittere klachten tegen. Zij rees op en hare bleekheid maakte plaats voor een donker rooden gloed, haar dof oog liet zijn sluier vallen en begon van zenuwachtig leven te stralen.

Met een gedwongen, angstige kalmte ging Jan op haar toe, nam haar bij de hand en voerde haar al sprekende naar den stoel terug, waarin zij weder neerzonk. Hij beproefde haar ditmaal met een schertsend woord tot bedaren te brengen.

‘Lief kind, indien jij alles op je geweten hadt wat je daar opsomt, dan was ik al lang dood of weggelopen. Je hebt een onbeduidende flauwte in den gang gekregen, en dat is je een voldoende reden om te gelooven dat ik een veroordeelde misdadiger en jij de kogel aan zijn voet geworden bent! Weet je wel dat ik met verlangen naar den Zondag uitzie waarop ik met dien kogel, niet aan mijn been, maar aan mijn arm voor de eerste maal weer een singeltje rond zal kunnen wandelen? Je hadt heusch een beetje gelijk toen je zei dat je ondankbaar waart. Zoo'n model echtgenoot als ik heb je aan het schrikken willen maken. Foei, ik weet er niets anders op dan dat wij het afdrinken. Reik mij je glas en dan is de zaak uit de wereld.’

Op goedigen toon, als sprak hij een ziek kind toe, had Jan deze woorden geuit. Het hoofd voorover buigend totdat zijn wang de hare voelde gloeien dronk hij uit het glas dat haar hand omvat hield, en de uitkomst gaf hem gelijk in die zonderlinge behandeling van een vrouw, die meer dan achtentwintig jaren telde.

Met een plotselinge opwelling van teederheid sloeg zij haar armen om zijn hals, drukte hem een langen kus op den mond, terwijl de tranen haar van het gelaat stroomden, en riep uit:

‘Weg, onzinnige gedachten, weg! Ik zou ondankbaar zijn! O! dat nooit! Er bestaat maar één rein geluk op aarde, maar één troost in alle ellenden van het leven en dat geluk is mijn, die troost verkwikt mijn gemoed. Wij zullen ons afscheiden van de menschheid, niemand meer zien, niemand meer spreken, leven voor elkander en voor onze kinderen! Een tijd van geluk breekt voor ons aan grooter dan het heerlijkste wat mijn hart ooit durfde wenschen! O! thans kan ik sterven, ik weet dat ik een man en kinderen gelukkig heb gemaakt! Wat beteekent alle glorie der wereld vergeleken bij deze zaligheid? De hemel gaat open, mijn ziel hoort heerlijke melodieën!’

Zwelgend in den wellust van een bestaan, dat zij geen vijf minuten geleden een vloek had genoemd, sloot Fanny de oogen, die nog immer van tranen blonken. In den storm van haar gevoelsleven, die haar plotseling op de hoogste spits van fantastisch geluk omhoog hief om haar onmiddelijk daarna in den diepsten afgrond neer testorten van ingebeelde ellende, zweefde zij een oogenblik tusschen hemel en aarde, gedragen door een afmattende extase, die als een dagelijksche dronkenschap haar zenuwgestel ondermijnde. Op Jan's gelaat verdiepte de smart de ouwelijke trekken, want hij zag het in hoe zij langzaam zich zelve sloopte, en voelde zich machteloos tegenover dien zelfmoord der natuur.

Denzelfden avond waarin Jan bij zijne tehuiskomst

Fanny bewusteloos op den bovengang had gevonden, had zij zulk een vurige begeerte naar muziek te kennen gegeven, dat haar het verlangen niet uit het hoofd te praten was geweest om Frans uitnoodigen wederom te komen spelen. Na haar opwinding van den eersten keer verklaarde Jan wel ronduit muziek als iets verderfelijks voor haar zenuwen te beschouwen, maar zij hield aan, en al wat hij verkreeg was de belofte dat zij bedaard blijven en aan geen muziek meer denken zou wanneer hij of de dokter bemerkte dat het haar te sterk aangreep.

Misschien is het ten slotte toch nog een goede afleiding als zij er maar eerst aan gewend is, had Jan gedacht toen hij den volgenden morgen in persoon Frans ging uitnoodigen aan den wensch van zijn vrouw te voldoen.

Frans had zich terstond bereid verklaard, hoewel dat verzoek hem verre van aangenaam was geweest, en reeds menigen avond had hij in Fanny's gezelschap aan de piano doorgebracht. Den voorlaatsten keer had hij haar ook zijn portret geschonken in twee exemplaren, volgens het uitdrukkelijk, maar niet ernstig gemeend, verzoek van zijn vriend. Jan had er een terug willen geven, doch daartegen had Fanny zich verzet en nu hing het in de achterkamer, het ander in de slaapkamer boven.

Schijnbaar voldeed Fanny aan Jan's voorwaarde. Met buitengewone zelfbeheersching had zij de aandoeningen weten te verbergen, die, gelijk een wilde bergstroom, door haar ziel bruisten. Juist om die aandoeningen was 't haar te doen. Daarnaar had het haar immer gehongerd, en hoe onmachtiger de fantasie werd aan de kleine genietingen en verdrietelijkheden van een

kleurloos bestaan een immer sterker kleurend vergrootglas voortehouden, des te meer keerde zij zich van de buitenwereld af, en schiep zich een fantastisch leven van bitter lijden en ongekend geluk, de wellust van de smart en de weemoed van het geluk, de stralenkrans van de martelares en het zwaard in het hart waaronder de godheid rustte.

Op de kleine prozaïsche ellenden van een onvermogen burger-huishouden in een provincieplaats was dat ingebeeld gemoedsleven ras opgeschoten, een weelderige plant gelijk op een zwaar bemesten bodem, en het was Fanny's grootst genot zich blind te staren in de felle kleuren harer bloemen, en zich te bedwelmen met den giftigen geur welke uit haar kelken opsteeg. Acht en twintig jaar oud zwelgde zij nog altijd in de gevoelsdrunkenschap, waaruit het kind als mensch ontwaakt, en terwijl haar idealen vormeloos bleven volhardde zij in het geloof aan een paradijs, waarin zij zoo gaarne een oogenblik zou hebben doorgebracht om er levenslang het verlies van te kunnen betreuren. Haar geheel bestaan was een stil ontzenuwend lied van ongeweende tranen en ongenoten lust.

Daar was eensklaps van Doorning voor haar verschenen. In een omgeving van kleinsteedsche bekrompenheid, die het leven door den dagelijkschen strijd met het onvermoeibaar heirleger der zorgen tot een routinewerk had gemaakt, en de fantasie als het speeltuig der minderjarigheid beschouwde, vertoonde hij de hoog boven allen uitblinkende gestalte van den held die zijn eigen weg dorst banen, een openbaring uit die ingebeelde wereld waarvan zij het verblindend coloriet en de bedwelvende geuren meende te kennen. Gelijk een vurige renner uit de prai-

rieen stond hij naast het vermoeide sleeperspaard dat zij haar man noemde, en zij moest er nu zelve om lachen voor Jans hoofd een dichterkroon te hebben gedroomd.

In haar atmosfeer van duffe benardheid bracht hij de frissche geuren der onbegrensde ruimte, in haar zorgenslavernij sprak zijn handdruk van bandelooze vrijheid, in haar mijmerend plantenleven wekte zijn woord de echo op van een rijk en vol bestaan. Ja, die man zou haar begrijpen, die man had ongetwijfeld dezelfde behoefte aan aandoening gekend welke niemand van haar begreep. In zijn borst woonde een zusterziel waaraan zij haar leed kon klagen, en wanneer zijn vingers over de toetsen gleden om haar de innigheid der Duitsche meesters te vertolken, verstond zij het dat die zusterziel haar toeriep: 'klaag mij uw nood, ik zal u troosten.'

Van dat alles vermoedde Frans niets. Eenmaal had hij haar verzocht iets voor hem te zingen, maar het overdreven gevoel, dat zij in haar zang trachtte te leggen, was in zulk een wonderlijke tegenstelling gekomen met haar fijn, zwak geluid dat hij niet zonder moeite zijn lachen had bedwongen en den moed zijn verzoek te herhalen. Ook in haar gesprekken schepte hij weinig behagen daar hij te levenslustig was haar overspannen tranendorst zelfs maar te kunnen verontschuldigen, en een te practischen blik bezat om haar dweperijen te kunnen deelen. Ja, hij begon zich zelfs onbehagelijk te voelen in haar bijzijn, en wendde het gelaat af wanneer de matte blik uit haar grijze oogen starend op hem gevestigd bleef. Nadat zij eenmaal een quatre-mains hadden gespeeld en zijn vingers een paar keeren met haar gloeiende handen in aanraking waren gekomen, was die onbehagelijkheid dusdanig vermeerderd dat hij zich vast voorgenomen

had nimmer die proef te herhalen. Wel had zij er telkens weder naar gevraagd, maar nu eens had hij voorgewend zich niet geoefend te hebben, dan weer had hij toevallig de muziek vergeten, verschillende malen had hij zich zelfs verhinderd gemeld om dien avond te komen.

In den aanvang was Jan van de eerste noot af geduldig toehoorder geweest, later bleef hij wel eens wat lang bij een collega hangen, dien hij gewoon was na afloop van het middagmaal te bezoeken, voor heden had hij Fanny er op voorbereid waarschijnlijk eerst laat terugte zullen keeren. In de huiselijke beslommingen was hij den tijd van het dwepen te lang ontwassen, om de muziek, die hem voorheen zooveel genot schonk, thans niet achtertestellen bij een gezellig onderhoud aan het hoekje van den haard.

Nogtans was hij al overgelukkig dat Fanny zich zoo goed hield, en, nu hij haar reeds weken lang tot een zeldzame bedaardheid teruggekeerd zag, meende hij eindelijk het middel te hebben gevonden dat haar en hem die kalmte schenken zou waarnaar hij tien jaren lang vruchteloos gestreefd had.

Evenals hij voorheen immer stiller was geworden uit reactie tegen Fanny's zenuwachtige opgewondenheid, zag hij zich thans op weg zijn oude opgeruimdheid geheel terugtekrijgen. Hij dankte Frans zóó hartelijk voor zijn aandeel in hetgeen hij Fanny's genezing noemde, dat deze het niet over zich verkrijgen kon zijn lang gekoesterd voornemen ten uitvoer te brengen en de muziekmakerij te laten doodbloeden. -

Tante Bee was een kwartier geleden met de kinderen naar boven vertrokken.

Reeds had Frans geruimen tijd aan de piano doorge-

bracht. Door een opvoering van den Tannhäuser was hij op de Wagnersche muziek gekomen en menig fragment had hij, zoo goed en zoo kwaad als het ging, vertolkt, zonder te bemerken dat Fanny, de oogen strak op hem gericht, in diepe mijmering vervallen was. Toevallig naar haar omziende ontmoette hij haar doffen blik, die hem hinderlijker werd dan ooit te voren. Hij was overtuigd dat zij in het geheel niet geluisterd had en vroeg zich af met welk nut hij dan zijn kunsten kwam vertoonen. Sliep zij misschien met open oogen? Dan werd het tijd haar het onbehoorlijke daarvan eens te doen gevoelen.

Zacht doorspelend vroeg hij of zij den Lohengrin kende. Het geluid van zijn stem deed haar opschrikken. Zij zeide nooit iets van Wagner te hebben gehoord.

Dan zal ik er u een paar mijner gelief koosde stukken uit voorspelen, maar wees zoo goed mij te waarschuwen indien het u verveelt. Wagners muziek behaagt niet aan iedereen.

Zij beloofde dit, en hij speelde het bekende aanvangskoor uit het laatste bedrijf met de inleiding voor orkest.

Intusschen was zij opgestaan en luisterde nu met aandacht toe, vlak naast hem tegen de piano aangeleund.

Terwijl zij hem bleef aanzien, zonder te bemerken hoe die starre blik hem hinderde, streed zij tegen de zonderlinge begeerte om aan dien man haar geheelen levensloop te verhalen. Ongetwijfeld was deze van belangwekkende feiten ontbloot, maar zij had zooveel overdacht, zooveel in haar binnenste doorleefd. Indien zij hem daar eens over sprak; indien zij hem eens afschilderde hoe zij in de eenzaamheid harer eerste huwelijksjaren van de hoogste vreugd en van de diepste

ellende had geproefd? Zou hij begrijpen wat zeker niemand anders begrijpen kon? Zou hij ook de muziek der ziel verstaan met haar rijke harmonieën, haar pijnlijke dissonanten en haar eeuwigdurend streven naar rust?

Maar hij hield op, en de moed ontzonk haar zoodra zijn vingers de toetsen verlieten; zij had de prikkeling der tonen noodig om te durven spreken.

‘Nog eens’ riep zij uit ‘nog eens dat koor.’

Met het hoofd bijna ter zijde gewend speelde hij het nog een, snakkend naar het oogenblik dat Jan hem zou komen verlossen uit dit onaangenaam tete-à-tete met zijn vrouw.

Midden in het koor, waarvan zij de herhaling verlangd had, sprak zij hem toe:

‘Geloof u aan een God, aan een vader van liefde?’

Frans wenschte zich duizend mijlen van daar. Hij had een waren haat aan nutteloos gebabbel over godsdienstquaesties, en met een overspannen vrouw als Fanny voelde hij zich in 't geheel niet bij machte dergelijke onderwerpen te behandelen. Evenwel, hij moest een antwoord geven, en zeide daarom:

‘Ik geloof, mevrouw, dat ieder zijn eigen meening hieromtrent hebben moet, en dat men het best doet niet aan de overtuigingen van anderen te tornen.’

Zij sloeg niet veel acht op dit antwoord. Blijkbaar had zij er niet eens een verwacht, of zelve reeds andere woorden aan de zusterziel in den mond gelegd.

Terwijl hij bleef doorspelen, als gold het een begeleiding con sordini van een tragisch tooneel, ging zij voort:

‘Ik heb geloofd, ik heb mij neergebogen en ik heb gebeden, maar nooit werd mijn gebed verhoord, en mijn geloof is gebroken door de stormen des levens, gelijk

een zeepbel door een ademtocht breekt, slechts de herinnering achterlatend aan een ongekende pracht van kleuren. Ik zag de ellende om mij henen, ik voelde de ellende in mijn boezem, en het beeld van een vader van liefde loste op in ijlen rook.

Toch zou ik zoo gaarne de handen kunnen samenvouwen, de knieën buigen, en bidden, danken, en smeeken om genade. Mijn ziel heeft behoefte aan een vader om te vereeren, aan een machtig God om voor te knielen, aan een opperwezen om vurig liefthebben. Maar ik heb het geloof verloren met de droomen mijner jeugd en nimmer, nimmer vind ik het terug. 'De mensch beproeve zich zelve en ete alzoo van het brood en drinke van den drinkbeker: want die onwaardig eet en drinkt, die eet en drinkt zich zelve een oordeel.' Zoo staat er geschreven, en van het oogenblik af dat ik den twijfel en de verbittering in mijn hart heb gevonden ben ik van de tafel des Heeren weggebleven, want ik vreesde mij een oordeel te eten.

Nu weet ik dat er geen God is; een God zou mij tot zich geroepen hebben, als de herder het verdoolde schaap.

O! zeg mij, kent uw hart ook dien strijd of heeft het een krachtigen steun waartegen het staande blijft? Geloofst u dat een mensch goed kan zijn zonder aan God te gelooven? Wanneer ik muziek hoor, dan is 't mij of ik Gods stem verneem, de openbaring der hoogste liefde. Muziek is troost, muziek is zaligheid. O! waarom kan ik niet sterven in muziek, als een accoord verdwijnen in de eeuwige harmonie!

De vrouw is krankzinnig, dacht Frans, waar blijft in 's hemelsnaam Jan? Hij wist niet wat te doen. Ant-

woordde hij iets, dan ging Fanny op haar eigen gedachten door zonder eenige aandacht aan zijn woorden te schenken. Zeide hij niets, dan staarde zij hem met haar doffen blik zwijgend aan, een toestand, die nog pijnlijker was.

Hij deed een poging om op den Lohengrin terugtekomen.

‘In den Lohengrin, mevrouw, is het godsdienstig gevoel bewonderenswaardig in de muziek uitgedrukt. In het eerste bedrijf bijvoorbeeld, wanneer Elsa voor den koning tot verantwoording geroepen wordt over het verdwijnen van haar broeder, zingt zij:

‘Einsam in trüben Tagen
 Hab ich zu Gott gefleht,
 Des Herzens tiefstes klagen
 Ergoss ich in Gebet.
 Da drang aus meinem Stöhnen
 Ein Laut so klagevoll,
 Der zu gewalt'gem Tönen
 Weit in die Lüfte schwoll:
 Ich hört' ihn fern hin hallen,
 Bis kaum mein Ohr er traf;
 Mein Aug' ist zugefallen,
 Ich sank in süssen Schlaf.’

Nauwelijks was de laatste toon weggestorven of Fanny riep uit:

‘Nog eens, nog eens!’

Haar stem, die in den regel zoo mat was als kwam zij onder een floers uit, klonk nu zoo schel dat Frans onwillekeurig opkeek.

Zij was bleek geworden, haar handen waren krampachtig samengevouwen. Frans meende iets waanzinnigs

in haar schitterend oog optemerken; hij wist inder daad niet wat te doen. Het was moeielijk een reden voor een weigering te vinden, en toch durfde hij niet ten tweede male eene melodie spelen, die haar dusdanig scheen aantegrijpen. Alsof hij haar vraag niet gehoord had beproefde hij iets anders uit het tweede bedrijf in plaats te geven, maar zij legde haar koortsachtig heete vingers op de zijnen, en vroeg de eerste melodie terug.

Hij speelde alleen de begeleiding, doch zij verlangde de woorden er bij. Niets hielp, hij moest Elsa's lied herhalen.

Toen was het of haar oogen immer grooter en immer helderder werden, haar wangen nog bleeker dan zij doorgaans waren. Haar mond, die meestal zoo ver openstond dat hij de droomerige uitdrukking der oogen nog versterkte, werd vast gesloten, maar Frans had amper het laatste woord uitgesproken, of, gelijk een orakelpriesteres in extase, riep zij uit:

‘Ja, zoo is 't, inslapen en niet meer denken! Niet meer genieten, maar ook niet meer lijden. Als het bidden gedaan is blijft de kreet van vertwijfeling der liefde nog over. Ook die moet aan den wanhopende ontvlieden, ein Laut so klagevoll, en wanneer hij langzaam uitgestorven en eindelijk geheel vergeten is, dan eerst naakt de zoete rust, de eeuwige slaap zonder droomen. O! gelukkig zij, die reeds zoover zijn, maar heb medelijden met den mond, die nog de lippen sluit als de laatste kreet van liefde, die uit het gemoed opwelt, ontsnappen wil; heb medelijden met het lijdend hart dat vertwijfelt en hoopt tegelijk, dat afstand gedaan heeft van al zijn rechten, maar toch nog om een aalmoes bedelt aan de deur van het leven, waarin het zoo wreed werd misdeeld!’

Frans begreep er niets van. Was dit dronkenschap, was dit waanzin? Wat wilde die vrouw van hem met al haar klaagliederen over een leed dat hij niet kende! Had zij zooveel meer reden tot jammeren dan ieder ander? Dat Jan nu juist zoo laat uitbleef!

Zijn houding werd meer dan moeilijk. Hij maakte tegenover zich zelve een allerbespottelijkste figuur, en zag niet in op welke wijze hier een eind aan komen moest. Daar klonk een bel! Dat zou Jan zijn, doch neen, Jan belde waarschijnlijk niet in zijn eigen woning aan.

Ondertusschen ging Fanny op altijd heftigeren toon voort. Fragmenten van frasen, brokstukken van gedichten, citaten uit dichters ontvielen zonder eenigen samenhang aan haar lippen. Haar oogen vingen aan te rollen, haar vingers klemden zich zenuwachtig om al wat zij aangrijpen kon, geen lid van haar lichaam was meer in rust. Eindelijk kwamen er tranen te voorschijn, en begon zij met groote stappen in de kamer heen en weer te loopen. Zij sprak over liefde, over godsdienst, over wanhoop. Meestal was er niet het minste verband te vinden in de woorden, die zij bijna uitschreeuwde, door snikken afgebroken en door een wilde gesticulatie begeleid.

Geen van beiden hoorde dat er getikt werd op de deur. Mijntje, die binnenkwam om een courant te brengen, deed haar plotseling bedaren.

Verwonderd zag de meid een oogenblik beiden aan; Frans schaamde zich als een man, die in een ongeoorloofde samenkomst wordt betrap, en bleef stijf op de piano-toetsen staren; Fanny zonk uitgeput in den grooten leuningstoel neer en drukte haar zakdoek voor het gelaat.

Nog altijd geen Jan!

Zoodra Mijntje heen was gegaan nam Frans een ander middel te baat om aan Fanny's wonderlijken gedachtenloop eene afleiding te bezorgen. Hij sloeg Beethovens Turkschen marsch aan.

Het was haar echter aantezien dat zij niet meer luisterde. Een paar minuten bleef zij zitten, den blik onafgewend op Frans gericht, in haar dunne vingers den kleinen zakdoek samenfrommelend. Toen stond zij op, ging naar hem toe, en bleef op korten afstand achter den spelende staan. Nu eens bracht zij beide handen naar het hoofd, dan weder strekte zij ze met een diepen zucht voor zich uit, als weerde zij een denkbeeldigen last af, welke op haar borst nederzonk.

Zonder om te zien speelde Frans door.

Nogmaals trad zij een stap nader. Dezelfde gebaren hielden aan.

Eindelijk stond zij vlak achter hem, de zakdoek ontglipte aan haar hand, zij boog het hoofd voorover.....

‘Mevrouw, mevrouw!’ gilde een vrouwenstem in den gang.

De deur vloog open, en Mijntje stortte naar binnen. Op hetzelfde oogenblik hoorde Frans een zware bons achter zich: hij wendde zich om en zag Fanny doodsbleek op den grond uitgestrekt.

‘Mijn hemel, wat gebeurt er?’ riep hij verschrikt opspringend uit, en keek Mijntje aan, die als versteend bleef staan.

‘Help dan toch! Zie je niet dat mevrouw door je geschreeuw flauw gevallen is? Staat het huis in brand? Haal oogenblikkelijk azijn, maar zeg mij eerst wat er gaande is.’

‘Het kind sterft!’

Frans vermoedde meer dan hij begreep.

‘Help mevrouw’ voegde hij haastig de ontstelde meid toe, en snelde de kamer uit.

In weinige sprongen was hij boven.

Op het portaal, dat slechts flauw werd verlicht door het opstijgend schijnsel van het gang-lantarentje, weifelde hij een oogenblik welke van de vier deuren te kiezen. Op goed geluk er eene openend, stond hij in een diep, duister vertrek. Aan zijn rechterhand onderscheidde hij een groot ledikant met zedig gesloten, donkergroene gordijnen, over de lange potkachel heen, die er achter te voorschijn kwam, gleed zijn blik naar een kleine wieg waarachter tante Bee gezeten was. Het vol, donkergeel schijnsel van de lamp met groene kap stroomde over het kind, dat roerloos op haar schoot rustte.

Langzaam bewoog zij een takje wijnruit heen en weder onder het fijne neusje.

Zij keek niet op.

Voorzichtig ging Frans naar haar toe. Het kleine kinderhoofd, dat op tante's hand steunde, staarde hem met wijd uitpuilende oogen aan; hij zag dat de wangen blauw gemarmerd, de handjes krampachtig toegeknepen waren.

‘Waar woont de dokter?’

‘Vijf minuten van hier, Hoogstraat, N°. 17.’

Frans snelde de trap weer af, de voordeur uit, naar de Hoogstraat toe. Hij vond den dokter te huis en terstond bereid medetegaan.

Bedaard draaide de oude man het gaspitje half neer, dat boven zijn schrijftafel brandde, liet zijn boek geopend liggen, en vroeg, terwijl hij eenige doosjes bij zich stak:

‘De kleine zeker?’

Frans bevestigde zijn vermoeden.

Hij had het wel gedacht, het was een zwak wurm.

Samen opwandeland bracht Frans het gesprek op de moeder, die hij ook voor zwak hield.

‘Zwak niet, mijnheer van Doorning. Het zijn de zenuwen, die wat sterk werken. Daar is weinig tegen te doen, wanneer het een erfelijke kwaal is.’

‘Zou u dan meenen dat zij het lot van haar vader te gemoet gaat?’

‘Dat heb ik niet gezegd. Al wat kan gebeuren, gebeurt daarom niet altijd.’

Zoodra zij het huis waren binnentreden ging de dokter met zijn bedaarden stap den gang door en de trap op. Geen lid van het gezin dat dien stap niet kende.

Een sombere stilte heerschte in de slaapkamer, waarvan thans de deur wijd openstond. Men hoorde alleen het geschuifel van de baker, die toonen wilde dat zij wel wist hoe laat het was.

Nog altijd lag Alfredje roerloos op tante's schoot. Voorovergebogen hield de goede vrouw haar blik strak op de opengespalkte kinderoogen gevestigd, als bespiedde zij daar dien overgang van leven en dood, waarvan zij niet eens het raadselachtige beseftte. Dieper in de kamer zaten Jan en Fanny; hij een zakdoek tegen den mond aandrukkend om zijn aandoening te verkroppen, zij staroogend, de handen op haar schoot saamgevouwen.

Bij het binnentreden van den dokter vertraagde de baker een oogenblik in den ijver waarmede zij aan het opredderen was gegaan van de fleschjes, potjes, doekjes en kleertjes, die in het korte leven van Alfredje te pas waren gekomen. Met een veelbeteekenend hoofdschudden keek zij den man der wetenschap aan, maar de oude

practicus had hare wenken niet noodig. Zwijgend zag hij een poos op het kind neer.

In de ademlooze stilte klonk het tiktak van de gangklok tot boven door, als had het huis een hart waar de zieleangst in klopte.

Sprakeloos volgde ieders blik de witte hand, die langzaam over het kleine lichaam henenstreek.

Het geritsel van een vrouwenkleed deed Frans omkijken. Fanny was opgestaan, en doodsbleek met flikkerende oogen op den dokter toegetreden.

Nu daalde de witte hand op het kleine voorhoofd neer, gleed er over heen... en drukte zacht de oogleden toe.

Een rauwe gil trilde door het huis. Fanny was aan de voeten van haar zuster neergestort.

Beneden waren de gordijnen afgenomen en de blinden gesloten. Een rijtuig met zwarte paarden bespannen wachtte voor de deur. De koetsier had zweep en teugels niet uit de hand gelegd om met het hoofd achterover geleund in zijn gewone dommeling te vervallen. Al gold het maar een kinderlijkje, dat in een gewone vigilante werd vervoerd, bij begrafenis hield hij zich altijd recht en sliep nooit.

Een tweede rijtuig kwam op hem aanrijden, maar hij week niet van de plaats, en zijn collega liet Frans een huis vroeger uitstappen om daarna als volgkoets achteraan posttevatten. -

‘Wij zijn gereed,’ zeide Jan tegen den witgedasten bode, die Frans in de achterkamer binnenliet.

Zwijgend drukte hij daarop zijn vriend de hand en stelde hem een dik, baardeloos mannetje voor als notaris van Dussen. Al had hij geen qualiteit genoemd, Frans zou vermoed hebben dat deze man, dien hij nog nooit bij zijn vriend ontmoet had, een notaris was. In de omstreken van den dood legt dit ambt vriendschapsdiensten op.

Terwijl Jan onrustig heen en weder liep, en de notaris met zijn gelegenheidsgezicht de eenige scheen te zijn, die zich op zijn gemak gevoelde, vond Frans noch Fanny noch tante Bee op hare gewone plaats en gezeten. Zij waren te zeer menschen der gewoonte geworden om niet geheel in de war te raken zoodra de dagelijksche sleur door een buitengewone gebeurtenis verbroken werd. Fanny was in diepen rouw, doch gekleed om uittegaan. Onder den opgeslagen zwarten sluier kwamen de rood geweende oogen pijnlijk tegen het bleek gelaat uit. Met saamgeknepen lippen, waarvan zij het trillen niet bedwingen kon, staarde zij voor zich uit. Door een knik van het hoofd beantwoordde zij den groet van Frans zonder hem aantezien. Tante Bee, die eveneens in het zwart was gekleed, reikte hem haar dikke hand, welke hij drukte.

Niemand zeide een woord.

Jan bleef heen en weder loopen zonder zijn vrienden uittenoodigen het lijkje nog eens te gaan zien. Hij had er zijn redenen voor. Het gezichtje trok wel bij, maar een mooie doode was 't toch niet. Fanny had gevonden dat de kinderlijke trekken een akelige uitdrukking hadden gekregen, en van Jan de plechtige belofte geëischt dat niemand er meer een blik op werpen zou.

De notaris trok langzaam zijn rechter handschoen aan. Hij wist bij ondervinding hoeveel tijd hem voor elken vinger overschoot.

Eensklaps bleef Jan voor Fanny staan en zeide:

‘Je blijft er dus bij dat je mee wilt gaan?’

Een bevestigende hoofdbuiging was haar antwoord.

‘Ik ben beducht dat het u erg aangrijpen zal, mevrouw’ merkte de notaris op deelnemenden toon aan.

Zijn goed gemeende woorden sterkten Fanny slechts in haar voornemen, want zij hield niet van van Dussen.

‘Ik heb beloofd dat ik kalm zou blijven en ik sta voor mij zelve in’ klonk haar antwoord tamelijk bits.

Van Dussen maakte een nietsbeteekenend gebaar en ging een stap terug.

Wederom heerschte er een drukkende stilte. Jan sloot de deur, die opensprong. Het was juist dat oogenblik van geheimzinnig gedruisch in den gang, waarnaar niemand hooren wil en iedereen luistert. Een paar seconden later deed Jan de deur weer op een kier open. Een zenuwachtige trilling gleed over Fanny's trekken heen, maar toen haar man omkeek wist zij zich te beheerschen. Kalm vroeg zij: ‘Is het klaar?’

‘Wij kunnen gaan’ luidde het antwoord. ‘Frans, jij zult de goedheid hebben met den notaris in het volgrijtuig plaatstenemen. ‘Wij beiden blijven bij onzen lieveling.’

Snel wendde Jan zich af. Verwenschte frasenmakerij uit zijn jongen tijd; hij moest Fanny het voorbeeld geven en kon zich zelf niet goed houden! Terwijl de heeren met een tweeden zwijgenden handdruk van tante Bee afscheidnamen, ging hij langzaam den gang door al brommende: ‘kerel wees niet laf!’ Toch kon hij een

dikken traan niet terughouden, die op den omslag van zijn ouderwetschen rok viel, en de zwart gehandschoende vingers zochten naar een zakdoek, want het werd hem te machtig. 'Wees niet laf' bromde hij nogmaals, en kreeg nog bij tijds zijn bedaardheid weer om kalm naast Fanny in het rijtuig te gaan zitten.

De kleine vent lag onder het zwarte laken aan den overkant.

De oppasser sloeg het portier van de volgkoets dicht, stelde zich aan den rechterkant van het eerste rijtuig, dat de bode reeds links begeleidde, en stapvoets reden zij de stad in.

Natuurlijk maakten zij een omtoer. De kortste weg ware over de singels geweest, maar dan zou het er veel van gehad hebben of men het lijk zoo maar weg wilde stoppen, was het oordeel van den stalhouder geweest en de knechts hadden hem gelijk gegeven. Het speet Jan, want hij had er iets eigenaardigs in gevonden over de stille, groene singels te rijden en het straatrumoer te ontwijken.

Schijnbaar trokken zij weinig aandacht, ofschoon het gerucht dat Fanny zelve meeinging zich reeds als een loopend vuur door het stadje had verspreid. De bespieders van begrafenissen verschuilen zich meestal achter blinden of gordijnen, en bovendien werd de algemeene nieuwsgierigheid teleurgesteld, daar Jan de gordijntjes van het rijtuig gesloten hield.

Tusschen de beide ouders werd geen woord gewisseld. Zij vreesden hunne aandoening te zullen verraden. Ieder in een hoek gedoken, de oogen strak op het zwarte floers gericht, verzonken zij in gepeinzen en vergaten zelfs elkanders tegenwoordigheid.

In het volgrijtuig werd de aanvankelijke stilte spoedig door den notaris verbroken. Hij merkte op dat het gelukkig niet regende; een begrafenis met parapluie's miste alle poëzie.

Daar Frans niet dadelijk antwoord gaf, ging hij voort:

‘Ja, ja, oud of jong, elk oogenblik kan het laatste zijn.’

Hij zeide dit op een toon alsof hij zijn buurman aanried zoo spoedig mogelijk zijn testament te laten maken.

‘Ik geloof dat zij 't zich beiden erg aantrekken’ merkte deze op om iets te zeggen; de notaris greep het aangeboden thema ter uitwerking aan.

‘Hij vooral, mijnheer. Ik ken hen nu al een groote acht jaar, en durf mij dus gerust onder de oudste vrienden rangschikken, welke zij hier ter stede hebben gemaakt.

Daarbij komt dat ons ambt iemand, die niet geheel en al ontbloot is van een zekere opmerkingsgave, weldra een zeer scherp blik bezorgt door de ondervinding, die wij nolens volens opdoen. Ik verzeker u: al blijft hij uiterlijk kalm, van binnen gaat het des te dieper. Bij haar zijn 't meer de zenuwen.’

Frans weerhield de vraag of Jan dan met zijn spieren gevoelde, en bepaalde zich bij de opmerking dat beiden tamelijk zenuwachtig waren.

‘Wat dat aangaat, ja’ hernam van Dussen, ‘maar hij weet zich te beheerschen, zooals een mensch - ik bedoel een man, die een gevestigde positie heeft - dit behoort te doen. Zij daarentegen, geeft zich toe. Nu vind ik dat dit toegeven langzamerhand verergert. Letterlijk met den dag is het verschil merkbaar. Je zoudt zeggen dat zij er vermaak in schept voor ongelukkig te kunnen doorgaan. Altijd klaagt zij. Kort voor haar bevalling zijn mijn vrouw en ik er nog eens op een avondje

geweest, en toen heeft zij ons wel twintigmaal, met denzelfden omhaal van woorden, het verhaal gedaan van een onbeduidend schoorsteenbrandje. Zoodra wij te huis kwamen zei ik tegen mijn vrouw: dat is niet normaal. Neen, ik beklaag dien man uit den grond van mijn hart. Zij geeft zich verschrikkelijk toe. - Ziet u dat groote huis met de gele zonneblinden? Daar woont een van onze rijkste ingezetenen. Ik heb hem nog gisteren bij mij gehad voor een hypotheek, die vermeerderd moest worden.'

Van Dussen ging daarop voort met Frans alle huizen aantewijzen waar cliënten van hem woonden. De korte zakelijke commentaren op hunne fortuinen, leefwijzen en aantallen kinderen, welke hij daarbij gaf, eindigden met het verhaal van de lotgevallen eener beetwortelsuiker-fabriek, die door zijn practische raadgevingen en den geldelijken bijstand van een vermogend ingezetenen er geheel boven op was gekomen, en tegenwoordig goed gaf, nadat de aandeelhouders jaren lang geen cent hadden gezien. Niemand had zoo iets durven denken; zijn beste vrienden hadden hem eenvoudig gevraagd of hij gek was. In de opsomming van de noodzakelijke voorwaarden, waaronder hij zoowel dien bijstand van zijn cliënt als de eigen raadgevingen had verstrekt, stoorde hem de bode, die het portier opendeed.

Zij waren aangekomen.

De oppasser had reeds het zwarte pakje op beide armen genomen, en zoodra de twee heeren, met de hoeden in de hand op voorbeeld van Jan, zich achter Fanny en haar man hadden aangesloten, stelde een doodgraver zich aan de spits en ging de kleine stoet de groote lommerrijke laan van het kerkhof binnen.

Het was er zoo rustig onder de hooge ypen, wier machtige stammen als Gothische zuilen het zilveren uitspansel schenen te dragen. Fanny voelde zich dankbaar gestemd dat de hemel haar een zijner weemoedigste Juni-dagen gezonden had. In een zonnestraal zou zij een wreede spotternij, in een stormwind een ongepast vertoon hebben gezien; de grijze morgen deed haar weldadig aan. Slechts met een enkel oogenblik van zwakte had zij te kampen, toen zij de eerste schrede voort zou gaan. Een paar seconden schemerde 't haar voor de oogen; om zich staande te houden strekte zij de hand uit en greep Jan bij den schouder, maar zoodra hij haar steunen wilde en zijn arm bood, vond zij haar zelfbeheersching terug, wees hem zwijgend af, en ging alleen verder.

Juist op het oogenblik dat de doodgraver een nauwer zijpad links insloeg, hetwelk aan eenen kant met een dubbele rij fuchsia's bezet was, wier sierlijk neerhangende klokken tot Fanny's lievelings bloemen behoorden, zag zij in de verte, aan het einde van weg, dien zij verlieten, eene dichte menschenmenigte bijeen. De diepe tonen van een mannenkoor drongen tot haar door. Nog weldadiger dan de stille rust van den ochtendstond troffen haar die plechtige accoorden. Dat was juist de poëzie waaraan haar ziel behoefte had.

Begraven te worden met muziek had altijd tot haar vurigste wenschen behoord. O! waarom was *zij* 't niet, die heen werd gedragen? Waarom ruischten die ypen niet boven *haar* lijkstoet, waarom knikten de pas ontloken bloesems *haar* geen laatst vaarwel toe, en zweefden die plechtige klanken niet over *haar* kist henen, een afscheidsgroet van het leven dat zij zóó lief had gehad?

Zij zag 't hoe men haar naar de laatste woning leidde. Jan alleen volgde, met Ro en Alfredje aan zijn hand.

Zij zag 't hoe zij in den duisteren kelder werd neêrgelaten, in de armen van den eeuwigen slaap zonder droomen.

Zij zag 't hoe een nieuw geslacht over haar grafzerk wandelde, haar naam las en - - - verder ging.

O! waarom was *zij* 't niet, die heen werd gedragen? En terwijl het boven haar in het doorzichtig loover tjilpte en float, de sterke geuren van jasmijn en reseda haar langs het gelaat streelden, en in de verte het statig rhythmus van het gezang haar schreden begeleidde, schiep zij in de nooit rustende fantasie een leven voor haar kind.

Het was geen effen pad met bloemen bestrooid, waarop zij den kleine voortschrijden liet. Dit had zij nooit voor zich zelve begeerd, zij kon 't ook voor hem niet doen. Hij moest strijden, hij moest lijden, maar strijden voor een doel, lijden voor een liefde. Ja, dat was ook haar droom geweest, een leven rijk aan machtige aandoeningen, en wat was haar deel geworden? Verdiende haar kleurloos bestaan, dat zich oploste in een strijd tegen alledaagsche nietigheden, den naam van leven? Had niet de krasse tegenstelling der werkelijkheid met den droom, waaruit zij nooit geheel was ontwaakt, misschien nimmer ontwaken zou, haar zoo onzeglijk rampzalig gemaakt?

Neen, het was beter zoo. Het kind was gelukkiger dan haar beste wenschen het konden maken.

En zij zag het in zijn kistje slapen onder de rozen, die zij zelve bij den tuinman uitgezocht en afgesneden had.

De muziek wekte vrede in haar gemoed, zij dacht er zonder hartzeer aan hoe het kind was heengegaan in het heerlijk morgenuur van het leven, dat aan den half-

sluimerende een liefde schenkt grooter dan de wakende er in zijn ijverigst zoeken ooit een zal vinden.

Het pad was ten einde; hun weg liep thans over de grauwe zerken heen. De kindergraven lagen ver aan den anderen kant van het kerkhof. De bloemen hielden op, de muziek werd flauwer en flauwer, het struikgewas dunner onder het hooge hout. Aan de laatste zerken sloot het kleine grasperk met de hooge populieren aan, waarin de vierkante steentjes ordeloos door elkander lagen. Op enkelen was een voornaam gebeiteld, op anderen niets; er waren er echter ook, die aan den voet van een kruis rustten, waarin een verbleekte photographie of een vierregelig vers op vergrauwd papier onder een glazen plaat bevat was. Aan de grens van dit grasveld bevond zich een hoopje goudgele aarde, en daarnaast de kleine kuil.

Het kistje werd ontbloot en door den doodgraver in de groeve geplaatst. Behoedzaam schoof hij het recht, als gold het een juweelendoosje op een vrouwen-toilet.

Jan wilde de eerste schep aarde werpen.

O! waarom zwijgt gij thans, muziek? Waarom verstomt gij vogelenkoren? Heen is de vrede uit Fanny's gemoed! De fantasie verbreekt haar banden, de wroeging sluipt rond door haar borst!

Dood, dood! en door haar schuld! Een moeder, die haar eigen kind heeft vermoord!

Natuur, wend uw jeugdig, frisch gelaat van de ellendige af, die zulk een daad volvoeren kon! Hemel, verduister uw glans, aarde, open uw afgrond! O God, uw hand ligt zwaar op het zwakke menschenhart! Het heeft u verlaten, u gesmaad, en gij hebt het ten val gebracht, getroffen in zijn dierst kleinood! Niet de daad alleen is het kwaad; in den wil, in de gedachte reeds schuilt de zonde.

Zij had gezondigd. Zij wist het thans, want zij had uw majesteit aanschouwd, en den bliksemstraal van uw toorn gevoeld; zij had het hoofd voor uw macht gebogen, zij geloofde, zij aanbad. - Heer! kunt gij haar vergeven, kunt gij haar vrede schenken in het gemoed? Uw wraak eischte een offer, en hij is gegaan, het schuldeloos kind, gestorven voor zijn moeder. Reeds staat hij voor uw troon om gerecht te worden, maar gij vindt geen zonde in hem. Zijn ziel is blank als versch gevallen sneeuw, zijn mond smeekt om genade voor zijn moeder. God, God! ontferm u harer, keer het kwaad van haar af indien zij te zwak is er weerstand aan te bieden. Vernietig de wroeging, die als een vergif haar door het ingewand woelt. Rust.... geef haar rust!

Zij knielt voor u neder, doordrongen van uw heerlijkheid, geen aardsche wenschen meer in het hart, slechts naar den dood verlangend om optegaan tot u, in eeuwige aanbidding eeuwig boete te doen, een zonnestofje gelijk te verdwijnen in uw glans!

Wee! gij wendt uw aangezicht af! Gij stoot haar van u omdat gij de zonde nog in haar boezem ontwaart, terwijl haar lippen om genade smeeken. Hier op aarde moet zij boeten om eenmaal rein te worden als het kind dat in uw heerlijkheid zich baden mag. God, waarom verliet gij haar? Zij ziet uw hand, die haar afwijst naar het leven, naar de aarde terug. Zij hoort uw stem, die het vonnis spreekt:

‘Geen rust voor haar! Zij leve, zij lijde, zij zoek God die haar zijn licht onttrekt!’

Het kistje was onder het gele zand verdwenen, de doodgraver nam zijn pet af, en Jan wilde zijn starogende vrouw bij de hand vatten om heentegaan.... maar

toen hij haar aanraakte stortte Fanny, zonder een kreet te uiten, bewusteloos naast het kleine graf neer.

De dag was heet geweest. In het openslaand venster dreef de afgekoelde avondlucht de kamerwarmte terug, die zich aan haar frischheid wilde zuiveren.

Tante Bee had haar werktafeltje dicht bij het ledikant geschoven. Onder de groene lampenkap zonk een rossig schijnsel op het blauw geruiten kinderjurkje neer, dat zij van nieuwe knopen voorzag. Ook het kastanjebruin tafelblad, waarop het wit porseleinen bord met geneesmiddelen stond, kwam helder verlicht tegen den somberen achtergrond uit van het diepe vertrek, en een paar der buitenste stralen verdwaalden naar het blanke linnen waaronder Fanny rustte. Haar hoofd lag van het venster afgekeerd, in de schaduw, onbewegelijk op het kussen neer, door het blonde, kortgeknipte haar als door een verbleekt heiligen-aureool omkranst.

Nadat zij op het kerkhof in onmacht was gevallen, had men haar bij den doodgraver ingedragen, waar zij geruimen tijd buiten kennis gebleven was. Te huis wedergekeerd had zij zich weten te beheerschen om een vroolijk gelaat aan Cleo en Ro te kunnen toonen, die het nog niet behoefden te weten dat het leven zoo rijk aan ellende was.

Zonder morren had zij in Jan's wil berust, die haar verbood terstond naar de slaapkamer te gaan waar Alfredje gestorven was. Alleen op die voorwaarde had hij beloofd haar bezwijming voor den dokter te zullen verzwijgen.

Nadat 's avonds de twee kinderen door tante Bee te

bed waren gebracht, was hij met haar medegegaan al pratende over de bewaarschool die Ro bezoeken zou, ten einde hare aandacht afte leiden. Zijn voorzorgsmaatregelen hadden echter niets gebaat. Nauwelijks had Fanny een voet in de slaapkamer gezet, waaruit alles verwijderd was wat haar aan het verloren kind kon herinneren, of zij was in zulk een heftig gegil losgebarsten, dat Jan in zijn radeloosheid Mijntje oogenblikkelijk naar den dokter had gestuurd.

De man van de wetenschap had eene buitengewone irritabiliteit geconstateerd en een bedarende arts enij voorgeschreven.

De bedarende arts enij had even weinig uitwerking gehad als de goede woorden. Op allen was hetzelfde antwoord gevolgd: 'laat mij, ik moet uithuilen.'

Eerst toen zij inderdaad uitgehuild en moe gegild was, had zij eenige uren van slaap genoten, waaruit zij den volgenden morgen door een loodzwaren druk op den rechterkant van het lichaam ontwaakte. Aan eene zijde verlamd moest zij blijven liggen.

Verscheidene dagen had zij reeds te bed doorgebracht, 's morgens afgemat ontwakend, tegen den avond zich krachtiger gevoelend, totdat in het begin van den nacht regelmatig de gilaanval terugkeerde, die alle huisgenooten met ontzetting vervulde. Eerst waren het korte snikken, die met moeite haar borst ontwelden, als deed zij haar best ze terugtehouden, maar schoot haar kracht te kort. Tranen biggelden langs haar gelaat. De snikken werden heviger totdat zij een band om den hals begon te voelen, die vaster en vaster aangetrokken werd, en eindelijk als een ijzeren greep haar de keel toekneep. Dan ontsnapte de eerste benauwde gil aan haar mond, een

donkerroode gloed vloog over haar gelaat. Zij poogde overeind te rijzen, doch viel weer achterover neder, wentelde zich rond in het bed, wrong de kussens krampachtig met haar gezonden arm samen, scheurde de lakens los en slingerde ze van zich, rees als een gespannen boog op het achterhoofd omhoog en draaide met de oogen, gilte en sloeg om zich heen, dat Jan aan een zenuwtoeval geloofde. Jammerend stond hij bij haar bed, hield haar vast zoolang de aanval duurde, woelde met de hand door het dunnend hoofdhaar zoodra zij, tot kalmte teruggekeerd, bleek als een doode voor hem lag uitgestrekt, en herhaalde in zijn radeloosheid altijd dezelfde woorden:

‘Arm kind, had ik het kunnen voorzien dat ik je zulk een huwelijksgeluk bereidde!’

‘Die buien moeten slijten’ had de dokter gezegd, ‘als er niet spoedig verandering komt zullen wij lauwe baden aanwenden. Voor het oogenblik willen wij 't nog eens aankijken.’

Fanny verlangde niet dat hij iets anders deed. Zij scheen niets meer te verlangen. Onbewegelijk lag haar hoofd den ganschen dag op het kussen neer, de oogen gesloten of star naar boven gericht. Met haar huishouden bemoeide zij zich in 't geheel niet meer, naar de kinderen vroeg zij geen enkelen keer, Jan wilde zij niet zien, Bee was de eenige, die zij nu en dan bij zich duldde, maar het liefst was zij alleen.

De wereld, waarin zij, aan een slaapwandelaarster gelijk, had rondgedoold, was nu volkomen voor haar dood; de doffe oogen blikten naar binnen, de fantasie zegevierde over de werkelijkheid.

Dat zijn vrouw hem niet meer zien wilde, met afschuw de hand voor de oogen drukte wanneer hij 't

waagde tot haar te gaan, dat was voor Jans kwijnende blijmoedigheid de genadeslag geweest. Had hij dit aan haar verdiend? De kracht ontzonk hem langer het hoofd boven water te houden, hij bekende zich overwonnen, en wachtte moedeloos de slagen af van het lot. Ware tante Bee er niet geweest, het geheele huishouden zou een prooi zijn geworden van verwildering en verval. Op haar rustte alles. In stille bedrijvigheid scheen de goede vrouw zich verdubbeld te hebben; niets hokte er in het kleine raderwerk, niemand ontbeerde de zorgende hand eener huisvrouw. Zij was de band tusschen zieke en huishoudkamer, zuster van liefdadigheid, speelkameraad der kinderen en hulpvaardige vriendin in één persoon. Het onaanzienlijk bloempje der liefde, dat op deze geminachte plant was ontloken, in de schaduw van den zonnestraal waarnaar het eenmaal had gehunkerd, verfrischte thans met zijn weldadig aroma den besmetten dampkring, waarin het uit medelijden was overgebracht.

Frans, die elken avond hooren kwam hoe 't met de zieke ging, vatte eene genegenheid voor tante Bee op, die tot eerbiedige bewondering steeg. Met moeite hield hij op zijn lippen het verwijt terug, dat hij in zijn hart elken dag tot Jan richtte: 'Kerel wat ben je dom geweest toen je een keuze deed tusschen die twee zusters.'

Wanneer hij Jan zoo diep terneergeslagen zag, zoo oud en vervallen in den besten tijd van het leven, maakte een ware verbittering tegen Fanny zich van hem meester. Zijn overigens goed hart kende voor die vrouw geen mededoogen. Den geheelen last der schuld stapelde hij op haar hoofd. Meende zij al wat zij zeide, dan had zij nooit moeten trouwen; meende zij 't niet dan, was zij ziek of mal en in beide gevallen verplicht ge-

weest althans haar best te doen zich te beheerschen. Alsof Jan die gedachten in zijn oogen las bepleitte hij steeds Fanny's zaak; de dood van Alfredje had haar zenuwgestel zoo aangegrepen, het zou wel slijten.

Hij wilde niet dieper zien.

Cleo en Ro waren dikke vrienden geworden met Frans, een vriendschap, die hij minder nog aan het lekkers dat hij meebracht te danken had, dan wel aan de bereidwilligheid waarmede hij de bouwdoos hielp opzetten en aan het ganzenspel deelnam. De kinderen hadden nooit te voren zulke genoegelijke avonden gekend als de tegenwoordige. Dat moe ziek was vonden zij heel naar, zoo dikwijls het hun werd gevraagd, maar dat pa, tante en mijnheer van Doorning elken avond met hen speelden woog ruimschoots tegen deze treurigheid op.

Omstreeks zeven uur schelde Frans aan. Tante Bee verliet dan aanstonds de ziekekamer, en zorgde er voor dat hij een kopje thee vond zoodra hij tusschen Cleo en Ro was gezeten, die niet meer duldden dat hij alleen met paatje sprak.

Sedert het middagmaal op den avond van zijn aankomst voelde Frans zich in Jans woning thans voor het eerst weer behagelijk. Hij had er zich zooveel van voorgesteld de vriend van den huize te worden, in de gezelligheid van een huishouden te mogen deelen, en misschien deze te helpen verhoogen, maar waar was die kalme stemming, die atmosfeer van kindervreugd, waarnaar hij op zijn eenzame rondzwervingen zoo dikwijls verlangend had uitgezien? Geen wonder dat hij de gedachte niet onderdrukken kon: niemand zou er bij verliezen indien Fanny nimmer hier terugkeerde. Van daar dat hij weinig antwoordde wanneer Jan hem omstandig

meedeelde wat de dokter had gezegd, een mededeeling die trouwens elken dag op hetzelfde neerkwam.

Ditmaal had Jan hem een verzoek te doen. De dokter schreef afleiding voor. In een slapeloozen nacht had Jan op middelen gepeinsd om aan dit voorschrift te voldoen. Met een vrouw als de zijne was het niet gemakkelijk. Al wat voor de hand lag had zij afgewezen. Geen plaat wilde zij zien, geen voorlezing aanhooren, geen kind bij zich hebben. Laat mij met rust was haar eenige wensch geweest, en ten einde raad hadden Jan en Bee aan dezen wensch wel moeten voldoen.

Nu was hij op de gedachte gekomen haar muziek te laten hooren. De muziek oefende zulk een grooten invloed op haar uit; wie weet of Frans den gevreesden gilaanval niet zou kunnen breken, door haar tegen den nacht het een en ander voor te spelen. Natuurlijk had hij den dokter om raad gevraagd, en deze had er evenmin iets tegen gehad als hij er eenig heil van verwachtte.

Frans was bereid aan dit verzoek te voldoen. Zoolang tante Bee boven vertoefde zou hij haar spel met de kinderen opnemen; was zij teruggekeerd om het avondeten voor de kleinen gereedtemaken en hen naar bed te brengen, dan wilde hij gaarne een uurtje aan de piano gaan zitten, en de melodieën spelen, welke hij wist dat Fanny het meest bekoorden.

Indien zijn vriend hem het leven had gered, zou Jan hem niet dankbaarder de hand hebben kunnen drukken. Hoop doet leven, en Jan gevoelde zich verluchtigd, alsof de hemel van zijn huwelijksleven eensklaps van alle dreigende wolken werd gezuiverd. Hij zette een dubbeltje in den pot, en wie geluk genoeg had om over de herberg, den put, het doolhof, de gevangenis en den dood

behouden nummer 63 te bereiken zou morgen met pa een taartje gaan eten. -

Het was negen uur toen tante Bee boven opstond. Zij meende dat Fanny sliep, zoo onbewegelijk stil lag zij neder, de oogen gesloten, de armen slap langs het lichaam gestrekt. Ware de borst niet op en neer gegaan, men zou gezegd hebben een doode.

Maar Fanny sliep niet. Zoodra Bee de deur achter zich gesloten had sloeg zij de oogleden op en wendde het hoofd om. Op het groote portret van Frans dat zij zelve tegen een inspringenden hoek van de kamer had opgehangen, bleef haar blik gevestigd. Zij voelde het uur van den strijd naderen, zij ontwaakte uit de doffe wezenloosheid van den dag. Als elk geraas in huis en buiten was weggestorven, in den stillen nacht het tiktak van de gangklok alleen nog verried dat het jagend leven ook in zijn slaap geen stilstand kent, als de zoele zomerlucht, met bedwelmende geuren bezwangerd, het geopend venster binnendrong, en het bevend schijnsel van de lamp het avondrood, dat tegen de zoldering gloeide, had doen verbleeken, dan leefde zij op in de wereld harer visioenen, dan werden de omtrekken duidelijker van de beelden die zij er aanschouwde, en de gevoelens scherper welke dezen in haar binnenste verwekten.

Zij bood geen weerstand meer, maar zag den strijd slechts aan. Zij wist het nu dat zij de prooi was waarom haar goede en haar kwade engel kampten. Zij had haar God verlaten, en toen was hij gekomen, de genius van het kwaad, vol majesteit, verlokkelijk schoon, den engel gelijk die uit den hemel werd verbannen. Hij had haar aangezien, en zij was bezweken voor de macht van zijn blik. Zij had haar hart tot berstens vol van onbegrepen liefde

aan zijn voeten gelegd, zij had haar mond hem toegekeerd snakkend naar een kus van zijn lippen. Haar ziel had hem tegengeropen; voer mij henen! Een oogenblik aan uw borst is meer waard dan een geheel leven met man en kinderen.

O God! zij had gezondigd en gij hebt uw gelaat van haar afgewend! Vergeefs rees het kind, dat zij onder het hart droeg, als een engel tot u omhoog om te bidden voor zijn moeder. Gij naamt zijn offer niet aan. Zij ziet het hoe hij de kleine handjes vouwt en genade smeekt; gij stoot hem af, uw hand steunt de zwakke niet in den bangen strijd.

O! zij kan uw toorn niet langer dragen, zij siddert voor den kamp, die straks weer zal ontbranden. Reeds maakt de benauwende angst zich van haar meester, vruchteloos worstelt zij tegen den wilden stroom van gevoelens, die haar borst als met gloeiende tangen samennijpen en tegen de dreigende visioenen, die op haar toedringen. Straks zal een hand haar om de keel vatten, van rechts naar links, van beneden naar boven sleuren, neersmakken in een peillooze diepte, omhoog trekken met scherpe haken, in een zee van vuur werpen en begraven onder het ijs... genade, genade!

Nog altijd staarde zij het portret aan, doch haar gelaat veranderde, de rust van den slaap maakte plaats voor de vreeselijke spanning van den angst. Zij zag hoe het beeld groter en groter werd totdat hij levend voor haar stond. Nu trad hij nader en boog zich over haar henen. Zijn warme adem zonk als stroomend vuur op haar aangezicht neder. Hij vatte haar aan en zij worstelde vruchteloos tegen zijn omhelzing, hij drukte zijn lippen op de haren.... God! zij bezweek!

Doch eensklaps was hij verdwenen; haar goede engel had voor een oogenblik gezegevierd. Kon zij maar een middel vinden hem het terugkomen te beletten!

Indien dat portret haar niet meer aanstaarde.... ja, dat portret was oorzaak van alles. Zij voelde zich eensklaps krachtig genoeg om weer te kunnen staan.

Snel wierp zij het dunne laken van zich af, liet zich uit het bed glijden, deed twee stappen in het vertrek en keerde het portret om. Het was geschied, die verschrikkelijke oogen zagen haar niet meer aan. O! dat gaf rust; een ongekende kalmte daalde in haar gemoed neer. Zij wendde zich om, en zag voor het eerst door het open venster den donkerblauwen hemel waarin de duizenden starren flonkerden.

God! zij geloofde, zij aanbad!

Een onbeschrijfelijke vrede ontwaakte in haar ziel, een weerklank op de rust, die over de velden lag uitgespreid. Alles zweeg alles sliep. Slechts de adem van het sluimerend leven drong naar binnen, beladen met al de geuren, die in den zomernacht uit het liefdedronken bloementapijt ten hemel stegen.

Waarom rees ook haar ziel niet op om als een ademtocht in den aether te verdwijnen?

Als wilde zij in één warme omhelzing al wat leefde aan haar borst drukken en zich oplossen in een enkelen kus voor vurige liefde, strekte Fanny de armen naar buiten uit. Een vloed van tranen brak uit haar oogen los. Doch hoor, een klagende melodie trilde door den nacht.

O! zij kende dat lied, het sprak van liefhebben, van genieten. Waar was 't dat zij 't hoorde? Snelde het van buiten aan op de wieken van de avondkoelte, of ruischte het in haar binnenste als een herinnering aan lang ver-

vlogen geluk? Zij luisterde, en het werd haar week om het hart, een zoete dronkenschap benevelde haar brein. Maar plotseling ging er een schok door haar leden heen. Zij wist van waar het kwam. Hij was 't, die haar riep! Hemel, sta haar bij! Kind, dat voor haar stierf, vouw de handjes samen en bid voor uw moeder! Heer, geef haar kracht aan de verzoeking te weerstaan! Zend uw engelen neder om den onreine te verbrijzelen, die haar in zijn boeien sloot! Verlicht haar hart met de stralen van uw glans, opdat de eeuwige nacht er niet in neerdale! Zij weent, zij jammert, zij rukt zich de haren in wilde vertwijfeling uit!... Vergeefs! De hemel opent zich niet, in het donker blauw lachen de koude starren haar hoonend tegen. Gij hebt haar verlaten, o, God!

En beneden roept de melodie immer verleidelijker. Alle visioenen van liefde en lust rijzen met vernieuwde kracht voor haar oogen op; een zee van muziek stijgt omhoog, en golft het venster binnen. De baren heffen haar op en dragen haar voort. Zij kan geen weerstand meer bieden. Beneden klinkt zijn gebiedende stem en zij zweeft op de golven naar hem toe. De blauwe hemel verdwijnt voor haar blikken; hij ziet haar aan, hij opent zijn armen.... een oogenblik van liefde, en dan de eeuwige boete in den eeuwigen nacht!

Den volgenden morgen verspreidde zich met bliksemsnelheid het gerucht door de stad, dat mevrouw Noorda in een vlaag van ijshoofdigheid uit het venster was gesprongen. Zij had zich den dood van haar kind zoo verschrikkelijk aangetrokken.

MARCELLUS EMANTS.